t 3kRt

Provincie Overijssel

Beleidsplan natuur en landschap Overijssel 1992-1998

vastgesteld door provinciale staten op 21 oktober 1992

C

Beleidsplan natuur en landschap Overijssel 1992-1998

PROVINCIE OVERIJSSEL
Bibliotheek

vastgesteld door
provinciale staten op
21 oktober 1992

mB
c 63897

BIBLIOTHEEK PROVINCIE OVERIJSSEL
0092 6997

Colofon

Eindredactie: provincie Overijssel, afdeling landelijk gebied.
Kaarten: provincie Overijssel, tekenkamer Hoofdgroep ROI.
Druk: provincie Overijssel, bureau automatisering en documentaire informatievoorziening, drukkerij Salland-De Lange, Deventer (bijlagen 13, 14, 15).
Typewerk: provincie Overijssel, Hoofdgroep ROI.
Tekeningen: Ad Swier.

Inhoud

Samenvatting *5*

1. Inleiding *11*
1.1. Waarom een Beleidsplan natuur en landschap Overijssel? *13*
1.2. Status van het Beleidsplan natuur en landschap Overijssel *13*
1.3. Verhouding met andere plannen en nota's *14*
1.4. Doelstellingen *14*

2. Natuur en landschap in Overijssel *15*
2.1. Overijssel in groter verband *17*
2.2. Recente ontwikkelingen *19*
2.3. Natuur- en landschapswaarden *22*
2.4. Gewenste ontwikkelingen voor natuur en landschap *25*

3. Hoofdlijnen van het natuur- en landschapsbeleid *31*
3.1. Algemeen *33*
3.2. De Provinciale ecologische hoofdstructuur *35*
3.2.1. Het streefbeeld *35*
3.2.2. Globale PEHS – ingedikte PEHS *35*
3.2.3. EHS-PEHS *35*
3.3. Beleid binnen de PEHS *36*
3.3.1. Kerngebieden *36*
3.3.2. Natuurontwikkelingsgebieden *38*
3.3.3. Verbindingszones *39*
3.4. Beleid buiten de PEHS *40*
3.5. Aankoop en beheer natuurterreinen, bossen en landgoederen *41*
3.5.1. Aankoop en beheer tot heden *41*
3.5.2. Aankoop en beheer door natuurbeschermingsorganisaties *43*
3.5.3. Beheer door particulieren *45*
3.6. Basisbescherming *46*
3.7. Bufferbeleid *46*
3.8. Soortenbeleid *47*
3.9. Landschapsbeleid *48*
3.9.1. Algemeen *48*
3.9.2. Algemeen landschapsbeleid *49*
3.9.3. Specifiek landschapsbeleid *49*
3.9.4. Integratie landschapsinstrumentarium *50*
3.9.5. Afstemming met ander instrumentarium *50*
3.9.6. Beleid tot 1994 *51*
3.10. Draagvlakvergroting *51*
3.10.1. Algemeen *51*
3.10.2. Vrijwilligheid *51*
3.10.3. Voorlichting *52*
3.10.4. Educatie *52*
3.11. Milieu-inventarisatie en biologisch meetnet *53*

4. Uitvoering van het natuur- en landschapsbeleid 1992-1998 *55*
4.1. Relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden *57*
4.1.1. Streefbeeld *57*
4.1.2. Fasering *57*
4.1.3. Criteria *58*
4.1.4. Prioriteitsgebieden *59*
4.1.5. De verdeling beheersgebied-reservaatsgebied *67*
4.1.6. Grondverwerving en flankerend beleid *67*
4.1.7. Procedure in de planperiode *68*
4.2. Landinrichting *69*
4.3. Voorlichting en educatie *71*
4.4. Milieu-inventarisatie en biologisch meetnet *71*
4.5. (Provincie)grensoverschrijdende projecten *72*
4.6. Betrokken organisaties *73*

5. Samenhang met ander provinciaal beleid *75*
5.1. Ruimtelijke ordening *77*
5.2. Milieu *78*
5.3. Water *80*
5.4. Landbouw *80*
5.4.1. Algemeen *80*
5.4.2. Ecologische richtlijn *81*
5.5. Bosbouw *82*
5.6. Recreatie en toerisme *82*
5.7. Verkeer en vervoer *83*
5.8. Ontgrondingen *84*

6. Financiën *85*
6.1. Meerjarenprogramma 1993-1998 *85*
6.2. Evaluatie BNLO *87*
6.3. Instellen fonds *88*

Bijlage A. Relatie landbouw-natuur

Bijlage
0. Gebruikte afkortingen
1. Het IPO/LNV-convenant
2. Uitgangspunten bij het formuleren van de hoofdlijnen van het financiële beleid
3. Overzicht belangrijkste beleidsinstrumenten op het gebied van natuur en landschap
4. Procedureschema
5. Globale eco-hydrologische kaart
6. Afstemming richtlijn ammoniak en veehouderij op de aanleg van nieuwe landschapselementen en het relatienotabeleid
7. a. Globale provinciale ecologische hoofdstructuur (niet ingedikt)
   b. Totaaloverzicht relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden gebaseerd op de door het rijk aan de provincie toebedeelde hectares (Streefbeeld)
   c. Toelichting bij de natuurontwikkelingsgebieden uit tabel bijlage 7b
   d. Verschillen EHS-PEHS
8. Vastgestelde relatienotagebieden en stand van zaken per 31 maart 1992
9. Bergboerengebieden
10. Stand onderzoek in het kader van de provinciale milieu-inventarisatie
11. Locaties onderzocht in het kader van het biologisch meetnet
12. Landschapswaardenkaart
13. Natuurwaardenkaart
14. Streefbeeldenkaart
15. Beleidskaart

Samenvatting

Kampenlandschap in Twente

Samenvatting

Wat is het Beleidsplan natuur en landschap Overijssel

Overijssel beschikt over veel natuur- en landschapsschoon. In de laatste decennia treedt echter een achteruitgang op. Om dit tij te keren zijn er aanzienlijke inspanningen nodig. In het Beleidsplan natuur en landschap Overijssel (BNLO) geeft de provincie aan hoe de natuur- en landschapswaarden in onderlinge samenhang behouden en verder ontwikkeld kunnen worden.

Het plan is in de eerste plaats een beleidsplan dat richtinggevend is voor de toepassing van instrumenten binnen het beleidsveld natuur en landschap. Het BNLO is een uitwerking van het in 1990 door de Tweede Kamer vastgestelde Rijksnatuurbeleidsplan. Voor de periode tot 2021 geeft het een streefbeeld van de realisering van de provinciale ecologische hoofdstructuur. Voor de planperiode 1992-1998 wordt in een meerjarenprogramma aangegeven welke activiteiten worden opgepakt.

De doelstellingen van het provinciale natuur- en landschapsbeleid zijn:
— duurzaam behoud, herstel en ontwikkeling van de karakteristieke natuur- en landschapswaarden;
— het bevorderen van de mogelijkheden om de natuur en het landschap op een verantwoorde wijze te beleven.

Natuur en landschap in Overijssel

Overijssel kent een grote verscheidenheid aan landschapstypen. Dit betreft gebieden met stuwwallen, dekzanden, hoogveen, laagveen, rivieren, zeeklei en de randmeren. Het onderliggende patroon van bodem en water bepaalt mede de variatie in de plante- en dierenwereld.
Uit inventarisatiegegevens blijkt dat weliswaar nog belangrijke natuur- en landschapswaarden overblijven, maar dat evenals in ons land en omringende landen een sterke kwalitatieve achteruitgang heeft plaatsgevonden. Belangrijke oorzaken daarvan zijn veranderingen in de kwaliteit van water, bodem en lucht, verdroging, biotoopvernietiging en versnippering door stadsuitbreidingen, infrastructuur, veranderingen in het agrarisch gebruik en het achterwege blijven van voldoende beheer van bos- en natuurgebieden. Voor behoud en versterking van de nog aanwezige en ontwikkeling van nieuwe natuur- en landschapswaarden is een krachtig beleid vereist. De per leefmilieu/ landschapstype meest gewenste ontwikkelingen voor natuur en landschap worden daartoe beschreven.

Hoofdlijnen van het natuur- en landschapsbeleid

Voor de toekomst van belangrijke ecosystemen is de ontwikkeling vereist van een samenhangend stelsel van grote natuurgebieden die met elkaar verbonden zijn door verbindingszones. Het provinciale natuur- en landschapsbeleid richt zich in de eerste plaats op de totstandkoming van dit stelsel: de Provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS).
De PEHS bestaat uit kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones.
Tot de kerngebieden worden gerekend bestaande natuurterreinen, landgoederen, bossen en waardevolle agrarische cultuurgronden (1e en 2e fase relatienotagebieden). De kerngebieden hebben veelal niet alleen een natuurfunctie, maar ook (mede) een functie voor de landbouw, de bosbouw en de recreatie.
Deze functies sluiten een duurzaam voortbestaan van natuurwaarden niet uit en zijn daarmee juist onder bepaalde voorwaarden goed te combineren. De provincie richt haar beleid op duurzaam behoud en ontwikkeling van de na te streven natuur- en landschapswaarden.
Natuurontwikkelingsgebieden zijn cultuurgebieden die reële perspectieven bieden voor het ontwikkelen van natuurwaarden of voor het aanzienlijk verhogen ervan. Na grondverwerving kan de natuurontwikkeling worden gerealiseerd. In de periode voorafgaand aan de verwerving is het provinciale beleid gericht op het weren van nieuwe grootschalige ontwikkelingen als woningbouw, industrie, wegenbouw, infrastructuur en grotere bebouwingscomplexen (de basisbescherming).
Verbindingszones bestaan uit een stelsel van kleine gebieden en/of lijnvormige elementen die uitwisseling van soorten tussen verschillende kerngebieden mogelijk maken.

De provincie richt haar beleid op de instandhouding en/of ontwikkeling van de migratiemogelijkheden van dieren- en plantesoorten in deze zones.

Buiten de PEHS staan hoofdzakelijk andere dan de natuur- en landschapsfuncties voorop en komen meer algemene natuur- en landschapswaarden voor. Deze waarden worden primair in stand gehouden door het milieu-, water- en ruimtelijke-ordeningsbeleid. Hiernaast wordt een deel van het relatienota-instrumentarium in deze gebieden ingezet. Voorts is het natuur- en landschapsbeleid hier gericht op het stimuleren van natuur- en landschapsbeheer. Zowel binnen als buiten de PEHS wordt aandacht geschonken aan de natuur- en milieu-educatie, de opstelling van landschapsbeleidsplannen en het soortenbeleid door gemeenten, waterschappen en particulieren.

Aankoop, inrichting en (particulier) beheer zijn belangrijke middelen om het natuur- en landschapsbeleid te verwezenlijken. Voor aankopen van natuurterreinen, bossen en landgoederen kan aan de hand van diverse criteria provinciale subsidie worden verleend. Er wordt meer nadruk gelegd op ondersteuning van het beheer van deze gebieden en landschapselementen door particulieren. Het beleid met betrekking tot de aankoop en het beheer van agrarische cultuurgronden met belangrijke natuurwaarden, de Tweede fase Relatienota, wordt gecontinueerd.
De aankoop van agrarische cultuurgrond ten behoeve van de totstandkoming van natuurontwikkelings- en reservaatsgebieden zal op vrijwillige basis plaatsvinden. Ook het afsluiten van beheersovereenkomsten in beheersgebieden gebeurt op vrijwillige basis.

Op basis van de ecologische en landschappelijke waarden is een onderscheid gemaakt tussen prioritaire en niet-prioritaire landschapsgebieden. Tot de prioritaire gebieden worden gerekend de PEHS en de daarbuiten gelegen waardevolle en voor Overijssel karakteristieke landschappen. De provincie richt zich op de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van het landschap in met name de prioritaire landschapsgebieden. Het belangrijkste beleidsinstrument, de Verordening onderhoudsovereenkomsten landschapselementen Overijssel, zal de provincie in deze gebieden inzetten.
In de niet-prioritaire gebieden richt de provincie haar beleid op het stimuleren van een samenwerking met gemeenten, waterschappen en particulieren en vrijwilligersorganisaties ter verbetering van de landschapskwaliteit. De gemeenten kunnen dit invullen door het opstellen van landschapsbeleidsplannen. Voor de gehele provincie zijn bovendien de subsidieregelingen onderhoud kleine landschapselementen en herstel en bouw van natuur en landschap van toepassing.

Voor de uitvoering van het natuur- en landschapsbeleid zijn draagvlakvergroting en gedragsverandering belangrijke voorwaarden. Door de ondersteuning van activiteiten op het gebied van voorlichting en educatie draagt de provincie hieraan bij.

Uitvoering van het natuur- en landschapsbeleid 1992-1998

Voor de totstandkoming van de PEHS is een forse inspanning vereist. Het streefbeeld geeft ruim 11.000 hectare relatienotagebied (circa 4.400 hectare reservaatsgebied en circa 6.600 hectare beheersgebied) en 7.200 hectare natuurontwikkelingsgebied weer. De aan de landbouw te onttrekken oppervlakte reservaatsgebied en natuurontwikkelingsgebied is in totaal circa 11.600 hectare.
Met name gelet op de beschikbare budgetten mag nu niet verwacht worden dat dit streefbeeld in de komende 30 jaar kan worden gehaald. Op basis van diverse aannames omtrent het budget, de grondprijzen, grondmobiliteit en dergelijke zal in de planperiode 1992-1998 7.000 hectare (circa 60%) van de 11.600 hectare reservaatsgebied en natuurontwikkelingsgebied worden begrensd. De ligging van deze gebieden is globaal op de beleidskaart weergegeven. Daarnaast zal in deze periode vrijwel de gehele oppervlakte beheersgebied worden aangewezen.
Graag zou de provincie voor alle gebieden in Overijssel op dit moment duidelijkheid willen verschaffen. Echter voor de gebieden Noordwest-Overijssel, Noordoost-Twente en het Vechtdal kan de duidelijkheid nu niet gegeven worden. De provincie geeft in het BNLO aan via welke procedures en met welke betrokkenen de provincie voor 1 januari 1994 duidelijkheid aan deze drie gebieden denkt te kunnen geven.

In het BNLO worden de prioritair te begrenzen relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden globaal aangegeven. Bij de selectie van deze gebieden zijn diverse criteria gehanteerd. Deze betreffen de actuele en potentiële natuurwaarden, de mogelijkheid tot realisering in het kader van landinrichtingsprojecten, de realiseringskans in relatie tot onder meer de grondmobiliteit, de samenhang met

reeds vastgestelde relatienotagebieden en de mogelijkheid tot combinatie met andere uitvoeringsprogramma's.

Per prioriteitsgebied wordt beknopt inzicht gegeven in de gewenste ontwikkeling ervan. Afhankelijk van de procedurefase waarin het project verkeert, wordt met een variërende mate van hardheid de beoogde verdeling aangegeven over natuurontwikkelings- en relatienotagebieden (reservaats- en beheersgebieden). De prioritaire natuurontwikkelingsgebieden worden uiteindelijk vastgesteld in het kader van de streekplanprocedures West-Overijssel en partiële herziening Twente.

Voor de concrete begrenzing tot op perceelsniveau van de natuurontwikkelings- en relatienotagebieden bestaan aparte procedures. Gedeputeerde staten zullen op basis van de visie uit de streekplannen en het BNLO de beheers- en begrenzingenplannen na de inspraak- en bezwarenprocedure vaststellen. Hierbij zal de Provinciale commissie beheer landbouwgronden een belangrijke rol spelen.

Landinrichtingsprojecten bieden goede mogelijkheden voor realisering van relatienota- en natuurontwikkeling. Afhankelijk van de ontwikkelingsfase waarin lopende landinrichtingsprojecten verkeren, kan het in het BNLO gepresenteerde beleid worden betrokken bij de uitvoering.

De provincie zal aan voorlichting en educatie in de planperiode bijzondere aandacht besteden. In samenwerking met andere overheden en particuliere organisaties zullen onder meer projecten op het gebied van natuur- en milieu-educatie worden ontwikkeld en uitgevoerd. Gelet op de te verwachten decentralisatie van rijkstaken op dit gebied zal de rol van de provincie worden versterkt.

In de planperiode zal de milieu-inventarisatie vooral worden gericht op het verzamelen van gegevens ten behoeve van de concrete begrenzing van de prioritaire relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden. Gerelateerd aan de oppervlakte te inventariseren gebieden wordt voor de planperiode de benodigde menskracht in beeld gebracht.

Vele organisaties en particulieren zijn betrokken bij de uitvoering van het natuur- en landschapsbeleid. In een convenant tussen rijk en provincies is de uitvoering hiervan vastgelegd. De gemeenten hebben met name via de bestemmingsplannen buitengebied een belangrijke taak op het gebied van natuur en landschap. Waterschappen, zuiveringschappen, waterleidingmaatschappijen en recreatieschappen kunnen bij hun uitvoeringsgerichte en beheerstaken eveneens een bijdrage leveren aan het behoud en de ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden. Particulieren en diverse particuliere (natuurbeschermings)organisaties vervullen onmisbare taken.
De provincie zal de betrokkenheid van genoemde organisaties en particulieren bij het natuur- en landschapsbeleid stimuleren.

Samenhang met ander provinciaal beleid

Het natuur- en landschapsbeleid heeft een groot aantal raakvlakken met andere beleidsvelden zoals ruimtelijke ordening, milieu, water, landbouw, verkeer en vervoer, recreatie, bosbouw en ontgrondingen. Deze sectoren kunnen een bijdrage leveren aan het hier geformuleerde beleid.

De relatie met de ruimtelijke ordening is sterk. De bescherming van de bestaande natuur- en landschapswaarden vindt met name plaats via de streek- en bestemmingsplannen.
Gelijktijdig met het BNLO wordt de relatie zichtbaar gemaakt met de provinciale streekplannen. Met uitzondering van de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden, waar grootschalige ontwikkelingen als woningbouw, industrie, wegen/infrastructuur en grote bebouwingscomplexen worden geweerd, worden geen nieuwe planologische beperkingen opgelegd.

Het milieu- en waterbeleid leveren eveneens een essentiële bijdrage aan het natuur- en landschapsbeleid. Met name door het beleid gericht op de thema's verdroging, verzuring en vermesting wordt bijgedragen aan de realisering van de provinciale ecologische hoofdstructuur. Zowel het Milieubeleidsplan Overijssel 1991-1994 als het Waterhuishoudingsplan Overijssel sporen in hoofdlijnen met het BNLO.

Het natuur- en landschapsbeleid betreft veel agrarische cultuurgrond. Daarbij is zowel cultuurgrond in het geding waarvan het de bedoeling is om deze op vrijwillige basis aan het agrarisch gebruik te

onttrekken (natuurontwikkelings- en reservaatsgebieden) als cultuurgrond met bijzondere natuur- en landschapswaarden (beheersgebieden). Aan de landbouw wordt een grote rol toegekend bij het beheer van het landelijk gebied.
Waar in landinrichtingsprojecten cultuurgrond aan het agrarisch gebruik wordt onttrokken zal de resterende landbouw een duurzaam perspectief moeten worden geboden.

Het provinciaal bosbeleid kan in stimulerende zin een goede bijdrage leveren aan het natuur- en landschapsbeleid, zowel door een meer natuurgericht beheer in de bestaande bossen, als door uitbreiding van het bosareaal. Bij de situering van nieuwe bossen zal rekening worden gehouden met de gewenste landschapswaarden en de PEHS.

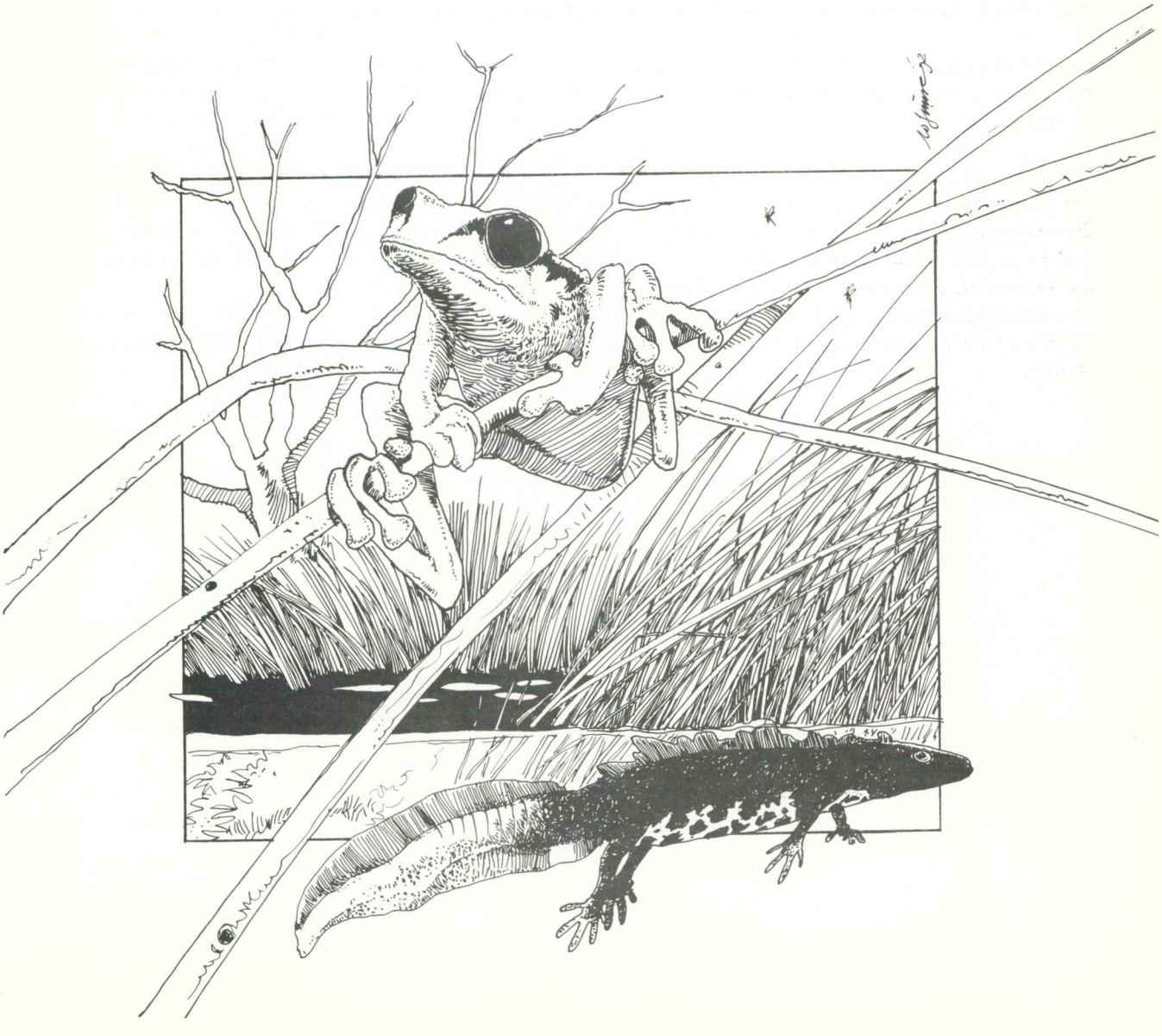
Natuur- en landschapsbeleving vormen een belangrijk doel en motief voor recreatie en toerisme. Het draagvlak voor behoud, herstel en ontwikkeling van natuur en landschap wordt daarmee vergroot.
Waar mogelijk zal de provincie ernaar streven om voorzieningen ten behoeve van het recreatief medegebruik met natuurbeheer en -ontwikkeling te combineren. Door de locatiekeuze van meer omvangrijke voorzieningen zoals golfterreinen kan realisering van de PEHS worden ondersteund.

Het verkeers- en vervoerbeleid kan het natuur- en landschapsbeleid ondersteunen door bij de aanleg van nieuwe wegen de PEHS te ontzien. Daarnaast is het gewenst om in het algemeen de versnipperende en verstorende werking van de infrastructuur te verminderen. Door aanleg van beplanting langs wegen en kanalen kan de landschappelijke groenstructuur worden versterkt. Op deze wijze kunnen eveneens de ecologische verbindingszones worden gerealiseerd.

Ontgrondingsprojecten kunnen als zij niet te diep worden uitgevoerd soms zodanig worden gesitueerd en uitgevoerd dat ze een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden.

De uitvoering van het BNLO betekent enerzijds een voortzetting van het bestaande beleid en anderzijds een intensivering en uitbreiding van het natuur- en landschapsbeleid. Dit vindt zijn financiële vertaling in het uitgavenoverzicht van de provincie voor de jaren 1992 tot en met 1995. Hierin is een sterke stijging voorzien van het aankoopbudget voor de tweede fase relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden en het stimuleren van particulier beheer.
Om verschillende redenen blijken de jaarlijkse uitgaven voor met name aankopen sterk te fluctueren. Mede om deze reden zal de provincie bezien of het gewenst is een natuur- en landschapsfonds in te stellen.

1. Inleiding

De boomkikker en de kamsalamander, sterk bedreigde soorten uit het kleinschalige Twentse cultuurlandschap

1. Inleiding

1.1. Waarom een Beleidsplan natuur en landschap Overijssel?

Overijssel beschikt over veel natuur- en landschapsschoon. Overijssel staat bekend als een groene provincie, de tuin van Nederland met veel ruimte, bossen en natuur.
Een goede indicatie voor de kwaliteit van de natuur is de soortenrijkdom en in het bijzonder het voorkomen van zeldzame soorten. Hierin blijkt de laatste decennia een grote achteruitgang op te treden.
Ook in het landschap hebben zich veranderingen voorgedaan. Deze hebben een nivellerend effect gehad op de identiteit en verscheidenheid van de verschillende landschapstypen.
Een gedegen aanpak kan het tij nog keren. Achteruitgang kan omgezet worden in vooruitgang, in ecologische groei.
Met de vaststelling van het Milieubeleidsplan en het Waterhuishoudingsplan heeft de provincie een nieuwe koers ingezet om de kwaliteit van het landelijk gebied te verhogen. Echter, schone lucht, een schone bodem, schoon en voldoende water en een goede ruimtelijke bescherming van onze natuurgebieden alléén zijn niet voldoende voor ontwikkeling van de natuur en het landschap. Ook vanuit de natuur zelf zijn er aanzienlijke inspanningen nodig om de beoogde ontwikkeling te bereiken. Zo zal het areaal specifiek voor natuur te beheren terreinen moeten worden uitgebreid. Verder zullen op strategische plaatsen ook agrarische gronden moeten worden aangekocht en specifiek voor natuurontwikkeling worden ingericht. De provincie zal een actief beleid voeren voor behoud en herstel van de landschappelijke variatie. Hierbij spelen particuliere eigenaren en gebruikers een belangrijke rol. Op deze manier worden ecologische systemen duurzaam hersteld en kan Overijssel als groene provincie aantrekkelijk blijven.

1.2. Status van het Beleidsplan natuur en landschap Overijssel

Het Beleidsplan natuur en landschap Overijssel (BNLO) geeft een samenhangende visie op hoofdlijnen ten aanzien van de natuur en het landschap in de provincie Overijssel. Het landschapsbeleid wordt alleen behandeld voor zover dit in het verlengde van het natuurbeleid ligt. Dit betekent dat alleen het onderdeel landschapsbehoud aandacht krijgt. Bij het uitkomen van de Rijksnota landschap zal worden bekeken of, en zo ja, hoe een nadere uitwerking van het totale beleidsveld landschap (behoud + ontwikkeling) op het provinciale niveau gewenst is.
Het BNLO is een beleidsplan waarin de doelstellingen en hoofdlijnen van het provinciaal natuur- en landschapsbeleid zijn weergegeven. Verder is het plan richtinggevend voor de toepassing van instrumenten binnen het beleidsveld natuur en landschap. Ten slotte is gestreefd naar een realistisch plan dat op de uitvoering van het voorgestelde beleid is gericht.
De ruimtelijke afweging en regeling van het natuur- en landschapsbeleid zal vertaald worden in het ontwerp-Streekplan West-Overijssel en in een ontwerp-Partiële herziening van het Streekplan Twente. Het BNLO zal niet leiden tot nieuwe planologische beperkingen voor de landbouw. Het voorgestelde natuur- en landschapsbeleid strookt in hoofdlijnen met het Milieubeleidsplan Overijssel en het Waterhuishoudingsplan Overijssel.
Het plan wil door een gezamenlijke aanpak tussen vooral de provinciale, rijks- en gemeentelijke overheid, de particuliere natuurbeschermingsorganisaties, de waterschappen en particulieren (landbouwers, boseigenaren en landgoedeigenaren) werken aan de realisering en uitvoering van het natuur- en landschapsbeleid.
Het plan beslaat de periode 1992-1998. Deze periode sluit aan bij het rijksnatuurbeleidsplan. In het Meerjarenprogramma 1992-1998 (zie hoofdstuk 6.1.) is aangegeven welke activiteiten in de planperiode worden opgepakt.
Deze planperiode is gewenst omdat pas op middellange termijn de resultaten van het ingezette beleid te beoordelen zijn.
De realisering (inclusief verwerving en inrichting) van de provinciale ecologische hoofdstructuur beslaat, overeenkomstig het rijksbeleid, de periode tot 2021. Voor deze periode geeft het BNLO ook een streefbeeld weer.
Opgemerkt wordt dat de Tweede Kamer een motie heeft aanvaard die uitgaat van de realisering van het natuurbeleid in 20 jaar. De financiële consequenties van deze motie worden op dit moment nader uitgewerkt. Het spreekt de provincie aan dat een kortere periode voor de realisering van het

natuurbeleid wordt voorgesteld, echter dit heeft grote consequenties voor de jaarlijkse financiering van het natuurbeleid.
Vooralsnog gaat het BNLO uit van de termijn van 30 jaar genoemd in het door de Tweede Kamer vastgestelde Rijksnatuurbeleidsplan.

1.3. Verhouding met andere plannen en nota's

Het BNLO is een uitwerking van het in 1990 vastgestelde Rijksnatuurbeleidsplan. Het geeft aan op welke wijze de ecologische hoofdstructuur (EHS) op provinciaal niveau is uitgewerkt in de globale provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS) en op welke wijze de provincie zal bijdragen in de veiligstelling, bescherming en ontwikkeling van deze structuur. Ook is het provinciale natuur- en landschapsbeleid buiten de provinciale ecologische hoofdstructuur aangegeven.

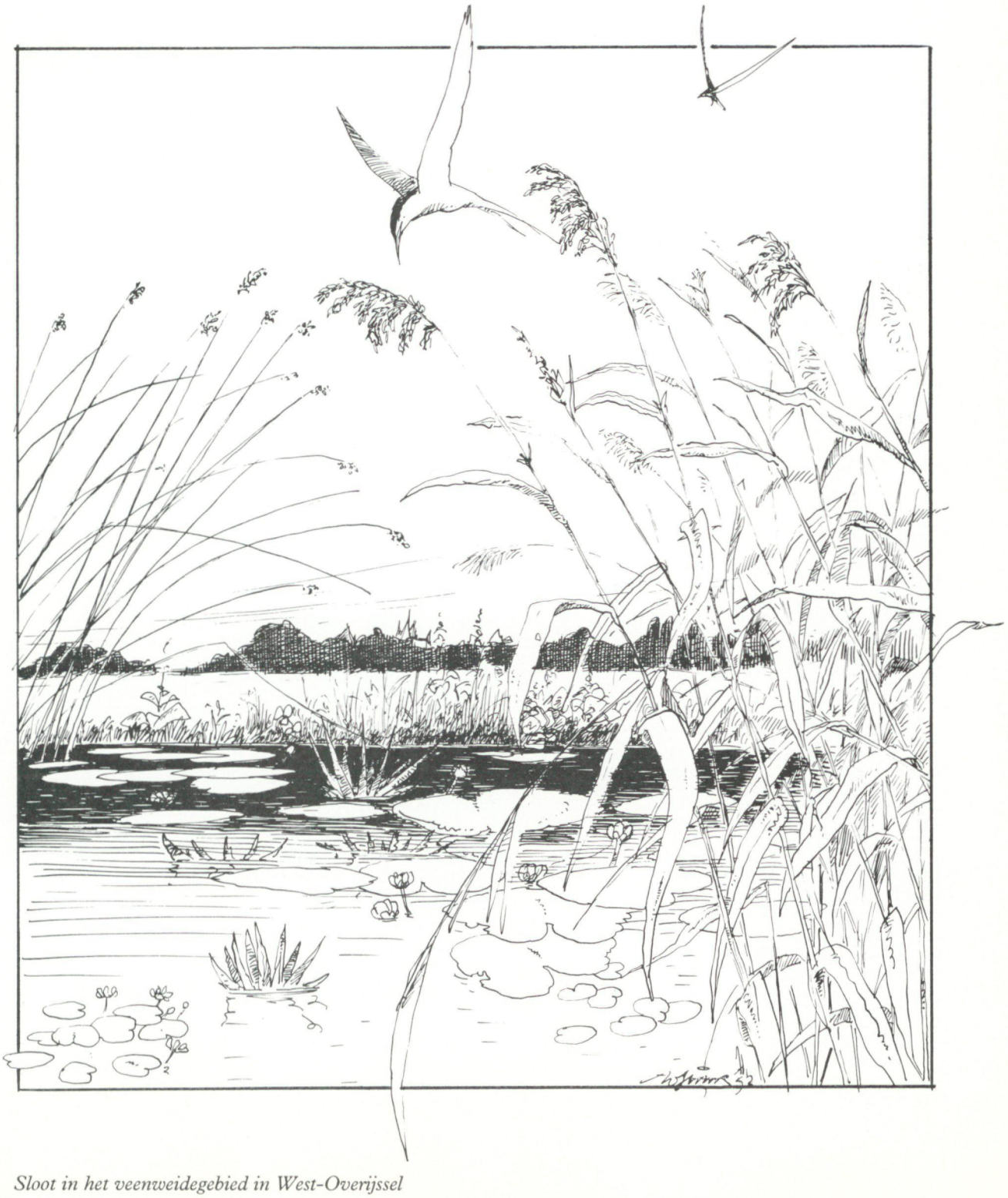
Het BNLO wordt ruimtelijk geregeld en nader ruimtelijk afgewogen in het Streekplan West-Overijssel en in de partiële herziening van het Streekplan Twente, en strookt in hoofdlijnen met het Waterhuishoudingsplan en het Milieubeleidsplan. Deze plannen vormen samen de belangrijke pijlers voor een samenhangend provinciaal beleid voor het landelijk gebied.
Het BNLO is bovendien een nadere uitwerking van het prioritaire thema "Natuur en landschap" uit het Milieubeleidsplan 1991-1994.

Het definitief vastgestelde BNLO zal de Nota beleid met betrekking tot aankoop natuurgebieden (vastgesteld in 1980) en de Nota criteria subsidiëring aankoop van reservaatsgebieden en (traditionele) natuurgebieden (vastgesteld in 1983) vervangen.

1.4. Doelstellingen

De doelstellingen van het provinciale natuur- en landschapsbeleid zijn:
— duurzaam behoud, herstel en ontwikkeling van de karakteristieke natuur- en landschapswaarden;
— het bevorderen van de mogelijkheden om de natuur en het landschap op een verantwoorde wijze te beleven.

2. Natuur en landschap in Overijssel

Sloot in het veenweidegebied in West-Overijssel

2. Natuur en landschap in Overijssel

Voordat ingegaan wordt op het provinciale natuur- en landschapsbeleid wordt in dit hoofdstuk een globaal inzicht gegeven in de ligging, de recente en gewenste ontwikkelingen en de waarden van natuur en landschap in de provincie.
In dit plan wordt onder natuur en landschap het volgende verstaan:
natuur: "Natuur is het zelfordenend systeem van planten en dieren in samenhang met lucht, bodem en water, al dan niet in relatie tot het menselijk handelen.";
landschap: "Landschap is de ruimtelijke neerslag van de onderlinge wisselwerking en samenhang tussen de abiotische (bodem, klimaat en water), de biotische (plant en dier) en antropogene (menselijke activiteiten) factoren.".
Uit deze definities blijkt dat het onderlinge raakvlak tussen natuur en landschap groot is.

2.1. Overijssel in groter verband

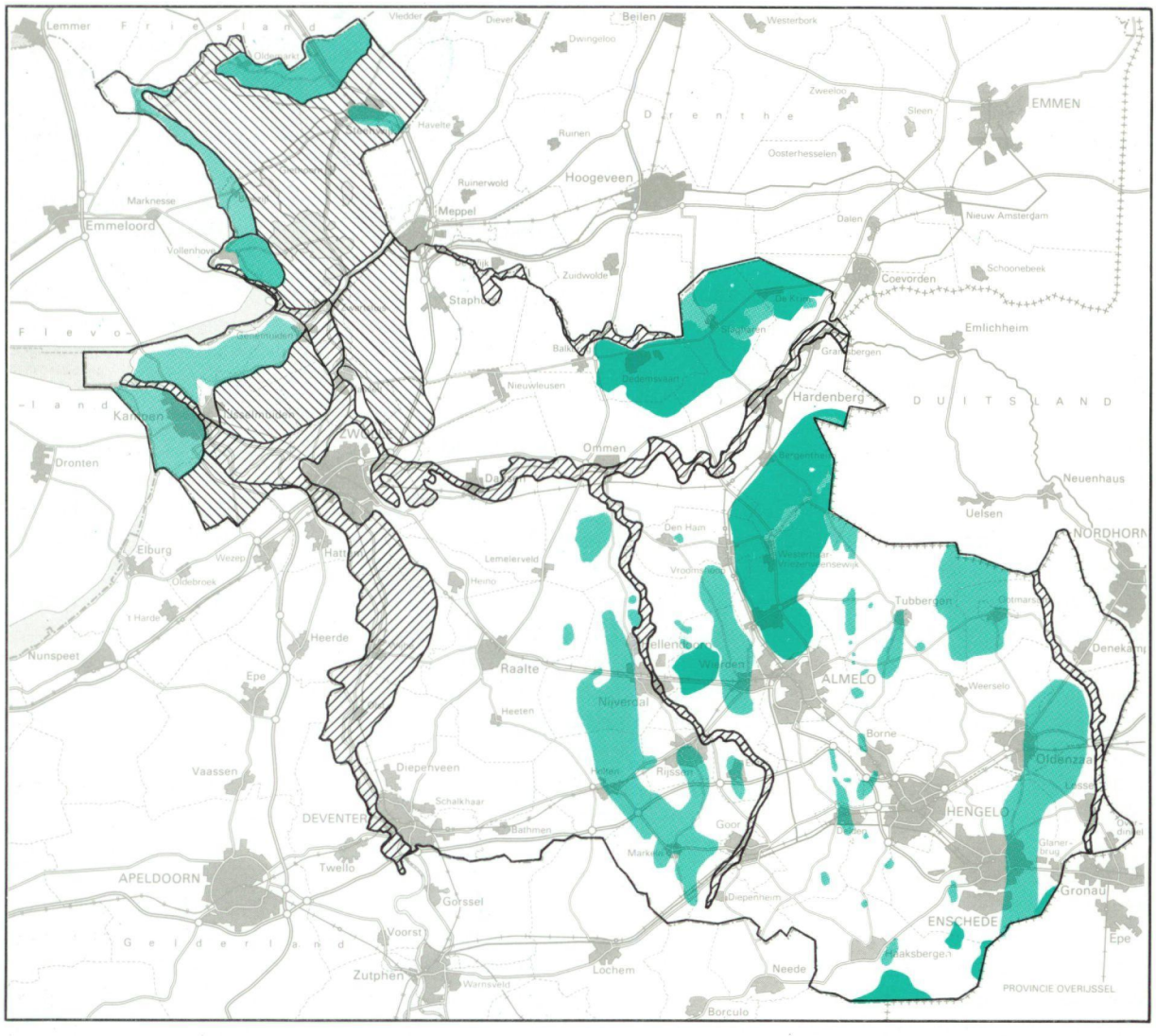
Het basispatroon van natuur en landschap wordt sterk bepaald door de onderliggende patronen van bodem en water.
Overijssel kan op grond van grenzen in deze patronen in een aantal fysisch-geografische landschappen worden onderverdeeld (zie figuur 2.1.). Hierbij gaat het om een grove indeling in relatief omvangrijke gebieden.
In samenhang met het fysisch-geografisch patroon is Overijssel in de loop der eeuwen door de mens in gebruik genomen. Dit heeft tot een grote verscheidenheid aan landschapstypen (kampontginning met essen, heide-ontginning, enz.) geleid. Het onderliggende patroon van bodem en water bepaalt ook in belangrijke mate de variatie in plante- en dierenwereld. Hierbij speelt de ligging van kwel- en inzijggebieden een belangrijke rol. Bijlage 5 (globale ecohydrologische kaart) geeft in hoofdlijnen een overzicht van de belangrijkste hydrologische systemen in de provincie.
Natuur en landschap in Overijssel worden hieronder in vogelvlucht aan de hand van de grove indeling in fysisch-geografische landschappen beschreven.

I. Stuwwallengebied

De stuwwallen en keileemruggen bepalen in hoge mate het Twentse landschapsbeeld. Kenmerkend zijn de, voor Nederlandse begrippen, aanzienlijke hoogteverschillen en de invloed welke de bodemsamenstelling van deze stuwwallen op het bodemgebruik heeft. Door de eroderende werking van het water en de wind zijn de beek- en rivierdalen gevormd. Binnen het stuwwallengebied kan een onderscheid worden gemaakt in het kampenlandschap met essen (op de flanken en plateau's van de stuwwal) en het heideontginningslandschap met bossen en heiden.
Natuurlijke elementen op de stuwwallen zijn de voedselarme uitgestrekte bossen en heiden. Door hun rust zijn ze van groot faunistisch belang. Op de stuwwallen met keileem in de ondergrond komen bovendien nog matig voedselrijke bossen, bronbossen en voedselarme blauwgraslanden voor.

II. Dekzandgebied

Bij de vorming van het dekzandgebied heeft de wind een overheersende rol gespeeld. Het dekzandgebied kenmerkt zich door de doorsnijding met beken en door een afwisseling van dekzandruggen (vaak met een esdek) en dekzandvlakten met een wisselend reliëf. Het dekzandgebied bestaat uit een afwisseling van oud cultuurlandschap (kampontginningen met essen) en uit heide-ontginningen. De heide-ontginningsgebieden zijn nu half open blokvormige verkavelde gebieden. De lager gelegen delen van heide-ontginningsgebieden worden broek- en flierontginningen genoemd. Dit landschapstype komt voor op (voormalig) natte gebieden zoals in kwelzones van stuwwallen en in de overstromingsvlaktes van beken.
Natuurlijke elementen op de dekzandruggen in het dekzandgebied zijn de droge bossen en de droge heiderestanten. Langs de beken, zoals Reest, Regge en Dinkel en op andere vochtige plaatsen komen broekbossen, vennen, vochtige heiden, beekbegeleidende bosjes en beekdalgraslanden voor.

Figuur 2.1

FYSISCH GEOGRAFISCHE LANDSCHAPSEENHEDEN

Legenda

- stuwwal*
- rivieren
- laagveen
- dekzand
- zeeklei
- hoogveen

* inclusief keileemruggen, fluvioglaciale afzettingen e.d.

III. Hoogveengebied

De dekzanden van Noord-Twente (Vriezenveen, Kloosterhaar) en vrijwel het gehele gebied ten noorden van de Vecht worden omsloten door stuwwallen, het Drents plateau en dekzandruggen. Hierdoor was de afwatering van dit gebied slecht met als gevolg dat hier in het verleden zeer uitgebreide hoogveencomplexen zijn ontstaan. Op het Engbertsdijkveen en een aantal kleinere hoogveenrestanten na, zijn deze venen momenteel ontgonnen en rest nu een grootschalig open veenkoloniaal landschap.
Hoogvenen en hoogveenrestanten zijn van ecologisch belang door de aanwezigheid van diverse broedvogels en kenmerkende levensgemeenschappen zoals veenmosvegetaties.

IV. Rivierengebied

De IJssel, Vecht en Zwarte Water zijn als rivieren aangemerkt. Karakteristiek voor het rivierengebied zijn de stroomrug- en de komontginningen en de uiterwaarden. Het rivierengebied kent een aantal specifieke levensgemeenschappen. Dit zijn: oude rivierarmen, rivierduinen, wilgenstruwelen en oude loofbossen en plaatselijk kievitsbloemengraslanden en vegetaties met stroomdalplanten. De uiterwaarden van het Zwarte Water zijn vanwege hun betekenis als pleisterplaats van grote internationale betekenis.

V. Zeekleigebied en de Randmeren

Onder invloed van een zwakke getijdenwerking is ten noorden en westen van Kampen klei vanuit zee afgezet. Kenmerkend voor het zeekleigebied is het landschap van de recente zeekleipolders. In de polders op het Kampereiland, zuidelijk van Kampen en rondom Zwolle bestaat de bodem uit zee- en rivierklei. Aangrenzend aan deze polders liggen randmeren.
De polders hebben natuurlijke betekenis door het voorkomen van vooral weidevogels. Het aanliggende gebied van de randmeren heeft eveneens grote vogelkundige betekenis.

VI. Laagveengebied

In de ondergrond komt bij diverse polders (bijvoorbeeld Mastenbroekerpolder) veen voor. Dergelijke veenpolders met al dan niet een kleidek zijn ook aanwezig langs de voormalige Zuiderzeekust van Zwartsluis tot Kuinre. Kenmerkend voor het laagveengebied zijn het veenontginningslandschap en droogmakerijen.
Een laagveengebied dat niet onder invloed van de zee gekomen is, is het Kraggengebied van de Weerribben en de Wieden.
In de laagveenmoerassen heeft de mens door de turfwinning het gebied in zijn huidige vorm doen ontstaan en houdt dit door het beheer zoals rietsnijden, uitbaggeren van sloten en het maaien van hooilanden ook in stand.
De laagveencomplexen van de Weerribben en de Wieden zijn internationaal vermaarde gebieden vanwege hun uitzonderlijk hoge natuurlijke waarden. De omringende laaggelegen, vochtige graslanden hebben in het broedseizoen een zeer grote betekenis voor weidevogels en 's winters voor ganzen, zwanen en andere pleisterende en doortrekkende vogelsoorten.

2.2. Recente ontwikkelingen

Evenals in de ons omringende landen heeft in ons land en ook in Overijssel vooral een sterke kwalitatieve achteruitgang van natuurlijke en landschappelijke waarden plaatsgevonden. Dat blijkt onder meer uit het geheel verdwijnen dan wel de afname van veel plante- en diersoorten.
In het bijzonder in het cultuurland is in het algemeen een grote achteruitgang geconstateerd. Ook treedt een nivellering van de landschappelijke verscheidenheid en herkenbaarheid op.
Daarnaast valt er een groeiend natuur- en milieubesef te constateren. Dat heeft geresulteerd in de aanwijzing en realisering van relatienotagebieden, het stimuleren van particulier natuur- en landschapsbeheer en de aankoop van natuurterreinen.

Als belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van natuur- en landschapswaarden zijn te noemen:
— veranderingen van de kwaliteit van water, bodem en lucht, verlaging van het waterpeil (respectievelijk waterverontreiniging, vermesting, verzuring, verdroging). Als gevolg hiervan verdwijnen leefgebieden en gaan vele populaties van kwetsbare soorten achteruit of verdwijnen geheel;
— biotoopvernietiging en versnippering door uitbreiding van steden, dorpen, bedrijfsterreinen, recreatieterreinen, infrastructuur en dergelijke;

— veranderingen in het agrarisch gebruik. De betekenis van het cultuurlandschap voor natuur en landschap neemt door intensivering van de landbouw af. Voorbeelden hiervan zijn de achteruitgang van weidevogels, natte en droge graslandplanten, akkerkruiden, het verdwijnen van aardkundige waarden en het verdwijnen van allerlei landschapselementen; zeer veel akkers zijn omgezet in maïsland dat vrijwel geen betekenis voor de natuur heeft;
— achterwege blijven van voldoende beheer van bos- en natuurgebieden.

Hieronder wordt voor de belangrijkste leefmilieus en landschapstypen nader ingegaan op de ontwikkelingen die zich in de natuur- en landschapswaarden hebben voorgedaan.

LEEFMILIEUS

Laagveenmoerasgebied

De laagveenmoerasgebieden in Noordwest-Overijssel behoren tot de belangrijkste moerasgebieden van ons land. Binnen de bestaande reservaten van de Wieden en de Weerribben komen op veel plaatsen nog zeer waardevolle trilvenen en blauwgraslanden voor. De populaties van broedvogels als Purperreiger, Roerdomp, Bruine kiekendief en Zwarte stern zijn van internationale betekenis. Door verandering in de waterhuishouding en invloed van de zure depositie zijn kwetsbare soorten sterk achteruit gegaan of verdwenen. Voorbeelden zijn Krabbescheer in het open water en Sierlijke vetmuur, Geelhartje en Parnassia in de trilvenen.

Een specifiek probleem van de moerasgebieden is de sterke achteruitgang van rietvegetaties ten gevolge van bosopslag in met name de zestiger en zeventiger jaren. Soorten als Grote karekiet, Baardmannetje, Purperreiger en Bruine kiekendief moesten terrein prijsgeven. In de tachtiger jaren is de bosopslag tot staan gekomen. Ook wordt nu gewerkt aan het weer opengraven van verlande trekgaten waardoor de verlanding weer opnieuw kan beginnen. Plaatselijk te intensieve rietteelt vormt nu een probleem voor een aantal diersoorten die juist in oud riet voorkomen. Watervervuiling is één van de belangrijkste oorzaken voor het verdwijnen van de Otter uit Overijssel. Naast de Otter zijn ook geen waarnemingen van de landelijk sterk bedreigde Noordse woelmuis meer uit Overijssel bekend. Voorts zijn de laagveenmoerassen van belang voor de Grote vuurvlinder en de Zilveren maan. Beide soorten gaan in aantal achteruit.

Door de watervervuiling is ook de aquatische levensgemeenschap en soortenrijkdom achteruit gegaan.

Rivieren, beken en randmeren

Het natuurlijke karakter van de rivieren en beken in Overijssel is de laatste decennia belangrijk aangetast. De twee belangrijkste oorzaken hiervan zijn de normalisatiewerken en de watervervuiling.

Door de normalisatiewerken zoals bochtafsnijdingen en oeververdedigingen zijn de natuurlijke erosie- en sedmentatieprocessen geminimaliseerd. Dit is ten koste gegaan van bijvoorbeeld de IJsvogel (broedvogel van afgeslagen oevers), Visdief en Kleine plevier (broedend op zandige oevers).

Door de watervervuiling en de daardoor ontstane overmatige algengroei zijn de oorspronkelijke watervegetaties (Kranswieren en Fonteinkruiden) in het Zwarte Meer (vrijwel) geheel verdwenen en daarmee soorten als Kleine zwaan en Smient.

De combinatie van watervervuiling en normalisatie heeft ervoor gezorgd dat de visstand in stromende wateren de laatste decennia sterk aan verandering onderhevig is geweest. Uit Overijssel verdwenen Beekforel, Beekprik en Vlagzalm; nog wel aanwezig maar sterk in aantal afgenomen zijn onder andere Elrits, Bermpje, Rivierprik, Winde, Zeeforel, Barbeel en Rivierdonderpad. Door de sterk verbeterde waterzuivering neemt de waterkwaliteit de laatste jaren wel weer toe.

In de langs de rivieren en beken gelegen uiterwaarden en beekdalen is het landbouwkundig gebruik geïntensiveerd waardoor veel specifiek aan dit milieu gebonden plante- en diersoorten in aantal zijn achteruit gegaan. Dit geldt onder andere voor de stroomdalflora langs de IJssel en Vecht en voor het aantal soorten dagvlinders langs de Vecht en de Dinkel (zie ook bij de beschrijving van het agrarisch cultuurlandschap). In de in deze gebieden aangewezen relatienotagebieden vindt plaatselijk weer herstel van de natuurwaarden plaats.

Heide, vennen en hoogveen

In Salland en vooral ook Twente liggen een aantal belangrijke heide- en hoogveenreservaten (o.a. Engbertsdijksvenen, Bergvennen, Punthuizen, Witte Veen, Buurserzand, Haaksbergerveen, Wierdense veld, de Borkeld, Boetelerveld).

Tot ongeveer het midden van de jaren zestig is ontginning nog een belangrijke oorzaak van verdwijnen van heide- en veensoorten.

Na die tijd heeft door ontwatering van de omliggende en vaak ook deels inliggende, wel ontgonnen landbouwgronden, een verdroging van de heide- en hoogveenrestanten plaatsgevonden. Naast deze verdroging zijn verbossing door achterstallig onderhoud en verzuring de belangrijkste oorzaken van de verdere achteruitgang van de flora en fauna in deze gebieden. In een aantal reservaten (onder andere Engbertdijksvenen) is deze negatieve ontwikkeling de laatste tien jaar door het nemen van allerlei interne waterhuishoudkundige maatregelen afgebogen.

Karakteristieke heidevogels als Korhoen, Nachtzwaluw en Tapuit maken moeilijke tijden door. Van de Korhoen leeft de laatste levensvatbare populatie van ons land op de Sallandse Heuvelrug. Voor deze soort worden in het kader van het soortbeschermingsplan Korhoen specifieke beheersmaatregelen getroffen. Ook de overige fauna van heide- en hoogvenen is sterk achteruit gegaan. De Gladde slang is zeer zeldzaam geworden. Van de dagvlinders zijn Veenbesblauwtje, Vals heideblauwtje en Klaverblauwtje verdwenen.

Een bijzonder milieu, vaak binnen heidegebieden, zijn de vennen. Deze geïsoleerde oppervlaktewateren zijn in de periode na 1945 vrijwel alle verzuurd. Hierdoor zijn de op kenmerkende waterplanten zoals Oeverkruid en Waterlobelia sterk achteruit gegaan. In een aantal gebieden zijn maatregelen genomen om deze verzuring tegen te gaan (opschonen van dichtgegroeide vennen). Dit heeft geleid tot herstel van deze soorten.

Bossen

De belangrijkste bosgebieden in de provincie liggen op de Sallandse Heuvelrug, langs de Vecht, rond de landgoederen in Salland en in Twente. De hoogste natuurwaarden liggen in de oudere bossen en de bossen in vochtgebonden milieus. Onder

invloed van verzuring, verdroging en vermesting is de vitaliteit van de natuurlijke kwaliteit van veel bossen achteruit gegaan.
Uit het statistisch overzicht van de vitaliteitstoestand van het Nederlandse bos in 1991 blijkt dat 55% van de 38.000 ha bos in Overijssel als vitaal is gekwalificeerd, 29% als minder vitaal, 13% als weinig vitaal en 3% als niet vitaal. De achteruitgang van de flora en fauna in de bossen is naar verhouding lang niet zo groot als de achteruitgang van de natuurlijke kwaliteiten van het cultuurlandschap.
Door verzuring en verdroging gaan in broekbossen kenmerkende moerasplanten achteruit. Brandnetels, Pijpestrootje en andere ruigtesoorten komen ervoor in de plaats. In droge bossen vindt vergrassing plaats met Bochtige smele en verruiging met Braam en Brandnetel langs de randen. In veel bossen is sprake van achteruitgang of het reeds geheel verdwijnen van diverse paddestoelen.
De roofvogelstand is thans weer op het niveau van de vijftiger jaren na de sterke terugval als gevolg van bestrijdingsmiddelengebruik in de landbouw in de jaren zestig. Door de toename van dood hout in de bossen is het aantal holenbroeders en aan dood hout gebonden paddestoelensoorten toegenomen.
De dagvlinderfauna in bossen is in Overijssel vooral beperkt tot Salland en Twente. Een aantal specifieke vlindersoorten gaat achteruit, bijvoorbeeld Grote weerschijnvlinder, Kleine ijsvogelvlinder, Eikepage, Grote parelmoervlinder. Deze achteruitgang geldt ook voor bosrand- en struweelsoorten zoals Sleedoornpage en Keizersmantel.

Agrarisch cultuurlandschap
De natuurwaarden van het agararisch cultuurlandschap zijn de afgelopen decennia door de sterke intensivering van de landbouw achteruit gegaan. Door de voor de landbouw verbeterde ontwatering en toegenomen bemestingsdruk hebben veel plantesoorten van vochtige en voedselarme omstandigheden zich niet kunnen handhaven. Deze soorten komen nu nog voornamelijk voor in perceelsranden, bermen en natuurreservaten.
Het beheer van bermen is de laatste tien jaar veel meer op natuur gericht, waardoor de kruidenrijkdom is toegenomen.
Overijssel telt nog een groot aantal weidevogelgebieden van nationale betekenis. De belangrijkste hiervan liggen in Noordwest-Overijssel maar ook in Salland en Twente liggen kleinere verspreide weidevogelgebieden van regionale betekenis (zie natuurwaardenkaart bijlage 12). De aantallen weidevogels vertonen echter in veel gebieden een dalende tendens. Dit geldt vooral voor kritische soorten zoals Zomertaling, Kemphaan en Watersnip. Maar ook een algemenere soort als de Grutto neemt sterk in aantal af. Door het afsluiten van beheersovereenkomsten in relatienotagebieden en door het stimuleren van particulier weidevogelbeheer is deze achteruitgang plaatselijk tot staan gebracht.
In Noordwest-Overijssel, de IJsseldelta en de uiterwaarden van de IJssel nemen de aantallen overwinterende Kolganzen, Rietganzen en Grauwe ganzen, mede als gevolg van de hogere voedingswaarden van de graslanden, de laatste decennia sterk toe.
In akkergebieden is door het verdwijnen van de graanteelt en de intensievere bestrijding van kruiden de akkerflora sterk verarmd. In Twente en Salland zijn de typische broedvogels van de essen ten gevolge van de overgang naar maïscultuur sterk achteruit gegaan.
Landschapselementen zijn door schaalvergroting in de landbouw en door functieverlies (veekering, brandhout) achteruit gegaan. Dit heeft er onder andere toe geleid dat veel plante- en diersoorten die kenmerkend zijn voor kleinschalige cultuurlandschappen in aantal zijn achteruit gegaan. Bij de broedvogels gaat het onder andere om soorten als Gekraagde roodstaart, Grasmus en Nachtegaal.
Bij de amphibieën wordt vooral de Boomkikker ernstig bedreigd. In Twente komen hiervan nog slechts enkele verspreide populaties voor. Ook andere amphibieën zoals Knoflookpad, Kamsalamander en Rugstreeppad gaan in aantal achteruit. De aanleg van vele poelen vooral in Twente, heeft deze achteruitgang plaatselijk omgebogen in vooruitgang.
Van de zoogdieren is de Das een soort die sterk is achteruit gegaan. De laatste jaren is gelukkig van een langzaam herstel sprake.
Door de afname van de kruidenrijkdom in het agrarisch cultuurlandschap en het verdrogen van veel landschapselementen gaat ook het aantal dagvlinders achteruit. Van de 68 soorten die uit Overijssel bekend waren zijn er nu nog 50 over. Verdwenen zijn onder andere de Veldparelmoervlinder, Grote parelmoervlinder en Klaverblauwtje.

LANDSCHAPSTYPEN

Kampontginningen met plaatselijke essen
Kenmerkend voor dit landschapstype zijn het naast elkaar voorkomen van onregelmatig blokvormige percelen en essen op de hoger gelegen delen en strookvormige percelen in de beekdalen. Houtwallen, singels en bosjes geven dit landschap een besloten karakter. Er is een grote variatie binnen het kampontginningslandschap. Op de brede flanken van de stuwwallen overheersen vooral de open essen. In het reliëfrijke dekzandgebied komen zeer kleinschalige gebieden voor met kleine eenmansesjes (Mander, Geesteren, Reggedal). Dit landschapstype kan echter ook wat grootschaliger zijn (Dulder, Tilligte, Denekamp).
Door de omzetting van grasland in maïsakkers en akkers in grasland is de herkenbaarheid van dit landschapstype sterk gewijzigd. Door herverkaveling wordt de karakteristieke percelering van de verschillende onderdelen van het landschap aangetast. Voorts neemt de kleinschaligheid af door het verdwijnen van houtopstanden. Bovendien wordt door boerderijverplaatsing of door dorps- en stadsuitleg het open karakter van essen aangetast.

Heide-ontginningen en bossen (sinds 1850)
Dit landschapstype is ontstaan doordat na 1850 veel woeste grond (heide, venen en zandverstuivingen) is omgezet in bos en cultuurland. Kenmerkend voor dit landschap is de moderne rationele inrichting: rechte wegen met grote rechthoekige percelen. De beplanting bepaalt in sterke mate het karakter van dit landschapstype. Een groot deel van Twente, Salland en Noordoost-Overijssel wordt door dit landschapstype ingenomen.
Recente ontwikkelingen die het landschapsbeeld ingrijpend aantasten spelen hier nauwelijks.

Veenkoloniën
Het veenkoloniale landschap is ontstaan door ontginning van hoogveen. Het is een grootschalig, open landschap. Kenmerkend voor de veenkoloniën is een stelsel van kanalen, vaarten, wijken, zwetsloten en dwarssloten. Langs de kanalen zijn nu boerderijen gebouwd. Hier en daar zijn nog restanten van niet ontgonnen hoogveen (Engbertsdijksvenen) aanwezig.

In grote delen van het veenkoloniale gebied zijn de kenmerkende zwetsloten en dwarssloten verdwenen. Ook het kenmerkende lijnvormige beeld van dorpen is in veel gevallen niet meer te herkennen (Dedemsvaart). Plaatselijk gaat de relatie met andere cultuurhistorisch waardevolle elementen verloren; sluizen en brugwachterswoningen verliezen hun betekenis als het kanaal door demping uit het landschap verdwijnt.

Stroomrug- en komontginningen
Karakteristiek voor het rivierengebied is de variatie in de hoger gelegen stroomrugontginningen en lager gelegen komontginningen.
Op de stroomruggen langs de IJssel komen dorpen en wegen voor; de perceelsvorm is hier blokvormig. Ook is dit landschapstype van oorsprong besloten. Karakteristiek voor de komontginningen is de openheid en het strookvormige verkavelingspatroon (Windesheim).
In de stroomrugontginningen is door het grotendeels verdwijnen van opgaande beplantingen (hoogstamboomgaarden) de openheid sterk vergroot. In de komontginningen wordt door de bouw van boerderijen het kenmerkende open karakter verstoord.

Recente zeekleipolders
Dit landschap is ontstaan doordat de hier voorkomende veengebieden in de middeleeuwen zijn ontgonnen en in cultuur gebracht. Door latere overstromingen onstonden door de getijdeninvloed kwelders en opwassen, die na bedijking weer in cultuur werden gebracht. Deze polders kennen een grote mate van openheid en grootschaligheid. Voorts kenmerkt dit landschap zich door de aanwezigheid van bewoonde vluchtheuvels (Kampereiland) en restanten van kreken.
De openheid van dit landschap wordt aangetast door vestiging van nieuwe boerderijen.

Veenontginningslandschap
Karakteristiek voor het veenontginningslandschap is de lintvormige bebouwing langs wegen, dijken of vaarten. Ook de regelmatige strookvormige percelering geeft dit landschap een eigen karakter.
Binnen het veenontginningslandschap kan een onderscheid worden gemaakt in laagveenmoerassen en veenweidegebieden.
Kenmerkend voor de laagveenmoerassen is het patroon van legakkers en petgaten. Deze worden in Overijssel weren en ribben genoemd. Hier en daar zijn door erosie van de ribben, grote plassen ontstaan (Wieden).
Het veenweidegebied bestaat overwegend uit grasland. Het is een open landschap met een karakteristieke strokenverkaveling. Ondanks deze openheid heeft dit landschap door het dichte slotenpatroon een kleinschalig aanzicht.
Bij Staphorst-Rouveen komt een bijzondere vorm van het veenontginningslandschap voor. Het landschap is kleinschalig en besloten door de vele elzensingels. Uniek is bovendien het geknikte verkavelingspatroon ten westen van Staphorst-Rouveen.
In het veenontginningslandschap is op tal van plaatsen het kenmerkende verkavelingspatroon door ruilverkaveling verdwenen (Giethoorn-Wanneperveen). Voorts is de openheid aangetast door nieuwvestiging van boerderijen. In het gebied rond Staphorst-Rouveen zijn de laatste decennia veel van de elzensingels verdwenen.

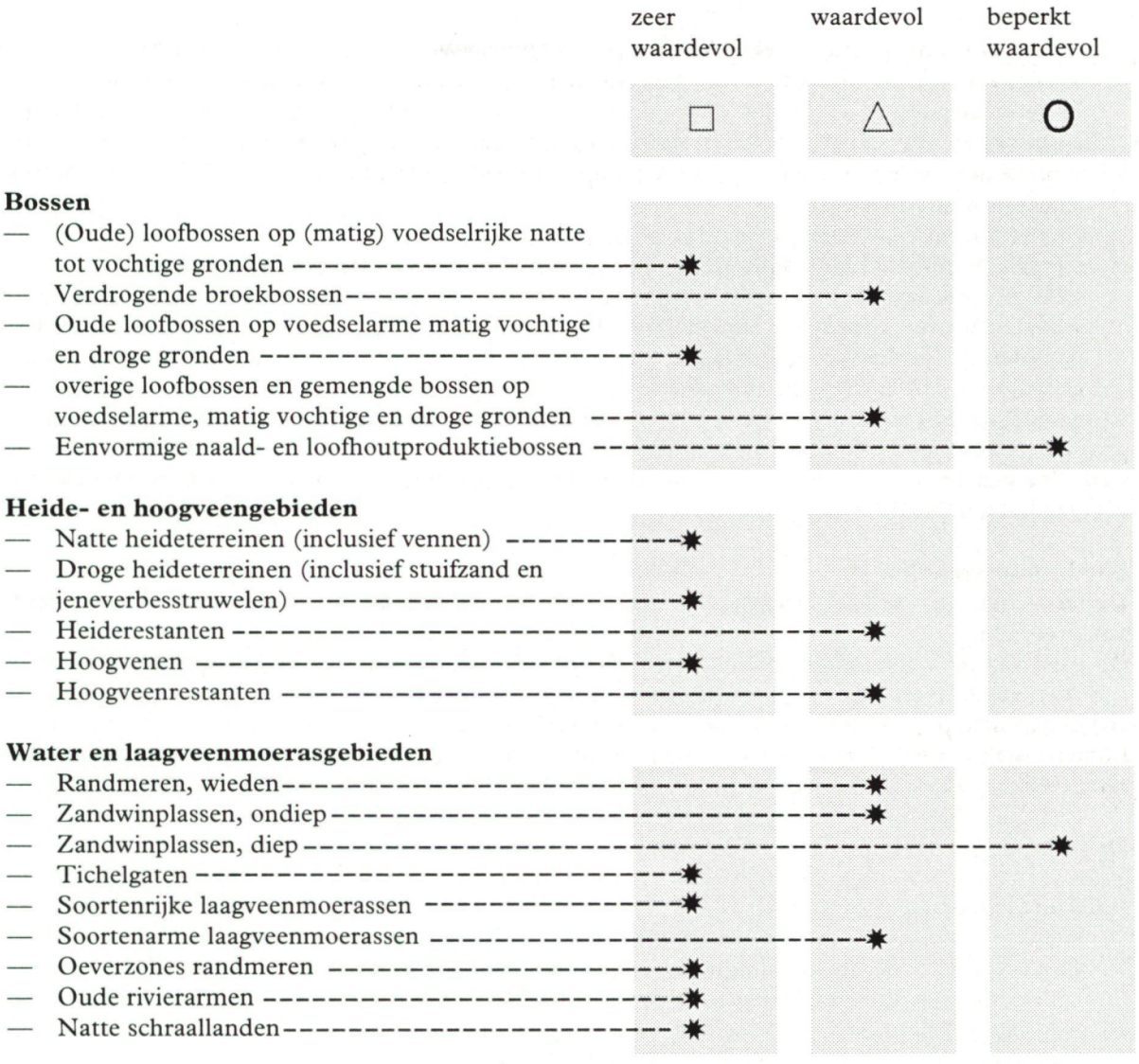
Droogmakerijen
Droogmakerijen zijn drooggemalen meren die in de middeleeuwen zijn ontstaan door grootschalige vervening (bijvoorbeeld Polder Wetering-Oost). Kenmerkend voor het landschap van de droogmakerijen is het planmatig karakter en de ringdijken en -vaarten.
Recente ontwikkelingen die het landschapsbeeld ingrijpend aantasten spelen hier niet.

2.3. Natuur- en landschapswaarden

Natuurwaarden
De natuurwaardenkaart (bijlage 13) geeft de belangrijkste waarden van de natuurgebieden (onderverdeeld in bossen, heide en hoogveen, water en laagveenmoerasgebieden) en van het agrarisch cultuurlandschap indicatief weer. Het is een basiskaart. Bij de totstandkoming van de natuurwaardenkaart is gebruik gemaakt van de op dit moment beschikbare milieu-inventarisatiegegevens, literatuurgegevens, veldkennis en de topografische kaart.
Bij de waardebepaling van de natuurgebieden zijn de ecologische criteria: verscheidenheid, zeldzaamheid/kwetsbaarheid, mate van natuurlijkheid en mate van vervangbaarheid gebruikt. Dit heeft een indicatieve waardebepaling van natuurgebieden opgeleverd (zie figuur 2.2.).
Hierbij kan worden opgemerkt dat de aanduidingen op de natuurwaardenkaart alleen zijn gebaseerd op de op dat moment bekende actuele natuurlijke kwaliteiten.

In veel gevallen is het noodzakelijk bij de afweging van de vraag welke het juiste instrument is voor het gewenste beheer ook de potentiële natuurlijke kwaliteiten te betrekken (zie hiervoor 3.5. aankoop en beheer van natuurterreinen, bossen en landgoederen).

Figuur 2.2. Indicatieve waardebepaling van natuurgebieden

Verscheidenheid
Dit criterium heeft betrekking op verscheidenheid in abiotisch en biotisch milieu. In abiotisch milieu valt hierbij te denken aan overgang van bodemtypen en watertypen (gradiënten). In biotisch milieu speelt de verscheidenheid op soorts- en gemeenschapsniveau. Een soortenrijk blauwgrasland is een voorbeeld op soortsniveau. In de Weerribben komen open water, verlandingsvegetaties, grasland en elzenbroekbos in elkaars nabijheid voor, dit is een voorbeeld van hoge verscheidenheid op gemeenschapsniveau.

Zeldzaamheid/kwetsbaarheid
Behoud en ontwikkeling van zeldzame soorten en ecosystemen is voor natuurzorg een belangrijk uitgangspunt. Behalve van nature zeldzame soorten en levensgemeenschappen zijn een groot aantal kwetsbare, vroeger algemener voorkomende soorten en levensgemeenschappen zeldzaam geworden door sterke veranderingen in het milieu (verdroging, vermesting, verzuring, enz.).

Mate van natuurlijkheid
Kort geformuleerd komt dit criterium neer op de stelregel hoe minder gestoord een ecosysteem is hoe waardevoller. Storingen zijn een gevolg van externe negatieve invloeden op het ecosysteem of door een verkeerd gevoerd beheer.

Mate van vervangbaarheid
Dit criterium heeft betrekking op de tijdsinvestering die noodzakelijk is om bodem en/of vegetatie en fauna zo mogelijk opnieuw te ontwikkelen. In het abiotisch milieu zijn veel processen uniek (denk aan ijstijd) of vergen zeer veel tijd (denk aan bodemvorming podzolering). In het biotisch milieu zijn ecosystemen als eeuwenoud loofbos of een groot levend hoogveencomplex voorbeelden van ecosystemen die moeilijk vervangbaar of onvervangbaar zijn.

Aangezien de omvang van een natuurgebied een belangrijk gegeven is voor instandhouding en het voorkomen van soorten is dit criterium op de natuurwaardenkaart in combinatie met de indicatieve waarde (zeer waardevol, waardevol, beperkt waardevol) aangegeven.

Het agrarisch cultuurlandschap is op de natuurwaardenkaart verdeeld in twee categorieën:

— **agrarisch cultuurlandschap met beperkt tot veel natuur- en landschapswaarden**
In deze categorie zijn gebieden opgenomen met veel verspreid liggende kleinere natuurgebieden en bosjes en houtsingels, gebieden met waardevolle beken, rivierarmen en kolken, gebieden met soortenrijke vochtgebonden vegetaties en open gebieden die van regionaal of nationaal belang zijn voor weidevogels.
Met symbolen zijn de natuurwaarden op de kaart aangegeven;

— **agrarisch cultuurlandschap met geen tot beperkte natuur- en landschapswaarden**
In deze categorie komen plaatselijk nog wel natuur- en landschapswaarden voor die op lokale schaal van grote betekenis kunnen zijn. In West-Overijssel zijn met name de open poldergebieden die in deze categorie liggen 's winters van internationale betekenis als overwinteringsgebied voor ganzen, eenden en zwanen.

Deze indeling is zeer globaal en is ook op de beleidskaart weergegeven om de ligging van de provinciale ecologische hoofdstructuur en de inzet van de instrumenten Relatienota en natuurontwikkeling inzichtelijk te maken. Het is niet de bedoeling dat deze indeling door de gemeenten wordt overgenomen in bestemmingsplannen.

Landschapswaarden

De landschapswaardenkaart (bijlage 12) geeft de belangrijkste waarden van de verschillende landschappen aan.
Op basis van de aardkundige, cultuurhistorische en belevingswaarde van landschappen is een aantal gebieden geselecteerd, die op (inter)nationaal of regionaal niveau van betekenis zijn voor het behoud van de landschappelijke verscheidenheid in Overijssel.
Bij deze selectie hebben criteria als zeldzaamheid, gaafheid, samenhang (de kenmerkende onderlinge rangschikking van landschapselementen binnen een landschap) een rol gespeeld.

De volgende landschappelijke waarden zijn op de landschapswaardenkaart opgenomen.

Aardkundige waarden

— landschapsstructuren die zijn gevormd tijdens de ijstijden, met name stuwwallen, keileembulten, (fluvio)glaciale ruggen, doodijsgaten, pingoruïnes en smeltwaterdalen; bijvoorbeeld de stuwwallen van Ootmarsum en Oldenzaal en de Sallandse Heuvelrug;
— landschapsstructuren en -elementen die zijn gevormd onder invloed van de wind, met name landduinen, rivierduinen en donken; bijvoorbeeld langs de IJssel;
— hoogveengebieden en delen van laagveengebieden; bijvoorbeeld de Engbertsdijksvenen en de Weerribben.

Cultuurhistorische waarden

bij de selectie is rekening gehouden met verkavelingspatronen, patronen van wegen en waterlopen, nederzettingspatronen en structurerende elementen in het landschap. Hiertoe worden gerekend:
— stroomrug- en komontginningen langs de IJssel;
— zeekleipolders met terpen op het Kampereiland;
— relatief gave delen van veenontginningen (Weerribben, Wieden);
— relatief gave delen van kampontginningen met plaatselijke essen, oude hoeven en boerderijen met karakteristieke erfbeplanting (Twente);
— landgoederen en historische buitenplaatsen en parken.

Belevingswaarden

— gebieden met een nog gave kleinschaligheid (met name in Twente);
— gave, open gebieden (veenontginningen, polder Mastenbroek, delen van het veenkoloniaal landschap).

2.4. Gewenste ontwikkelingen voor natuur en landschap

De hiervoor geschetste ontwikkelingen (2.2.) en de actuele en potentiële natuur- en landschapswaarden (2.3.), hebben ertoe geleid dat het rijk in het Natuurbeleidsplan een beleid heeft ontwikkeld gericht op behoud en versterking van de nog aanwezige en ontwikkeling van nieuwe natuur- en landschapswaarden. De provincie zal mede op basis van het Natuurbeleidsplan de gewenste ontwikkelingen voor natuur en landschap weergeven.
Bij de gewenste ontwikkelingen van natuur en landschap hebben de in 1.4. genoemde doelstellingen een centrale rol gespeeld.
In deze paragraaf zal in hoofdlijnen worden weergegeven waar de gewenste ontwikkeling zich in de hiervoor beschreven leefmilieus en landschapstypen op zal richten.

In het algemeen geldt dat op basis van de gewenste ontwikkelingsrichting voor natuur en landschap er een goede zonering van de recreatie dient plaats te vinden. Hierdoor kunnen in sommige gebieden rustgebieden ontstaan waarin verstoringsgevoelige soorten zoals Grauwe gans, Kiekendief, Visarend, Korhoen en Nachtzwaluw zich kunnen ontwikkelen. In andere gebieden kunnen dan zowel de natuur- en landschapsfunctie als de recreatiefunctie goed tot hun recht komen.

LEEFMILIEUS

Laagveenmoerasgebied
In het laagveenmoerasgebied van Noordwest-Overijssel, dat van internationale betekenis is, zal de ontwikkeling zich richten op verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van dit moerasgebied. Noordwest-Overijssel biedt hiervoor zeer goede ontwikkelingsmogelijkheden.
De belangrijkste aspecten hierbij zijn:
— verbeteren van de waterkwaliteit en de waterhuishouding door o.a. het terugdringen van de hoeveelheid ingelaten gebiedsvreemd water ten gunste van gebiedseigen (kwel)water en door het verminderen van de wegzijging. De realisering hiervan zal vooral moeten plaatsvinden via het in het provinciale waterhuishoudingsplan weergegeven beleid (zie 5.3.);
— versterken van de natuurkwaliteit van het bestaande natuurgebied door interne beheersmaatregelen zoals weer open maken van trekgaten, vergroten van de oppervlakte schraalland en trilveen;

Laagveenmoerasgebied in Noordwest-Overijssel

— uitbreiden van het bestaande natuurgebied via natuurontwikkeling. Door deze uitbreiding in combinatie met de verbetering van de waterkwaliteit ontstaat een natuurgebied van een omvang waarin zich zeer kritische soorten zoals reigerachtigen, Visarend en Otter kunnen uitbreiden of vestigen;
— in een deel van de graslandpolders ten westen van de Wieden en Weerribben extensiveren van het agrarisch gebruik en verhogen van het waterpeil, waardoor weidevogels als Kemphaan, Watersnip en Zomertaling kunnen toenemen als broedvogels en de waterhuishouding van de bestaande reservaten en natuurgebieden kan worden verbeterd.

Rivieren, beken en randmeren

De vrij slechte waterkwaliteit van de **IJssel** is een zaak die buiten de reikwijdte van het provinciaal beleid ligt. Voor de uiterwaarden zal de gewenste ontwikkeling zich richten op de volgende aspecten:
— extensiveren van het agrarisch gebruik ten behoeve van het behoud en de ontwikkeling van weidevogelpopulaties, soortenrijke graslanden en akkerflora;
— behoud van bestaande en aanleg van nieuwe landschapselementen zoals hagen en poelen;
— het stimuleren van het natuurtechnische beheer van de winterdijken door waterschappen;
— op een aantal plaatsen door natuurontwikkeling realiseren van een zo natuurlijk mogelijk riviersysteem met natuurlijke oevers, moerassen, rivierbegeleidend bos en extensief begraasde graslanden.

De **Vecht** heeft door zijn vrij goede waterkwaliteit en zijn ligging te midden van waardevolle cultuurlandschappen in het Vechtdal en grotere boscomplexen op de aansluitende hogere dekzandgronden zeer goede natuurlijke ontwikkelingsmogelijkheden.
De gewenste ontwikkeling zal zich hier op dezelfde aspecten richten als bij de IJssel.
Bij de Vecht zijn de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een levend riviersysteem met een goede waterkwaliteit waar erosie, sedimentatie en inundatie plaatsvinden en waarin soorten als Otter en Bever weer een plaats kunnen krijgen, in bepaalde opzichten groter dan bij de IJssel. De waterkwaliteit is hier namelijk veel beter, de Vecht heeft in tegenstelling tot de IJssel geen scheepvaartfunctie en wordt in tegenstelling tot het Overijsselse deel van de IJssel omgeven door natuurgebieden op de hogere gronden.
Verder speelt in dit gebied de relatie tussen de hogere gronden (inzijggebied voor regenwater) en het beekdal (kwelgebied) een belangrijke rol. In het kader van het Waterhuishoudingsplan krijgt de problematiek van verdroging nadere aandacht. Ten slotte kan de Vecht ook een natte ecologische verbinding vormen tussen Noordwest-Overijssel en de Dinkel.

Voor de binnen de PEHS en in de verbindingszones gelegen **beken,** zoals de Reest, Regge, Dinkel en vele kleinere beken, wordt gestreefd naar de ontwikkeling van natuurlijker beken met een zo goed mogelijke waterkwaliteit. De volgende ontwikkelingen zullen hierbij nagestreefd worden:
— voor een aantal zeer waardevolle beeksystemen die ontspringen in gebieden met een afwisseling van bos- en cultuurgronden is het streven erop gericht het gehele bron- en voedingsgebied door aankoop veilig te stellen. Dit geldt onder andere voor de Mosbeek en Springendalsebeek op de Stuwwal van Ootmarsum en voor een aantal beken die ontspringen op de Stuwwal van Oldenzaal in de omgeving van de Lutte;
— bij de overige beken is het gewenst dat een zo natuurlijk mogelijk beekkarakter ontstaat. Enerzijds zijn hier maatregelen nodig in de sfeer van het waterbeheer (onder andere verbetering waterkwaliteit, scheiden van landelijk en stedelijk water, vervangen van vaste stuwen door aanleg van cascadestuwen of vistrappen, herstel van beplantingen en aanleg van plasoevers). Deze ontwikkelingen zullen vooral via het waterhuishoudingsbeleid van de provincie gerealiseerd worden (zie 5.3.), daarbij spelen de waterschappen een belangrijke rol.
Anderzijds is het wenselijk om in samenhang met deze maatregelen natuurlijker beekdalen te ontwikkelen door aankoop van reservaats- en natuurontwikkelingsgebieden.
In het beekdal ontstaan dan delen waar de beek vrij kan meanderen en waar inundatievlaktes, broekbossen en schrale graslanden ontwikkeld worden.

Voor de **randmeren** geldt net als bij de IJssel dat de vrij slechte waterkwaliteit vrijwel niet via het provinciale beleid is te beïnvloeden. In dit gebied wordt gestreefd naar het ontwikkelen van nieuwe natuurgebieden door uitbreiding van de oppervlakte moeras en moerasbos. Dit zal gekoppeld worden aan een duidelijke zonering van de recreatie.
In de IJsselmonding kan zich een voordelta van de IJssel ontwikkelen, welke vooral een zeer belangrijke functie kan krijgen als broedgebied voor vogels (o.a. Aalscholvers, reigerachtigen).

Heide, vennen en hoogvenen

Voor deze zeer waardevolle natuurterreinen is het gewenst dat enerzijds de verdroging sterk verminderd (verhoging grondwaterstand) en dat anderzijds de nadelige effecten van verzuring worden te niet gedaan. Hierdoor kunnen allerlei sterk bedreigde plante- en diersoorten zoals Vetblad, Wolverlei, Korhoen, Nachtzwaluw en Klapekster zich weer vestigen of uitbreiden. Concrete mogelijkheden hiervoor zijn:

— het verwerven van aanliggende en inliggende cultuurgronden als reservaats- of natuurontwikkelingsgebied waardoor een zodanige omvang wordt gerealiseerd dat een hydrologisch zo goed mogelijk beheerbare eenheid ontstaat. De begrenzing tussen deze natuurterreinen en de omliggende landbouwgronden is nu namelijk, door het vrij plotseling stoppen met de heide- en hoogveenontginningen in de jaren 60, erg willekeurig;
— via een uitgekiende peilbeheersing in de omliggende landbouwgronden een zowel voor landbouw als voor natuur zo optimaal mogelijke situatie proberen te bereiken. In veel gevallen hebben namelijk in de zomerperiode zowel de natuurgebieden als de landbouwgebieden last van verdroging;
— het stimuleren en uitvoeren van projecten om effecten van verzuring en verdroging en achterstallig onderhoud op te heffen (o.a. plaggen, opschonen van vennen, verwijderen van bosopslag in dichtgegroeide heideterreinen en verbeteren van de interne waterhuishouding).

Bossen

Bossen beslaan een zeer groot deel van de provinciale ecologische hoofdstructuur.

— In de bossen zelf wordt de ontwikkeling naar meer multifunctionele natuurlijke bossen nagestreefd. Daarnaast is het wenselijk dat de oppervlakte natuurbos waarin het beheer geheel gericht is op de ontwikkeling van de natuurlijke kwaliteiten wordt uitgebreid.
— Evenals bij natte heide en hoogvenen is het streven erop gericht verdroging van vooral broekbossen via een uitgekiende waterbeheersing zoveel mogelijk te voorkomen.
— Uitbreiding van bossen zou zoveel mogelijk moeten plaatsvinden op voor natuur kansrijke situaties zoals kwelgebieden, keileemgronden, kleigronden en in verbindingszones.
— Momenteel is er over het algemeen een scherpe overgang van bos naar de omliggende cultuurgronden. In veel gevallen liggen de bossen op de hogere gronden (stuwwallen) en zijn de lagere delen en de overgang van laag (nat) naar hoog (droog) als cultuurgrond in agrarisch gebruik. Gestreefd wordt om juist deze voor natuur zeer kansrijke overgangen van hoog naar laag en droog naar nat als natuurgebied te ontwikkelen.

Agrarisch cultuurlandschap

In de **weidevogelgebieden** zijn, teneinde de achteruitgang van de weidevogelstand een halt toe te roepen, een aantal maatregelen nodig:

— het stimuleren van het particulier weidevogelbeheer door boeren en vrijwilligers. Hierbij wordt vooral gedacht aan nestbescherming. Dit zal vooral buiten de PEHS plaatsvinden;
— het extensiveren van het agrarisch gebruik van weidevogelgebieden door het afsluiten van beheersovereenkomsten in het kader van de Relatienota. Dit geldt vooral voor de minder kritische soorten zoals Kievit, Scholekster en Grutto. Dit zal zowel binnen als buiten de PEHS gestimuleerd worden. In veel gevallen kan dit beheer gecombineerd worden met een perceelsrandenbeheer dat gericht is op de ontwikkeling van een kruidenrijke begroeiing in de perceelsranden;
— het verwerven van reservaatsgebieden voor met name kritische weidevogels zoals Kemphaan, Watersnip, Slobeend en Zomertaling. In deze gebieden is in tegenstelling tot beheersgebieden naast een latere maaidatum ook een verhoging van het waterpeil noodzakelijk. Deze gebieden zullen alleen binnen de PEHS gerealiseerd worden;
— veel weidevogelgebieden hebben ook een belangrijke functie als overwinteringsgebied voor ganzen en zwanen, dit geldt ook voor enkele open akkerbouwgebieden rond de Engbertsdijksvenen. Hier is handhaven en vergroten van de openheid en de rust gewenst.

De **kleinschalige agrarische cultuurlandschappen** liggen vooral in Twente en Salland en bestaan uit een afwisseling van graslanden, akkergronden (kampen en essen), kleine bosjes, houtsingels en andere landschapselementen. In het algemeen wordt hier gestreefd naar extensivering van het agrarisch grondgebruik. Hierbij is een aantal aspecten te onderscheiden:

— ontwikkeling van kruidenrijkere graslanden. Behalve dat hierdoor een grotere variatie in de plantengroei ontstaat, hebben deze een grotere betekenis voor onder andere dagvlinders, andere insekten, broedvogels en zoogdieren;

— stimuleren van het herstel van graanakkers. Graanakkers zijn belangrijk voor akkerkruiden (Korenbloem, Klaproos) en broedvogels zoals Patrijs en Geelgors;
— onderhoud en herstel van landschapselementen zoals houtwallen, hagen en poelen.

De hierboven genoemde drie punten zijn voor een deel realiseerbaar binnen de gangbare agrarische bedrijfsvoering. In gebieden waar een verdergaand beheer wordt nagestreefd zoals in gebieden met zeer goede botanische ontwikkelingsmogelijkheden (bijvoorbeeld beekdalen, kwelgebieden) is de aankoop van reservaten nodig.

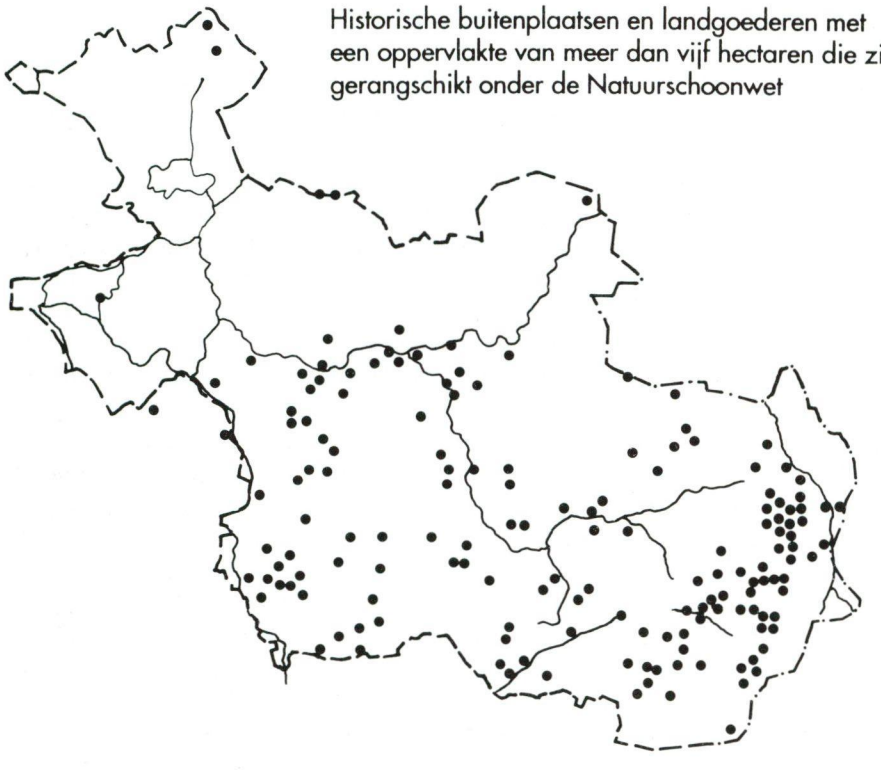
Kwelgebieden bieden door de gunstige abiotische uitgangssituatie zeer goede mogelijkheden voor de versterking van de aanwezige en de ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden. De gebieden waar kalkrijke kwel uit de diepere ondergrond aan de oppervlakte komt bieden hierbij de grootste mogelijkheden. In bijlage 5 is een globale ecohydrologische kaart van de provincie opgenomen met daarop de belangrijkste inzijg- en kwelgebieden. In kwelgebieden wordt door het verwerven van reservaten gestreefd naar de versterking van de botanische kwaliteiten en in een aantal gevallen wordt ernaar gestreefd hier via natuurontwikkeling nieuwe natuurwaarden zoals schraalgraslanden, moeras en broekbos te ontwikkelen.

Bermen, dijken en taluds van watergangen

Deze lintvormige elementen in het landschap vormen nu al belangrijke groeiplaatsen voor kruidenrijke vegetaties van plantesoorten uit minder voedselrijke milieus die uit het intensief bemeste agrarisch cultuurlandschap grotendeels verdwenen zijn.
Voor behoud en verdere ontwikkeling van deze vegetaties en de daarbij horende fauna (onder andere dagvlinders), is het beheer zeer belangrijk.
Dit beheer dient te bestaan uit niet bemesten en 1 à 2 x per jaar maaien. Hierbij is het belangrijk dat het maaisel wordt afgevoerd, anders ontstaat er ruige vegetatie met storingssoorten zoals Kweek, Brandnetel en Akkerdistel.

Figuur 2.3

Historische buitenplaatsen en landgoederen met een oppervlakte van meer dan vijf hectaren die zijn gerangschikt onder de Natuurschoonwet

Landgoederen
Overijssel telt een groot aantal landgoederen (zie figuur 2.3.). Deze bestaan uit een afwisseling van bossen, kleinschalige cultuurlandschappen en soms ook heidevelden. De hier gewenste ontwikkeling komt overeen met die welke hiervoor bij deze categorieën is beschreven.
Landgoederen zijn daarnaast ook uit landschappelijk en cultuurhistorisch oogpunt bijzonder waardevolle structurerende elementen in het Overijsselse landschap. Ze bieden ook zeer goede mogelijkheden voor het daadwerkelijk realiseren van de gewenste natuur- en landschapsontwikkelingen.
Het is mogelijk hier verschillende beleidsinstrumenten geconcentreerd in te zetten (Natuurschoonwet, Natuurbeschermingswet, Relatienota, natuurontwikkeling, particulier beheer).

LANDSCHAPSTYPEN

Er wordt gestreefd naar een duurzaam behoud en herstel van bestaande landschapskwaliteiten. Daarbij zal de nadruk liggen op behoud en waar nodig en mogelijk op herstel van de in paragraaf 2.3. beschreven aardkundige, cultuurhistorische en belevingswaarden.
Om een verdergaande nivellering van de landschappelijke verscheidenheid zoveel mogelijk te voorkomen zal met name aandacht worden besteed aan het handhaven en herstellen van landschapselementen die de karakteristieke landschapspatronen en structuren accentueren. Voor de oude cultuurlandschappen op de zandgronden betekent dit veelal onderhoud en nieuwe aanleg van houtwallen, singels en bosjes. In de polders en het veenweidegebied is soms het verwijderen van bos en het opentrekken van dichtgegroeide sloten gewenst.

Kampontginningen met plaatselijk essen
Behoud van het besloten, kleinschalige karakter van dit landschapstype en waar mogelijk herstel wordt nagestreefd. Dit betekent instandhouding en herstel van de houtopstanden en poelen en van het karakteristieke verkavelingspatroon. De openheid van de essen blijft gewenst, evenals een meer natuurlijker karakter van gereguleerde beken.

Heide-ontginningen en bossen
Versterken van groenstructuren langs waterlopen en wegen. In stand houden van heiderestanten. De omzetting van monotone bossen in meer gevarieerde bossen is gewenst.

Veenkoloniën
Behoud van de karakteristieke sloten en van lintvormige dorpen is gewenst. De openheid van het landschap blijft positieve aandacht vragen.

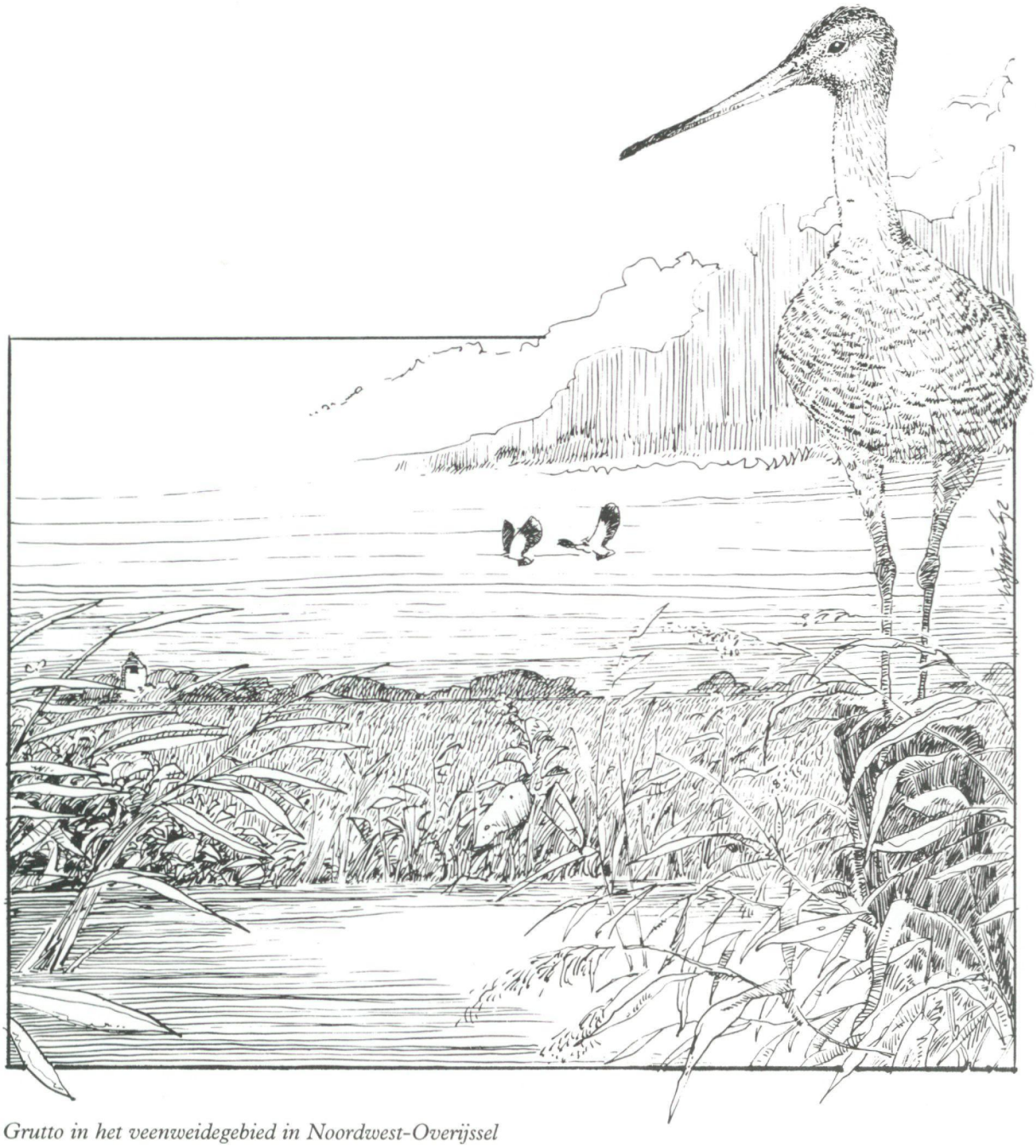
Stroomrugontginningen en komontginningen
Ook in de komontginningen zal de openheid zoveel mogelijk intact moeten blijven, terwijl omgekeerd de beslotenheid van de stroomruggen eveneens aandacht zal krijgen. Een natuurlijker riviersysteem is gewenst.

Recente zeekleipolders
Behoud van het open landschap wordt nagestreefd.

Veenontginningslandschap
Behoud van openheid en karakteristiek verkavelingspatroon staat centraal, ook zal bij dorpsuitbreiding zoveel mogelijk behoud van het oorspronkelijke lintvormige karakter aandacht krijgen. Behoud van de karakteristieke elzensingels (Staphorst-Rouveen; De Oldematen) wordt nagestreefd.

Droogmakerijen
Dit in ons land algemene landschapstype heeft beperkte landschappelijke kwaliteiten (openheid), derhalve is dit type vanuit landschappelijk oogpunt geschikt voor het uitvoeren van natuurontwikkelingsprojecten.

3. Hoofdlijnen van het natuur- en landschapsbeleid

Grutto in het veenweidegebied in Noordwest-Overijssel

3. Hoofdlijnen van het natuur- en landschapsbeleid

3.1. Algemeen

Voor het formuleren van beleid is de visie op de verhouding tussen mens en natuur en landschap van groot belang. Belangrijk uitgangspunt voor de provincie is dat de draagkracht van ecosystemen en het landschap mede bepalend dient te zijn voor het menselijk handelen. Dit met het oog op zowel de zelfstandige betekenis van natuur en landschap als de betekenis van natuur en landschap voor de mens en andere belangen.
Het streven dient te zijn een duurzame relatie tussen menselijke samenleving en natuur en landschap tot stand te brengen. Daartoe is het noodzakelijk dat alle maatschappelijke organisaties en alle overheden de gevolgen voor natuur en landschap in hun beleid betrekken.
Omgekeerd zal bij de formulering van het natuur- en landschapsbeleid ook rekening worden gehouden met de andere belangen in het landelijk gebied. Met het oog op de toekomstige generaties moet een optimaal evenwicht worden gezocht tussen wensen voor natuur en landschap en milieu en wensen voor de sociaal-economische ontwikkeling.
Naast instandhouding en herstel wordt uitdrukkelijk gekozen voor ontwikkeling van nieuwe natuurlijke en landschappelijke waarden om tegenspel te bieden aan de gevolgen van verlies en achteruitgang.

De doelstellingen van het provinciale natuur- en landschapsbeleid zijn:
— duurzaam behoud, herstel en ontwikkeling van de karakteristieke natuur- en landschapswaarden;
— het bevorderen van de mogelijkheden om de natuur- en het landschap op een verantwoorde wijze te beleven.

Natuurbeleid
Het natuurbeleid heeft drie accenten:
— behoud en herstel van bestaande natuurterreinen, landgoederen en bossen;
— behoud en herstel van de bestaande natuurwaarden in het agrarisch cultuurlandschap;
— ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden in het agrarisch cultuurlandschap, waarbij ecosystemen worden versterkt of nieuwe ecosystemen ontstaan.

In hoofdstuk 2 is als een van de belangrijkste problemen voor de natuur en het landschap naar voren gekomen het verlies, de versnippering, isolatie en kwalitatieve achteruitgang van leefgebieden met als gevolg achteruitgang van soorten en leefgemeenschappen en een nivellerend effect op de identiteit en verscheidenheid van het landschap. In hoofdstuk 2.4. is aangegeven wat de gewenste ontwikkelingen voor natuur en landschap zijn die kunnen leiden tot behoud en versterking van de bestaande waarden en ontwikkeling van nieuwe waarden.
Deze gewenste ontwikkelingen zullen concreet gestalte krijgen door het inzetten van de hiervoor beschikbare beleidsinstrumenten en financiële middelen.
Belangrijk is hierbij deze instrumenten zodanig in te zetten dat de hierboven geformuleerde doelstellingen en gewenste ontwikkelingen zo goed mogelijk worden gerealiseerd.
In de hierboven genoemde doelstellingen komen twee elementen voor die bepalend zijn geweest voor de wijze waarop de beschikbare beleidsinstrumenten worden ingezet: duurzaamheid en karakteristieke natuur- en landschapswaarden.

Duurzaamheid
Er wordt naar gestreefd een duurzaam stelsel van natuurgebieden te realiseren die zo min mogelijk negatief worden beïnvloed. Op grond hiervan is gekozen voor het concentreren van het beleid in een ruimtelijk zo duurzaam en stabiel mogelijke **provinciale ecologische hoofdstructuur** (PEHS). Deze bestaat uit grote aaneengesloten gebieden die worden verbonden door ecologische verbindingszones, waarbinnen uitwisseling van plante- en diersoorten mogelijk is.

Karakteristieke natuurlijke waarden
In de provinciale ecologische hoofdstructuur zijn de meest karakteristieke natuurlijke waarden in onze provincie opgenomen.
Karakteristiek is in dit verband opgevat als kenmerkend voor Overijssel tegen de achtergrond van het voorkomen in (inter)nationaal opzicht.

In de achtergronddocumenten van het NBP is een verkenning gemaakt van de internationale betekenis van de natuur in Nederland. Als maatstaf voor deze beperking is gehanteerd het percentage van het Europese voorkomen van een plante- of diersoort of levensgemeenschap dat binnen Nederland is te vinden. Als daarbij het zwaartepunt van het voorkomen in Nederland ligt, dan geldt dit als een extra zwaar accent in de betekenis. Daarnaast is grote soortenrijkdom en bijzondere combinaties van soorten ook aanleiding om hieraan een extra accent toe te kennen.
Tegen deze achtergrond is ook in Overijssel nagegaan welke natuurlijke waarden kenmerkend zijn. Hoofdaccent hebben daarbij: laagveengebieden, heidegebieden al of niet met vennen en/of stuifzanden, hoogveengebieden en soortenrijke graslanden.
Vanuit het voorkomen is vervolgens gekeken naar de mate waarin deze natuurlijke elementen houdbaar zijn, daarbij rekening houdend met de huidige omstandigheden zoals die zich in en rond deze terreinen voordoen.
Tevens is hierbij betrokken een inschatting van de mate waarin levensgemeenschappen met de daarin voorkomende kenmerkende organismen ecologisch vervangbaar zijn d.w.z. dat globaal is nagegaan of zodanige omstandigheden kunnen worden gecreëerd dat dergelijke levensgemeenschappen zich binnen een redelijke tijd opnieuw kunnen ontwikkelen.

Door het opnemen van zoveel mogelijk verschillende bestaande milieus in de PEHS ontstaat een ruimtelijk gevarieerde structuur waarin een zo groot mogelijke hoeveelheid karakteristieke levensgemeenschappen en organismen voorkomen.
Binnen de PEHS zijn de volgende gebieden opgenomen.

In West Overijssel:
— het laagveengebied met moerassen, plassen, schraalgraslanden en graslanden met veel weidevogels;
— de randmeren met oeverzones;
— de IJssel, het Zwarte Water, de Reest en de Vecht met de uiterwaarden en aangrenzende bossen, heide en de landgoederen.

In Twente en Salland:
— beken, beekdalen en hun brongebieden op de stuwwallen;
— heide- en hoogveengebieden en grote boscomplexen;
— kwelgebieden aan de voet van de stuwwallen;
— landgoederen en kleinschalige agrarische cultuurlandschappen.

Voor het gebied buiten de PEHS is onderscheid gemaakt in agrarisch cultuurlandschap met beperkt tot veel natuur- en landschapswaarden (bruine gebieden) en agrarisch cultuurlandschap met geen tot beperkte natuur- en landschapswaarden (gele gebieden). Tot de eerste categorie behoren gebieden met veel verspreid liggende kleinere natuurgebieden, bosjes en houtsingels, gebieden met waardevolle beken, rivierarmen en kolken, gebieden met soortenrijke vochtgebonden vegetaties en open gebieden die van regionaal of nationaal belang zijn voor weidevogels. De landschapswaarden zijn bij de vaststelling van deze categorie alleen van invloed geweest voor zover deze betrekking hebben op het aspect kleinschaligheid met betrekking tot reliëf en groenstructuur. De bruine gebieden vormen te zamen met de PEHS de **aandachtsgebieden** voor natuur en landschap.
Delen van de provincie die niet in de aandachtsgebieden natuur en landschap zijn opgenomen hebben de aanduiding agrarisch cultuurlandschap met geen tot beperkte natuur- en landschapswaarden gekregen.

Landschapsbeleid
Zoals al verwoord is in paragraaf 1.2. is in dit plan het landschapsbeleid alleen aan de orde voor zover dit in het verlengde van het natuurbeleid ligt. Alleen het onderdeel landschapsbehoud krijgt in dit plan aandacht.

De accenten van de provinciale rol en verantwoordelijkheid ten aanzien van het landschapsbehoud liggen op:
— behoud en herstel van het kleinschalige, agrarische cultuurlandschap;
— behoud van aardkundige en cultuurhistorische waarden en van open landschappen.

Bij het beleid ten aanzien van landschapsbehoud is een onderscheid gemaakt in algemeen landschapsbeleid en specifiek landschapsbeleid. Het algemeen landschapsbeleid heeft betrekking op het

gehele landelijke gebied van Overijssel en betreft de Subsidieregeling herstel en bouw van natuur en landschap (H & B) en de Subsidieregeling onderhoud kleine landschapselementen (SOKL). Het specifiek landschapsbeleid heeft tot de integratie van het landschapsinstrumentarium in 1994 voornamelijk betrekking op de Verordening onderhoudsovereenkomsten landschapselementen Overijssel (VOLO), die sinds 1 januari 1992 in werking is. De VOLO is voor 7 gebieden in Overijssel van toepassing (zie bijlage 3, Overzicht belangrijkste beleidsinstrumenten op het gebied van natuur en landschap, onderdeel V).

Naast toepassing van de bovengenoemde subsidieregelingen vormt bescherming van landschappelijke waarden met behulp van streek- en bestemmingsplannen een belangrijk gegeven met betrekking tot landschapsbehoud. Ook zal door stimulering van en samenwerking met gemeenten, waterschappen, particuliere en vrijwilligersorganisaties gewerkt worden aan een breder draagvlak voor behoud en herstel van het landschap.

3.2. De Provinciale ecologische hoofdstructuur

3.2.1. Het streefbeeld

Het natuur- en landschapsbeleid zal zich richten op het realiseren van een stabiele, duurzaam te behouden provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS) in de provincie Overijssel.
Het streven is erop gericht de PEHS in 30 jaren te realiseren.
Dit streefbeeld zien wij als lange-termijndoelstelling voor 30 jaren.
Het streefbeeld bestaat uit kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones (zie bijlage 14 streefbeeldenkaart). De ligging van deze gebieden is globaal weergegeven. In de kerngebieden streven wij naar een duurzaam behoud maar ook herstel en ontwikkeling van de na te streven natuurwaarden. Onderdeel van de kerngebieden zullen de relatienotagebieden tweede fase gaan vormen. Dit betreft 11.060 hectare (circa 4.400 hectare reservaatsgebied en circa 6.600 hectare beheersgebied). In de natuurontwikkelingsgebieden streven wij naar het tot (verdere) ontwikkeling brengen van natuurwaarden van (inter)nationale betekenis. De omvang van de natuurontwikkelingsgebieden is 7.200 hectare.
In de verbindingszones streven wij ernaar de migratiemogelijkheden voor planten en dieren in stand te houden dan wel te herstellen of te ontwikkelen. Het streefbeeld sluit in hoofdlijnen aan op de rijksecologische hoofdstructuur.

3.2.2. Globale PEHS – ingedikte PEHS

De globale PEHS is op kaart in bijlage 7a weergegeven. Binnen deze globale PEHS zullen met name de instrumenten Relatienota en natuurontwikkeling worden ingezet.
In de planperiode zal via de Regeling beheersovereenkomsten (RBO) en Regeling begrenzing natuurontwikkeling (RBN) de exacte plaats en omvang van de relatienota- en natuurontwikkelingshectares worden bepaald.
Als de begrenzing van deze gebieden door de provincie is vastgesteld dan is de ingedikte PEHS een feit.
In het BNLO wordt gesproken over globale PEHS en PEHS (de concreet begrensde PEHS).

3.2.3. EHS-PEHS

De globale provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS) in Overijssel komt in belangrijke mate overeen met de ecologische hoofdstructuur uit het Rijksnatuurbeleidsplan.
De afwijking wordt in belangrijke mate bepaald door het schaalniveau en de beschikbare gedetailleerde informatie bij de provincie over de actuele en potentiële waarden in Overijssel.
Tevens heeft dit geleid tot een aanpassing van de door het rijk gehanteerde verdeling tussen kern- en natuurontwikkelingsgebieden.
Het verschil betreft voor een deel een aantal grotere afwijkingen. Deze afwijkingen zijn in grote lijnen oppervlakteneutraal, dat wil zeggen dat er een even grote oppervlakte is toegevoegd als er is afgevoerd.

Bijlage 7d geeft de onderbouwing van de toegevoegde en afgevoerde gebieden en haar beschrijvingen weer. De belangrijkste toegevoegde gebieden zijn:
— de Ruiten/Tolhuislanden (voortzetting kwelgebied Staphorst/Rouveen);
— Noordoost-Twente gebied rond Tubbergen;
— Midden-Twente (o.a. de beekdalen Lemselerbeek, Saasvelderbeek, Gammelkerbeek, Deuningerbeek en Slangenbeek);
— Zuid-Twente (Boekerbeek-Rutbeek, landgoederen rond Diepenheim en het gebied tussen landgoed Twickel en Deldenerbroek).
De afgevoerde gebieden zijn:
— deel van de landgoederenzone bij Deventer;
— deel van Noordoost-Twente (stuwwal Ootmarsum, Dinkelkanaal);
— gebied ten westen van Oldenzaal.
De provincie streeft ernaar om in goed overleg met het rijk de provinciale invulling van de EHS in 1994 bij de evaluatie van het rijksnatuurbeleidsplan te verwerken.

3.3. Beleid binnen de PEHS

De provinciale ecologische hoofdstructuur bestaat uit kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones. In 3.0. is weergegeven op basis waarvan deze PEHS is gevormd. De gebieden met bestaande waarden van voldoende omvang zijn als kerngebied aangeduid. Gebieden die reële perspectieven bieden voor het ontwikkelen van natuurwaarden of voor het aanzienlijk verhogen van bestaande natuurwaarden zijn aangeduid als natuurontwikkelingsgebieden.
Ten slotte zijn de gewenste verbindingszones tussen kern- en natuurontwikkelingsgebieden aangegeven.

3.3.1. Kerngebieden

Kerngebieden bestaan uit natuurterreinen, bossen en waardevolle agrarische cultuurlandschappen (1e en 2e fase relatienotagebieden).
Bij de selectie van kerngebieden heeft de aanwezigheid van belangrijke actuele natuurwaarden een grote rol gespeeld. Daarnaast is de keuze gebaseerd op de omvang van de gebieden, de samenhang met andere gebieden uit de PEHS en de huidige functie en bestemming van de gebieden.
De kerngebieden hebben veelal niet alleen een natuurfunctie, maar ook een landschappelijke functie en een functie voor de landbouw, de bosbouw en de recreatie. Deze functies sluiten een duurzaam voortbestaan van natuurwaarden niet uit en zijn daarmee juist onder bepaalde voorwaarden goed te combineren.

Het beleid voor de kerngebieden is gericht op duurzaam behoud maar ook op herstel en ontwikkeling van de na te streven natuur- en landschapswaarden. Realisering van dit beleid is in de meeste gevallen niet alleen in handen van de provincie. Met name het rijk, gemeenten, waterschappen, recreatieschappen, natuurbeschermingsorganisaties en particulieren spelen daarbij een belangrijke rol.
Het beleid op het gebied van milieu, water en ruimtelijke ordening draagt bij tot de realisering van kerngebieden (zie 5.1. t/m 5.3.).
Binnen kerngebieden zullen de in 2.4. weergegeven gewenste ontwikkelingen op de volgende wijze worden gerealiseerd.

Agrarisch cultuurlandschap
Het grootste deel van de relatienotagebieden 1e fase ligt binnen de kerngebieden. De uitvoering hiervan verloopt voorspoedig. Het grootste deel is begrensd. Van de reservaatsgebieden is inmiddels 27% verworven.
Van de niet verworven reservaatsgebieden en beheersgebieden is op 37% van de oppervlakte met in totaal 556 ondernemers een beheersovereenkomst afgesloten (bijlage 8). Binnen de kerngebieden zal ook het grootste deel van de tweede fase relatienotagebieden worden aangewezen.
In bijlagen 7 en 14 is globaal aangegeven waar de nog aan te wijzen relatienotagebieden liggen. Dit betreft 11.060 hectare relatienotagebieden tweede fase. In de planperiode zullen hiervan alleen de prioritaire gebieden (zie 4.1.4.) begrensd worden. Deze concrete begrenzing op perceelsniveau in beheersplannen zal via de RBO-procedure plaatsvinden. Het streven is erop gericht de periode tussen

globale gebiedsaanwijzing en concrete begrenzing zo kort mogelijk en niet langer dan vijf jaar te doen zijn. In kerngebieden kan ook in beperkte mate natuurontwikkeling voorkomen. Deze afwijking van de hoofdlijn vloeit voort uit de gehanteerde schaal van de globale PEHS-kaart (zie figuur 3.1.).

Figuur 3.1. Inzet instrumenten

welk instrument	binnen globale PEHS			buiten globale PEHS
waar	kerngebieden	natuurontwikkelingsgebieden	verbindingszones	
aankoop en beheer natuurterreinen bos en landgoederen	100%			–
Relatienota tweede fase*	75%	10%	5%	10%
natuurontwikkelingsprojecten*	10%	85%	5%	–

* De percentages zijn indicatief en hebben betrekking op de oppervlakte in de periode 1991-2021

Bos en natuurgebieden

Het behoud en de ontwikkeling van de natuur- en landschapswaarden van bos- en natuurgebieden binnen kerngebieden zal op de volgende wijze worden gerealiseerd:

— aankoop en beheer door natuurbeschermingsorganisaties en het stimuleren van particulier natuurbeheer. In 3.5. wordt hier uitgebreid op ingegaan;

— het aanwijzen van gebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet. Door aanwijzing bestaat de mogelijkheid het gewenste beheer financieel te ondersteunen en valt dit gebied onder een beschermingsregime. De aanwijzing van deze gebieden gebeurt door het rijk.

— aanwijzing van voor natuur waardevolle waterrijke gebieden, zogenaamde wetlands. In 1987 hebben gedeputeerde staten de beleidsnotitie Wetlands vastgesteld. Hierin is een inventarisatie gemaakt van de mogelijke knelpunten en bedreigingen van de 13 wetlands in Overijssel die van internationale betekenis zijn.
In Overijssel hebben de wetlands Engbertsdijksvenen en Weerribben officieel de internationale status van wetland, terwijl voor Zwarte Meer, Zwarte Water/Vecht en de Wieden de aanmelding in voorbereiding is.
De provincie heeft ter stimulering van behoud en ontwikkeling van het wetlandbeleid een Subsidieregeling kwaliteitsverbetering natte gebieden. Daarnaast zijn er rijksmiddelen beschikbaar voor de door het rijk erkende wetlands via het NBP-project Wetlands en watervogels.
De provincie geeft verder inhoud aan het wetlandbeleid door realisering van de PEHS in natte gebieden (onder andere Noordwest-Overijssel, IJssel, Vecht) en door een actieve opstelling bij het oplossen van knelpunten (bijvoorbeeld bufferbeleid, tegengaan van verdroging);

— het versterken van de natuurwaarden binnen de bestaande natuurgebieden. Door verdroging en verzuring zijn veel natuurwaarden verloren gegaan. Door interne beheers- en inrichtingsmaatregelen kunnen deze natuurwaarden hersteld worden (zie 2.4.) Hiervoor zijn de volgende instrumenten beschikbaar:
  — projecten in het kader van effectgerichte maatregelen tegen verzuring(EGM-projecten). Deze worden door het rijk en de provincie gefinancierd;
  — EVI-projecten (eutrofiëring, verdroging en integraal waterbeheer); de middelen hiervoor zijn tot 1994 beschikbaar (zie 5.3.);
  — eigen provinciale middelen, subsidie kwaliteitsverbetering natte gebieden en subsidie realisering ecologische hoofdstructuur;
  — stimuleren particulier beheer (zie 3.5.).

RELATIENOTAGEBIEDEN

De gebieden die in ons land tot relatienotagebied zijn aangewezen beslaan in totaal 200.000 hectare (eerste en tweede fase). Hiervan heeft Overijssel van het rijk in totaal ruim 21.000 (eerste en tweede fase) hectare toebedeeld gekregen. Hiervan zijn inmiddels circa 10.000 hectare in vastgestelde beheersplannen opgenomen (zie bijlage 8). Relatienotagebieden zijn landbouwgebieden met hoge natuur- en landschapswaarden.

De relatienotagebieden zijn onderverdeeld in beheers- en reservaatsgebieden.
Beheersgebieden blijven landbouwgebieden. In deze gebieden streeft de overheid ernaar de agrarische bedrijfsvoering mede te richten op de produktie van natuur en landschap door middel van het sluiten van beheersovereenkomsten.
In **reservaatsgebieden** past het uiteindelijk gewenste natuurbeheer niet goed in de agrarische bedrijfsvoering. In deze gebieden streeft de overheid ernaar de gronden aan te kopen.
Na aankoop komen de gronden in beheer van een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie, zoals Staatsbosbeheer, Het Overijssels Landschap of de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten. Bij dat beheer kunnen boeren worden ingeschakeld.
De gronden die in reservaatsgebied liggen worden op vrijwillige basis verworven. Zolang de gronden niet zijn aangekocht kunnen boeren net als in beheersgebieden, een beheersovereenkomst sluiten.

3.3.2. Natuurontwikkelingsgebieden

De natuurontwikkelingsgebieden zijn cultuurgebieden die goede mogelijkheden bieden voor het ontwikkelen van natuurwaarden of voor het aanzienlijk verhogen van bestaande natuurwaarden.
Bij de selectie van natuurontwikkelingsgebieden heeft een tweetal factoren meegespeeld.
Allereerst speelt de wenselijkheid en mogelijkheid de bestaande kerngebieden te versterken. Als tweede speelt de ontwikkeling van potentiële natuurwaarden een belangrijke rol. Hiervoor zijn vrij ingrijpende inrichtingsmaatregelen nodig.
De natuurontwikkelingsgebieden hangen ruimtelijk nauw samen met de kerngebieden. De ligging van de natuurontwikkelingsgebieden is met een globale aanduiding op kaart in bijlage 7 weergegeven. Binnen deze globale aanduiding zijn op bijlage 14 de natuurontwikkelingsgebieden op hoofdlijnen weergegeven. Op de beleidskaart (bijlage 15) zijn de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden weergegeven.
De concrete vertaling in begrenzingenplannen van de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden (zie 4.1.4.) zal via de RBN-procedure op perceelsniveau plaatsvinden. Het streven is erop gericht de periode tussen de globale gebiedsaanwijzing en de concrete begrenzing voor de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden niet langer dan vijf jaar te doen zijn.
Na de concrete begrenzing zal alleen het feitelijke natuurontwikkelingsgebied tot de provinciale ecologische hoofdstructuur behoren.
De verwerving van deze gebieden zal slechts op vrijwillige basis plaatsvinden.
Teneinde de natuurontwikkelingsprojecten zo snel mogelijk te realiseren worden momenteel door het rijk een aantal flankerende beleidsmaatregelen voorbereid. Het rijk denkt hierbij vooral aan een hervestigingsregeling voor bedrijven binnen natuurontwikkelingsgebieden en reservaatsgronden van de Relatienota.
De omvang van de natuurontwikkelingsgebieden op de globale PEHS-kaart is 7.200 hectare. In de planperiode zal de provincie alleen de prioritaire gebieden (zie 4.1.4.) begrenzen via de RBN-procedure.
In natuurontwikkelingsgebieden kan ook in beperkte mate Relatienota worden toegepast. Deze afwijking van de hoofdlijn vloeit voort uit de gehanteerde schaal van de globale PEHS-kaart (zie figuur 3.1.).
In grote delen van de natuurontwikkelingsgebieden liggen, gelet op de potenties, de bestaande natuurwaarden op een laag niveau en is het huidige gebruik vooral gericht op een andere functie dan de natuurfunctie.
Met name gaat het om de agrarische functie. Deze situatie blijft eerst gehandhaafd. Pas nadat de gronden verworven zijn kan de natuurontwikkeling worden gerealiseerd. Natuurontwikkelingsgebieden zullen uiteindelijk in eigendom en beheer komen bij één van de particuliere natuurbeschermingsorganisaties of Staatsbosbeheer.
In de periode voorafgaand aan de verwerving van de natuurontwikkelingsgebieden zal het beleid gericht zijn op het weren van nieuwe grootschalige ontwikkelingen als woningbouw, wegenbouw/infrastructuur, industrie en grotere bebouwingscomplexen (zie 5.1.).
De overige bestaande functies (o.a. landbouw) en de bij deze functies passende ontwikkelingsmogelijkheden blijven tot aan de verwerving gehandhaafd.

NATUURONTWIKKELINGSGEBIEDEN
De gebieden die in ons land als natuurontwikkelingsgebied zijn aangewezen beslaan in totaal 50.000 hectare. Hiervan heeft Overijssel van het rijk 7.200 hectare toebedeeld gekregen.
Natuurontwikkelingsgebieden zijn landbouwgebieden met meestal beperkte actuele natuur- en landschapswaarden en die zeer goede mogelijkheden hebben voor het ontwikkelen van natuurwaarden van (inter)nationale betekenis of voor het aanzienlijk verhogen van de bestaande natuurwaarden. Het gaat hier vooral om de ontwikkeling van (natte) schraallanden, moerassen en (broek)bossen.

Evenals in reservaatsgebieden zullen deze gebieden op vrijwillige basis aangekocht worden. Nadat de gronden verworven zijn zullen er vaak vrij ingrijpende inrichtingsmaatregelen worden uitgevoerd (bijvoorbeeld verwijderen voedselrijke bovenlaag of realiseren van open water of moeras).
In tegenstelling tot de relatienotareservaatsgebieden kunnen er in de natuurontwikkelingsgebieden, zolang de gronden niet zijn aangekocht, geen beheersovereenkomsten worden gesloten.
Bij natuurontwikkelingsgebieden buiten landinrichtingsprojecten kan, in tegenstelling tot relatienotareservaatsgebieden een groter aankoopgebied aangewezen worden. Hierdoor kan zo'n project via grondruil sneller gerealiseerd worden en de verkavelingssituatie van omringende landbouwbedrijven verbeterd worden.

De provincie beseft dat betrokkenen ter plaatse niet altijd begrip zullen kunnen opbrengen voor grootschalige natuurontwikkelingsprojecten. Het individuele belang zal niet altijd overeenkomen met het algemene belang. Omstandigheden en inzichten veranderen. Bij natuurontwikkeling hebben wij duidelijk met die veranderingen te maken. Rijk en provincie zullen per gebied met een weloverwogen keuze voor natuurontwikkeling komen. De te trekken grenzen zullen een nadrukkelijke scheiding in ontwikkelingsrichting te zien geven.
Binnen de natuurontwikkelingsgebieden zal op termijn de landbouwfunctie vrijwel geheel verdwijnen. De daarbuiten gelegen landbouwgebieden zullen zo mogelijk impulsen tot structuurverbetering in die landbouw moeten krijgen.
Beide gebieden zullen meer dan nu geënt op de beoogde ontwikkelingsrichting, een duurzame inrichting, duurzaam beheer en gebruik moeten krijgen. Tegen dit licht gezien heeft natuurontwikkeling op wat grotere schaal gezien ook voordelen voor de landbouw. Met name met het instrument landinrichting kan daar vorm aan gegeven worden.

3.3.3. Verbindingszones

Verbindingszones bestaan uit een stelsel van kleine gebieden en/of lijnvormige elementen die verbreiding, migratie en uitwisseling van plante- en diersoorten tussen verschillende kerngebieden mogelijk maken.
Het beleid is erop gericht deze migratiemogelijkheden in stand te houden, te herstellen dan wel te ontwikkelen. De verbindingszones bevinden zich voor een belangrijk deel in gebieden met een andere hoofdfunctie maar waar wel kleine natuurgebieden en landschapselementen aanwezig zijn.
Zo kunnen ze de vorm hebben van (smalle) verbindende corridors of van "stapstenen" ("stepping stones") van verschillende omvang. De vorm is mede afhankelijk van de wijze van verbreiding van (groepen) diersoorten.
De inrichting en vormgeving van zowel bestaande als nieuwe waterlopen en wegbermen kunnen mede worden gericht op de te ontwikkelen verbindingszones. Ook door een meer natuurtechnisch beheer van bestaande waterlopen en wegbermen kan de functie als ecologische verbindingszone versterkt worden. Bijvoorbeeld door de ontwikkeling van bloemrijke oevers en bermen welke een functie hebben voor de migratie van onder andere planten en insekten.
Hierna volgt een schema waarin is aangegeven onder welke voorwaarden, via welke elementen een verbindingszone gecreëerd kan worden voor bepaalde voorbeeldorganismen.

element	verbindt	voorbeeld-organismen	voorwaarden
grotere beken, kanalen	oorsprongs-gebieden met laagveenmoe-rassen	Otter, Beekforel	– voldoende dekking: oevervegetatie en ruige taludbegroeiing – water- en oeverplanten – geen barrières – geen harde oevers
kleinere beken permanent water-voerende sloten	schrale droge terreinen met natte terreinen en grotere watergangen	Waterspitsmuis, libellen e.d.	– waterplanten, oevervegetaties – geen barrières – variatie in stroming, breedte en diepte
kleine bosjes	bossen	bosvogels, zoogdieren	– variatie in structuur – niet ver uiteen liggend

element	verbindt	voorbeeld-organismen	voorwaarden
heiderestanten, heidestroken	heiden, hoogveen	Adder, insekten	– schraal, extensief beheerd
schrale bermen	droge schraal-landen	vlinders en andere insekten	– geen barrières – extensief beheerd
houtwallen en singels	bossen, bos met grasland en bos met water	Das, Boom- en Steenmarter, vleermuizen	– geen onderbrekingen
vochtige gras-land- en moeras-stroken	nat grasland, moeras	Ringslang, Boomkikker	– niet ontwaterd – extensief beheerd – variatie in structuur
ruigtstroken	bos, struweel	vlinders en andere insekten	– extensief beheer – geen onderbrekingen

Een punt van aandacht bij de realisering van verbindingszones is het opheffen van barrières tussen deelpopulaties van soorten of tussen een bewoond leefgebied en een leefgebied waar soorten recent zijn uitgestorven. Ook van belang zijn situaties waar binnen één leefgebied barrières aanwezig zijn.
In het ruimtelijk- en inrichtingsbeleid zal zoveel mogelijk worden voorkomen dat binnen de aangegeven verbindingszones (nieuwe) belemmeringen voor migratie van diersoorten ontstaan.

Bij de vormgeving van voorzieningen en inrichtingsprojecten (recreatie, ontgrondingen, landinrichting en infrastructurele werken (A-2 werken)) zal worden bevorderd dat de mogelijkheden om tot herstel of ontwikkeling te komen worden benut. Via de aanwijzing van natuurontwikkelingsgebieden zal binnen verbindingszones circa 250 hectare natuurgebied in de vorm van kleine, verspreid voorkomende "stapstenen" worden gerealiseerd.
Verder zullen de gemeenten gestimuleerd worden landschapsbeleidsplannen op te stellen waarin de verbindingszones een nadere invulling krijgen. Over de realisering en financiering van natte verbindingszones zal overleg gevoerd worden met het rijk en de waterschappen.
Samen met onder andere rijk, gemeenten en waterschappen zullen voor de verschillende verbindingszones globale uitwerkingen opgesteld worden. Deze uitwerkingen zullen inzicht moeten geven in de organismen waarvoor de verbindingszone moet dienen en zullen concrete voorstellen moeten bevatten voor de inrichting, beheer en financiering van deze zones.
Voor de realisering van verbindingszones heeft het rijk in het kader van het IPO/LNV-convenant in financieel opzicht een eerste verantwoordelijkheid op zich genomen. Het rijk zal daarvoor geen beroep doen op provinciale middelen en zelf middelen beschikbaar (laten) stellen. Dit met uitzondering van de relatienota- en natuurontwikkelingshectares.

3.4. Beleid buiten PEHS

In de gebieden buiten de PEHS staan hoofdzakelijk andere dan de natuur- en landschapsfuncties voorop. In deze gebieden komen algemene natuur- en landschapswaarden voor en plaatselijk ook bijzondere waarden.
Deze algemene en bijzondere waarden dienen in stand te worden gehouden door een adequaat milieu-, water- en ruimtelijk-ordeningsbeleid. Het beleid voor deze gebieden kent twee richtingen.

1. Aanwijzing van relatienotagebieden (totaal circa 1.100 hectare), voornamelijk beheersgebied. Het gaat hier vooral om weidevogelgebieden. Beheersovereenkomsten in het kader van de Relatienota bieden goede mogelijkheden voor behoud en ontwikkeling van de algemene weidevogels. In deze gebieden kan weidevogelbeheer gecombineerd worden met een perceelsrandenbeheer gericht op de ontwikkeling van kruidenrijkere perceelsranden. Op de beleidskaart (bijlage 15) zijn de gebieden buiten de PEHS met cirkels aangegeven die voor aanwijzing als relatienotagebied in aanmerking komen.

2. In de gebieden buiten de PEHS is het beleid vooral een stimulerend beleid in de richting van gemeenten, waterschappen, landbouwers en andere gebruikers en beheerders van het landelijk gebied. Daarnaast richt de provincie haar beleid in deze gebieden verder op het stimuleren van particulier natuur- en landschapsbeheer.
   Dit beleid zal plaatsvinden door onder andere het stimuleren van weidevogelbescherming door particulieren. In een aantal diepveenweidegebieden kan dit samengaan met de toepassing van de Bergboerenregeling (zie bijlagen 3 en 9).
   Verder zal nagegaan worden wat de mogelijkheden zijn om de natuur in de agrarische perceelsranden in gebieden buiten de PEHS te ontwikkelen.

Het soortenbeleid, het stimuleren van natuur en milieu-educatie, het stimuleren en het opstellen van landschapsbeleidsplannen, de instandhouding van landschapselementen, natuurtechnisch bermbeheer en het koppelen van natuur en landschap met ander beleid zal zowel binnen als buiten de PEHS aandacht krijgen. Voor de kleinschalige gebieden (voornamelijk Twente) zal het onderhoudsinstrumentarium worden toegepast. In de beekdalen en de kleinschalige gebieden kan plaatselijk de Bergboerenregeling worden toegepast.
Verder blijft de actualisering en handhaving van bestemmingsplannen buitengebied door gemeenten van wezenlijk belang voor de realisering van het natuur- en landschapsbeleid.

3.5. Aankoop en beheer natuurterreinen, bossen en landgoederen

3.5.1. Aankoop en beheer tot heden

Het behoud en de ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden in de provincie wordt via twee wegen bereikt:
a. door aankoop en een daaropvolgend beheer door een natuurbeschermingsorganisatie;
b. door ondersteuning van particulier beheer. Dit kan onder andere via een financiële vergoeding zoals bij relatienotagebieden en landschapsonderhoudsovereenkomsten en fiscale regelingen zoals via de Natuurschoonwet.

Van de totale oppervlakte bos- en natuurgebied in de provincie is 27.206 hectare in eigendom bij natuurbeschermingsorganisaties (tabel 3.2.).
Hierbij dient te worden opgemerkt dat binnen de in de tabel opgenomen categorie overig terrein behalve natuurterrein ook water, verpachte cultuurgrond en bebouwd terrein is opgenomen. De oppervlakte natuurterrein is dus lager dan 16.519 hectare.

Tabel 3.2. Eigendom natuurbeschermingsorganisaties in Overijssel (NM per 1 januari 1991, SBB en SOL per 1 januari 1992).

	bos	overig terrein	totaal
Staatsbosbeheer	6.268	9.207	15.475 hectare
Natuurmonumenten	2.771	5.309	8.080 hectare
Het Overijssels Landschap	1.648	2.003	3.651 hectare
Totaal	10.687	16.519	27.206 hectare

De keuze om de natuurwaarden via aankoop of via ondersteuning van particulier beheer veilig te stellen wordt bepaald door wat voor beheer er nodig is en in hoeverre dit beheer door een particulier ook op lange termijn is uit te voeren.

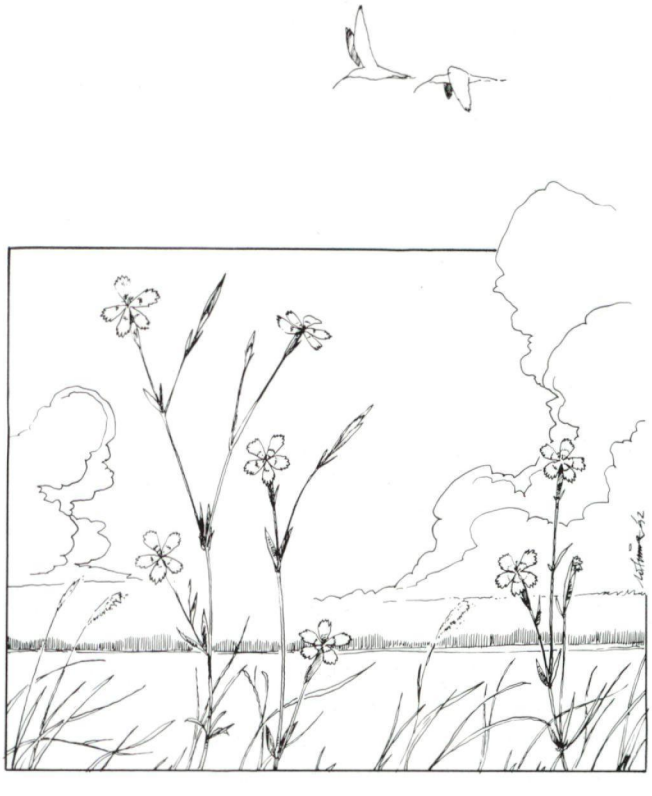
Bossen
Uit onderzoek dat in het kader van de provinciale milieu-inventarisatie in Twente is uitgevoerd is gebleken dat de natuurwaarden van bossen lang niet zo sterk achteruit zijn gegaan als in het agrarisch cultuurlandschap. Ook bleek hieruit dat er geen duidelijk verschil is tussen de natuurwaarden van bossen in particuliere handen en die van de natuurbeschermingsorganisaties. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat effecten van beheer in bossen pas op lange termijn zichtbaar worden, zodat naar aanleiding van dit onderzoek nog geen duidelijke uitspraken kunnen worden gedaan.
In multifunctionele bossen (zie 5.5.) is met een financiële ondersteuning het gewenste beheer goed door particulieren uit te voeren.

In een aantal gevallen is het, in verband met de kwetsbaarheid van de vegetatie en/of het specifieke beheer, wel gewenst om het beheer via aankoop veilig te stellen. Dit betreft bijvoorbeeld enkele ooibossen in de IJsseluiterwaarden bij Fortmond en Zalk, een aantal zeer kwetsbare bosgebieden met onder andere Slanke sleutelbloem, Eenbes en Goudveil in Twente, en natuurbossen waar het beheer geheel gericht is op ontwikkeling van natuurlijk bos zonder enige houtproduktie.
Buiten de hiervoor genoemde voorbeelden zullen bosgebieden vooral ter afronding van bestaande natuurgebieden en landgoederen aangekocht worden. In 3.5.2. wordt nader op de aankoopcriteria ingegaan.

Hoogveen, heide en moerasgebieden
Plante- en diersoorten uit dit type gebieden zijn het sterkst achteruitgegaan in Nederland (zie ook 2.2.). Dit type natuurgebied vraagt een heel specifiek beheer dat vaak hoge kosten met zich meebrengt zoals plaggen, extensief begrazen, hooien (trilveen) en specifieke inrichtingsmaatregelen vaak in de sfeer van het waterbeheer.
Een groot aantal plante- en diersoorten uit deze milieus komen nog vrijwel uitsluitend in reservaten voor. Het gaat hierbij om onder andere blauwgraslandvegetaties, trilveenvegetaties, hoogveenvegetaties en veenmosrietlanden. Van de in Overijssel voorkomende zeer zeldzame plantesoorten komt circa 50% uitsluitend in reservaten voor.
Van de 34 in Overijssel voorkomende bedreigde "rode lijst"-broedvogels zijn er 14 soorten met meer dan 75% van hun Overijsselse populatie gebonden aan reservaten. Geheel aan reservaten gebonden zijn Geoorde Fuut, Purperreiger, Blauwe kiekendief, Korhoen en Klapekster. Dit onderstreept de belangrijke functie van reservaten voor het behoud van de wilde flora en fauna.
Eigendom en beheer door een natuurbeschermingsorganisatie geeft in dit geval de meeste zekerheid voor behoud en ontwikkeling.
In situaties waarbij verwerving door een natuurbeschermingsorganisatie niet voor de hand ligt, zoals bij landgoederen, is ondersteuning van particulier beheer gewenst.

Agrarisch cultuurlandschap
Het veilig stellen en ontwikkelen van natuurwaarden in het agrarisch cultuurlandschap heeft enerzijds plaatsgevonden door aankoop en beheer door een natuurbeschermingsorganisatie (relatienota-reservaatsgebieden) en anderzijds door stimuleren van particulier natuur- en landschapsbeheer (relatienotabeheersgebieden, landschapsonderhoud).

Vegetaties die afhankelijk zijn van onbemeste situaties en waar voor de ontwikkeling een hogere grondwaterstand vereist is kunnen alleen bij reservaatsbeheer gerealiseerd worden.
Dergelijk beheer is niet inpasbaar in de normale agrarische bedrijfsvoering.
Het gaat hierbij om onder andere blauwgrasland, dotterbloemhooiland, heischraal grasland en stroomdalvegetaties. Uit onderzoek dat in het kader van de provinciale milieu-inventarisatie heeft plaatsgevonden is gebleken dat juist dit soort vegetatietypen in het agrarisch cultuurlandschap zeer sterk zijn achteruitgegaan.
Een vergelijking tussen inventarisaties in het Vechtdal uit 1976 en 1989 liet zien dat tegenover deze sterke achteruitgang alleen een vooruitgang in de in die periode verworven reservaatsgebieden stond. Voor kwetsbare vegetatietypen die afhankelijk zijn van schrale onbemeste omstandigheden, is

Zwolse anjer op een rivierduin langs de Vecht

aankoop en beheer van reservaatsgebieden de enige kans op duurzaam behoud. Dit specifieke beheer past niet in de normale agrarische bedrijfsvoering.
Minder kwetsbare vegetaties met algemene soorten zoals kamgrasweiden en glanshaverhooilanden kunnen via beheersovereenkomsten door particulieren worden behouden en ontwikkeld.

Wat betreft de broedvogels van het agrarisch cultuurlandschap zijn veel soorten via particulier beheer in stand te houden.
Dit betreft vogels van het kleinschalige cultuurlandschap zoals onder andere Patrijs, Geelgors, Grasmus en de minder kritische weidevogels zoals Kievit, Scholekster en Grutto. Dit particulier beheer kan bestaan uit beheersovereenkomsten via de Relatienota waar een vergoeding tegenover staat of uit vrijwillige nestbescherming.
Zeer kritische weidevogels die afhankelijk zijn van een zeer late maaidatum gecombineerd met een hoog grondwaterpeil zoals Kemphaan, Watersnip, Tureluur en Zomertaling kunnen alleen door reservaatsbeheer behouden worden.

Door het ministerie van LNV, Bureau beheer landbouwgronden wordt in 30 gebieden in het land onderzoek gedaan naar de effectiviteit van het via de beheersovereenkomsten gevoerde beheer.
In Overijssel liggen vier onderzoeksprojecten, het Vechtdal, het Reestdal, oeverlanden Zwarte Water en Giethoorn-Wanneperveen.
In het algemeen kan uit de betreffende onderzoeksgegevens geconcludeerd worden dat de beheersovereenkomsten het gewenste resultaat opleveren. Ook het eindbeheer door de natuurbeschermingsorganisaties levert hierbij goede resultaten op. Op grond van deze onderzoekingen worden de beheerspakketten regelmatig bijgesteld.
Sedert het begin van de Relatienota in 1975 is er in Overijssel 1.546 hectare reservaatsgebied aangekocht (27% van de aangewezen oppervlakte).
Daarnaast is op 4.152 hectare van de oppervlakte niet verworven reservaatsgebieden en op de 3.583 hectare beheersgebied (totaal 7.735 hectare) op 2.825 hectare een beheersovereenkomst afgesloten met in totaal 556 ondernemers (37%) (bijlage 8).

3.5.2. Aankoop en beheer door natuurbeschermingsorganisaties

Voor het behoud en ontwikkelen van natuurwaarden van natuurterreinen, bossen en landgoederen kan het gewenst zijn dat deze worden verworven door één van de natuurbeschermingsorganisaties.
In andere gevallen verdient het de voorkeur dat particulieren of particuliere organisaties eigenaar zijn en blijven van de natuurterreinen, bossen en landgoederen. Een ondersteuning van het beheer is dan op zijn plaats.
In Overijssel zijn drie natuurbeschermingsorganisaties die worden gesubsidieerd bij aankopen van natuurterreinen, bossen en landgoederen. Het Staatsbosbeheer wordt bij aankopen voor 100% door het rijk gesubsidieerd. De Stichting Het Overijssels Landschap en de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten worden bij de aankopen voor 50% gesubsidieerd door het rijk, terwijl de provincie de overige 50% bijdraagt.
Voor het beheer krijgt Het Overijssels Landschap van de provincie per verworven hectare sedert 1985 een subsidie van f 100,-- en een rijksbijdrage van f 85,--/ha. Daarnaast ontvangt Het Overijssels Landschap van de provincie een instandhoudingssubsidie van f 856.100,-- (1992). Natuurmonumenten krijgt alleen een rijksbijdrage voor het beheer.

Wanneer de provincie een subsidieverzoek ontvangt van Natuurmonumenten of Het Overijssels Landschap ten behoeve van de aankoop van een natuurterrein, bos of landgoed worden de volgende aankoopcriteria gehanteerd:

a. eerst zal worden nagegaan of de kwaliteiten van het betreffende terrein ook op andere wijze dan door aankoop ten behoeve van een natuurbeschermingsorganisatie duurzaam in stand gehouden kan worden dan wel ontwikkeld. Indien dat het geval is, zal daaraan de voorkeur worden gegeven;
b. het aan te kopen terrein moet gelegen zijn in de globale PEHS;
c. het aan te kopen terrein moet aangeduid zijn op de Natuurwaardenkaart in een categorie met een hoge waardering. Wanneer de natuurwaardenkaart over het eventueel aan te kopen natuurterrein onvoldoende recente gegevens bevat, zal aanvullende informatie bij de beoordeling worden betrokken.

Hierbij worden de criteria zeldzaamheid, ongestoordheid, kwetsbaarheid, vervangbaarheid en potentiële natuurlijke betekenis gehanteerd;

d. het aan te kopen terrein moet een passende functie- en bestemmingsaanduiding hebben op vigerende streek- en bestemmingsplannen en niet bedreigd worden door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen;
e. de waarden van het aan te kopen terrein worden bedreigd door een verkeerd beheer of door externe factoren als waterbeheer en versnippering;
f. in beperkte mate kunnen terreinen worden aangekocht die niet voldoen aan criterium b of c. Het gaat dan om terreinen direct liggend naast bestaande eigendommen van Natuurmonumenten of Het Overijssels Landschap. De aankoop moet dan gezien worden als een logische afronding om te komen tot goed beheerbare eenheden. Hierbij kan de hydrologische samenhang een belangrijke rol spelen. Binnen relatienotareservaatsgebieden en natuurontwikkelingsgebieden zijn bosjes, houtwallen en natuurterreinen subsidiabel voor aankoop als ze een logische samenhang vertonen met de omliggende reservaats- of natuurontwikkelingsgebieden;
g. voor de aankoop van gebouwen wordt een terughoudend beleid gevoerd. Alleen in gevallen dat gebouwen een onlosmakelijke eenheid vormen met het te verwerven terrein bestaat de mogelijkheid tot subsidiëring.
In enkele gevallen kan tevens een uitzondering worden gemaakt in gevallen waarin opstallen een duidelijke functie vervullen in het beheer van gebied;
h. de prijs van het aan te kopen terrein is gebaseerd op reële marktwaarde van gronden in de omgeving. In het algemeen zijn alleen taxatieprijzen subsidiabel;
i. in het geval dat de aankoop een landgoed betreft of delen ervan geldt tevens dat gestreefd dient te worden naar behoud of herstel van het landgoed als eenheid;
j. de Adviescommissie natuur- en landschapszorg, een overlegplatform tussen provincie, rijk, gemeenten, natuurbeschermingsorganisaties en deskundige leden op persoonlijke titel, zal ons ter zake adviseren.

Binnen de aankoop van traditioneel natuurterrein kan een onderscheid gemaakt worden tussen grotere natuurterreinen of onderdelen van grotere natuurterreinen en kleinere natuurterreinen die een onderdeel vormen van relatienotareservaatsgebieden en natuurontwikkelingsgebieden. In het laatste geval gaat het om kleine bosjes, houtwallen, moerasjes en heideterreintjes die een onlosmakelijk onderdeel vormen van het reservaatsgebied.
Gezien de vrij grote oppervlakte reservaatsgebied en natuurontwikkelingsgebied die de komende tijd in de provincie zal worden aangewezen wordt verwacht dat het beschikbare aankoopbudget voor een belangrijk deel voor dergelijke aankopen nodig zal zijn.

Eerstgegadigdenkaart
De eerstgegadigdenkaart geeft de invloedssferen aan van de drie natuurbeschermingsorganisaties in Overijssel. Bij subsidiëring van aankopen van natuurterreinen valt op de eerstgegadigdenkaart af te lezen welke natuurbeschermingsorganisatie als eerste in aanmerking komt voor de aankoop. De eerstgegadigdenkaart geldt ook voor de aankoop van cultuurgronden in het kader van de Relatienota en ten behoeve van natuurontwikkeling.
Er kunnen twee redenen zijn om de eerstgegadigdenkaart van tijd tot tijd bij te stellen:

— 50/50-verdeling (zie bijlage 1).
Uitgangspunt is dat er globaal een 50/50-verdeling bestaat tussen het Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten/Het Overijssels Landschap. De aanwijzing van Tweede fase Relatienota en natuurontwikkeling kan ertoe leiden dat deze 50/50-verdeling uit evenwicht raakt;
— inefficiënte beheerssituaties.
Voor een zo efficiënt mogelijk beheer is het gewenst om te komen tot grotere beheerseenheden. In Overijssel bestaat op dit punt een redelijk gunstige situatie onder meer door ruilingen in het verleden van eigendommen tussen de natuurbeschermingsorganisaties. Bij de aanwijzing van de tweede fase-relatienota- en de natuurontwikkelingsgebieden en de aankoop van natuurterreinen, bossen en landgoederen zal de provincie zoveel mogelijk deze gunstige situatie handhaven.

Mocht hiertoe aanleiding zijn dan zal de provincie in 1995 de eerstgegadigdenkaart herzien, in overleg met het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij en de terreinbeherende organisaties.

Subsidieverlening
Uit de provinciale begrotingsmiddelen kan aan de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten in Nederland en aan de Stichting Het Overijssels Landschap subsidie worden verleend in de kosten van verwerving van traditionele natuurgebieden, reservaatsgebieden en natuurontwikkelingsgebieden, inclusief eventuele kosten van achterstallig onderhoud op het moment van verwerving en inrichtingskosten voor natuurontwikkelingsgebieden tot een maximum van 50% van die kosten onder de volgende voorwaarden:
— dat de vigerende eerstgegadigdenkaart in acht wordt genomen;
— dat het rijk 50% van de door ons subsidiabel gestelde kosten beschikbaar stelt;
— dat die gronden niet zonder toestemming van gedeputeerde staten en alsdan onder door gedeputeerde staten te stellen voorwaarden worden vervreemd, bezwaard of aan hun bestemming onttrokken.

Gedeputeerde staten zijn gemachtigd te beslissen op verzoeken van bovengenoemde vereniging en stichting om subsidie in de hiervoor genoemde kosten met inachtneming van de volgende voorwaarden:
a. subsidieverzoeken in de verwervingskosten van traditionele natuurgebieden, indien de provinciale subsidie per aankoop een bedrag van f 150.000,-- niet overschrijdt;
b. het totaal aan subsidies dat door gedeputeerde staten in een begrotingsjaar wordt verleend, bedraagt niet meer dan de in de Begroting geraamde uitgaven voor aankoop van genoemde gebieden;
c. gedeputeerde staten zijn bevoegd met inachtneming van het voorgaande punt te beslissen in alle gevallen indien het de verwerving betreft van formeel volgens de Regeling beheersovereenkomsten begrensde reservaatsgebieden, dan wel volgens de Regeling begrenzing natuurontwikkelingsgebieden begrensde natuurontwikkelingsgebieden;
d. gedeputeerde staten doen na afloop van elk jaar via de Jaarrekening mededeling aan provinciale staten van de door de provincie gesubsidieerde aankopen.

3.5.3. Beheer door particulieren

Natuurterreinen en bossen
In het Beleidsprogramma 1991-1995 is aangegeven dat "slechts indien andere instrumenten niet toereikend zijn, zal veiligstelling van natuurwaarden gerealiseerd kunnen worden door aankoopsubsidies ten behoeve van natuurbeschermingsorganisaties of door aanwijzing van reservaatsgebieden".
Dit beleid kan pas invulling krijgen als er daadwerkelijk andere mogelijkheden komen. Te denken valt aan een financiële ondersteuning aan particulieren voor het beheer van natuurterreinen en bossen.
Door op deze wijze het beheer te stimuleren kan de betrokkenheid van de particulieren bij het natuurbeheer worden vergroot.

De provincie wil de voor- en nadelen van een financiële bijdrageregeling en de effectiviteit ervan nagaan. Hierbij worden de particuliere eigenaren betrokken. Omdat het in veel gevallen om bos- en landgoedeigenaren gaat kan de Bosgroep Salland-Twente hierbij een rol vervullen.
Bij het uitwerken van de financiële bijdrageregeling zal ook betrokken worden de (opgeschorte) Natuurbijdrageregeling van het rijk en een eventuele intensivering van de toepassing van artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.
Dit artikel geeft de mogelijkheid dat een particuliere eigenaar een tegemoetkoming ontvangt in de kosten van het opstellen en uitvoeren van een beheersplan, wanneer er sprake is van een beschermd natuurmonument.
Wanneer de financiële bijdrageregeling en de toepassing van artikel 14 voldoende uitgewerkt zijn, dan zal de provincie dit betrekken bij het toepassen van de aankoopcriteria, zoals hierboven vermeld.
Ook zal de provincie nagaan of een coördinator natuurbeheer bij kan dragen aan het stimuleren van particuliere bos- en landgoedeigenaren bij het natuurbeheer.
De provincie overweegt nu al een aantal experimenten particulier natuur- en landschapsbeheer in natuurterreinen, bossen en landgoederen te financieren. Hierbij zullen de mogelijkheden nagegaan worden om een aantal instanties en stichtingen een grotere rol te geven bij het beheer van natuur- en landschapswaarden.

Landgoederen
In Overijssel komen relatief veel landgoederen voor bestaande uit cultuurgronden, bossen en natuurterreinen. Veel van deze landgoederen zijn in particuliere handen. De provincie streeft ernaar het eigendom en beheer van deze landgoederen zoveel mogelijk in particuliere handen te houden.
Landgoederen bieden een goede mogelijkheid voor een gecoördineerde inzet van instrumenten. Te denken valt aan de Natuurschoonwet, de Natuurbeschermingswet, de Relatienota en de (te ontwikkelen) bijdrageregeling voor beheer van natuurterreinen door particulieren. Bij de inzet van het relatienota-instrumentarium in landgoedsituaties worden alleen beheersgebieden aangewezen.

3.6. Basisbescherming

In het Rijksnatuurbeleidsplan (NBP) wordt ervan uitgegaan dat voor gebieden binnen de EHS het beleid gericht is op duurzame instandhouding van de natuurwaarden.
Zowel met betrekking tot de kerngebieden als de natuurontwikkelingsgebieden wordt daartoe het begrip basisbescherming geïntroduceerd. Via de basisbescherming worden ongewenste, onomkeerbare veranderingen in de abiotische situatie en de ruimtelijke structuur voorkomen.
Voor de kerngebieden is deze basisbescherming nagenoeg geheel verankerd in het vigerend ruimtelijk beleid. De in het BNLO opgenomen kerngebieden liggen vrijwel geheel binnen streekplanzone II, III of IV, zodat de basisbescherming hier al voldoende geregeld is.

Bij natuurontwikkelingsgebieden zijn echter grotendeels geen bestaande maar potentieel te ontwikkelen natuurwaarden in het geding. Deze gebieden liggen dan ook voor een belangrijk deel in streekplanzone I en II. In het kader van de ruimtelijke ordening zullen deze potentiële waarden veelal niet worden beschermd. Waar het vigerend ruimtelijk beleid hierin niet voorziet, is aanvullend voor natuurontwikkelingsgebieden toepassing van deze basisbescherming gewenst.
Deze gebieden zijn thans vrijwel altijd in agrarisch gebruik. Wij achten het niet aanvaardbaar dat aan de huidige agrarische functie van gebieden nieuwe planologische beperkingen worden opgelegd ten behoeve van een functieverandering die zich in de meeste gevallen pas na een streekplanperiode van 10 jaar zal voltrekken.
Onder basisbescherming wordt in dit plan daarom alleen verstaan het weren van nieuwe grootschalige ontwikkelingen zoals woningbouw, wegenbouw/infrastructuur, industrie en grotere bebouwingscomplexen in op de streekplankaart aan te geven prioritaire natuurontwikkelingsgebieden.
Aan het agrarische gebruik van deze gebieden worden geen nieuwe beperkingen opgelegd.
In de streekplanzones landelijk gebied III en IV wordt al voor de bescherming van natuurwaarden zorggedragen. De basisbescherming voor de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden is aldus aanvullend van toepassing op het landelijk gebied zones I en II.

3.7. Bufferbeleid

Wanneer delen van de globale PEHS te maken hebben met negatieve externe beïnvloeding is het voor het natuur- en landschapsbeleid gewenst hier met bufferbeleid bescherming tegen te geven. De externe beïnvloeding kan bestaan uit verzuring, verdroging en verstoring. Bij hydrologische beïnvloeding kan vermesting en verontreiniging een rol spelen.
Op de volgende wijze kan bufferbeleid een invulling krijgen:
— bij aanwijzing van natuurontwikkelings- en relatienotagebieden kunnen deze zo gesitueerd worden dat ze na verwerving bufferend werken voor de naastliggende natuurgebieden. Op deze wijze krijgt het bufferbeleid, vanuit het natuurbeleid, geen andere invulling dan door het inzetten van specifieke instrumenten zoals de aanwijzing van natuurontwikkelings- en relatienotagebieden. Hiermee wordt voorzien in de wens dat deze bufferzones deel uitmaken van de te beschermen natuurgebieden;
— in het kader van provinciaal gebiedsgericht water- en milieubeleid wordt uitvoering gegeven aan stiltegebieden, bodembescherming en grondwaterbescherming. Bij de situering hiervan zal de ligging van kerngebieden mede een rol spelen;
— in het kader van de ruimtelijke ordening wordt bescherming van natuurwaarden via het bufferbeleid bereikt in streekplannen en bestemmingsplannen. De provincie gaat ervan uit dat dit in het kader van gemeentelijke bestemmingsplannen op goede wijze opgelost wordt;
— inrichting en beheer:
in het kader van landinrichtingsplannen kan een goede oplossing gevonden worden voor negatieve

beïnvloedingen, bijvoorbeeld door het water van landbouwgebieden te weren uit natuurgebieden. Ook kunnen beheersplannen voor natuurterreinen, bossen en landgoederen bijdragen aan een vermindering van de negatieve beïnvloeding, bijvoorbeeld door het vasthouden van gebiedseigen water.

3.8. Soortenbeleid

In de planperiode zal het provinciale natuur- en landschapsbeleid mede gericht zijn op behoud en ontwikkeling van een aantal "kritische" plante- en diersoorten: het soortenbeleid. Naast de in het Rijksnatuurbeleidsplan voor Overijssel aangegeven soorten, die met * zijn aangemerkt, is tevens een aantal in Overijssel bedreigde soorten in onderstaande tabel opgenomen. Deze zijn met symbool # aangegeven.

Zoogdieren:
* vleermuizen, Das, Otter, Noordse woelmuis;
Boommarter, Waterspitsmuis.

Vogels:
* Lepelaar, Kerkuil, ganzen, IJsvogel, Patrijs, Kraanvogel, Korhoen, Kwartelkoning;
Purperreiger, Grote karekiet, Watersnip, Zwarte stern, Roodborsttapuit.

Amfibieën en reptielen:
* Boomkikker, Kamsalamander, Ringslang;
Adder, Zandhagedis, Knoflookpad.

Vissen:
* Grote en Kleine modderkruiper, Zalm, Beekforel, Bittervoorn, Snoek.

Ongewervelde dieren:
* dagvlinders, libellen, Rivierkreeft.

Planten:
* akkerkruiden, Dotterbloem, Krabbescheer, Kievitsbloem, Slanke Sleutelbloem, orchideeën, Taxus, Linde, muurplanten, Cantharel;
Zwolse anjer, Waterlobelia, Blauwe knoop, Heidekartelblad, Wolfsklauwsoorten.

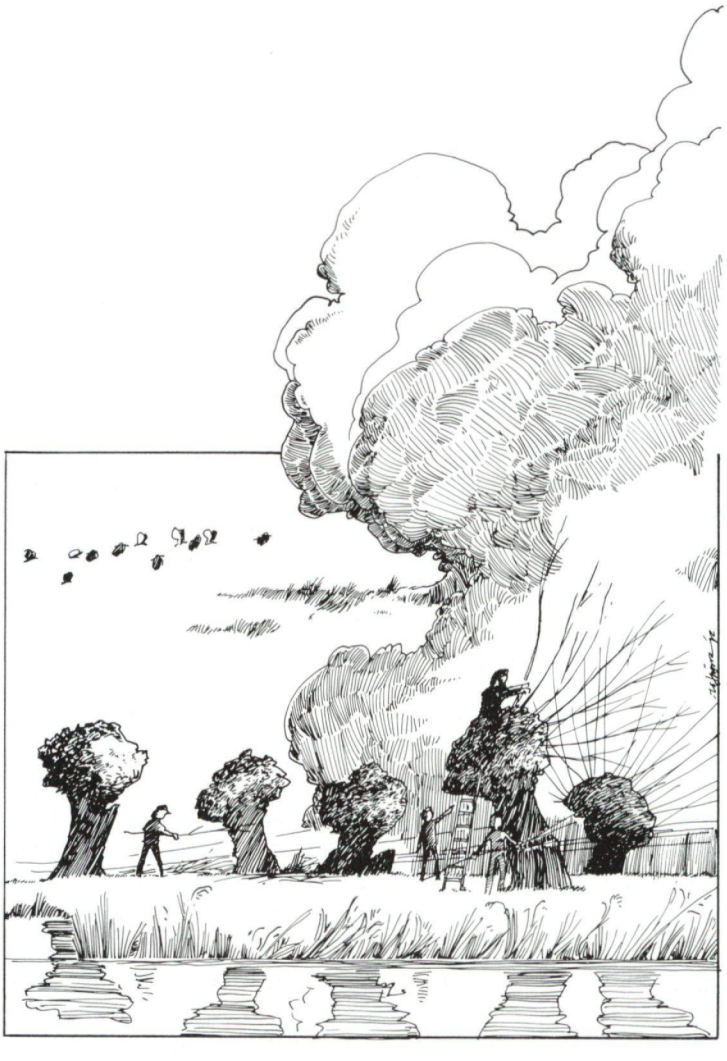
Bij het rijkssoortenbeleid gaat het om soortenbeschermingsplannen, voorlichting en inrichting- en beheersactiviteiten.
Landelijk zullen er door het rijk vier soortenbeschermingsplannen per jaar worden opgesteld. In 1991 is het soortbeschermingsplan van het Korhoen voor Overijssel van belang verschenen.
De provinciale aandachtspunten zijn soorten van bedreigde leefmilieus. Deze soorten hebben een indicatieve betekenis. Wanneer behoud en ontwikkeling van deze soorten wordt bereikt, betekent dit ook een positieve ontwikkeling voor andere soorten uit hetzelfde leefmilieu waaronder zich ook zeer kwetsbare soorten kunnen bevinden.
De soorten komen zowel binnen als buiten de PEHS voor. Met behoud en ontwikkeling van de rijks- en provinciale soorten kunnen ook bedreigde natuurwaarden buiten de PEHS in stand worden gehouden.
De provincie zal bij de beoordeling van bestemmingsplannen en de inzet van natuur- en landschapsinstrumentarium rekening houden met het rijks en provinciaal soortenbeleid.
Verder geeft de provincie aan de soortenbeschermingsplannen een vervolg via inrichtings- en beheersplannen. Het plan in voorbereiding voor "Bestemming, inrichting en beheer van de Sallandse heuvelrug" is daar een goed voorbeeld van. Rond de Sallandse heuvelrug worden als één van de maatregelen relatienotagebieden aangewezen om de Korhoenpopulatie te beschermen en te ontwikkelen (zie hoofdstuk 4.1.4.).
Verspreid voorkomende bosjes en landschapselementen zijn van groot belang voor de verbreiding en uitwisseling van plante- en diersoorten zoals dagvlinders en vleermuizen. Om beheer en onderhoud van landschapselementen te stimuleren, is er een provinciale Subsidieregeling onderhoud kleine landschapselementen (SOKL) en een Verordening onderhoudsovereenkomsten landschapselementen Overijssel (VOLO).

Tevens is er een meer op ontwikkeling gerichte subsidie voor natuur- en landschapselementen, namelijk de subsidieregeling Herstel en bouw van natuur en landschap (H & B).
Via bovengenoemde subsidies zijn projecten gehonoreerd die veelal mede gericht waren op bescherming en ontwikkeling van aandachtssoorten.
In Twente zijn poelen aangelegd voor de bedreigde Boomkikker- en Kamsalamanderpopulatie. En er zijn projecten gehonoreerd ter bescherming van Kerkuilen en vleermuizen. Ook wordt aandacht besteed aan aandachtssoorten door projecten bij milieu-educatie en voorlichting.
Ten slotte worden boeren gestimuleerd om meer rekening te houden met weidevogels.

3.9. Landschapsbeleid

3.9.1. Algemeen

Zoals in hoofdstuk 1 al is aangegeven wordt in dit Beleidsplan het landschapsbeleid alleen behandeld voor zover dit in het verlengde van het natuurbeleid ligt. Dit betekent dat alleen het onderdeel landschapsbehoud aandacht krijgt. Bij het uitkomen van de Rijksnota landschap zal worden bekeken of, en zo ja, hoe een nadere uitwerking van het totale beleidsveld landschap (behoud + ontwikkeling) op het provinciale niveau gewenst is.
Het beleid ten aanzien van landschapsbehoud kan worden onderverdeeld in een algemeen en een specifiek landschapsbeleid. Het algemene landschapsbeleid heeft betrekking op het gehele grondgebied van Overijssel. Het specifieke landschapsbeleid richt zich op de gebieden die vanwege de daar voorkomende bijzondere natuur- en landschapskwaliteiten speciale aandacht verdienen.
Het zwaartepunt van de provinciale verantwoordelijkheid ligt bij de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van de waarden in de aandachtsgebieden voor natuur en landschap (PEHS + agrarisch cultuurlandschap met veel natuur en landschapswaarden).
Buiten deze aandachtsgebieden beperkt het provinciale beleid zich tot het toetsen van gemeentelijke bestemmingsplannen en het stimuleren van lokale initiatieven. De provincie vervult hier een voorwaardenscheppende, toetsende en stimulerende rol.

Landschapsbeheer-wilgenknotten

3.9.2. *Algemeen landschapsbeleid*

De algemene doelstelling voor het provinciale natuur- en landschapsbeleid is "duurzaam behoud, herstel en ontwikkeling vande karakteristieke natuur- en landschapswaarden".
Een beschrijving van de meest karakteristieke waarden is opgenomen in paragraaf 2.3.
De eerste bescherming van deze landschapswaarden vindt plaats via het instrumentarium van de ruimtelijke ordening. In de streekplannen wordt door middel van de zonering aangegeven welke prioriteit aan de verschillende gebruiksfuncties landbouw, recreatie, natuur en landschap, enz. wordt toegekend en aan welke voorwaarden nieuwe ontwikkelingen moeten voldoen. In de kenmerkentabellen worden de meest karakteristieke kwaliteiten weergegeven. De streekplannen vormen het toetsingskader voor de beoordeling van de gemeentelijke bestemmingsplannen. Het in het BNLO beschreven provinciale landschapsbeleid leidt niet tot nieuwe planologische beperkingen.
Naast het ruimtelijke-ordeningsbeleid draagt het milieu- en waterbeleid bij aan de bescherming van de landschappelijke kwaliteiten.
Om invulling te kunnen geven aan de stimulerende rol in de richting van onder andere gemeenten, waterschappen, particulieren en vrijwilligers beschikt de provincie over een drietal subsidies te weten de instandhoudingssubsidie voor de SCLO, de Subsidieregeling onderhoud kleine landschapselementen en de Subsidieregeling herstel en bouw van natuur en landschap.
Met behulp van deze subsidies worden projecten op het gebied van aanleg en onderhoud van kleine landschapselementen financieel ondersteund.
Door middel van subsidiëring van de SCLO wordt bovendien aandacht besteed aan de stimulering van vrijwilligerswerk en vindt voorlichting plaats over het belang van en de zorg voor kleine landschapselementen.

3.9.3. *Specifiek landschapsbeleid*

Het specifieke landschapsbeleid richt zich op de aandachtsgebieden voor natuur en landschap. Voor de gebieden binnen de PEHS zoals bossen, natuurterreinen en landgoederen, wordt het gewenste landschapsbeleid in samenhang met het gewenste natuurbeleid gerealiseerd. Daar waar vanuit het natuurbeleid een gerichte financiële ondersteuning van het beheer en onderhoud plaatsvindt, is geen aanvullende inzet van het landschapsinstrumentarium nodig.
In het agrarisch cultuurlandschap met beperkt tot veel natuur- en landschapswaarden daarentegen is voor het behoud van deze waarden de inzet van een specifiek instrument wel noodzakelijk. Sinds kort heeft de provincie hiervoor de beschikking over de VOLO. Dit is de opvolger van de per 1 januari 1992 naar de provincies gedecentraliseerde RAL/ROL-regeling van het rijk. De VOLO is op dit moment voor 7 gebieden in Overijssel van toepassing (zie bijlage 3). Binnen deze gebieden zijn op grond van een aantal criteria (onder andere voorkomen van bijzondere soorten zoals Boomkikker, Kamsalamander, Knoflookpad, voorkomen van landschapselementen en ingezet rijksbeleid) prioriteitsgebieden aangewezen waar met name een actieve inzet van het VOLO-instrument wordt nagestreefd. Dit betreft voornamelijk de kleinschalige gebieden met veel bosjes, houtwallen, hagen poelen en dergelijke. Deze prioriteitsgebieden vertonen grote overlap met de bruine gebieden van de beleidskaart. Op een aantal punten (met name weidevogelgebieden) treden verschillen op.
Bij de integratie van het landschapsinstrumentarium in 1994 zal worden bekeken welke aanpassingen van de VOLO-gebieden wenselijk zijn om een zo effectief mogelijke inzet van het beschikbare budget te realiseren.
Tot het specifieke landschapsbeleid mag ook de subsidie voor het opschonen van sloten in Noordwest-Overijssel worden gerekend. Deze bijzondere subsidie vloeit voort uit het Nationale landschappenbeleid en loopt door tot en met 1994.
Voor het behoud van aardkundige waarden en open landschappen is geen landschapsinstrument van toepassing. De veiligstelling van aardkundige waarden zal voor een aantal gebieden worden meegenomen bij het nog te formuleren provinciaal bodembeschermingsbeleid. Bescherming van de open landschappen vindt plaats via de ruimtelijke ordening.

Provinciale subsidieregeling onderhoud kleine landschapselementen (SOKL)
Het stimuleren van het onderhoud aan waardevolle kleine particuliere landschapselementen door gemeenten door middel van het beschikbaar stellen van projectsubsidies voor het wegwerken van achterstallig onderhoud.

Provinciale subsidieregeling herstel en bouw van natuur en landschap (H & B)
Het stimuleren van het herstel en de nieuwe aanleg van waardevolle kleine natuur- en landschapselementen door het beschikbaar stellen van projectsubsidies aan particulieren, gemeenten, waterschappen en dergelijke.

Verordening onderhoudsovereenkomsten landschapselementen Overijssel (VOLO)
Het stimuleren van het herstel en beheer van karakteristieke waardevolle landschapselementen door het afsluiten van onderhoudsovereenkomsten met particuliere grondgebruikers.

3.9.4. Integratie landschapsinstrumentarium

De decentralisatie van de RAL/ROL heeft de behoefte aan een integratie van het landschapsinstrumentarium op het provinciale niveau versterkt. Een dergelijke integratie is gepland voor 1994 zodat gebruik kan worden gemaakt van de eerste ervaringen van het nieuwe VOLO-instrument.
Belangrijke voorwaarden waaraan een nieuw geïntegreerd subsidiestelsel zal moeten voldoen zijn:
— differentiatie in beleid met betrekking tot de aandachtsgebieden natuur en landschap en de niet-aandachtsgebieden; met andere woorden meer sturingsmogelijkheden voor de inzet van de beschikbare middelen;
— versterking van de gemeentelijke verantwoordelijkheid;
— goede afstemming met andere instrumenten;
— flexibele inzet ten behoeve van multipliereffect;
— eenvoudige, heldere opzet, één aanspreekpunt.
Gedacht wordt aan een systeem met twee subsidieregelingen, één met een hoog subsidiepercentage (75-100) voor de aandachtsgebieden en één met een laag subsidiepercentage (25-50) voor de niet-aandachtsgebieden. Beide regelingen zouden zowel voor aanleg, herstel als (achterstallig) onderhoud kunnen gelden. Om de lokale verantwoordelijkheid te benadrukken dient de rol van de gemeenten en het gemeentelijke landschapsbeleidsplan verder te worden versterkt. Activiteiten van lokale landschapsstichtingen en vrijwilligersgroepen dienen zoveel mogelijk binnen het kader van het gemeentelijke landschapsbeleidsplan ingepast te worden.
Voor de niet-aandachtsgebieden wordt overwogen nog slechts gemeentelijke projecten met betrekking tot particuliere elementen te subsidiëren. De provincie stelt zich in deze gebieden passief op.
Individuele particuliere projecten komen hier niet langer voor subsidie in aanmerking omdat de meerwaarde hiervan beperkt is. Subsidiëring van onderhoudsprojecten gebeurt vooral vanuit het visueel-landschappelijke aspect.
Voor de aandachtsgebieden zal de provincie een meer actief wervend beleid moeten voeren. Bekeken zal worden of de VOLO zodanig kan worden aangepast dat de gemeenten hierin een rol gaan vervullen, bijvoorbeeld door de gemeenten partner in de onderhoudscontracten te maken. Binnen de aandachtsgebieden blijft de mogelijkheid van individuele projecten gewenst in verband met de grote betekenis van de aanwezige natuur- en landschapswaarden. In de aandachtsgebieden staat de ecologische betekenis van landschapselementen voorop.
Voor de duidelijkheid naar buiten toe is het wenselijk dat er één coördinatie- en aanspreekpunt is in de provincie. De SCLO vervult momenteel al een belangrijke rol in de uitvoering van de provinciale landschapsinstrumenten.

In het kader van het nieuwe beleidspunt stimuleren particulier natuur- en landschapsbeheer zal worden bekeken of extra middelen ten behoeve van het onderhoud kleine landschapselementen en/of het particuliere landschapsbeheer kunnen worden vrijgemaakt.

3.9.5. Afstemming met ander instrumentarium

Relatienota
Voor beheersgebieden wordt in de (nieuwe) beheersplannen vaak de mogelijkheid opgenomen een overeenkomst af te sluiten voor het onderhoud van de voorkomende landschapselementen. Financiering van deze overeenkomsten vindt plaats uit het relatienotabudget. De provincie zal door middel van intensief overleg met BBL proberen lopende VOLO-contracten en potentiële VOLO-contracten in de toekomst via de beheersplannen te laten afsluiten.

Landinrichting
In landinrichtingsprojecten is een bepaald budget beschikbaar ten behoeve van landschapsonderhoud. In overleg met de Landinrichtingsdienst zal worden bekeken hoe via een gezamenlijke inzet van beschikbare middelen een optimaal resultaat kan worden bereikt. Hierbij valt te denken aan het afsluiten van VOLO-contracten nadat met behulp van het LI-budget het achterstallig onderhoud is weggewerkt.

Werkgelegenheidsmiddelen
In het verleden zijn al diverse werkgelegenheidsprojecten in het landschapsonderhoud gerealiseerd. Momenteel worden de mogelijkheden van banenpools onderzocht. Ook in de toekomst zal de mogelijke inzet van werkgelegenheidsmiddelen in het landschapsonderhoud aandacht krijgen.

3.9.6. Beleid tot 1994

De integratie van de provinciale subsidies is gepland per 1 januari 1994. Tot die tijd blijven de huidige regelingen SOKL, H & B en VOLO van kracht. De SOKL- en de H & B-regelingen gelden voor de gehele provincie. De VOLO is alleen van toepassing in de (prioriteitsgebieden van de) VOLO-gebieden.
Voor alle drie de subsidies geldt dat de bruine gebieden van de BNLO-beleidskaart mede richtinggevend zullen zijn voor de inzet van de beschikbare subsidiegelden.

3.10. Draagvlakvergroting

3.10.1. Algemeen

De rijksnota's Nationaal milieubeleidsplan (NMP) en het Nationaal natuurbeleidsplan (NBP) ademen gedragsverandering en draagvlakverruiming uit.
Voorlichting en educatie, gericht op houdings- en gedragsverandering, zijn voor de totstandkoming van dit draagvlak onmisbare instrumenten. Daarnaast is het principe dat het natuur- en landschapsbeleid op basis van vrijwilligheid gerealiseerd zal worden een belangrijke voorwaarde voor het verkrijgen van een goed draagvlak. Maatschappelijke organisaties, met name milieu-organisaties vervullen bij voorlichting en communicatie een essentiële rol, aldus het NBP.
Het Nationaal natuurbeleidsplan ziet het beleid inzake de vergroting van het draagvlak voor natuur- en landschapsbeleid gebaseerd op natuur- en milieu-educatie (NME) en voorlichting.
Op dit ogenblik wordt het kabinetsvoorstel om natuur- en milieu-educatie te decentraliseren van rijk naar provincies nader uitgewerkt.
De provincie geeft in haar beleidsprogramma prioriteit aan voorlichting en educatie naast een stringent handhavingsbeleid.

3.10.2. Vrijwilligheid

Voor de realisering van het natuur- en landschapsbeleid is vrijwilligheid een belangrijk uitgangspunt. Op de volgende wijze wordt daar inhoud aan gegeven:

Relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden
Voor deze gebieden gelden waarborgen voor de grondprijzen, zodanig dat ze gerelateerd zijn aan vergelijkbare landbouwgronden buiten het relatienotagebied. De aanwijzing van relatienotagebieden zal daarom niet leiden tot verhoging of verlaging van de grondprijs. De eventuele grondaankopen gebeuren op vrijwillige basis.

Basisbescherming
In dit plan wordt onder basisbescherming verstaan het weren van nieuwe grootschalige ontwikkelingen zoals woningbouw, infrastructuur, industrie en dergelijke. Aan het agrarische gebruik worden geen nieuwe planologische beperkingen opgelegd.

Landschap
De Subsidieregeling onderhoud kleine landschapselementen (SOKL), de Subsidieregeling herstel en bouw (H&B) en de Verordening onderhoudsovereenkomsten landschapselementen Overijssel (VOLO) zijn gericht op het stimuleren van bouw, herstel en beheer van landschapselementen, dit laatste door het afsluiten van onderhoudsovereenkomsten. Men kan hier vrijwillig aan meedoen.
Ook indien door vrijwillige natuur- en landschapsbeheer de natuurwaarden van agrarische gronden zijn verhoogd zal dit niet leiden tot zwaardere planologische beperkingen.

Landinrichting
Om aan het vrijwillige karakter van Relatienota en natuurontwikkeling bij landinrichting goede invulling te geven geldt:
— een evenwichtig, realiseerbaar en door de streek gedragen landinrichtingsplan;
— grondverwerving in de regel via taakstelling (= vrijwillige grondverwerving);
— tijdens de voorbereiding en uitvoering van het landinrichtingsplan wordt regelmatig getoetst of de grondverwerving op schema ligt. Dit kan leiden tot wijzigingen in het landinrichtingsplan.

Planologische beperkingen
De aanwijzingen tot relatienotagebied, natuurontwikkelingsgebied, de inzet van de landschapssubsidieregelingen zullen niet leiden tot nieuwe planologische beperkingen in het kader van streek- of bestemmingsplannen. Dit met uitzondering van de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden. Binnen deze gebieden worden grootschalige ontwikkelingen geweerd. Ook het stimuleren van natuur- en landschapsbeheer door particulieren (onder andere weidevogels, slootkanten) zal niet leiden tot nieuwe planologische beperkingen.

In situaties waarin landbouwgronden grenzen aan relatienota- of natuurontwikkelingsgebieden geldt het principe dat inrichtingsmaatregelen in het verworven natuurgebied geen invloed mogen hebben op de aangrenzende landbouwgronden (bijvoorbeeld waterpeil). De omliggende landbouw zal geen hinder mogen ondervinden bij de voortzetting van het normaal agrarisch gebruik. Nieuwe landschapselementen vallen niet onder de werking van de ecologische richtlijn bij toepassing van de Hinderwet.

Ecologische richtlijn
Het vrijwillige karakter van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden wordt ook doorgevoerd bij de toepassing van de ecologische richtlijn bij de Hinderwet. Deze is niet van kracht bij relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden en bij nieuwe gesubsidieerde landschapselementen (zie ook bijlage 6).

3.10.3. Voorlichting

De realisering van het (provinciale) natuur- en landschapsbeleid vraagt om een breed draagvlak. Evenals bij het milieu- en waterbeleid is het van belang dat de provincie samenwerkt met andere overheden en betrokken organisaties om de natuur- en landschapsdoelstellingen te realiseren.
De provincie zal duidelijk moeten maken welke beweegredenen en welke noodzaak ten grondslag liggen aan het door haar geformuleerde beleid. De provincie is (mede) verantwoordelijk voor informatie, voorlichting over beleid en regelgeving. Zij heeft een eigen verantwoordelijkheid op het gebied van voorlichting over het te voeren natuur- en landschapsbeleid.
Vandaar dat de provincie bij de uitvoering van het natuur- en landschapsbeleid actief voorlichting zal geven. Deze actieve opstelling van de provincie kan onder meer verwacht worden bij de uitvoering van het BNLO als het gaat om de begrenzing van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden. Dit laatste gebeurt in goede samenwerking met het rijk.
Ook de gemeenten, de natuurbeschermings- en andere betrokken organisaties (zie 4.6.) zijn van wezenlijk belang bij het geven van voorlichting over het te voeren natuur- en landschapsbeleid.

De provincie heeft geconstateerd dat er veel kritiek en onbegrip is over het beheer door de natuurbeschermingsorganisaties. De provincie zal het initiatief nemen om overleg te voeren met de natuurbeschermingsorganisaties over een actieve voorlichting over het beheer. Daarmee zou meer begrip bij direct betrokkenen als buren en boeren kunnen ontstaan over dat beheer.

3.10.4. Educatie

Naast voorlichting is educatie van essentieel belang, waarbij het de voorkeur verdient om dat te laten uitvoeren door particuliere organisaties. Zij vertegenwoordigen natuur- en milieubelangen zonder verdere nevenbelangen, hebben een specifieke achterban met veel kennis, hebben een uniek netwerk opgebouwd en hebben dit netwerk de laatste jaren gekoppeld aan diverse andere netwerken (lagere overheden, onderwijs, consumentenorganisaties, landbouw en andere).
Natuur en milieu Overijssel (NMO) vervult als provinciaal steunpunt NME een centrale rol bij de uitvoering van NME-activiteiten. De ervaring leert dat deze organisatie andere organisaties (Het

Overijssels Landschap, de Stichting coördinatie landschapsonderhoud en natuurmonumenten) en haar achterban goed betrekt bij NME-projecten. Als voorbeeld wordt gewezen op de educatieve projecten rondom natuurontwikkeling, duurzame landbouw en het educatief project milieu-inventarisatie.

3.11. Milieu-inventarisatie en biologisch meetnet

Sinds 1982 voert de provincie systematische milieu-inventarisatie uit. Elk jaar wordt een jaarprogramma opgesteld dat rekening houdt met belangrijke plannen die komende jaren zullen spelen.
De milieu-inventarisatie heeft twee hoofddoelen:

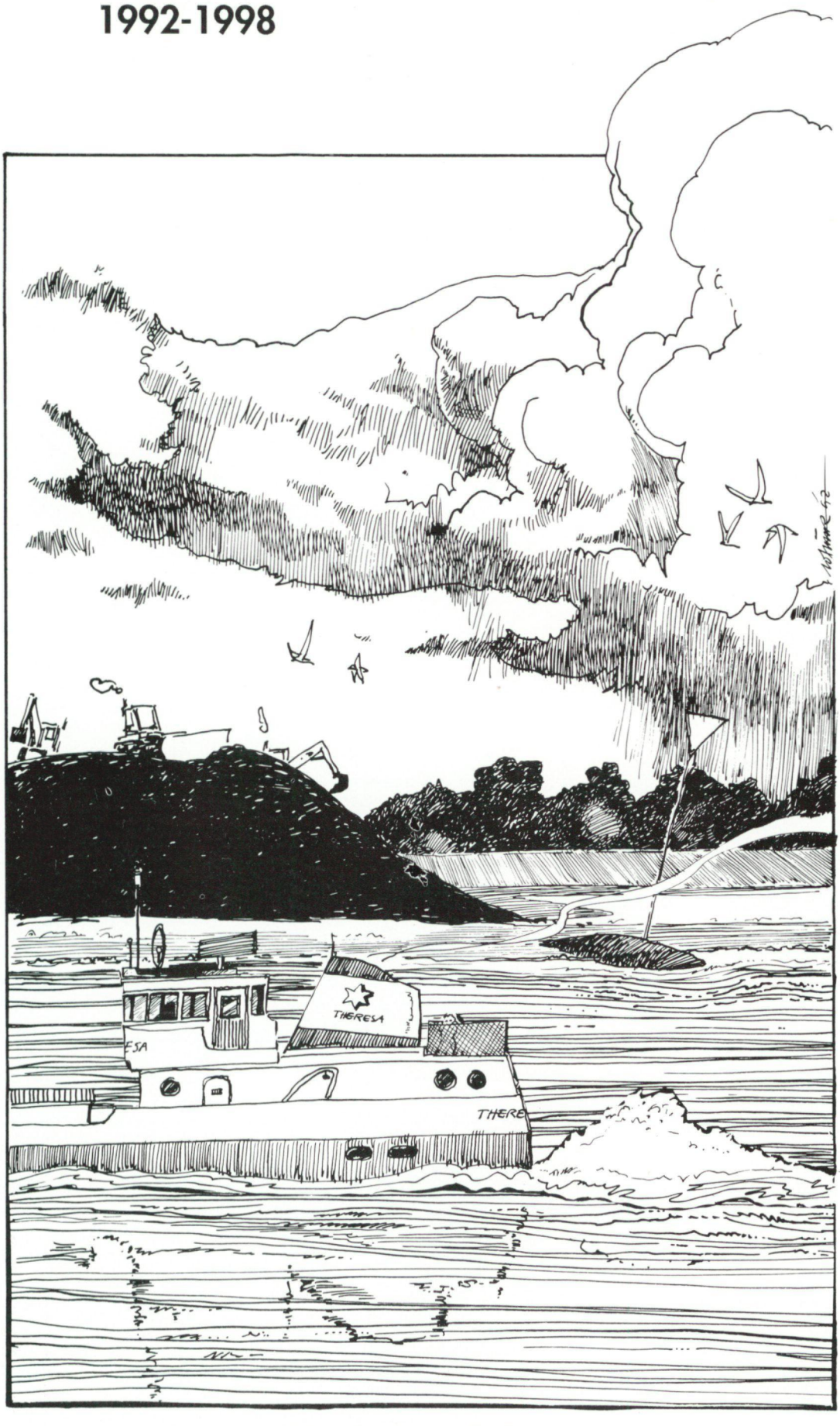
— het verzamelen van gegevens over flora en fauna van bepaalde gebieden ten behoeve van allerlei beleidstoepassingen zoals herziening streekplannen, Milieubeleidsplan, Waterhuishoudingsplan, toetsing bestemmingsplannen, begrenzing relatienotagebieden (vlakdekkende milieu-inventarisatie);

— het verzamelen van botanische (flora en vegetatie) en broedvogelgegevens in een "biologisch meetnet" om de ontwikkelingen van de natuurwaarden in het landelijk gebied te kunnen volgen. Dit is in 1990 gestart.
Naast eigen inventarisatiegegevens worden ook gegevens gebruikt die door andere instellingen en particulieren worden verzameld. De provincie is hierbij een belangrijk coördinatiepunt en werkt aan een databank voor de gehele provincie.

Voor de jaren 1992 tot en met 1996 zal de vlakdekkende milieu-inventarisatie vooral gericht worden op het verzamelen van gegevens ten behoeve van de concrete begrenzing van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden. Daarna zullen vooral de prioritaire landschapsgebieden onderzocht worden. Behalve door de provincie worden ook door andere instanties delen van de provincie vlakdekkend onderzocht. In bijlage 10 is de stand van zaken met betrekking tot de vlakdekkende onderzochte gebieden weergegeven. In diverse rapporten is verslag gedaan van dit onderzoek.

Het botanisch meetnet omvat 90 kilometerhokken die eens per zes jaar worden onderzocht.
Het broedvogelmeetnet is in verband met het arbeidsintensieve karakter beperkt tot 22 meetpunten, die om het jaar worden bezocht, dit om klimaatsafhankelijke factoren zoveel mogelijk te kunnen onderdrukken.
Het biologisch meetnet beoogt een belangrijke functie te vervullen bij het bepalen van de ontwikkelingen in het natuurlijk milieu.
Recent zijn er afspraken gemaakt met de Stichting Het Overijssels Landschap (SOL) om gezamenlijk milieu-inventarisatie, biologisch meetnet en evaluatie van het SOL-beheer aan te pakken.
In bijlage 11 zijn de locaties van het biologisch meetnet aangegeven.

4. Uitvoering van het natuur- en landschapsbeleid 1992-1998

Natuurontwikkeling in uitvoering bij het Engelse werk, Zwolle

4. Uitvoering van het natuur- en landschapsbeleid 1992-1998

4.1. Relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden

4.1.1. Streefbeeld

Het Rijksnatuurbeleidsplan (1990) geeft weer, dat het streven erop gericht is de periode tussen de vaststelling van globale provinciale ecologische hoofdstructuur en de vaststelling van concrete begrenzingen van relatienotagebieden en natuurontwikkelingsgebieden niet langer dan vijf jaar te doen zijn. De relatienotagebieden uit de eerste fase (start in 1977) zijn inmiddels grotendeels begrensd (bijlage 8).
In het IPO/LNV-convenant (1991-1994) hebben de provincies en het rijk afgesproken ernaar te streven om in een periode van circa vijf jaar de concrete gebiedsbegrenzing relatienotagebieden (tweede fase) af te ronden. In deze periode zal een zo groot mogelijk areaal natuurontwikkelingsgebieden concreet worden begrensd mede met inachtneming van de te verwachten budgetten.
In het IPO/LNV-convenant is gelet op de op rijksniveau beschikbare oppervlakte relatienotagebied, tweede fase (100.000 hectare) en natuurontwikkelingsgebied (50.000 hectare) aan de provincie Overijssel 11.060 hectare relatienotagebied (± 4.400 hectare reservaatsgebied en ± 6.600 hectare beheersgebied uitgaande van een verdeling reservaats-/beheersgebied over 1e en 2e fase van 50/50) en 7.200 hectare natuurontwikkelingsgebied toegedeeld. De aan de landbouw te onttrekken gronden in dit streefbeeld zijn 4.400 hectare + 7.200 hectare = 11.600 hectare. De aan de provincie toegedeelde hectares zijn gebaseerd op een gemiddelde grondprijs van f 30.000,-- voor relatienotagebieden en f 40.000,-- voor natuurontwikkelingsgebieden. Deze toedeling ziet de provincie gelet op de gemiddelde grondprijs in Overijssel (f 50.000,--) als streefbeeld voor 30 jaren. Dit is weergegeven op de streefbeeldenkaart (bijlage 14).

TOELICHTING BIJ STREEFBEELDENKAART (BIJLAGE 14) EN DE BELEIDSKAART (BIJLAGE 15)
Op de streefbeeldenkaart is het totaal van de verdeling van de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden weergegeven. In bijlage 7 zijn de oppervlakten indicatief per gebied aangegeven. De provincie beschouwt dit als een streefbeeld voor de komende 30 jaar. Voor de realisering van dit streefbeeld is naar verwachting niet genoeg geld beschikbaar. Met name om deze reden kiest de provincie voor een gefaseerde aanpak en richt zich op de prioritaire gebieden opgenomen in het programma 1992-1998.
Op de beleidskaart zijn alleen de in 1992-1998 prioritaire te begrenzen relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden aangegeven. Deze zijn opgenomen in tabel 4.1. Voor de natuurontwikkelingsgebieden worden nieuwe grootschalige ontwikkelingen geweerd, zoals woningbouw en infrastructuur, industrie, grote bebouwingscomplexen.
Het huidige in de streekplannen weergegeven ruimtelijk beleid ten aanzien van onder andere het landelijk gebied (onder andere landbouw en recreatie) stads- en dorpsuitbreiding, ontgrondingen en verkeer en vervoer blijft verder gehandhaafd.

4.1.2. Fasering

Voor de realisering van het hierboven genoemde streefbeeld zijn de te verwachten budgetten van wezenlijk belang. Dit heeft te maken met de koopplicht van begrensde gebieden. Wanneer een gebied begrensd is en de gronden worden aangeboden aan het BBL dan heeft het BBL een aankoopplicht. Om deze reden kiest de provincie voor een gefaseerde uitvoering, waarbij een duidelijke koppeling bestaat tussen de beschikbare middelen en de te begrenzen gebieden. De te verwachten budgetten zijn gebaseerd op het IPO/LNV-convenant (bijlage 1). In het IPO/LNV-convenant is onder artikel B3 weergegeven dat bij hogere grondprijzen/kosten de taakstelling naar beneden zal worden bijgesteld.

Verder baseert de provincie de te begrenzen relatienota- (tweede fase) en natuurontwikkelingsgebieden op de ervaring, opgedaan bij de begrenzing van de eerste fase Relatienota (1977 voorrangsinventarisatie – indicatief gebieden aangegeven voor 30 jaren).
De ervaring leert, dat stapsgewijs, met zo nu en dan een forse piek (landinrichting) gronden worden aangeboden die verworven kunnen worden.
Verder is bij de prioriteitsstelling van de te begrenzen gebieden uitgegaan van een stabiele grondprijs gebaseerd op het huidige prijsniveau en de inzet van flankerend beleid om de grondverwerving te stimuleren.

Het BNLO gaat uit van de volgende gemiddelde grondprijzen (schatting Bureau beheer landbouwgronden van het ministerie van LNV, begin 1992).

West-Overijssel : relatienotareservaat f 30.000,-- per hectare;
: natuurontwikkeling (inclusief inrichting) f 45.000,-- per hectare.

Twente : relatienotareservaat f 50.000,-- per hectare;
: natuurontwikkeling (inclusief inrichting) f 70.000,-- per hectare.

De grondprijzen voor natuurontwikkeling bestaan uit de verwerving (35.000 West-Overijssel en 60.000 Twente) en inrichting (10.000). De gemiddelde grondprijs voor verwerving van natuurontwikkelingsgebieden is hoger omdat het hier vergeleken met de reservaatsgronden de wat betere landbouwgronden betreft. De gemiddelde grondprijs in de provincie Overijssel bedraagt circa f 50.000,--/ha.

In bijlage 2 is op grond van de hierboven genoemde grondprijzen een berekening gemaakt van de budgetten die op grond van de afspraken in het IPO/LNV-convenant voor de komende 30 jaar zijn te verwachten.
Op grond van deze berekening zal de komende jaren circa f 410 miljoen beschikbaar zijn. Op dit bedrag is een korting van 15% toegepast (5% vanwege de tussenbalans, 5% kosten flankerend beleid en 5% voor de aankoop van agrarische bedrijfsgebouwen).
Het totale budget voor verwerving en inrichting van de relatienotareservaten en natuurontwikkelingsgebieden is hierdoor circa f 350 miljoen (410 miljoen-15%) in de provincie Overijssel voor de periode van 1991-2021. Op grond van de gemiddelde grondprijs in Overijssel kan met dit budget circa 7.000 hectare reservaatsgebied en natuurontwikkelingsgebied verworven worden (circa 60% van het streefbeeld). Dit strookt met het IPO/LNV-convenant waar onder artikel B3 weergegeven is dat bij hogere grondprijzen/-kosten de taakstelling naar beneden zal worden bijgesteld (bijlage 1).
Hiernaast kan de gehele oppervlakte beheersgebied (ca. 6.600 ha) begrensd worden.
Mocht één van de hier aangegeven bouwstenen sterk veranderen, dan zal dat bijstelling van het BNLO betekenen.

Om het streefbeeld toch te kunnen realiseren zal de provincie in het kader van de evaluatie van het IPO/LNV-convenant pleiten voor verruiming van rijksmiddelen en voor invulling van de 30% financiering door derden. Daarnaast zal de provincie in 1994 bezien of en op welke wijze ze via eigen extra autonome middelen en extra middelen van derden bij kan dragen aan de realisering van het streefbeeld.

4.1.3. Criteria

Uitgangspunt van de provincie is, dat per gebied zoveel mogelijk één totaalbeeld voor natuur en landschap wordt gepresenteerd. Dit betekent dat de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden in hun onderlinge samenhang begrensd zullen worden. En dat de, op grond van de te verwachten budgetten, toegepaste fasering zowel reservaatsgebieden als natuurontwikkelingsgebieden zal betreffen.

Voor het bepalen van de in het Programma 1992-1998 op te nemen prioritaire gebieden zijn de volgende criteria gebruikt.

Natuur: hierbij gaat het om verscheidenheid, zeldzaamheid/kwetsbaarheid, mate van natuurlijkheid en mate van vervangbaarheid van de (potentiële) natuurwaarden (zie 2.3.). Ook speelt een rol of in het betreffende gebied veranderingen voorgestaan worden die van doorslaggevend belang zijn voor het welslagen van het natuurbeleid.

Landinrichting: de uitvoering van het beleid kan met name door landinrichting worden gerealiseerd. Hiernaast zal, in een gebied waar landinrichting in voorbereiding of uitvoering is, het wenselijk zijn om in verband met de voortgang van het landinrichtingsproject snel duidelijkheid te geven over de globale oppervlakte relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden zodat gestart kan worden met de concrete begrenzing ervan.

Realisering: de realiseringskans van een reservaatsgebied of natuurontwikkelingsgebied wordt vanwege het vrijwillige karakter in belangrijke mate bepaald door de ruimte die er is op de grondmarkt en de gemiddelde grondprijs in een bepaald gebied. In het algemeen is het zo dat deze ruimte in West-Overijssel groter is dan in Twente en dat de grondprijzen in West-Overijssel lager zijn dan in Twente. Zowel in de streefbeeldenkaart als de beleidskaart is de invulling van de ecologische hoofdstructuur op de stuwwallen van Ootmarsum en Oldenzaal in Twente beperkt in vergelijking tot de ecologische hoofdstructuur uit het Rijksnatuurbeleidsplan. Dit geldt met name voor de natuurontwikkelingsgebieden. Daarnaast is het natuurontwikkelingsproject Twickel in Twente verdeeld in twee uitvoeringsfasen waarvan alleen de eerste in het Programma 1992-1998 is opgenomen.

Procedureel: bij herziening van beheersplannen van reeds vastgestelde relatienotagebieden is het uit procedureel oogpunt en vanwege de duidelijkheid naar de streek gewenst om de tweede fase relatienotagebieden en eventueel direct aangrenzende natuurontwikkelingsgebieden ook meteen zichtbaar te maken. Dit geldt voor het Reestdal en Lankheet/Assink.
Vanwege nog te verrichten onderzoek en de nadere beleidsvorming in het kader van de streekplannen krijgen de gebieden Noordwest-Overijssel, Noordoost-Twente en Vechtdal een aparte behandeling.

Koppeling: onder dit criterium wordt de relatie met andere uitvoeringsprogramma's verstaan; relatie met milieu-uitvoeringsprogramma. Dit geldt voor Noordoost-Twente en Stuwwal van Oldenzaal (Losser) en de prioriteiten uit het Waterhuishoudingsplan (Dinkel, Vecht, Reest, Noordwest-Overijssel) en het Meerjarenprogramma natuur en landschap van het rijk.

4.1.4. Prioriteitsgebieden

In tabel 4.1. is een overzicht opgenomen van de verdeling van de voor de provincie beschikbare 7.200 hectare natuurontwikkelingsgebied en de 11.060 hectare relatienotagebied.
Hierbinnen is een onderscheid gemaakt tussen de prioritaire gebieden (categorie A t/m E), die in de planperiode begrensd zullen worden en de niet prioritaire gebieden (categorie F). Op de beleidskaart (bijlage 15) zijn alleen de prioritaire gebieden opgenomen. De niet prioritaire gebieden staan op de streefbeeldenkaart (bijlage 14).
In bijlage 7 zijn de in tabel 4.1. opgenomen gebieden ook weergegeven, maar dan nader onderverdeeld in kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden, verbindingszones en gebieden buiten de PEHS. In deze bijlage staat een meer uitgebreide omschrijving van het voor deze gebieden voorgestelde beleid. In de laatste kolom van tabel 4.1. wordt naar bijlage 7 verwezen.
In de kolom stand van zaken is via een nummer 1 tot en met 3 de hardheid van de cijfers weergegeven. Nummers 1 en 2a zijn sterk indicatief en bij 3 is de begrenzing al vastgesteld door gedeputeerde staten. Bij het opstellen van concrete begrenzingsvoorstellen zullen de uiteindelijke oppervlakten vooral bij categorieën 1 en 2a nog vrij aanzienlijk kunnen wijzigen.

Uit tabel 4.1. geven de eerste drie kolommen onder "streefbeeld natuur" de vanuit natuur en landschap gewenste hectares weer.
Mede op basis van het beleid uit het BNLO en de afweging met de landbouw zoals weergegeven in bijlage A, zijn indicatief per gebied het aantal te realiseren hectares natuurontwikkelings- en relatienotagebied weergeven.
In de toelichting per gebied is weergegeven welke belangen er naast het natuurbelang een rol hebben gespeeld. In de kolom "beleid 1992-1998" zijn de afgewogen hectares weergegeven (zie beleidskaart). Voor de nadere onderbouwing wordt verwezen naar onderstaande teksten en naar bijlage A.

In 4.1.2. is aangegeven dat in de planperiode circa 7.000 hectare natuurontwikkelingsgebied en reservaatsgebied begrensd zal worden. In tabel 4.1. is hiervan 4.408 hectare concreet genoemd. Daarnaast is er een aantal PM-posten opgenomen waarvan de te begrenzen oppervlakte nog bepaald moet worden. Voor deze PM-posten is niet voldoende ruimte om het in de tabel opgenomen streefbeeld te begrenzen (het streefbeeld is voor deze PM-gebieden 4.265 hectare, de resterende ruimte voor deze gebieden is 7.000 - 4.408 = 2.592 hectare).
De provincie zal in 1994, wanneer er duidelijkheid is over de drie nader uit te werken gebieden Noordwest-Overijssel, Vechtdal en Noordoost-Twente, mede op basis van het structuurschema "de Groene Ruimte" en de evaluatie van het IPO/LNV-convenant een nieuwe prioriteitsvolgorde voor de prioritair te begrenzen gebieden maken. De gebieden waarvoor in 1994 een voorlopige begrenzing is vastgesteld blijven hierbij prioritair.

Tabel 4.1. Meerjarenprogramma 1992-1998 voor de prioritair te begrenzen relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden, alsmede de niet prioritaire gebieden.

gebied	streefbeeld natuur			beleid 1992-1998		stand van zaken	nummer bijlage 7 en 14
	natuur-ontwikkeling	Relatienota		natuur-ontwikkeling en reservaatsgebied	beheersgebied		
		reservaatsgebied	beheersgebied				
Landinrichtingsprojecten in voorbereiding of aangevraagd							
A1 L.I. Saasveld-Gammelke	150	70	30	160	30	2b	5, 42
A2 L.I. Enschede-Zuid	150	225	225	375	225	2a	10, 43
A3 L.I. Rijssen (inclusief Regge)	420	60	70	330	70	2b	48
A4 L.I. Enter (inclusief Regge)	200	50	200	250	200	2a	15, 49
A5 L.I. Raarhoek-Veldhoek	60	–	–	60	–	2b	23
A6 L.I. Rouveen	310	230	1.215	540	1.215	3	27, 51
A7 L.I. Stadsrand Zwolle	30	–	–	30	–	3	55
A8 L.I. Olst-Wesepe-IJsseluiterwaarden	100	–	–	100	–	2a	55
A8 L.I. Olst-Wesepe-Wolbroeken	50	–	–	50	–	2a	53
A9 L.I. Losser	350	500	600	350	600	2a	6, 39, 40, 41
A10 L.I. Enschede-Noord	100	100	200	200	200	1	13
A11 L.I. Nieuwleusen (Tolhuislanden)	–	–	200	–	200	2a	26
Subtotaal	1.920	1.235	2.740	2.445	2.740		
Landinrichtingsprojecten in uitvoering							
B1 L.I. Eschmarke	–	75	72	75	72	3/2a	9
B2 L.I. Den Ham-Lemele	75	10	25	p.m.	p.m.	2b	46
B3 L.I. Salland-West	deel C15,			p.m.		2a	59
B4 L.I. Marshoek-Hoonhorst	deel C11, E2			p.m.		1,2a/b	24, 54
B5 L.I. Haaksbergen	–	300	–	p.m.	–	2a	11
B6 L.I. Weerselo-Dulder + grensgebied	50	75	25	p.m.	p.m.	2a	4
B7 L.I. Giethoorn-Wanneperveen	–	140	–	28	–	2b	31
Subtotaal	115	600	122	103	72		
Overige gebieden							
C1 Reestdal	–	200	140	200	140	3	25
C2 Engbertsdijksvenen/Veenschap	225	–	150	225	150	1/2a	45, 16
C3 Randen Sallandse Heuvelrug	–	100	100	100	100	1/2a	19
C4 De Ruiten/Venekampen	–	200	–	200	–	2a	26
C5 Staphorst-Noord	–	–	415	–	415	3	28
C6 Twickel	170	–	470	80	470	2b	44, 14
C7 Landgoederen Diepenheim	–	–	300	–	300	2a	17
C8 Bergvennen	60	–	–	60	–	2a	38
C9 IJsseluiterwaarden	100	–	250	100	250	2a	55
C10 Woldberg	40	120	40	130	40	3	29
C11 Salland	100	200	500	300	500	1	20, 21, 22, 24
C12 Punthuizen/Dinkeldal buiten Losser	10	30	100	40	100	2a	7, 8, 37
C13 Randpolders Zwarte Meer, Vossemeer	–	100	250	100	250	2a	34
C14 IJsseldelta-weidevogelgebieden	–	–	750	–	750	2a	62
C15 Salland-Twente-weidevogelgebieden	–	–	250	–	250	2a	59
C16 Verbindingszone Reest-Vecht (West)	25	–	–	25	–	2a	–
C17 Overige verbindingszones	225	–	–	225	–	–	–
C18 IJsselmonding	–	–	–	–	–	–	57
Subtotaal	955	950	3.715	1.785	3.715		
Gerealiseerde gebieden							
D1 Engbertsdijksvenen	–	75	–	75	–	4	16
D2 Lankheet/Assink	–	–	(90)	–	(90)	5	
D3 L.I. Raarhoek/Veldhoek	–	(30)	–	(30)	–	5	
Subtotaal	–	75	–	75	–		

Nader uit te werken gebieden								
E1	Noordwest-Overijssel	2.140	140	500	p.m.	p.m.	1	30,32,33,52
E2	Vechtdal	350	250	100	p.m.	p.m.	1	54
E3	Noordoost-Twente	575	300	150	p.m.	p.m.	1	1, 3, 35, 36
Subtotaal		3.065	690	750	p.m.	p.m.		
Totaal prioritair		**6.065**	**3.550**	**7.327**	**4.408**	**6.527**		
Niet prioritair								
F1	Saasveld-Gammelke	zie A1						60 ha nato/res niet prioritair
F2	Rijssen (inclusief Regge)	zie A3						150 ha nato/res niet prioritair
F3	Losser	zie A9						250 ha nato, 250 ha res niet prioritair
F4	Twickel	zie C6						90 ha nato, niet prioritair
F5	Woldberg	zie C10						30 ha res niet prioritair
F6	Tubberger maten, Hondeven	50	100	50	–	–		2
F7	De Scholte	–	25	–	–	–		18
F8	Ottershagen/Dinkel/Hollandergraven	200	50	–	–	–		37
F9	Regge (buiten Den Ham-Lemele)	325	–	75	–	–		46
F10	Wierdense veld Notterveld	200	–	–	–	–		47
F11	Windesheim, Herxen	125	–	25	–	–		50
F12	Zwarte Water	25	–	25	–	–		56
F13	Enterveen	–	25	–	–	–		58
F14	Holthone	–	–	50	–	–		60
F15	Radewijkerbeek	–	–	25	–	–		61
Subtotaal		925	200	250	–	–		
Totaal		**6.990**	**3.750**	**7.577**				
Begrensde oppervlakte uit de 1e fase (Bijlage 8)			5.885	3.666				
Totaal		**6.990**	**9.635**	**11.243**				
Beschikbaar 1e en 2e fase*		7.200	10.682	10.682				
Reserve		**210**	**1.047**	**– 561**				

Reserve natuurontwikkeling 210 ha.
Reserve relatienota 1.047 - 561 = 486 ha.

Toelichting kolom stand van zaken.

1. Nader onderzoek is nodig voor concrete begrenzing, de opgenomen oppervlakte is indicatief.
2a. Begrenzing in ambtelijke voorbereiding. Er zijn voldoende onderzoeksgegevens. Er is nog geen voorlopig begrenzingsvoorstel; aangegeven oppervlakte is indicatief.
2b. Begrenzing in ambtelijke voorbereiding. Er is een voorlopig ambtelijk begrenzingsvoorstel. De aangegeven oppervlakte is vrij concreet.
3. De begrenzing is voorlopig door gedeputeerde staten vastgesteld. De RBO/RBN-procedure is gestart.
4. Gebied is al verworven, maar nog niet begrensd volgens RBO.
5. Gebied is al begrensd volgens RBO, de oppervlakte is meegenomen bij de begrensde oppervlakte uit de 1e fase (bijlage 8).

* 1e fase 10.304 ha, 2e fase 11.060 ha, verdeling beheersgebied/reservaatsgebied 50/50

Naar verwachting zal er in 1994 ook meer duidelijkheid zijn over de financiële dekking van het natuurbeleid. De provincie zal er bij de vaststelling van de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden voor zorgen dat deze aanwijzing in de pas loopt met de te verwachten budgetten.

TOELICHTING BIJ DE GEBIEDEN UIT TABEL 4.1.

A. LANDINRICHTINGSPROJECTEN IN VOORBEREIDING OF AANGEVRAAGD

A1. Herinrichting Saasveld-Gammelke (90 hectare natuurontwikkeling, 70 hectare reservaatsgebied, 30 hectare beheersgebied).
Het betreft hier 70 hectare relatienotagebied uit de 1e fase van het relatienotabeleid. Deze oppervlakte is nog niet vastgesteld omdat voor de duidelijkheid naar de streek en landinrichtingscommissie besloten is met een gecombineerd voorstel voor Relatienota en natuurontwikkeling te komen.
De relatienotagebieden liggen langs botanisch waardevolle broekbossen en kwelgebieden. De natuurontwikkelingsgebieden liggen langs de Deurningerbeek en Slangenbeek in het zuiden van het landinrichtingsblok.
Op grond van een afweging met de landbouw (bijlage A) zal de provincie in plaats van de vanuit natuur gewenste 150 hectare natuurontwikkeling 90 hectare natuurontwikkeling inzetten. Deze zal vooral geconcentreerd zijn langs de Deurningerbeek.

A2. Herinrichting Enschede-Zuid (150 hectare natuurontwikkeling, 225 hectare reservaatsgebied, 225 hectare beheersgebied).
De reservaats- en beheersgebieden liggen in de landgoederen en de beekdalen van de Rutbeek, Boekelerbeek en de Bruninksbeek. Het natuurontwikkelingsgebied ligt in het oosten van het gebied waar het keileem dicht aan de oppervlakte komt.

A3. Ruilverkaveling Rijssen (370 hectare natuurontwikkeling en reservaatsgebied, 70 hectare beheersgebied).
Deze oppervlakte wordt ingezet voor de ontwikkeling van natuurwaarden in een belangrijk kwelgebied en voor de ontwikkeling van een natuurlijker Reggedal. In dit gebied spelen echter ook andere belangen:
— woningbouw/industrie;
— landbouw (bijlage A);
— waterwinning.
Na afweging van al deze belangen wil de provincie 330 hectare natuurontwikkeling en relatienotareservaatsgebied en 70 hectare beheersgebied aanwijzen. Daarnaast is er in dit gebied al 40 hectare reservaatsgebied uit de 1e fase vastgesteld (Zunasche heide). In totaal wordt de oppervlakte in het kader van de landinrichting te realiseren natuurontwikkelingsgebied en reservaatsgebied hiermee 370 hectare.

A4. Ruilverkaveling Enter (200 hectare natuurontwikkeling, 50 hectare reservaatsgebied, 200 hectare beheersgebied).
De natuurontwikkeling concentreert zich hier vooral in het Deldenerbroek. Langs de Regge worden smalle stroken en "stapstenen" natuurontwikkelingsgebied aangewezen. De Relatienota concentreert zich in het kleinschalige kampenlandschap.

A6. Ruilverkaveling Rouveen (310 hectare natuurontwikkeling, 230 hectare reservaatsgebied, 1.215 hectare beheersgebied).
Dit betreft een kwelgebied dat belangrijk is voor weidevogels en vegetaties van schrale graslanden en kwelmilieus. De oppervlakte natuurontwikkeling en reservaatsgebied wordt ingezet om de natuurwaarden in dit kwelgebied verder te versterken. Ook is hierin opgenomen een deel van de ecologische verbinding van dit gebied met de Wieden. Met de landinrichtingscommissie is overeenstemming over deze oppervlakte. Een beheersplan en begrenzingenplan volgens de RBN/RBO-procedure is in voorbereiding.

A5, D3. Ruilverkaveling Raarhoek-Veldhoek (60 hectare natuurontwikkeling, 30 hectare reservaatsgebied).
Het relatienotagebied en de helft van de natuurontwikkeling ligt tegen het landgoed 't Reelaer en in het Knapenveld in een kwelgebied. De 30 hectare relatienota is al door de provincie vastgesteld (beheersplan Salland-Twente).
De andere 30 hectare natuurontwikkeling ligt in een kwelgebied ten noordoosten van de zandwinlocatie het Hoge Broek.

A7. Herinrichting Stadsrand Zwolle (30 hectare natuurontwikkeling).
Dit betreft de natuurontwikkeling in de uiterwaard bij het Engelse Werk. Hiervoor is de RBN-procedure gestart.

A8. Ruilverkaveling Olst-Wesepe (150 hectare natuurontwikkeling).
In deze ruilverkaveling liggen twee natuurontwikkelingsprojecten.
Wolbroeken: 50 hectare langs de Soestwetering.
Fortmond: 100 hectare. Dit vormt een onderdeel van het natuurontwikkelingsproject Duurse Waarden in de IJsseluiterwaarden.
Naast deze oppervlakte van 100 hectare is het mogelijk dat op grond van de inrichtingsvisie die voor dit gebied in voorbereiding is een deel van de reeds begrensde beheersgebieden in de toekomst zal worden aangewezen als natuurontwikkelingsgebied.

A9. Aangevraagde landinrichting Losser (100 hectare natuurontwikkeling, 250 hectare reservaatsgebied, 600 hectare beheersgebied).
De reservaatsgebieden en beheersgebieden liggen voornamelijk op de stuwwal van Oldenzaal waar vele beken ontspringen. De oppervlakte natuurontwikkelingsgebied ligt vooral als lijnvormige stroken langs de beken (zie ook bijlage 7).
Dit gebied is één van de prioritaire gebieden uit het provinciale Waterhuishoudingsplan en één van de bodembeschermingsgebieden waar het stimuleringsbeleid van toepassing is.

Op grond van een afweging met de landbouw (bijlage A) zal de provincie de oppervlakte natuurontwikkelingsgebied hier beperken tot 100 hectare langs de beken en de oppervlakte reservaatsgebied beperken tot 250 hectare. Deze oppervlakte is in de kolom beleid 1992-1998 opgenomen (totaal 350 hectare). In het Dinkeldal zal daarnaast circa 250 hectare reservaatsgebied uit de 1e fase worden begrensd. De procedure hiervoor is gaande. In totaal wordt de oppervlakte in het kader van de landinrichting te realiseren reservaatsgebied en natuurontwikkelingsgebied hiermee 600 hectare.

A10. Aangevraagde landinrichting Enschede-Noord (100 hectare natuurontwikkeling, 100 hectare reservaatsgebied en 200 hectare beheersgebied).
Dit betreft voornamelijk landgoederen en beekdalen. De oppervlakte natuurontwikkeling zal verspreid langs de beken ingezet worden. De reservaatsgebieden liggen rond de bestaande eigendommen van Het Overijssels Landschap, de beheersgebieden in de overige landgoederen. Ten behoeve van de concrete begrenzing zal hier onderzoek naar flora en fauna worden verricht.

A11. Administratieve verkaveling Nieuwleusen (200 hectare beheersgebied).
Dit betreft een kwelgebied (Tolhuislanden) dat zowel botanisch als voor weidevogels zeer belangrijk is.
Voor dit gebied zal samen met C5 een concreet begrenzingsvoorstel ontwikkeld worden. Hierin kan de verhouding beheersgebied/reservaatsgebied mogelijk nog wijzigen.

B. LANDINRICHTINGSPROJECTEN IN UITVOERING

In de eerste kolommen van tabel 4.1. zijn voor deze gebieden de gewenste oppervlakten Relatienota en natuurontwikkeling weergegeven. Met name voor de projecten die nog niet aan het plan van toedeling toe zijn zal in overleg met de landinrichtingscommissie bekeken worden welk deel van deze oppervlakten in het Landinrichtingsplan kan worden opgenomen. Dit geldt voor de projecten Salland-West, Haaksbergen, Weerselo-Dulder en Giethoorn-Wanneperveen.

B1. Aanpassingsinrichting Eschmarke (75 hectare reservaatsgebied, 72 hectare beheersgebied).
Het reservaatsgebied ligt rond het bestaande reservaat het Aamsveen. Het beheersgebied ligt rond een aantal natte bosgebieden en is belangrijk voor de Boomkikker. De RBO-procedure is voor het beheersgebied en een deel van het reservaatsgebied reeds gestart.
Het niet begrensde reservaatsgebied zal samen met de concrete uitwerking van Esnchede-Zuid (A2) in procedure worden gebracht.

B2. Ruilverkaveling Den Ham-Lemele.
De oppervlakte natuurontwikkeling en reservaatsgebied zal hier voor een klein deel gebruikt worden voor de invulling van een deel van de ecologische verbinding tussen de Archemerberg, Lemelerberg en het Reelaer. Hierover is met de landinrichtingscommissie overeenstemming bereikt. Het grootste deel van deze oppervlakte is nodig voor de realisering van een deel van de natuurontwikkeling langs de Regge.
Dit vormt een onderdeel van het in bijlagen 7 en 14 onder gebied 46 opgenomen natuurontwikkelingsgebied Regge.
Dit gebied is met uitzondering van een deel in de ruilverkaveling Den Ham-Lemele niet prioritair (gebied F9 tabel 4.1.).
In de tweede helft van 1993 zullen de resultaten bekend worden van een studie naar de mogelijkheden voor de invulling van de ecologische hoofdstructuur in het Reggedal. Dit kan dan mogelijk, na aanpassing van de prioriteitstelling in het BNLO, ook tot aanvullende begrenzingsvoorstellen leiden in de ruilverkaveling Den Ham-Lemele.

B3. Ruilverkaveling Salland-West.
Van het gebied C15, weidevogelgebieden in Salland en Twente, ligt circa 40 hectare binnen dit landinrichtingsproject. Met de landinrichtingscommissie zal overlegd worden of dit gebied in het landinrichtingsplan kan worden opgenomen.

B4. Ruilverkaveling Marshoek-Hoonhorst.
In het kader van deze landinrichting kan een deel van de verbindingszone tussen de Vecht en de IJssel gerealiseerd worden.
Daarnaast ligt een deel van de gebieden C11 en E2 binnen dit landinrichtingsproject.
Voor gebied E2 (Vechtdal) zal begin 1994 duidelijkheid zijn over de concrete begrenzing. Voor het gebied C11 zal in de loop van 1994 duidelijkheid zijn over de concrete begrenzing.

B5. Ruilverkaveling Haaksbergen.
De bij het streefbeeld opgenomen oppervlakte reservaatsgebied is nodig voor de verwerving van hydrologische buffers rond het Buurserzand, Haaksbergerveen en Witte Veen en de ontwikkeling van natuurlijker beken.

B6. Ruilverkaveling Weerselo-Dulder + grensgebied.
Het betreft hier uitbreiding van de bestaande reservaatsgebieden en natuurontwikkeling langs de Middensloot.

B7. Ruilverkaveling Giethoorn-Wanneperveen.
Het betreft hier uitbreiding van reservaatsgebied langs de Zomerdijk.

C, D. OVERIGE EN GEREALISEERDE GEBIEDEN

C1. Reestdal (200 hectare reservaatsgebied, 140 hectare beheersgebied).
Uitbreiding van het bestaande relatienotagebied met het kwelgebied de Vledder en Leyerhooilanden, het kleinschalige gebied Luttenoever en het beekdal de Huizingerlanden.
De RBO-procedure is reeds gestart. Het beheersplan zal naar verwachting 1 januari 1993 worden vastgesteld.

C2, D1. Engbertsdijksvenen, Veenschap (225 hectare natuurontwikkeling, 75 hectare reservaatsgebied, 150 hectare beheersgebied).
Natuurontwikkeling in een kwelgebied tussen het bestaande reservaat en de Bruine Haar. Aan de westkant van het Engbertsdijksveen is reeds 75 hectare reservaatsgebied aangekocht. Het beheersgebied ligt in het kleinschalige, cultuurhistorisch waardevolle Veenschap en de Bruine Haar.

Hoogveengebied met Pijpestrootje en Veenpluis

C3. Randen Sallandse Heuvelrug (100 hectare reservaatsgebied, 100 hectare beheersgebied).
Deze oppervlakte zal ingezet worden in gebieden waar een extensivering van het agrarisch gebruik ten behoeve van het Korhoen gewenst is en in kwelgebieden met een goede weidevogelstand (Hellendoornse broek).

C4. De Ruiten, Venekampen (200 hectare reservaatsgebied).
Dit betreft een vooral botanisch zeer belangrijk kwelgebied met hoge actuele natuurwaarden, dat een voortzetting is van het kwelgebied in de ruilverkaveling Rouveen. Voor dit gebied zal in samenhang met A11 een begrenzingsvoorstel ontwikkeld worden.

C5. Staphorst-Noord (415 hectare beheersgebied).
Dit betreft een kwelgebied dat zowel botanisch als voor weidevogels belangrijk is. Het is een voortzetting van het kwelgebied in de ruilverkaveling Rouveen. Een beheersplan volgens de RBO-procedure is in voorbereiding.

C6. Twickel (80 hectare natuurontwikkeling, 470 hectare beheersgebied).
De natuurontwikkeling wordt gericht op het versterken/ontwikkelen van een grote natuurkern met bestaande en nieuw te ontwikkelen heide, broekbos en beekdalgebieden. In dit programma is alleen het zuidelijke deel opgenomen. Dit gedeelte kan ook los van de rest als aparte eenheid ontwikkeld worden. De beheersgebieden liggen vooral in het kleinschalige kampenlandschap binnen het landgoed.

C7. Landgoederen Diepenheim (300 hectare beheersgebied).
Beheersgebieden op een aantal landgoederen en aangrenzende kleinschalige cultuurlandschappen in de omgeving van Diepenheim. In dit gebied ligt de bovenloop van de Regge. Deze zal bij het onder B2 genoemde onderzoek naar de invulling van de PEHS langs de Regge, betrokken worden.

C8. Bergvennen (60 hectare natuurontwikkeling).
Dit betreft een uitbreiding van het bestaande zeer waardevolle heide- en vennenreservaat.

C9. IJsseluiterwaarden (100 hectare natuurontwikkeling en 250 hectare beheersgebied).
De natuurontwikkelingsgebieden liggen bij Deventer en Zalk. De beheersgebieden bij Welsum, Marle en Kampen. Dit betreft alleen de nog niet als relatienotagebied 1e fase aangewezen delen van de IJsseluiterwaarden.
Binnen de bestaande relatienotagebieden kunnen daarnaast op grond van de inrichtingsvisie die voor dit gebied in voorbereiding is bepaalde gebieden worden aangewezen als natuurontwikkelingsgebied.

C10. Woldberg (40 hectare natuurontwikkeling, 90 hectare reservaatsgebied, 40 hectare beheersgebied).
Het relatienotagebied ligt in het kleinschalige gebied op de flanken van de keileemrug. Op een beperkte oppervlakte zal via natuurontwikkeling (afschuiven van de teelaardelaag op het keileem) een botanisch waardevolle grazige vegetatie ontwikkeld worden.

C11. Salland (100 hectare natuurontwikkeling, 200 hectare reservaatsgebied, 500 hectare beheersgebied).
Dit betreft een groot aantal landgoederen, natuurgebieden en aangrenzende cultuurgebieden waarvan het grootste deel particulier eigendom is en enkele eigendom zijn van natuurbeschermingsorganisaties. Het natuurontwikkelingsgebied zal verspreid ingezet worden om vochtgebonden vegetaties te ontwikkelen langs beken, waterlopen en kwelgebieden. De reservaatsgebieden liggen rond de bestaande eigendommen van natuurbeschermingsorganisaties. De beheersgebieden in en bij de overige landgoederen.
Ten behoeve van de concrete begrenzing zal hier nog onderzoek naar flora en fauna worden verricht.

C12. Punthuizen (30 hectare reservaatsgebied).
Afronding en buffering van de bestaande reservaten Punthuizen en Stroothuizen.

C13. Randpolders Zwarte Meer-Vossemeer (100 hectare reservaatsgebied, 250 hectare beheersgebied).
De oppervlakte reservaatsgebied is bedoeld voor het realiseren van enkele reservaten voor kritische weidevogels.
Het beheersgebied is gericht op de minder kritische weidevogels. In overleg met de gemeente zal bekeken worden of het deel van het reservaatsgebied dat eigendom is van de gemeente op een andere wijze kan worden ingevuld dan via aankoop. Ten aanzien van de beheersgebieden zal hier evenals bij gebied C14 met de gemeente, de landbouworganisaties, de Kampereilander pachtersbond en het rijk worden nagegaan of beheersovereenkomsten hier mogelijk gemaakt kunnen worden zonder deze te koppelen aan een concrete begrenzing.

C14. IJsseldelta-weidevogelgebieden (750 hectare beheersgebied).
Dit betreft beheersgebieden buiten de PEHS. Verpreid over dit gebied zullen kleine kernen beheersgebied worden aangewezen in de beste weidevogelgebieden. In overleg met de gemeente, de landbouworganisaties, de Kampereilander pachtersbond en het rijk zal worden nagegaan of beheersovereenkomsten hier mogelijk gemaakt kunnen worden zonder deze te koppelen aan een concrete begrenzing.

C15. Salland-Twente weidevogelgebieden (250 hectare beheersgebied).
Ook hier gaat het om beheersgebieden ten behoeve van weidevogels buiten de PEHS.

C16, 17. Verbindingszones.
De verbindingszone Reest-Vecht-West is belangrijk als verbindingszone voor de Das.
In de overige verbindingszones zullen verspreid, in de vorm van "stapstenen", natuurontwikkelings- of relatienotahectares ingezet worden (225 hectare).

C18. IJsselmonding.
Dit betreft een natuurontwikkelingsproject dat in het kader van de Nadere uitwerking rivierengebied (NURG) gerealiseerd zal worden. Bij dit project zijn geen cultuurgronden betrokken (zie ook bijlage 7b).

D2. Lankheet-Assink (90 hectare beheersgebied).
Beheersgebied op enkele landgoederen bij Haaksbergen. Deze zijn opgenomen in het recent herziene beheersplan Haaksbergen.

E. NADER UIT TE WERKEN GEBIEDEN

Voor bovenstaande prioritaire gebieden geeft de provincie op dit moment aan hoeveel hectares natuurontwikkeling en relatienotagebieden op welke plaats gerealiseerd dienen te worden.
Graag zou de provincie dat voor alle gebieden in Overijssel doen. Echter de huidige situatie met betrekking tot Noordwest-Overijssel, Noordoost-Twente en het Vechtdal nopen de provincie om deze drie gebieden aan te merken als nader uit te werken gebied. De provincie realiseert zich dat voor deze gebieden snel duidelijkheid geboden dient te worden. In het BNLO wordt per gebied beschreven wat er in deze gebieden speelt aan planvormen. Verder wordt aangegeven op welke wijze zo snel mogelijk duidelijkheid gegeven kan worden. Op dit moment kiest de provincie voor rust in deze gebieden en zal zij geen uitspraken doen die eventueel in een later stadium herzien dienen te worden. Vandaar dat de provincie voor deze drie gebieden op basis van onderzoek samen met direct betrokkenen een visie wil ontwikkelen. De provincie steeft ernaar deze visies begin 1994 te presenteren.

E1. Noordwest-Overijssel

De provincie realiseert zich dat de laatste tijd op het gebied Noordwest-Overijssel verschillende planvormen en onderzoeken afkomen.
In Noordwest-Overijssel spelen onder andere de volgende zaken:
— hydrologisch onderzoek;
— advies Natuurbeschermingsraad;
— Streekplan West-Overijssel;
— herziening Structuurschema de groene ruimte.

Vorenstaande zaken geven aanleiding tot het volgende.
De provincie gaat ervan uit dat Noordwest-Overijssel in het Structuurschema de groene ruimte positieve aandacht krijgt, waarbij ingegaan wordt op de financiële armslag voor Noordwest-Overijssel als het gaat om de realisering van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden. Op dat moment is er zicht op de totale hoeveelheid financiële middelen die er voor de realisering van het natuur- en landschapsbeleid voor Noordwest-Overijssel beschikbaar komen.
Ook voor Noordwest-Overijssel geldt dat relatienota- en natuurontwikkelingsgebied slechts begrensd en gerealiseerd wordt voor zover de budgetten toereikend zijn.
Verder zijn de resultaten van het hydrologisch onderzoek voor 1 januari 1993 bekend.
De resultaten zijn van wezenlijk belang voor de visie op de ontwikkelingsrichting (bestemming, inrichting, beheer) voor Noordwest-Overijssel met betrekking tot ruimtelijke ordening (leefbaarheid van het platteland), natuur en landschap, recreatie en toerisme, waterbeheer, waterwinning, milieubeheer, duurzame landbouw en landinrichting.

Zoals is aangekondigd in het streekplan Noordwest-Overijssel zal mede op basis van het hydrologisch onderzoek, op basis van het structuurschema en op basis van het BNLO, het Waterhuishoudingsplan, het Milieubeleidsplan, enz. de provincie het initiatief nemen om samen met het rijk, de gemeenten in Noordwest-Overijssel, de landbouw, de waterschappen, de particuliere Nb-organisaties en andere betrokkenen een **ontwikkelingsvisie** voor een nader te bepalen deel van Noordwest-Overijssel opstellen. Het gearceerde gebied op de kaart sluit aan bij het Streekplan West-Overijssel en de begrenzing van het (eco)hydrologisch onderzoek. In dit kader hebben provincie, rijk en de gemeenten in Noordwest-Overijssel een eigen verantwoordelijkheid. Op deze wijze kan een gecoördineerde aanpak leiden tot een totaalbeeld.
Het streven is erop gericht deze visie voor Noordwest-Overijssel voor 1 januari 1994 af te ronden. Doel is te komen tot een ontwikkelingsvisie, waarin alle overheden, partners en doelgroepen een plaats krijgen en waarin de ontwikkelingsrichting voor Noordwest-Overijssel wordt weergegeven op basis van de inzet van financiële middelen. In deze ontwikkelingsvisie komen alle belangen aan bod. Vanuit het natuurbelang zal daarbij het in tabel 4.1. en bijlage 7 opgenomen streefbeeld uitgangspunt zijn. Tot aan de verwerking van de ontwikkelingsvisie in een streekplanuitwerking of een streekplanherziening blijven de bestaande functies in het landelijk gebied gehandhaafd. Gedacht kan worden aan het opstellen van een convenant van waaruit verschillende overheden, partners en doelgroepen activiteiten verrichten. De procedures van deze activiteiten sluiten aan bij de bestaande procedures voor de verschillende activiteiten. Afhankelijk van de wijzigingen van het ruimtelijk beleid voor Noordwest-Overijssel zal dit kunnen leiden tot een streekplanuitwerking dan wel tot een partiële herziening van het streekplan.

Het gebied waarop het project betrekking heeft is als volgt te omschrijven:
de grens met Flevoland, Friesland (langs de Linde) tot Oldemarkt, vandaar richting kanaal Steenwijk-Beukers, daarna via het kanaal komend bij het Meppelerdiep richting Zwartsluis. Vanuit Zwartsluis via het Zwarte Water richting grens met Flevoland. Afhankelijk van de effecten van bepaalde inrichtingsvarianten kan het gewenst zijn incidenteel een ruimer gebied in de beschouwing te betrekken.

De doelstelling van het project is:
a. het tot stand brengen van een gemeenschappelijke en samenhangende strategie voor het aangegeven gebied voor: waterhuishouding, natuur en landschap, landbouw, recreatie, drinkwatervoorziening, milieu en ruimtelijke ordening;
b. het verkrijgen van een draagvlak voor de strategie, voor de daaruit in de tijd gefaseerde inrichtingsmaatregelen, inspanningsverplichtingen en voor de wijze van financiering.

E2. Vechtdal

In hoofdstuk 2 en bijlage 7 is aangegeven dat in het Vechtdal gestreefd wordt naar de ontwikkeling van een zo natuurlijk mogelijk riviersysteem en extensivering om het agrarisch gebruik van het rivierdal.
In het Vechtgebied spelen verschillende initiatieven:
— onderzoek naar mogelijkheden van natuurwaarden in opdracht van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij;
— hydrologisch onderzoek;
— de geplande oevergrondwaterwinningen (Vechterweerd, Rechteren, Aneveld).

Op basis van de eerste resultaten van deze onderzoeken heeft de provincie het initiatief genomen om in overleg met betrokkenen te komen tot een visie op inrichting en beheer van de Overijsselse Vecht. Vanuit het natuurbelang zal hierbij het in tabel 4.1. en bijlage 7 opgenomen streefbeeld uitgangspunt zijn.
Het streven is erop gericht begin 1994 de resultaten op te leveren. Hier zal de plaats en omvang van de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden worden aangegeven. Ook deze aanpak zal uitmonden in een streekplanuitwerking dan wel -herziening. Vooruitlopend hierop wordt het bestaande relatienotagebied op het landgoed Vilsteren reeds met 60 hectare beheersgebied uitgebreid. De RBO-procedure hiervoor is gaande.

E3. Noordoost-Twente
In dit gebied wordt vanuit natuur gestreefd naar versterking en ontwikkeling van de bestaande en potentiële natuurwaarden langs beken en in kwelgebieden (zie hoofdstuk 2 en bijlage 7).
In Noordoost-Twente lopen verschillende initiatieven:
1. gebiedsgericht milieubeleid;
2. stimuleringsbeleid bodembeschermingsgebieden;
3. hydrologisch onderzoek;
4. milieu-inventarisatie 1992/1993;
5. Structuurschema groene ruimte.

Op basis van de resultaten van 1 t/m 5 zal in afweging met de verschillende belangen de plaats en omvang van de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden bepaald worden. Vanuit het natuurbelang zal hierbij het in tabel 4.1. en bijlage 7 opgenomen streefbeeld uitgangspunt zijn. Het streven is erop gericht voor 1 januari 1994 met een totaalbeeld te komen. Indien daar aanleiding toe bestaat zal de afweging plaatsvinden in een streekplanuitwerking dan wel een partiële herziening van het streekplan.

F. NIET PRIORITAIRE GEBIEDEN

De reservaats- en natuurontwikkelingsgebieden uit deze categorie zullen om budgettaire redenen niet in de planperiode begrensd worden (zie 4.1.2.). De beheersgebieden zullen voor zover ze binnen de PEHS liggen (F9, F11, F12) zoveel mogelijk in samenhang met bestaande beheersplannen begrensd worden. De beheersgebieden buiten de PEHS (F6, F14, F15) zullen vooralsnog niet begrensd worden. Begrenzing hiervan zal afhangen van de ruimte die er nog over is na concrete begrenzing van de prioritaire gebieden.

4.1.5. De verdeling beheersgebied-reservaatsgebied

Als uitgangspunt hebben de provincies met het rijk uitgesproken te streven naar een verdeling beheers-/reservaatsgebied voor de 1e en 2e fase Relatienota van 50-50%. In Overijssel is tot nu toe van de 1e fase 3.666 hectare beheersgebied en 5.885 hectare reservaatsgebied vastgesteld (bijlage 8). In tabel 4.1. bijlage 7.b. is de verdeling beheersgebied/reservaatsgebied voor de 2e fase weergegeven. In deze tabellen is meer beheersgebied dan reservaatsgebied opgenomen.
Hierbij dient te worden opgemerkt dat bij een aantal beheersplannen uit de 1e fase beheersgebied zal worden veranderd in reservaatsgebied. Dit geldt voor het Reestdal circa 170 hectare en het Dinkeldal circa 220 hectare. In het Vechtdal (Vilsteren) wordt 83 hectare reservaatsgebied bij een herziening van het beheersplan omgezet in beheersgebied. Uiteindelijk zal de verdeling beheersgebied/reservaatsgebied hierdoor dicht bij de 50/50 komen te liggen.
In het Uitvoeringsprogramma 1992-1998 zijn naar verhouding meer beheersgebieden opgenomen. Na uitvoering van alleen dit programma zal de verhouding beheersgebied/reservaatsgebied meer in de richting van beheersgebied verschuiven.

4.1.6. Grondverwerving en flankerend beleid

De realisering van het natuurbeleid vindt voor een deel plaats via het verwerven van gronden ten behoeve van natuurbeschermingsorganisaties.
Het gaat om aankopen van natuurterreinen, bossen en landgoederen en om aankopen van agrarische gronden bij relatienota (reservaat) en natuurontwikkeling. Deze grondtransacties vinden plaats onder verantwoordelijkheid van het Bureau beheer landbouwgronden (BBL) van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij. Hierbij hanteert het BBL een aantal uitgangspunten. De aankoopprijs van de grond moet in overeenstemming zijn met de gemiddelde grondprijs in de betreffende regio. Voorts wordt slechts een deel (+ 30%) van de in een regio op de markt komende grond aangekocht. Dit om niet een te grote invloed op de grondprijzen te hebben.

Om te voorkomen dat de aangewezen reservaats- en natuurontwikkelingsgronden in waarde dalen en er daardoor vermogensschade voor de betrokkenen optreedt is zowel in de Regeling beheersovereenkomsten (RBO'88) als de Regeling begrenzing natuurontwikkelingsprojecten (RBN) een

prijsgarantie ingebouwd. Hierdoor is BBL gehouden voor de aan te kopen reservaats- of natuurontwikkelingsgronden een prijs te bepalen, die overeenkomt met de waarde van vergelijkbare gronden in de omgeving, die niet de status reservaatsgebied of natuurontwikkelingsgebied hebben. Bij geschillen over de prijs kan een onafhankelijke commissie een uitspraak doen. Aan deze uitspraak is BBL gebonden, de verkoper niet.
Bij verwerving van hele bedrijven worden de bedrijfsgebouwen ook aangekocht.

Voor de subsidiëring van de grondaankopen en voor de uitvoering van het in dit BNLO geformuleerde beleid geldt een gezamenlijke verantwoordelijkheid van rijk en provincie. De provincie streeft ernaar met het rijk overleg te voeren over de grondverwerving ten behoeve van het natuurbeleid. Daarbij zal de provincie de prioriteitsstelling ten aanzien van de grondverwerving betrekken.

Het is niettemin denkbaar dat agrariërs in de niet-prioritaire gebieden, gegeven de op termijn beoogde functieverandering, hun bedrijf willen beëindigen. In uitzonderlijke gevallen zou het BBL het bedrijf moeten kunnen verwerven. Dit betekent dat een beperkt deel van het aankoopbudget ook buiten de prioritair begrensde gebieden ingezet moet kunnen worden.

De particuliere natuurbeschermingsorganisaties hebben buiten de reservaatsgebieden en buiten de landinrichtingsprojecten hun eigen aankoopbevoegdheid.

Flankerend beleid
Om de extra grondaankopen ten behoeve van de realisering van het BNLO goed mogelijk te maken is een aanvullend instrumentarium voor de grondverwerving noodzakelijk. Dit staat bekend als flankerend beleid en bestaat uit de volgende onderdelen:
— bedrijfsverplaatsing (naar Zuidelijk Flevoland, naar "domeinbedrijven" op het oude land of naar elders);
— ruiling binnen en buiten landinrichting;
— het aanwijzen van ruimere aankoopgebieden bij natuurontwikkeling;
— een boerderijen-databank met gegevens over te koop zijnde bedrijven;
— toepassing van de grondbankregeling om bedrijven te vergroten bij hervestiging;
— het verlenen van een hervestigingstoeslag via de Regeling verlening hervestigingstoeslag (RVH).

De RVH is bedoeld om de kosten bij een bedrijfsverplaatsing, als overdrachtsbelasting, notariskosten, verhuiskosten en dergelijke gedeeltelijk te dekken. De toeslag bedraagt in beginsel 10% van de grondprijs en geldt voor een ieder met grond in een natuurontwikkelingsgebied of in een relatienotareservaatsgebied. Bovendien zal de toeslag gelden voor bedrijven binnen een landinrichtingsproject in voorbereiding als dat gebied voorkomt op een zogenoemde gebiedenlijst. Ten slotte zal de RVH gelden voor relatienotareservaatsgronden binnen, in het structuurschema "Groene Ruimte", genoemde strategische groenprojecten (Noordwest-Overijssel). De RVH treedt in werking nadat er door de Europese commissie goedkeuring aan is verleend. Dit zal naar verwachting begin 1993 het geval zijn.
Bij het verplaatsen van agrarische bedrijven kan het "meenemen" van melkquota nog verbeterd worden. Het ministerie van LNV bereidt een regeling voor om hiervoor een oplossing te bieden. Ook deze regeling zal naar verwachting begin 1993 in werking treden.

Op dit moment zijn nog onvoldoende ervaringen met het flankerend beleid ten behoeve van grondverwerving. Omdat een goed flankerend beleid voor grondverwerving essentieel is voor het welslagen van het BNLO zal in samenspraak met het rijk de grondverwerving regelmatig worden geëvalueerd.

4.1.7. Procedure in de planperiode (zie ook bijlage 4)

De procedure in de planperiode voor de uitvoering is als volgt:
1. het BNLO biedt de inhoudelijke onderbouwing van het te voeren natuurbeleid.
   Provinciale staten stellen de globale ecologische hoofdstructuur vast, waarbinnen gedeputeerde staten de prioritair te begrenzen gebieden zullen uitwerken via de RBO/RBN-procedure;
2. de uiteindelijke ruimtelijke afweging en regeling van de natuurontwikkelingsgebieden vinden op basis van het Streekplan West-Overijssel en partiële herziening Streekplan Twente plaats. De streekplannen worden na een bezwaarprocedure in 1993 vastgesteld door provinciale staten.

De natuurwaardenkaart op basis waarvan het BNLO is opgesteld heeft bij de formulering van het Milieubeleidsplan Overijssel en het Waterhuishoudingsplan Overijssel als bouwsteen gefungeerd. Het MBPO en het WHPO stroken met het BNLO;

3. de detaillering op perceelsniveau zal via de RBO/RBN-procedure lopen. Hierin speelt de PCBL een belangrijke rol. Gedeputeerde staten zullen in de planperiode de beheers- en begrenzingenplannen via de inspraak- en bezwaarprocedure vaststellen. Wanneer gedeputeerde staten de PCBL om advies vraagt dient de financiële dekking van het begrenzingenvoorstel duidelijk te zijn;
4. Bureau beheer landbouwgronden verwerft in beginsel de gronden;
5. voor de prioritair te begrenzen natuurontwikkelingsgebieden zal in het algemeen het bestemmingsplan buitengebied na verwerving van de gronden (zie hoofdstuk 5.1.) aangepast dienen te worden. De gemeentebesturen spelen hierbij een centrale rol;
6. de landbouwers blijven de beheersgebieden en niet verworven reservaatsgebieden beheren. De SOL/NM/SBB richten de reservaatsgebieden relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden in en beheren deze gebieden.

4.2. Landinrichting

Landinrichting biedt goede mogelijkheden voor de totstandkoming van het natuur- en landschapsbeleid. In landinrichtingsprojecten kunnen gronden verworven en geruild worden ten behoeve van de realisering van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden. Bovendien wordt in de landinrichtingsplannen aandacht besteed aan duurzaam behoud en herstel van het landschap. In 1991 zijn er door het rijk bezuinigingen doorgevoerd ten aanzien van landinrichting. Deze staan haaks op het uitgangspunt dat door het instrument landinrichting grote delen van het nieuwe beleid voor het landelijk gebied kan worden gerealiseerd. De provincie heeft het rijk inmiddels verzocht voldoende financiële middelen beschikbaar te blijven stellen voor landinrichting. Dan kunnen ver-tragingen bij de voorbereiding en uitvoering van landinrichtingsplannen worden voorkomen en kunnen de doelen en middelen voor het beleid in het landelijk gebied met elkaar in de pas lopen.
Omdat landinrichting in principe goede mogelijkheden biedt voor realisering van het natuur- en landschapsbeleid is elk landinrichtingsproject, opgenomen op de prioriteitenlijst (zie 4.1.4.).

Landinrichting is een goed instrument om doelen voor de inrichting en het beheer van het landelijk gebied te realiseren. De in de ruimtelijke ordening (streekplannen en bestemmingsplannen) aangegeven functies zijn richtinggevend bij het opstellen van landinrichtingsplannen. De provincie is verantwoordelijk voor het opstellen van het landinrichtingsplan voordat het wordt uitgevoerd. Daarbij geldt, dat het plan in evenwicht maatregelen moet bevatten voor de verschillende functies en dat het landinrichtingsplan gedragen wordt door de streek. Landinrichting kan daarmee een bijdrage leveren aan:

— de leefbaarheid van het platteland;
— een concurrerende, veilige en duurzame landbouw;
— een duurzame instandhouding en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden;
— een verbetering van de recreatieve infrastructuur;
— de uitvoering van het water- en milieubeleid.

Landinrichting en vrijwilligheid
In 3.3. is aangegeven dat het instrument natuurontwikkeling een vrijwillig karakter heeft en dat tot het moment van grondverwerving de bestaande (agrarische) functie gehandhaafd blijft. Een nadelig aspect voor de landbouw van de aanwijzing van natuurontwikkelingsgebieden is dat het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij voor deze gebieden geen subsidies in het kader van landinrichting verstrekt voor de structuurverbetering van de landbouw als deze maatregelen haaks staan op de doelstelling van de beoogde natuurontwikkeling. Voor de relatienotagebieden geldt ook dat daar in principe geen bijdrage wordt verleend door het rijk voor maatregelen in strijd met de beoogde inrichting en het beoogde beheer.
Om aan het vrijwillig karakter van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden bij landinrichting goede invulling te geven geldt:

— het landinrichtingsplan moet evenwichtig, realiseerbaar en door de streek gedragen zijn;
— actieve grondverwerving met inzet van goed flankerend beleid;
— grondverwerving van met name natuurontwikkeling in de regel via taakstelling (= vrijwillige grondverwerving);

— tijdens de voorbereiding en uitvoering van het landinrichtingsplan wordt regelmatig getoetst of de grondverwerving op schema ligt. Dit kan leiden tot wijzigingen in het landinrichtingsplan.

In de huidige praktijk van landinrichting vindt ook grondverwerving plaats via korting (= onvrijwillige grondverwerving). Dit wordt met name toegepast bij beplantingen en bermen langs wegen en waterlopen en is daarmee plaatsgebonden. Deze mogelijkheden binnen landinrichting blijven uiteraard van toepassing.

Landinrichting in voorbereiding

In een negental gebieden in Overijssel is landinrichting in voorbereiding: Rouveen, Enschede-Noord, Olst-Wesepe, Stadsrand Zwolle, Enschede-Zuid, Enter, Rijssen, Saasveld-Gammelke en Raarhoek-Veldhoek. In de prioriteitenlijst is de omvang van de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden aangegeven.
Deze hectares vormen het uitgangspunt voor de verschillende landinrichtingscommissies bij het opstellen van de landinrichtingsplannen.
Om het nieuwe natuurbeleid goed mee te kunnen nemen in de landinrichtingsplannen moet tijdig duidelijkheid gegeven worden over omvang en plaats van de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden. Volledige duidelijkheid bestaat er nadat de concrete begrenzingsprocedure (RBO/RBN) is afgerond. Dit zal medio 1994 voor de eerste gebieden het geval kunnen zijn. Voor de landinrichtingsprojecten Stadsrand Zwolle, Olst-Wesepe en Enschede-Noord past dit goed bij de planning van het op te stellen landinrichtingsplan.
De landinrichtingsprojecten Saasveld-Gammelke, Rijssen, Enter en Enschede-Zuid zijn al verder in de procedure van het opstellen van een landinrichtingsplan. Voor deze projecten moet nu al duidelijkheid gegeven worden over de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden, om geen vertraging op te lopen. De provincie gaat ervan uit dat met dit voorontwerp-BNLO voldoende duidelijkheid gegeven wordt om voor deze projecten voort te gaan met de planvorming.
Voor het gebied Rouveen is inmiddels het schetsontwerp opgesteld en daarin zijn de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden volledig meegenomen.
Ook voor Rouveen geldt dat de streekplanherziening en de RBO/RBN-procedure zo spoedig mogelijk afgerond moeten worden, bij voorkeur voordat het landinrichtingsplan door de provincie wordt vastgesteld.
Voor Raarhoek-Veldhoek geldt dat de relatienotagebieden en natuurontwikkelingsgebieden inmiddels zijn opgenomen in het voorontwerp-Landinrichtingsplan.

Landinrichting in uitvoering

De volgende landinrichtingsprojecten zijn in uitvoering: Salland-West, Rossum-oost, Marshoek-Hoonhorst, Den Ham-Lemele, Haaksbergen, Weerselo-Dulder, Giethoorn-Wanneperveen, Daarle-Hellendoorn en Dedemsvaart-noord.
Voor de meeste van deze gebieden geldt dat ze al in een vergevorderd stadium van uitvoering zijn beland. Het is dan niet goed mogelijk alsnog het nieuwe natuurbeleid mee te nemen.
In tabel 4.1. is de maximale omvang van de Relatienota en natuurontwikkeling aangegeven (streefbeeld).
De provincie zal in overleg met de landinrichtingscommissies nagaan welk deel hiervan alsnog meegenomen kan worden tijdens het resterende deel van de uitvoering van landinrichting. Een belangrijke vraag daarbij is in hoeverre de landinrichtingscommissie in staat is voldoende grond te verwerven voor de verschillende doeleinden. De grondverwerving door Bureau beheer landbouwgronden heeft in deze gebieden een hoge prioriteit.

Toekomstige landinrichtingsprojecten

Voor een aantal gebieden op de prioriteitenlijst kan het gewenst zijn om landinrichting aan te vragen. Dit geldt met name als er omvangrijke relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden zijn aangewezen. De provincie zal daarom in overleg met betrokkenen de wenselijkheid van landinrichting nagaan voor de gebieden Noordwest-Overijssel, Noordoost-Twente en het Vechtdal.
Voor Losser is al een aanvraag ingediend.

Kavelruil

Kavelruil is een vorm van landinrichting waarbij 3 of meer grondeigenaren op vrijwillige basis gronden uitruilen. Kavelruil kan betekenis hebben voor de realisering van relatienota- of natuurontwikkelingsgebieden. Bij natuurontwikkelingsgebieden buiten landinrichting kan een groter aankoopgebied worden aangewezen. Wanneer daarbinnen her en der gronden zijn verworven kan via

het instrument kavelruil het natuurontwikkelingsgebied worden gerealiseerd en de landbouwstructuur hierbuiten worden verbeterd.

4.3. Voorlichting en educatie

In de planperiode is de provincie eerst verantwoordelijke voor informatie en voorlichting over het te voeren provinciale beleid en over provinciale regelgeving. Een actieve opstelling kan in de planperiode verwacht worden bij de begrenzing van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden. Dit gebeurt in goede samenwerking met de PCBL.
Ook de gemeenten, de waterschappen, de particuliere Nb-organisaties en andere betrokken organisaties spelen een wezenlijke rol in de voorlichting van het in dit plan geformuleerde beleid.
In de planperiode wordt verder aandacht gegeven aan het verder stimuleren van natuur- en milieueducatie (NME), waarbij natuur en milieu Overijssel als steunpunt een centrale rol speelt:
— het bevorderen van NME door het stimuleren van vrijwilligerswerk;
— het ontwikkelen van een gericht NME-aanbod van de provincie voor (en door) verschillende doelgroepen;
— het inbouwen van NME in het onderwijs, sociaal cultureel werk, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en het overheidsbeleid;
— het verder ontwikkelen van een netwerk van personen en instellingen die educatieve taken hebben binnen zowel de sector natuur, landschap en milieu, maar ook binnen ander relevante werkvelden;
— het stimuleren van ondersteunen van beleid ten aanzien van NME op gemeentelijk niveau;
— het stimuleren van NME op het terrein van het landelijk gebied.
Jaarlijks worden er verschillende milieu-educatieve projecten ontwikkeld, bij overheden voor subsidiëring ingediend, gehonoreerd en uitgevoerd.

De projecten die ingediend worden bij het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij worden in overleg tussen NMO, provincie en de directie LNO ontwikkeld. Bij deze projecten wordt gekeken of en op welke wijze de particuliere organisaties als SCLO, Het Overijssels Landschap en Natuurmonumenten bij de projecten betrokken kunnen worden. Het uitvoeringselement door de particuliere NB-organisaties zal hierbij waar mogelijk helder in beeld gebracht dienen te worden.
De provinciale subsidies voor bovenlokale vrijwilligersprojecten richten zich in de planperiode met name op observatiehutten, tentoonstellingen, infoborden, boeken, folders, uitvoeringsgerichte zaken en dergelijke.
In het IPO/LNV-convenant is weergegeven dat het rijk in het kader van het nog op te stellen Raamplan NME inhoud zal geven aan de moties Feenstra en Esselink c.s. over de uitbouw en decentralisatie van NME. De provincie kijkt met belangstelling uit naar het raamplan en zal in IPO-kader het rijk verzoeken de provincies bij de opstelling van het plan te betrekken.
Ten slotte wordt opgemerkt dat op dit moment tussen het rijk en het IPO overlegd wordt over de decentralisatie van NME. De resultaten van dit overleg zijn waarschijnlijk in 1992 bekend. De verwerking van de resultaten zal los van het BNLO plaatsvinden.

4.4. Milieu-inventarisatie en biologisch meetnet

In de planperiode 1992-1998 zullen de activiteiten ten aanzien van milieu-inventarisatie en biologisch meetnet gericht zijn op het verzamelen van basisgegevens nodig voor concrete begrenzing van de PEHS. Teneinde de begrenzingsprocedure in 1998 te kunnen afronden is het nodig om de benodigde milieu-inventarisatiegegevens begin 1996 beschikbaar te hebben.
In onderstaande tabel is de planning van milieu-inventarisatie en biologisch meetnet voor de periode 1992-1998 aangegeven, tevens is per jaar het aantal te inventariseren hectaren; de benodigde, de structureel aanwezige en de incidenteel aan te trekken menskracht (seizoenmedewerkers) weergegeven.

Het gaat hierbij om de volgende gebieden: Stuwwal van Ootmarsum, Lindevallei, Domeinpolders (Noordwest-Overijssel), Reggedal, Vechtstreek, Zuid- en Midden-Salland.
In 1992 zal de milieu-inventarisatie in de omgeving van Ootmarsum ook plaatsvinden ten behoeve van het bodembeschermingsbeleid. Ook in komende jaren zullen dergelijke nog onvoorziene projecten zich aandienen.

Volgens plan is in 1995 de milieu-inventarisatie binnen de globale PEHS gereed en zal dan vervolgd worden met de nog niet geïnventariseerde aandachtsgebieden voor natuur en landschap buiten de PEHS.
Naast deze vlakdekkende milieu-inventarisatie zal in de planperiode gewerkt worden aan het in 3.11. genoemde biologisch meetnet.

Tabel 4.2. Milieu-inventarisatie en biologisch meetnet in de planperiode

			menskracht in jaren		
		ha milieu-inventarisatie	nodig	struc. aanwezig	incident. aanwezig
1992	Stuwwal van Ootmarsum	9.000 ha	4.5	2.9	2.1.*
	Lindevallei en Domeinpolder	3.000 ha	1.5		
	Biologisch meetnet broedvogels	1.100 ha	0.5		
1993	Reggedal, Vechtstreek	7.000 ha	3.5	2.2	1.8
	Biologisch meetnet broedvogels	1.100 ha	0.5		
1994	Zuid-Salland	9.000 ha	4.5	2.2	2.8
	Biologisch meetnet broedvogels	1.100 ha	0.5		
1995	Midden-Salland	5.500 ha	2.8	2.2	1.1
	Biologisch meetnet broedvogels	1.100 ha	0.5		
1996	Aandachtsgebieden natuur en landschap buiten PEHS	3.400 ha	1.7	2.2	
	Biologisch meetnet broedvogels	1.110 ha	0.5		
1997	Biologisch meetnet botanisch	4.500 ha	2.4	2.2	0.7
	Biologisch meetnet broedvogels	1.100 ha	0.5		
1998	Biologisch meetnet botanisch	4.500 ha	2.4	2.2	0.7
	Biologisch meetnet broedvogels	1.100 ha	0.5		

* Geen menskracht opgenomen ten behoeve van rapportage Noordwest-Overijssel en uitwerking botanisch meetnet 1990 en 1991.

4.5. (Provincie)grensoverschrijdende projecten

De provincie Overijssel grenst aan de provincies Gelderland, Flevoland, Drenthe en Friesland en aan Duitsland.
De ecologische hoofdstructuur houdt niet op bij de provinciegrens.
Met name kan gedacht worden aan de volgende grensoverschrijdende projecten:

— IJssel	— Gelderland
— Noordwest-Overijssel	— Friesland
— Reest	— Drenthe
— Randmeren	— Flevoland
— Vecht	— Duitsland
— Bergvennen	— Duitsland
— Aamsveen	— Duitsland
— Grensoverschrijdende beken in Twente	— Duitsland

en het Euregio-project landschapsprogramma "De Weidevennen; Zwillbrock".
De provincie zal in samenwerking met de andere genoemde provincies en Duitsland de mogelijkheden nagaan op welke wijze en via welke instrumenten de provincie de grensoverschrijdende ecologische hoofdstructuur mede kan realiseren. Hierbij zal gekeken worden naar subsidiemogelijkheden door de Europese commissie.

4.6. Betrokken organisaties

Hieronder volgen de betrokken organisaties voor de realisering van het natuur- en landschapsbeleid. De organisaties zijn partners voor de coördinatie en de uitvoering van het natuurbeleid.

Rijksoverheid
Het Natuurbeleidsplan geeft het rijksbeleid inzake natuur en landschap weer. Het IPO/LNV-convenant geeft de verantwoordelijkheden weer bij de uitvoering van het Natuurbeleidsplan. Het rijk is verantwoordelijk voor de aankoop van gronden, afsluiten van beheersovereenkomsten, realisering van natuurontwikkelingsprojecten en landinrichtingsprojecten.
Op dit moment vindt in het kader van de decentralisatie-impuls in IPO-verband overleg met het rijk plaats over de taken en verantwoordelijkheden bij de uitvoering van het natuurbeleid. Dit laatste geeft mede uitvoering aan het IPO/LNV-convenant.

Provincie
Het IPO/LNV-convenant geeft de verantwoordelijkheden van de provincie weer. De provincie speelt de centrale rol bij de begrenzing van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden. Voorts heeft de provincie een aantal eigen subsidie-instrumenten tot haar beschikking voor het stimuleren van landschapsonderhoud. Bovendien draagt de provincie, net als het rijk bij aan de (instandhoudings-) subsidie van de SCLO, SOL en NMO. Verder is het provinciaal niveau het geschikte niveau voor de gebiedsgerichte uitwerking in onder andere het streekplan, het Milieubeleidsplan en het Waterhuishoudingsplan.
Ten aanzien van de bij de provincie in eigendom en beheer zijnde wegen en kanalen heeft de provincie zelf een taak bij het realiseren van ecologische verbindingen, onder meer geldt dit voor de aanleg van faunapassages onder bestaande provinciale wegen.
Bij de uitvoering van het natuurbeleid spelen twee adviesorganen een belangrijke rol.

De Provinciale commissie beheer landbouwgronden (PCBL) adviseert de provincie over de aanwijzing van relatienota-, natuurontwikkelings- en bergboerengebieden. De Adviescommissie natuur en landschapszorg (ACNL) adviseert over de aankoop van natuurterreinen en algemene zaken betreffende het natuur- en landschapsbeleid.

Gemeenten
Gemeenten hebben een belangrijke taak op het gebied van natuur en landschap. Een belangrijk gemeentelijk instrument vormt het bestemmingsplan buitengebied. Een aantal gemeenten heeft zelf ook bossen en natuurgebieden en cultuurgronden in eigendom en beheer.
Gemeenten kunnen een belangrijke rol vervullen bij het natuurtechnisch beheer van bermen en watergangen en bij de realisering van verbindingszones.
De laatste jaren zijn steeds meer gemeenten overgegaan tot het opstellen van landschapsbeleidsplannen waardoor uitvoering gegeven kan worden aan het landschapsbeleid. De provincie zal via de SCLO de opstelling en uitvoering van deze plannen stimuleren en zal bekijken op welke wijze de rol van gemeenten op het gebied van de landschapszorg verder kan worden uitgebouwd.

Waterschappen/Zuiveringschappen
Waterschappen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan natuur en landschap door een natuur- en milieuvriendelijk beheer van oevers, wegbermen en dijken. Ook worden stappen gezet op weg naar een integraal waterbeheer. Het opstellen van uitvoeringsgerichte integrale waterbeheersingsplannen is hiervoor van belang. De provincie zal de waterschappen in de planperiode stimuleren tot het verder invulling geven aan de zogenaamde groene taken. Verder is er op het gebied van waterkwaliteitsbeheer in zijn algemeenheid een beleidsinspanning gewenst om het natuur- en landschapsbeleid te realiseren.

Waterleidingbedrijven
Ook de waterleidingbedrijven vervullen een belangrijke rol in het realiseren van natuur- en landschapsbeleid. Te denken valt aan de natuurvriendelijke wijze van inrichting en beheer van waterwingebieden. Ook de wijze van winning kan essentiële bijdragen leveren aan behoud, herstel en ontwikkeling van bepaalde natuurlijke waarden. Ten slotte kunnen de waterleidingbedrijven bijdragen aan de realisering van natuurontwikkelingsgebieden.

Recreatieschappen
Bij de aanleg en het beheer van recreatievoorzieningen kunnen recreatieschappen een bijdrage leveren aan het behoud en de ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden. Met name bij de aanleg van fietspaden kan door het aanbrengen van begeleidende beplanting meekoppeling plaatsvinden met de realisering van ecologische verbindingszones.

Stichting Het Overijssels Landschap (SOL)/Vereniging tot behoud van natuurmonumenten (NM)/Staatsbosbeheer (SBB)
De SOL/NM/SBB beheren de aangekochte gebieden. Hieronder valt ook het uitvoering geven aan effectgerichte projecten tegen verzuring en verdroging e.a. Hiernaast is de voorlichting over de eigen terreinen en over het natuurbeheer in het algemeen een belangrijke taak voor deze instanties. Dit draagt mede bij aan het vergroten van het gewenste draagvlak.

Natuur en milieu Overijssel (NMO)
NMO vervult als steunfunctie natuur en milieu-educatie mede namens de 80 aangesloten organisaties (waaronder het Instituut voor natuurbeschermingseducatie (IVN)) een belangrijke en stimulerende rol bij de vergroting van het gewenste maatschappelijke draagvlak dat essentieel is voor de uitvoering en realisering van het natuur- en landschapsbeleid. Daarnaast is NMO ook bezig met beleidsbeïnvloeding ten gunste van natuur, milieu en landschap.

Stichting coördinatie landschapsonderhoud Overijssel (SCLO)
De SCLO vervult belangrijke taken bij het stimuleren van onderhoud en aanleg van kleine natuur- en landschapselementen. De coördinatie van de uitvoering van een aantal provinciale subsidieregelingen is in handen van de SCLO (VOLO, Herstel en bouw, SOKL). Ook heeft de SCLO een rol bij de inzet van werkgelegenheidsmiddelen voor het landschapsonderhoud. Ten slotte geeft de SCLO voorlichting en coördineert zij het landschapsonderhoud door vrijwilligers.

Landbouwschap
Het Landbouwschap vervult een rol bij uitvoering van maatregelen met betrekking tot natuur en landschap. Dit krijgt onder meer vorm bij de honorering van projecten door de Commissie landbouw en milieu. Naast de milieuprojecten zal in de toekomst accent gegeven worden aan projecten gericht op natuur en landschap.

Stichting behoud natuur en leefmilieu (SBNL)
De SBNL wil particuliere grondeigenaren en -gebruikers stimuleren bij het in stand houden van natuur- en landschapswaarden. Het gaat daarbij om boeren, jagers (verenigd in wildbeheerseenheden), vissers e.a. Het SBNL is een nog jonge stichting. In Overijssel is het beheer van een aantal landschapselementen bij wijze van proef aan het SBNL overgedragen.

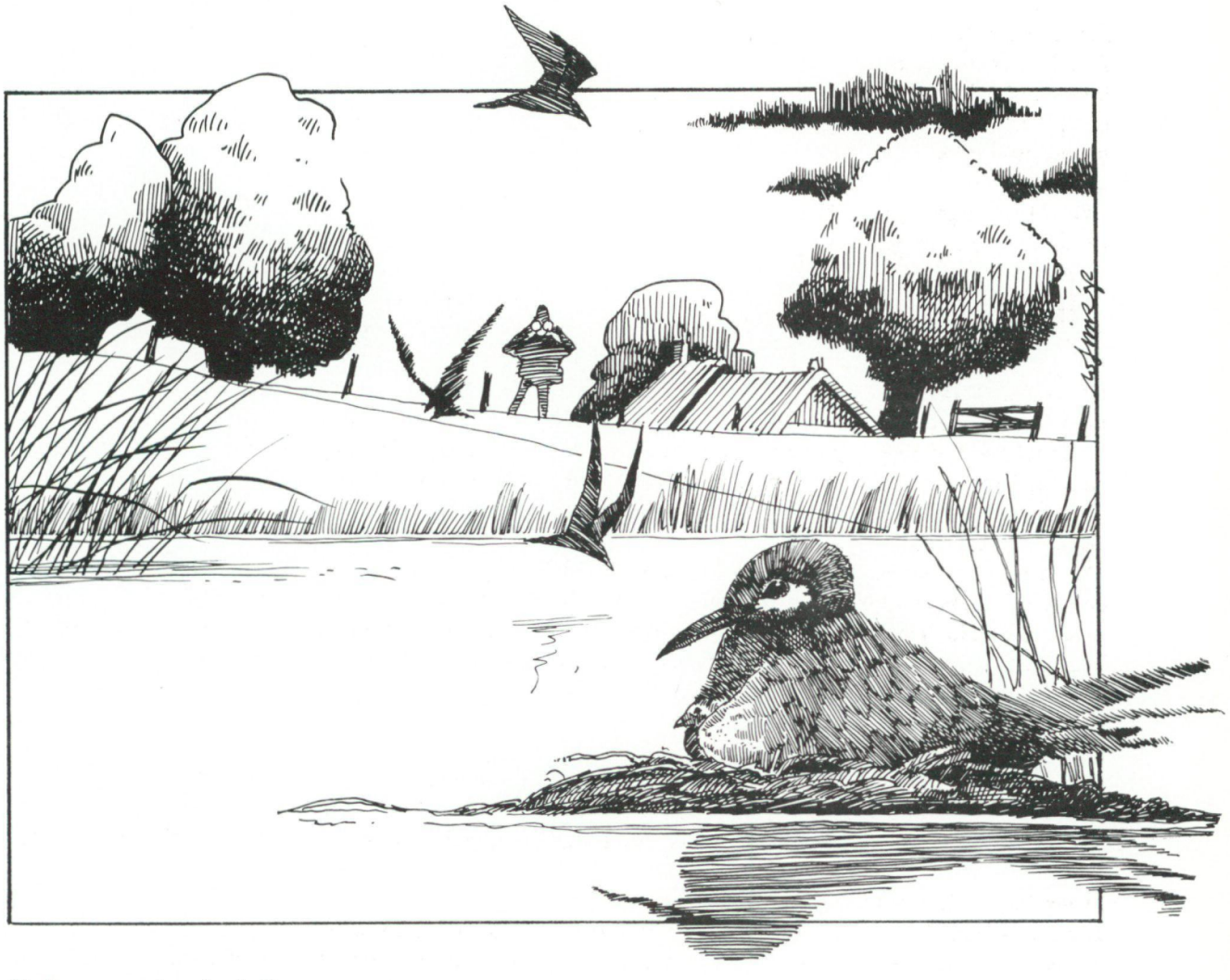
Stichting Twickel/Stichting Edwina van Heeck/Stichting IJssellandschap
Deze stichtingen hebben aanzienlijke bezittingen, waaronder natuurterreinen, bossen, landgoederen en soms waardevolle cultuurgronden. Bij het beheer van deze bezittingen wordt een accent gegeven aan het behoud en ontwikkelen van de natuur- en landschapswaarden.

Bosgroep Salland-Twente
De bosgroep is een coöperatieve vereniging van circa 150 boseigenaren in Overijssel. Zij richt zich op een doelmatig en rendabel beheer van bossen, landgoederen en natuurterreinen. Daarmee kunnen natuur- en landschapswaarden en cultuurhistorische waarden behouden en ontwikkeld worden. De bosgroep ondersteunt haar leden bij het beheer en kan een rol vervullen bij de realisering van het natuur- en bosbeheer, zoals in het BNLO is vermeld.

Landinrichtingscommissies
Deze commissies hebben een belangrijke taak bij het uitvoeren van het BNLO. Met name relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden zullen in landinrichting worden gerealiseerd. Ook het versterken van het landschappelijk raamwerk is een belangrijk onderdeel van landinrichtingsplannen.

Hengelsportfederatie Oost-Nederland
Deze vereniging behartigt de belangen van circa 55.000 leden. Zij kan bijdragen aan het natuur- en landschapsbeleid door onder meer het bemonsteren ten behoeve van de waterkwaliteit en door inzet van controleurs.

5. Samenhang met ander provinciaal beleid

Vechtarm met broedende Zwarte sterns

5. Samenhang met ander provinciaal beleid

Algemeen

Het natuur- en landschapsbeleid kan beter worden gerealiseerd indien ook andere beleidssectoren hieraan een bijdrage leveren. Het natuur- en landschapsbeleid heeft namelijk een groot aantal raakvlakken met andere beleidsvelden, zoals ruimtelijke ordening, milieu, water, landbouw, verkeer en vervoer, recreatie, bosbouw en ontgrondingen.
In dit hoofdstuk wordt aangegeven welke maatregelen en initiatieven vanuit deze verschillende beleidssectoren te verwachten zijn.

5.1. Ruimtelijke ordening

De provinciale ecologische hoofdstructuur bestaat uit kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones. Deze onderdelen werken op verschillende manieren door in de ruimtelijke ordening.
De realisatie van de PEHS geschiedt langs twee lijnen. Langs de natuurlijn worden per gebied beslissingen genomen over de inzet van inrichtings- en beheersinstrumenten. Via de ruimtelijke lijn worden beslissingen genomen over de gewenste ontwikkelingsrichting en beschermende maatregelen. Op rijksniveau gebeurt dit in het kader van het Structuurschema de groene ruimte. De ontwerpplanologische kernbeslissing van het Structuurschema is eind 1992 gepresenteerd.
Op provinciaal niveau zal het beleid geformuleerd in het BNLO wat betreft zijn ruimtelijke aspecten afgewogen worden in het Streekplan West-Overijssel en in de partiële herziening van het Streekplan Twente. Onderdeel van het ontwerp-BNLO is een bijlage A geweest. Deze bijlage heeft, als ware het een voorontwerp-streekplan, deel uitgemaakt van de inspraakprocedure van het BNLO. De in deze bijlage beschreven ruimtelijke aspecten van het BNLO worden geregeld in het ontwerp-Streekplan West-Overijssel en in de partiële herziening natuur en waterwinning van het Streekplan Twente.
Hierbij gaat het met name om de ruimtelijke regeling van de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden.
Het in het BNLO geformuleerde landschapsbeleid leidt niet tot nieuwe planologische beperkingen.
Op gemeentelijk niveau zal de ruimtelijke doorwerking plaats moeten vinden via de bestemmingsplannen. Ook de mogelijke wijziging van bestemmingsplannen gaat gepaard met de eigen inspraak-, bezwaar en beroepsprocedures.
Ten slotte stimuleert de provincie projecten door in te spelen op plannen/projecten in het kader van de Vierde nota ruimtelijke ordening en projecten in het kader van de effectuering van het ruimtelijk beleid.
In hoofdlijnen wordt hieronder ingegaan op de ruimtelijke doorwerking van het BNLO.

Streekplannen
Het streekplan regelt de verdeling en het gebruik van de ruimte en is het kader waar op hoofdlijnen wordt vastgesteld welke ruimtelijke ontwikkelingen worden bevorderd en afgeremd.

Kerngebieden
Voor de kerngebieden (bestaande natuurterreinen, landgoederen, bossen, waardevolle agrarische cultuurlandschappen (1e en 2e fase relatienotagebieden), beken en beekdalen) blijft het vigerend ruimtelijk beleid van kracht.
Dit betekent met andere woorden dat de aanduiding van de kerngebieden geen nieuwe beperkingen inhoudt. Kerngebieden komen voor in de streekplanzones II, III en IV. Binnen de kerngebieden kan de Relatienota worden toegepast in de zone II (in beperkte mate/beheersgebied) III en IV en in een aantal uitzonderingsgevallen (Tolhuislanden, Kamperveen/Zalk en Mastenbroek/Zuiderzeepolder) ook in zone I. Hierbij wordt opgemerkt dat de zonering globaal is en gebiedseenheden betreft van minstens 40 à 50 hectare.

Natuurontwikkelingsgebieden
De relatie tussen de ruimtelijke ordening en de realisering van natuurontwikkelingsgebieden is nieuw. De prioritaire natuurontwikkelingsgebieden worden weergegeven op de streekplankaart. Het beleid zal erop gericht zijn nieuwe grootschalige ontwikkelingen als woningbouw, industrie, wegen-

bouw/infrastructuur en grote bebouwingscomplexen in deze prioritaire natuurontwikkelingsgebieden te weren.
Dit kan in zone I en II een aanscherping van beleid betekenen met betrekking tot genoemde nieuwe grootschalige ontwikkelingen in de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden. Dit betekent verder dat binnen de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden de bestaande functies (onder andere landbouw en recreatie) en de bij deze functies passende ontwikkelingsmogelijkheden gehandhaafd kunnen worden.
Na de verwerving op vrijwillige basis van prioritaire natuurontwikkelingsgebieden van voldoende omvang zal de zonering zo nodig aangepast en veranderd worden in zone III of IV.

Verbindingszones
De ruimtelijke ontwikkelingen die in de verbindingszones plaats moeten vinden, dienen getoetst te worden op de consequenties voor de realisering van deze verbindingszones.
Bij verbindingszones gaat het om het verbinden van twee kerngebieden. De situering van verbindingszones is indicatief bepaald. Voorkomen zal moeten worden dat zich ontwikkelingen voordoen waardoor het realiseren van een verbindingszone onmogelijk wordt.

Landschap
De landschapswaarden krijgen hun vertaling in de zonering van de streekplannen. In de kenmerkentabellen zijn de meest karakteristieke waarden weergegeven. De streekplannen vormen het toetsingskader voor de beoordeling van de gemeentelijke bestemmingsplannen.

Bestemmingsplannen
In zijn algemeenheid is het beleid erop gericht de bestemmingsplannen buitengebied te actualiseren en te handhaven. Een voldoende bestemmingsregeling is noodzakelijk voor de bescherming van actuele waarden.

Kerngebieden
In een actueel bestemmingsplan worden de aanwezige landschappelijke en/of natuurlijke waarden in onder andere kerngebieden beschermd. De provincie zal de actualisering van bestemmingsplannen buitengebied actief blijven stimuleren.

Natuurontwikkelingsgebieden
Door het vrijwillige karakter en onzekerheid ten aanzien van het tijdstip van realisering van de natuurontwikkelingsgebieden zijn, gelet op de jurisprudentie, "een positieve bestemming" of een "dubbelbestemming" voor ontwikkelingen die soms pas na 10 jaar gerealiseerd worden niet mogelijk.
Wel is het mogelijk voor de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan te formuleren, die het mogelijk maakt na verwerving van de gronden, de natuurontwikkeling te realiseren.

Verbindingszones
De ruimtelijke ontwikkelingen in verbindingszones dienen getoetst te worden aan de consequenties voor de realisering van verbindingszones (zie tekst onder streekplannen). Grootschalige ontwikkelingen zullen de realisering van de verbindingszone niet mogen frustreren.

Landschap
Bij de beoordeling van bestemmingsplannen en artikel 19-bouwplannen wordt bekeken of de voorkomende landschappelijke waarden in voldoende mate zijn onderkend en worden beschermd.

5.2. Milieu

Het beleid met betrekking tot het milieu is aangegeven in het Milieubeleidsplan Overijssel (MBPO) 1991-1994. Het BNLO strookt in hoofdlijnen met het Milieubeleidsplan Overijssel.
Dit plan formuleert onder meer de hoofdlijnen van het beleid die een bijdrage kunnen leveren aan het behoud, herstel en ontwikkeling van natuurwaarden. Met name de invulling van de thema's verdroging, verzuring en vermesting zullen bijdragen aan de realisering van de provinciale ecologische hoofdstructuur. Naast brongerichte maatregelen zijn ook effectgerichte maatregelen (EGM) nodig.
Voor een aantal prioritaire bos- en natuurgebieden zullen effectgerichte maatregelen worden uitgevoerd via het treffen c.q. stimuleren van beheersmaatregelen om de grootste schade van verzuring en verontreiniging via de lucht te beperken.

Voorts kan worden bijgedragen aan de bescherming van natuurwaarden via het in het Milieubeleidsplan opgenomen gebiedsgericht milieubeleid. Dit beleid wordt gevoerd om gebieden met bijzondere functies en/of waarden te beschermen door hogere eisen aan het beschermingsniveau te stellen dan wel het algemene beschermingsniveau versneld in te voeren. Het gebiedsgericht milieubeleid richt zich op de bescherming van grondwater, bodem en stilte.

Grondwater
In 1988 zijn het eerste Grondwaterbeschermingsplan en de Grondwaterbeschermingsverordening door provinciale staten vastgesteld. Het doel van het hierin geformuleerde beleid is bescherming van het grondwater ten behoeve van drinkwater. Hiertoe gelden binnen de aangewezen grondwaterbeschermingsgebieden regels, waardoor de mogelijke nadelige beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit kan worden voorkomen. Realisering hiervan vindt plaats door binnen deze gebieden zowel bestaande negatieve activiteiten aan voorschriften te binden en zo nodig te saneren en tevens door nieuwe activiteiten te weren of aan voorschriften te binden.
Voor het natuurbeleid zijn vooral van belang de in de verordening opgenomen maatregelen ter voorkoming c.q. vermindering van nitraatuitspoeling, hierdoor verbeteren de natuurwaarden.
Daarnaast het werende beleid met betrekking tot functies die een risico inhouden voor de waterwinfunctie. Hiermee wordt ook een aantal functies geweerd die nadelig zijn voor de natuurwaarden.
In het Plan op de waterhuishouding wordt aangegeven dat het beleid erop gericht is grondwater te gebruiken voor hoogwaardige doelen en het gebruik ten behoeve van laagwaardige doelen terug te brengen. Onder hoogwaardige doelen wordt, behalve drinkwater, onder andere ook verstaan het gebruik van goed grondwater ten behoeve van specifieke natte natuurwaarden. Als een van de doelstellingen wordt aangegeven dat drinkwaterwinningen zodanig gesitueerd zijn dat andere belangen zo min mogelijk geschaad worden en de verdroging in het algemeen niet toeneemt.
Bij de situering van nieuwe waterwinlocaties of verplaatsing van bestaande zal gekeken worden of een combinatie met natuurontwikkeling mogelijk is. Mogelijkheden hiervoor zijn o.a. aanwezig in het natuurontwikkelingsgebied Rijssen en langs de Vecht en Regge (combinatie met oeverinfiltratie).

Bodem
Het bodembeschermingsgebiedenbeleid krijgt het karakter van stimuleringsbeleid. De provincie zal in overleg met de landbouw, de gemeenten en andere betrokkenen in bodembeschermingsgebieden een stimuleringsbeleid voeren. Het doel is te streven naar het sneller voldoen aan de algemene milieukwaliteitseisen. Afhankelijk van de milieuproblemen die er in een gebied aan de orde zijn zal het streven erop gericht zijn vermesting, verzuring, verontreiniging, verdroging van gebieden of fysieke aantasting van waardevolle abiotische, biotische of cultuurhistorische waarden te voorkomen of te verminderen. Dit stimuleringsbeleid zal uitwerking krijgen in een aantal gebieden uit de provinciale ecologische hoofdstructuur (stuwwal Ootmarsum en stuwwal Oldenzaal). Deze lopen van 1992 tot en met 1996.
De provincie zal in de tweede helft van 1993 haar stimuleringsbeleid vaststellen.
De Regeling fosfaatverzadigde gronden wordt waarschijnlijk niet afzonderlijk uitgewerkt. Onderzocht wordt of deze gekoppeld kan worden aan bodembeschermingsgebieden.

Stilte
In 1988 is binnen de provincie een onderzoek naar stiltegebieden afgerond.
Zo is op grond van faunistische en/of recreatieve waarden een groot aantal (enkele tientallen) gebieden geselecteerd, die voor aanwijzing tot stiltegebied in aanmerking kunnen komen. Het ontwerp intentieprogramma stiltegebieden is inmiddels in concept gereed. Hierin is een beperkt aantal gebieden gekozen om met deze vorm van gebiedsgericht milieubeleid ervaring op te doen. Er wordt in voorgesteld om met de aanwijzing van 8 gebieden te starten. Dit zijn: De Weerribben, Zwarte Meer/Kampereiland, De Kievitsbloementerreinen en Langenholte, Engbertsdijksvenen, Haarler- en Holterberg, Volthe en omgeving, Buurserzand/Buurserveen en Springendal.

De bescherming van stiltegebieden geschiedt langs twee lijnen, namelijk een milieuhygiënische en een planologische.
Voor een aantal stiltegebieden zal een verordening worden opgesteld waardoor gebiedsvreemde geluiden in de stiltegebieden dan wel delen daarvan worden geweerd. Voor deze gebieden zijn actieplannen voorzien, die in gezamenlijk overleg met overige betrokkenen worden opgesteld.

Hierin zullen voorstellen gedaan worden die zich onder andere richten op:
— het saneren van knelpunten, zoals het terugdringen van gemotoriseerd verkeer, het actief bestrijden van illegaal crossen en terugdringen van militair vliegverkeer;
— het treffen van maatregelen die de gebieden qua functie beter geschikt kunnen maken.

Via de planologische lijn zullen ontwikkelingen worden geweerd die schade kunnen toebrengen aan het natuurlijke karakter van het stiltegebied en directe omgeving. De stiltegebieden zullen in de streekplannen worden opgenomen.

5.3. Water

Het beleid met betrekking tot de waterhuishouding is neergelegd in het Waterhuishoudingsplan Overijssel (1991). Het BNLO strookt in hoofdlijnen met het Waterhuishoudingsplan Overijssel.
Belangrijk onderdeel van dit plan is de functietoekenning, dat wil zeggen, het vastleggen van de normen van het grond- en oppervlaktewater. Voor het natuurbeleid in Overijssel is vooral de functie "water voor natuur" van belang.
De gebieden, waarvoor de functie "water voor natuur" geldt, zijn aangewezen op grond van actuele en potentiële natuurwaarden, die afhankelijk zijn van (hoge) grondwaterstanden. Deze gebieden liggen voor het grootste deel binnen de PEHS. Vooral de uitwerking van de functie "water voor natuur" heeft belangrijke raakvlakken met het in het BNLO opgenomen natuurbeleid. In deze gebieden gelden naast de algemene milieukwaliteitsdoelstellingen ook ecologische doelstellingen.
Hierbij zijn twee aspecten belangrijk:
— het beleid is erop gericht dat de gebieden met de functie "water voor natuur" niet verder zullen verdrogen en dat de verdroging in het jaar 2000 ten opzichte van 1985 met ten minste 25% is teruggedrongen. Momenteel krijgt dit beleid concreet vorm in het kader van de EVI-projecten (eutrofiëring, verdroging, integraal waterbeheer). Het afgelopen jaar zijn al een aantal EVI-projecten binnen de PEHS in voorbereiding genomen. De middelen hiervoor zijn tot 1994 beschikbaar;
— de waterkwaliteit, de inrichting en het beheer van waterlopen binnen de functie "water voor natuur" wordt gericht op verbetering van de provinciale ecologische hoofdstructuur. Voor een groot aantal wateren binnen de PEHS is een op de natuur afgestemde ontwikkelingsrichting voor aquatische leefgemeenschappen aangegeven.
  Teneinde de inspanningen te concentreren wordt prioriteit toegekend aan:
  — de Dinkel met zijbeken;
  — de Overijsselse Vecht;
  — de boezemwateren van Noordwest-Overijssel;
  — de Reest.

De functie "water voor natuur" zal aan de hand van nader onderzoek in het Waterhuishoudingsplan definitief worden vastgesteld.

Met betrekking tot de in hoofdstuk 4.1.4. aangegeven concrete begrenzing van de relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden is het in het Waterhuishoudingsplan aangekondigde (eco)hydrologische systeemonderzoek van belang voor met name Noordwest-Overijssel, Noordoost-Twente en het Vechtdal.
Dit onderzoek zal samen met het in 3.11. en 4.4. aangegeven flora- en fauna-onderzoek een belangrijke bouwsteen zijn voor de concrete begrenzingsvoorstellen van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden.

5.4. Landbouw

5.4.1. Algemeen

Eerder is al aangegeven dat een deel van de achteruitgang van de natuurwaarden samenhangt met de ontwikkelingen in de agrarische sector. Zowel bij het provinciaal water- als milieubeleid zijn koerswijzigingen ingezet om de landbouw zodanig te laten ontwikkelen dat zij betere kansen geeft aan natuur en landschap. Het natuurbeleid, met name de inzet van de instrumenten Relatienota en natuurontwikkeling heeft gevolgen voor de landbouw.

Deze gevolgen concentreren zich met name op de reservaatsgronden binnen relatienotagebieden en op de natuurontwikkelingsgebieden.
Het uiteindelijke doel voor deze gronden is onttrekking aan de landbouw en het beheer brengen in handen van één van de natuurbeschermingsorganisaties.
Dit houdt in dat er voor gebieden met relatief veel reservaatsgronden en natuurontwikkelingsgebieden een extra druk op de grondmarkt kan ontstaan. Belangrijke factoren hierbij zullen het prijsbeleid van BBL zijn en het effect dat het in te zetten flankerend beleid zal hebben op de grondprijs en op de structuur van de resterende landbouw. Een belangrijk onderdeel van het flankerend beleid zal naar verwachting een hervestigingsregeling zijn. Hiermee zal het aantrekkelijk worden gemaakt om hele agrarische bedrijven te verplaatsen naar elders in de provincie of daarbuiten. Over dit flankerend beleid zal de komende maanden de regeling flankerend beleid meer duidelijkheid worden gegeven. De provincie gaat ervan uit dat het flankerend beleid ook positief zal uitwerken voor de landbouw. In gebieden waar relatief omvangrijke reservaats- en natuurontwikkelingsgebieden worden aangewezen, kan dat betekenen dat er minder grond overblijft voor de resterende landbouw. Voor de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden is in bijlage A/gele pagina's de ruimtelijke afweging gemaakt. In bijlage B is de afweging tussen landbouw en natuur in beeld gebracht. Ook in deze gebieden zal aan de resterende landbouw een duurzaam perspectief moeten worden geboden. Met name het instrument landinrichting zal worden ingezet om te komen tot een structuurversterking van de resterende landbouw.

De provincie kent een grote rol toe aan de landbouw bij het beheer van het landelijk gebied. De provincie ziet hiertoe de volgende mogelijkheden.
In gebieden waarvoor de Relatienota geldt, krijgen de boeren de gelegenheid om vrijwillig een beheersovereenkomst af te sluiten. Dit in ruil voor aanpassingen in de bedrijfsvoering die tot doel hebben om de natuur- en landschapswaarden een goede kans te geven.
Binnen de PEHS zijn al mogelijkheden om via de Relatienota de natuur in de agrarische perceelsranden en langs slootkanten te ontwikkelen. Ook buiten de PEHS wil de provincie hiervoor mogelijkheden ontwikkelen.
Door een aangepaste bedrijfsvoering (maai- en beweidingssystemen en nestbescherming) en voorlichting wordt op dit moment in beperkte mate het broedsucces van weidevogels buiten de PEHS gestimuleerd.
Houtwallen, bosjes, beplantingen en poelen zijn belangrijk voor de natuurwaarden in het cultuurlandschap. Door het stimuleren van boeren bij het beheer van deze landschapselementen wordt het draagvlak van het natuur- en landschapsbeleid vergroot.
Waar boeren met initiatieven komen tot een meer natuurgerichte agrarische bedrijfsvoering zal de provincie dit stimuleren. Dit geldt ook voor initiatieven met betrekking tot de biologische landbouw.
Wij zullen in overleg met het rijk en de landbouw nagaan wat voor mogelijkheden er zijn om naast of in aanvulling op de huidige relatienotaregeling behoud en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden op het agrarisch bedrijf te verbeteren. Wij denken hierbij met name aan de ontwikkeling van een experiment in de kleinschalige gebieden binnen de PEHS in Twente.

5.4.2. Ecologische richtlijn

Door de ministeries van VROM en LNV is een Richtlijn ammoniak en veehouderij opgesteld, ook wel genoemd Ecologische richtlijn.
Deze ecologische richtlijn is bedoeld om ervoor te zorgen dat alle gemeenten op dezelfde wijze rekening houden met de ammoniakuitstoot van agrarische bedrijven bij de aanvraag van een Hinderwetvergunning. Een Hinderwetvergunning moet worden aangevraagd bij gemeenten en is nodig bij vestiging van nieuwe agrarische bedrijven, bij uitbreiding en bij aanpassingen van de bedrijfsvoering.
Nieuwe gesubsidieerde landschapselementen en relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden vallen niet onder de werking van de "ecologische richtlijn" (zie onder 3.10.2. en bijlage 6).
Bij uitvoering van de ecologische richtlijn doen zich met name problemen voor bij de bestaande bosjes en houtwallen in het agrarisch cultuurlandschap.
Doordat deze elementen zwaar meewegen bij de beoordeling van de Hinderwetaanvraag, worden ze door boeren als bedreigend ervaren bij de agrarische bedrijfsontwikkeling. Dit heeft een averechts effect op het provinciaal beleid om particulieren te stimuleren in het behoud en ontwikkelen van deze landschapselementen.
De provincie zal in overleg met de gemeenten nagaan op welke wijze invulling kan worden gegeven aan de ecologische richtlijn.

5.5. Bosbouw

Zoals uit de kaart met de globale PEHS blijkt liggen de kerngebieden voor een groot deel in de bosgebieden. De PEHS bestaat voor circa 50% uit bos. Daarmee zijn de bossen van groot belang voor het natuurbeleid.
Het provinciaal bosbeleid is geformuleerd in de Bosnota Overijssel. Het accent ligt op een duurzame ontwikkeling van het bos en een verbetering van de bedrijfsvoering.
Het provinciaal bosbeleid kan een goede bijdrage leveren aan het natuurbeleid, zowel door een meer natuurgericht beheer in de bestaande bossen, als uitbreiding van het bosareaal.
In de multifunctionele bossen kan het beheer gericht worden op meer natuurlijke processen: langere omlopen, meer dood hout in het bos, meer structuur en een groter aandeel gemengd bos, enz.
De provincie geeft hieraan vorm door een experiment met het belonen van de ontwikkeling van natuurwaarden in bossen. Het accent hierbij zal liggen bij de particuliere boseigenaren. Bij dit experiment zal worden voortgebouwd op de bevindingen van de Commissie functiebeloning. In 1991 heeft de provincie een brochure Geïntegreerd bosbeheer uitgebracht. De provincie zal hieraan een vervolg geven met een project voorbeeldbedrijven met geïntegreerd bosbeheer.

Bosuitbreidingen kunnen bijdragen aan de realisering van verbindingen tussen verschillende bos- of natuurgebieden. Ook kan bosuitbreiding bestaande kerngebieden vergroten. Bij situering van nieuwe bossen zal rekening worden gehouden met de PEHS.
Op sommige natuur- en heideterreinen heeft recent bosopslag plaatsgevonden. De Sallandse heuvelrug is hiervan een voorbeeld. Om het leefgebied van bepaalde diersoorten te verbeteren – denk aan het Korhoen – kan het gewenst zijn om delen van deze gebieden te ontbossen. De provincie stimuleert deze ontwikkeling om meer gevarieerde natuurwaarden te realiseren.

5.6. Recreatie en toerisme

De recreatieve prioriteitsgebieden zoals die in de Streekplannen Twente en West-Overijssel staan aangegeven vallen voor een groot deel samen met de provinciale ecologische hoofdstructuur. Natuur- en landschapsbeleving vormen dan ook een belangrijk motief en doel voor recreatie en toerisme. Dit verbreedt het draagvlak voor behoud, herstel en ontwikkeling van natuur en landschap.
In een groot deel van de provincie zijn de functies recreatie en landschap in sterke mate verweven. Het beleid is in deze gebieden gericht op behoud van aanwezige natuur-, cultuur- en landschappelijke waarden, het waarborgen van voldoende kwalitatief goede dagrecreatieve mogelijkheden en het bevorderen van het recreatief medegebruik. Deze verwevenheid brengt ook een spanningsveld met zich mee. Sommige vormen van recreatie kunnen de draagkracht van natuur en landschap te boven gaan.
Zo kan recreatief medegebruik achteruitgang van de natuurlijke waarden teweegbrengen, met name in de omgeving van verblijfsrecreatieve voorzieningen. Om die reden dient nieuwvestiging van verblijfsrecreatie in beginsel buiten de concreet begrensde PEHS te worden gesitueerd.
In het algemeen kan door zonering in inrichting en beheersplannen tot een aanvaardbare afstemming tussen de functies natuur en recreatie gekomen worden.
Voornaamste uitgangspunten ten aanzien van dagrecreatie zijn: intensieve vormen van dagrecreatie moeten zo dicht mogelijk tegen grotere woonkernen worden gesitueerd door aanleg van nieuwe recreatie- en bosgebieden.
De recreatie wordt op deze wijze afgeleid van kwetsbare bos- en natuurgebieden. Dagrecreatieve druk op kwetsbare gebieden moet zoveel mogelijk in goede banen worden geleid.

In het algemeen kan koppeling plaatsvinden van voorzieningen ten behoeve van recreatief medegebruik met natuurbeheer en -ontwikkeling. De mogelijkheden hiervoor zijn afhankelijk van het natuurdoeltype dat wordt nagestreefd. Deze koppeling is bijvoorbeeld in beginsel niet gewenst bij de ontwikkeling van verstoringsgevoelige ecosystemen. Bekeken zal moeten worden welke projecten hier beter voor in aanmerking komen.
Gedacht kan hierbij worden aan natuurontwikkelingsprojecten langs de IJssel (Duursche Waarden, Engelse Werk).
Recreatief medegebruik gericht op natuurbeleving is bijvoorbeeld mogelijk door de aanleg van observatiehutten, wandel- en fietspaden. Deze voorzieningen dienen wel zo te worden aangelegd dat verstoring van fauna zo veel mogelijk wordt voorkomen.

Golfterreinen kunnen worden gesitueerd in de zones landelijk gebied I, II en III, mits belangrijke natuur- en landschapswaarden niet worden aangetast. Bovendien dienen de effecten op bodem en grondwater bij de locatiekeuze te worden betrokken.
De aanleg van golfterreinen kan ondersteunend zijn bij de realisering van de PEHS door ze bijvoorbeeld in verbindingszones of in bufferzones rond kerngebieden te situeren. Door natuurvriendelijke inrichting en beheer kan een voor natuur zo gunstig mogelijke situatie worden nagestreefd.
Tracé's van fiets- en wandelpaden dienen zo mogelijk vergezeld te gaan van natuur- en landschapsbouw. Hiermee kunnen ze een bijdrage leveren aan de realisering van verbindingszones tussen kerngebieden en voor een groene dooradering van het landelijk gebied zorgen.
Het beoefenen van motorcross-sport levert een aantal bezwaren op. Door motorcross kunnen natuurterreinen verloren gaan. Bovendien treedt door geluidhinder verstoring op van daarvoor gevoelige diersoorten. In sommige gevallen kan alleen sanering uitkomst bieden waartoe actief naar alternatieve mogelijkheden dient te worden gezocht. Dit geldt primair voor terreinen in de PEHS.

5.7. Verkeer en vervoer

Het beleid met betrekking tot verkeer en vervoer kan een bijdrage leveren aan de realisering van de provinciale ecologische hoofdstructuur. Het accent ligt daarbij op: beperking van het ruimtebeslag van nieuw aan te leggen wegen en het zoveel mogelijk tegengaan van versnippering en verstoring van gebieden binnen de PEHS door nieuwe en bestaande infrastructuur. Bovendien is vermindering van de uitstoot van vervuilende stoffen door het autoverkeer van belang voor natuurwaarden.
Vanuit het oogpunt van natuurbeleid is terughoudendheid met betrekking tot de aanleg van nieuw aan te leggen (spoor)wegen en kanalen gewenst. Verdere doorsnijding van de PEHS door deze infrastructurele voorzieningen dient gelet op het natuurbelang te worden voorkomen. Indien dit onvermijdelijk blijkt, is het gewenst zo mogelijk nieuwe verbindingen met bestaande infrastructuur te bundelen. Tracéstudies moeten uitwijzen op welke wijze het minst schade aan natuur en landschap wordt toegebracht. Voorts is het gewenst dat nadelige effecten worden vermeden. Dit kan door uitbreiding of verbetering van het leefgebied van diersoorten die door aanleg van de weg (een deel van) hun leefgebied verliezen.
Door een gerichte aanleg van beplanting langs wegen en kanalen kan de landschappelijke groenstructuur worden versterkt. Tevens vindt zo een groene dooradering van het cultuurlandschap plaats.
Voor natuur en landschap is het gewenst om te komen tot maatregelen die de versnipperde en verstorende werking van de infrastructuur verminderen. Mogelijke maatregelen zijn:
— het (tijdelijk) afsluiten van (zand)wegen voor gemotoriseerd verkeer, door bijvoorbeeld het onttrekken van (zand)wegen aan de openbaarheid;
— het niet verharden van wegen;
— het toepassen van snelheidsbeperkende maatregelen;
— het aanbrengen van voorzieningen aan wegen zoals rasters, faunatunnels en wildviaducten;
— inrichtings- of beheersmaatregelen die dieren geleiden, waardoor ze eerder gebruik maken van een faunapassage of niet oversteken;
— het aanbrengen van uittree-plaatsen langs kanalen.

In de volgende gebieden wordt prioriteit toegekend aan het treffen van deze maatregelen:
1. bestaande natuur- of bosgebieden die in de PEHS als kerngebied voor natuur zijn aangemerkt;
2. verbindingszones tussen kerngebieden;
3. gebieden waarvan bekend is dat de daarin aanwezige infrastructuur verstoring en versnippering teweegbrengt of verkeersslachtoffers eist onder vooral de in 3.8. genoemde aandachtssoorten.

Bij de aanleg, inrichting en beheer van provinciale wegen is het gewenst de hierboven genoemde punten in acht te nemen.
In dat kader moet worden nagegaan hoe de versnippering van de PEHS door bestaande provinciale infrastructuur kan worden verminderd. Hiervoor is een overzicht gewenst welke knelpunten zich voordoen en met welke voorzieningen deze kunnen worden opgelost. Deze knelpunten zullen de nodige aandacht krijgen in de Meerjarenuitvoeringsprogramma's die zullen worden opgesteld.
De provincie overweegt hiervoor middelen beschikbaar te stellen.

Het provinciale beheer van wegbermen en kanaaltaluds en -oevers dient zoveel mogelijk maar zeker binnen de PEHS op ecologische wijze plaats te vinden. Dit heeft een gunstig effect op de vegetatie en fauna. Voorts hebben bermen een functie in de ecologische infrastructuur. Vooral de realisering van

verbindingszones kan aan bestaande infrastructuur van (spoor)wegen en waterlopen worden gekoppeld.

5.8. Ontgrondingen

Als algemeen uitgangspunt wordt gehanteerd dat grootschalige, gebundelde winningen van oppervlaktedelfstoffen dienen te worden gesitueerd buiten de natuurontwikkelingsgebieden.
Bij de locatiekeuze van ontgrondingen dient onder meer rekening te worden gehouden met stiltegebieden, de effecten op het omringende natuurlijke milieu en gebieden met aardwetenschappelijke en/of cultuurhistorische waardevolle objecten.

Combinatie van beleidsdoelstellingen van natuurontwikkeling en grootschalige gebundelde winningen is mogelijk afhankelijk van de uitwerking van het ontgrondingsproject en de overige gebruiksfuncties van het residu. In het algemeen geldt dat "werk met werk maken" voor zowel ontgrondings- als natuurontwikkelingsprojecten voordelig kan zijn. Er worden nieuwe natuur- en landschapswaarden ontwikkeld en het residu van de winning kan een nuttige eindbestemming krijgen als onderdeel van de PEHS. Bovendien kunnen bij grootschalige winningen de binnen het project te realiseren natuurontwikkelingsdoelen worden gefinancierd uit de delfstoffenwinning.
Nagegaan zal worden welke gebieden binnen dan wel direct grenzend aan de PEHS voor een dergelijke combinatie in aanmerking komen, zodat een meerwaarde aan de ecologische hoofdstructuur kan worden toegevoegd. Als voorbeeld kan hierbij gedacht worden aan de Engbertsdijksvenen.
(Kleinschalige) ontgrondingen kunnen binnen de PEHS zodanig worden gesitueerd en uitgevoerd dat nieuwe natuur- en landschapswaarden worden gecreëerd.

6. Financiën

6.1. Meerjarenprogramma 1993-1998

De uitvoering van het Beleidsplan natuur en landschap Overijssel betekent enerzijds een voortzetting van het bestaande beleid en anderzijds een intensivering en uitbreiding van het natuur- en landschapsbeleid. Voor een deel van de kosten van nieuw beleid (Tweede fase Relatienota en natuurontwikkeling) zal de provincie in de periode tot 1995 doeluitkeringen ontvangen. Voorzover in de planperiode een beroep moet worden gedaan op de provinciale Begroting zal dat plaatsvinden na de integrale afweging in het kader van de begrotingsbehandelingen.

In tabel 6.1. is het Meerjarenprogramma natuur en landschap 1993-1998, voor zover activiteiten financiële consequenties hebben, weergegeven. Hierin zijn de (externe) uitgaven voor het natuur- en landschapsbeleid opgenomen op basis van het huidige provinciale beleid. Voor 1992 zijn in dit overzicht de voorlopige rekeningcijfers opgenomen. Voorts zijn opgenomen de gelden die in het kader van het IPO/LNV-convenant inzake de uitvoering van het Natuurbeleidsplan in de periode 1991-1994 aan de provincie worden uitgekeerd. In de tabel is geen rekening gehouden met de mogelijke korting van het rijk in verband met de tussenbalans en de decentralisatie-impuls.
Ten slotte is in tabel 6.1. onder punt 18 tot en met 23 weergegeven welke extra provinciale middelen nodig zijn om uitvoering te geven aan het BNLO.

Tabel 6.1. Meerjarenprogramma natuur en landschap

Uitgaven 1992 en begrote bedragen van de provincie (f x 1.000) voor het natuur- en landschapsbeleid

BESTAAND	1992	1993	1994	1995
Aankoop en inrichting				
1. Aankopen natuurgebieden en eerste fase relatienotareservaten (kapitaaldienst)	2.081	3.669*	1.600	1.600
2. Aankopen en inrichting tweede fase-relatienotagebieden en natuurontwikkelingsgebieden	2	2.505	3.719	p.m.
3. Planvorming ten behoeve van begrenzing relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden	116	215	275	p.m.
Beheer				
4. Instandhoudingssubsidie Stichting Het Overijssels Landschap	896	919	929	939
5. Stimuleren particulier natuurbeheer	55	200	55	55
6. Experiment natuurlijk bosbeheer	110			
Inrichting				
7. Projectsubsidies in het kader van natuurontwikkeling natte gebieden en natuurbouw (wetlands)	78	81	83	83

BESTAAND	1992	1993	1994	1995
8. Realisering ecologische hoofdstructuur	78	81	83	83
Voorlichting en educatie				
9. Natuur en milieu Overijssel	509	530	540	540
10. Natuur- en milieu-educatieve- en voorlichtingsprojecten	60	–	–	–
11. Project "Kind in het milieu"	32	33	34	34
12. Voorlichtingsmateriaal op het gebied van natuur en landschap	27	29	29	29
13. Projectsubsidies bovenlokale vrijwilligersprojecten natuur- en milieubesef	7	16	16	16
Landschapszorg				
Specifiek				
14. Verordening onderhoudsovereenkomsten landschapselementen VOLO	427	613	624	624
15. Opschonen sloten in proefgebied Nationaal landschap Noordwest-Overijssel	65	68	69	–
Algemeen				
16. Provinciale subsidieregeling onderhoud kleine landschapselementen (SOKL)	196	160	163	163
17. Provinciale subsidieregeling herstel en bouw van natuur en landschap (H&B)	62	108	110	110
18. Instandhoudingssubsidie SCLO	155	161	164	164
VOORSTELLEN NIEUW BELEID				
19. Stimuleren particulier natuur- en landschapsbeheer (3.5.3.)			245	245
20. Bijdrage aan inrichtingsmaatregelen in bestaande natuurterreinen, bossen en landgoederen (EGM-verzuring) (3.3. en 5.2.)			100	100
21. Stimuleren van betrokken organisaties (4.6.)			50	50
22. Stimuleren natuur- en milieu-educatie ten behoeve van het landelijk gebied (4.3.)			50	50
23. Opheffen barrières bij provinciale wegen (natuurdeel) (5.7.)			100	100
24. Provinciale bijdrage aan flankerend beleid (4.1.6.)			p.m.	p.m.

* Inclusief reservering Relatienota Giethoorn/Wanneperveen (2.100.000).

Ad 1. De provinciale subsidie bedraagt 50% van de kosten van verwerving en inrichting van een reservaatsgebied Relatienota (eerste fase) of een traditioneel natuurgebied. De subsidie wordt verstrekt aan Het Overijssels Landschap (SOL) en de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten (NM) in Nederland. In 1992 is eenmalig een extra bedrag betaald in verband met de afhandeling van opgeschorte aankopen in het Reestdal en afhandeling van de ruilverkaveling Dedemsvaart-Noord. In 1993 is een extra bedrag begroot in verband met de afhandeling van de ruilverkaveling Giethoorn-Wanneperveen.

Ad 2. De provinciale subsidie bedraagt 50% van de kosten van verwerving en inrichting van een reservaatsgebied Relatienota (tweede fase) en natuurontwikkelingsgebied. De subsidie wordt verstrekt aan SOL en NM.

Ad 3. Deze bijdrage wordt besteed aan te verrichten onderzoek, planvorming en inrichting zowel door de provincie als door externe bureau's om te komen tot de begrenzing van relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden.

Ad 4. Deze budgetsubsidie aan SOL is bedoeld voor het beheer van natuurterreinen (beheerskosten, apparaatskosten, enz.).

ad 5. Bijdrage voor stimulering van particulier natuurbeheer op agrarische gronden (bijvoorbeeld weidevogels), natuurterreinen (bossen) en landgoederen. Voor 1993 is eenmalig f 155.000,-- beschikbaar gesteld.

ad 6. Medio 1993 zal het experiment worden geëvalueerd. Naar aanleiding daarvan kan eventueel een structurele bijdrage gewenst zijn.

Ad 7/8. Bijdrage bedoeld bij de start van projecten en dient als "smeerolie" met een multiplier-effect.

Ad 9. Bijdrage voor kritische inbreng op het gebied van natuurbehoud, landschapsbescherming en milieuzorg en het activeren van de publieke opinie ten aanzien van zaken op dit terrein. Begeleiding van aangesloten organisaties en coördineren van werkzaamheden. Deelname aan overlegvormen over bestemmingsplannen, wegtracés, dijkverbeteringsplannen, ruilverkavelingsplannen en dergelijke. Organisatie van cursussen en opstellen van voorlichtingsprogramma's. Steunfunctie natuur- en milieu-educatie.

Ad 10. Dit betreft het rijksaandeel over **1991.** Deze subsidie is van rijkswege per 1 januari 1992 gestopt.

Ad 11. In stimulerende zin draagt de provincie bij in de totale activiteitskosten van natuur- en milieu-educatieve activiteiten rond thema's in het kader van "Kind in het milieu".

Ad 12. Naast algemeen voorlichtingsmateriaal betreft dit materiaal en dergelijke in het kader van natuur- en landschapszorg.

Ad 13. Bijdrage in projecten die beogen bij een breder publiek belangstelling te wekken voor de waarde van een goed natuur- en milieubeheer.

Ad 14. Het stimuleren van het herstel en beheer van karakteristieke waardevolle landschapselementen door het afsluiten van onderhoudsovereenkomsten met particuliere grondgebruikers. Voor 1992 is het budget van f 611.000,-- niet volledig besteed, er staan nog voor f 112.000,-- verplichtingen open.

Ad 15. Met deze middelen zullen in Noordwest-Overijssel ontsluitingssloten in particuliere riet- en graslanden worden opgeschoond.

Ad 16. Bijdrage voor projecten onderhoud kleine landschapselementen van gemeenten en werkgelegenheids-/scholingsproject van de SCLO in samenwerking met gemeenten. In 1992 is een deel van de H&B-subsidieregeling besteed aan de SOKL.

Ad 17. Bijdrage voor kleine natuurbouwprojecten.

Ad 18. Bijdrage in personeelskosten van medewerkers voorlichting, kosten van vrijwilligerswerk en administratiekosten. Tevens betreft dit de kosten van projecten op het gebied van voorlichting en vrijwilligerswerk.

Ad 19. t/m 24. De onderbouwing van deze voorstellen vindt u in het BNLO. Deze voorstellen worden betrokken bij de begrotingsvoorbereiding 1994 e.v.

Ad 25. De p.m.-post zal de komende tijd concreet worden ingevuld op basis van de concept-Regeling flankerend beleid. Deze concept-regeling is inmiddels van kracht geworden.

6.2. Evaluatie BNLO

Via het jaarlijks op te stellen Natuur- en landschapsuitvoeringsprogramma (NLUP) zal de provincie zo mogelijk de effecten van het beleid in het afgelopen jaar weergeven. In het Uitvoeringsprogramma staan de uitgevoerde en de uit te voeren activiteiten van het afgelopen respectievelijk het komende jaar/de komende jaren. De provincie zal kijken naar de relaties met de bestaande Uitvoeringsprogramma's (milieu en water).

Aan de hand van de evaluatie van het IPO/LNV-convenant in 1994 zal beoordeeld worden of het BNLO in 1994 bijgesteld dient te worden.

In 1994 zal via het NLUP in ieder geval, wanneer er duidelijkheid is, over de drie nader uit te werken gebieden Noordwest-Overijssel, Vechtdal en Noordoost-Twente, mede op basis van het Structuurschema "De Groene ruimte" en de evaluatie van het IPO-LNV-convenant, een nieuwe prioriteitsvolgorde voor de prioritair te begrenzen gebieden worden gemaakt.

6.3. Instellen fonds

De beweegredenen voor het instellen van een natuur- en landschapsfonds zijn:

1. in het convenant is opgenomen, dat de desbetreffende middelen uitsluitend voor de hiervoor aangegeven doeleinden beschikbaar worden gesteld. Wanneer de middelen in hetzelfde jaar niet volledig worden verbruikt dan dienen die voor dat doel gereserveerd te blijven en de rente dient verplicht te worden bijgeschreven.
   De onder B3 en D3 van het convenant genoemde middelen zullen worden besteed aan de daar bij in dit convenant genoemde doeleinden.
   De in een jaar niet bestede middelen kunnen in een volgend jaar worden uitgegeven. Rentebaten en -lasten worden hierbij verrekend;
2. de verwachting bestaat, dat de jaarlijkse uitgaven voor het beoogde beleid zo onregelmatig zullen zijn, dat de uitgaven zonder fondsvorming niet of nauwelijks op een evenwichtige wijze over de begrotingsjaren kunnen worden gespreid. Het gaat hierbij om regelmatig voorkomende schommelingen van meer dan f 1 miljoen;
3. de middelen zijn beschikbaar terwijl de mogelijkheden om deze beleidsmatig verantwoord te besteden pas na procedures in het kader van de Regeling begrenzing natuurontwikkeling RBN (1991) en de Regeling beheersovereenkomsten RBO (1988) kan plaatsvinden. Dit vraagt vrij lange aanloopprocedures. Een groot deel van deze middelen zal naar verwachting pas in de volgende jaren kunnen worden besteed.

In het kader van de te voeren fondsdiscussie eind 1992 zal de provincie bepalen of er een fonds gevormd zal worden.

In de provincie Overijssel kan zich de situatie voordoen dat de aankopen van de gebieden, die in het beheer komen bij SBB sneller verlopen dan de aankopen van de gebieden, die in het beheer komen bij de particuliere NB-organisaties (NM en SOL) of andersom.
De provincie zal in overleg met het rijk overwegen op deze momenten flexibel met de financiën om te gaan in die zin dat het rijk kan voorfinancieren met bestaande budgetten bij aankopen in gebieden, die qua beheer horen bij de particuliere NB-organisaties.

De provincie zal overwegen om in deze situatie gebruik makend van bestaande budgetten de gebieden die in beheer komen bij SBB voor te financieren, onder de voorwaarde dat deze voorfinanciering binnen een nader te bepalen tijdstip financieel verrekend wordt door het rijk.
Gegeven de bestaande situatie:

— 2 subsidiënten (rijk/provincie);
— 1 aankoopinstantie (BBL) en
— 3 terreinbeheerders (SBB/NM/SOL);

is bovenstaande suggestie de meest praktische aanpak.

Ten slotte wordt opgemerkt dat de provincie zeer geïnteresseerd is in de resultaten van de Adviescommissie financiering natuurbeleid. De commissie zal advies uitbrengen over de mogelijkheden om de financiering van het natuurbeleid in Nederland te verbeteren. Het betreft hier met name de financiering van grondverwerving en terreinbeheer.
De provincie ziet hier graag de natuursponsoring door het bedrijfsleven en de mogelijkheden van publieke-private partnership in beeld gebracht. Als laatste kan hierbij betrokken worden het idee het belastingtechnisch aantrekkelijk te maken voor bedrijven en instellingen om te beleggen in natuurprojecten.

De particuliere natuurbeschermingsorganisaties hebben buiten de reservaatsgebieden en buiten de landinrichtingsprojecten hun eigen aankoopbevoegdheid.

Bijlage A

Relatie landbouw-natuur

1. Algemeen

Het provinciale beleid is enerzijds gericht op realisering van de ecologische hoofdstructuur, anderzijds op het stimuleren van een duurzame landbouw.
Realisering van de ecologische hoofdstructuur is uitgewerkt in het BNLO. Daarin is aangegeven waar natuurontwikkeling en de toepassing van de Relatienota gewenst is. Doelstelling van het provinciale natuur- en landschapsbeleid is het duurzaam behoud, herstel en ontwikkeling van karakteristieke natuur- en landschapswaarden en het bevorderen van de mogelijkheden om de natuur en het landschap op een verantwoorde manier te beleven.
De provincie zal op basis van de intentieverklaring met de landbouw een duurzame, concurrerende en veilige landbouw stimuleren, waarbij het Milieubeleidsplan en het Agrarisch ontwikkelingsplan uitgangspunt zijn. Uitwerking van deze doelstellingen gebeurt onder meer in het ruimtelijk beleid. Het BNLO geeft aan waar natuurontwikkeling en de toepassing van de Relatienota gewenst is.

De landbouw heeft om economische en milieuhygiënische redenen behoefte aan schaalvergroting. De blijvende landbouwbedrijven moeten de mogelijkheid hebben tot bedrijfsuitbreiding. Deze behoefte aan bedrijfsuitbreiding kan geïllustreerd worden aan de hand van de behoefte aan grond voor de Overijsselse veehouderij voor de produktie van maïs en gras (ruwvoer) in het jaar 2000. Van de totale oppervlakte cultuurgrond wordt 91% gebruikt voor de produktie van ruwvoer. De behoefte aan ruwvoer is daarmee een goede indicatie voor de gewenste ontwikkeling in de landbouw.
Uitgangspunt is dat ruwvoer uit bedrijfseconomisch en milieuhygiënisch oogpunt zoveel mogelijk op het eigen bedrijf verbouwd moet worden.
Uitbreiding van de behoefte aan ruwvoer op bedrijfsniveau wordt zoveel mogelijk door areaalvergroting gerealiseerd. Rekening houdend met de verwachte bemestingsnormen voor maïs- en grasland is een schatting gemaakt van de grondbehoefte per gemeente, gebaseerd op de verwachte ontwikkeling van de veestapel. Deze schatting gaat uit van een optimale afstemming tussen produktie en verbruik van ruwvoer en een gelijkblijvend melkquotum in het jaar 2000 (een hogere melkgift per koe is hierin verwerkt). De effecten van de overige milieumaatregelen op de grondbehoefte zijn op dit moment niet te schatten en zijn daarom niet meegenomen.

De grondbehoefte voor natuurontwikkeling en reservaatvorming staat weergegeven in het BNLO. Hierbij is rekening gehouden met het voor natuurbeleid beschikbare budget. Uit dit budget worden financiële middelen aangewend voor natuurontwikkeling, de verwerving van reservaatsgebieden en het flankerend beleid. Ten aanzien van het flankerend beleid wordt uitgegaan van een goede invulling door het rijk.
De conclusie is dat zowel natuur- en landbouwdoelstellingen leiden tot behoefte aan grond en een nadere afweging noodzakelijk is. Een afweging op hoofdlijnen gebeurt in het kader van het BNLO. Daarna zal een nadere begrenzing (op perceelsniveau) plaatsvinden via de Regeling begrenzing natuurontwikkelingsgebieden (RBN) en de Regeling beheersovereenkomsten (RBO).

2. Knelpunten

Op grond van de hiervoor beschreven berekening van de behoefte aan cultuurgrond voor de landbouw, de grondbehoefte vanuit de natuur, zoals weergegeven in het BNLO, en de grondmobiliteit blijkt waar zich knelpunten zullen voordoen.

De grondmobiliteit is gebaseerd op de afgelopen jaren. Er is uitgegaan van een aankoopperiode van 20 jaar voor de landinrichtingsgebieden (van plaatsing op het voorbereidingsschema tot het moment dat het plan van toedeling wordt vastgesteld). Hierbij is buiten beschouwing gebleven dat een aantal landinrichtingsprojecten reeds gestart is, er reeds gronden verworven zijn en dat de aankoopperiode varieert van 15 tot 20 jaar.

Om een goede afweging te kunnen maken, is voor de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden de grondbehoefte en de grondmobiliteit nader gespecificeerd. In tabel 1 is de grondbehoefte voor landbouw, natuurontwikkeling en reservaatvorming weergegeven voor de landinrichtingsprojecten waar deze afweging speelt.
De afstemmingsproblematiek spitst zich toe op de landinrichtingsprojecten omdat deze uitgevoerd dienen te worden op basis van in de streekplannen weergegeven ruimtelijke kaders. Bovendien kunnen binnen landinrichtinsprojecten de produktiemogelijkheden voor de landbouw verbeterd worden en bestaan daarnaast goede mogelijkheden voor het realiseren van natuurontwikkelings- en reservaatsgebieden. Binnen landinrichtingsprojecten is het daarnaast wenselijk om de oppervlakte te verwerven natuurontwikkelings- en reservaatsgebieden zoveel mogelijk in evenwicht te brengen met de mogelijkheid tot grondverwerving (zie ook onder 3. Conclusies).

Tabel 1. De grondbehoefte (in hectare) ten behoeve van landbouw, natuurontwikkeling en reservaatsgebieden

landinrichtingsgebieden	landbouw-ontw.*	natuur-ontw.	reservaat			totaal natuurontw. en reservaat
			1e fase	2e fase	totaal	
Saasveld-Gammelke	250	150	–	70	70	220
Rijssen	250	420	40	60	100	520
Losser	350	350	250	500	750	1.100
Olst-Wesepe	400	150	150	–	–	150
Enter	200	200	–	–	50	250
Enschede-Zuid	250	150	–	225	225	375
Raarhoek-Veldhoek	450	60	–	30	30	90
Rouveen	250	310	160	230	390	700
Enschede-Noord	200	100	–	100	100	200

* Landbouwontwikkeling indicatief weergegeven middels grondbehoefte voor ruwvoerproduktie.

In tabel 2 staan de grondmobiliteit (huidige), de oppervlakte van het landinrichtingsgebied en de daaruit te berekenen oppervlakte mobiele grond in 20 jaar.

Tabel 2. De grondmobiliteit in relevante landinrichtingsgebieden over 20 jaar

Landinrichtingsgebieden	opp. (ha) landinr.-gebied	opp. (ha) cultuur-grond	grond-mobiliteit (%)	mobiele opp. in 20 jaar	
				100%	50%
Saasveld-Gammelke	3.240	1.950	0,5	300	150
Rijssen	3.310	2.550	1	700	350
Losser	8.450	5.750	0,5	800	400
Olst-Wesepe	4.130	3.150	1,5	1.240	620
Enter	4.200	2.700	1,5	1.300	650
Enschede-Zuid	5.435	4.000	1	1.000	500
Raarhoek-Veldhoek	3.630	2.810	1	700	350
Rouveen	5.950	4.500	2,5	3.000	1.500
Enschede-Noord	3.830	1.750	0,5	400	200

Het aankoopbeleid van de overheid is erop gericht de prijsvorming van landbouwgrond niet te beïnvloeden. In de praktijk betekent dit dat de overheid niet meer dan 30% van de landbouwgrond die op de markt komt, koopt. Daarnaast kan waar nodig grond verworven worden door de inzet van

flankerend beleid. Er wordt vanuit gegaan dat door de geconcentreerde inzet van flankerend beleid nog eens 20% extra verworven kan worden in de knelpuntgebieden.
Uit vergelijking van de oppervlakte die door de overheid verworven kan worden (50% van de mobiele grond) en de grondbehoefte van de landbouw blijkt dat in drie gebieden problemen met de grondverwerving te verwachten zijn, te weten Saasveld-Gammelke, Rijssen en Losser.

3. Conclusies

Het provinciale beleid is enerzijds gericht op realisering van de ecologische hoofdstructuur, anderzijds op het stimuleren van een duurzame landbouw. Dit leidt ertoe, dat de provincie voor de blijvende landbouwbedrijven de kansen voor bedrijfsontwikkeling en daarmee voor bedrijfsvergroting wil behouden. In zone I en II wordt de ontwikkeling van de landbouw gestimuleerd, in zone III is ontwikkeling van de landbouw mogelijk, voor zover niet strijdig met de ontwikkeling van natuur en landschap. De overheid zal daarom terughoudend zijn bij het verwerven van cultuurgrond, om ruimte te laten aan blijvende landbouwbedrijven, om grond te verwerven en om prijsopdrijving te voorkomen.
Het provinciale beleid is gericht op het realiseren van de doelstellingen van het BNLO. De ambities die uit dit beleid voortvloeien moeten ook blijken. Dit komt tot uitdrukking door in gebieden waar knelpunten te verwachten zijn tussen de ontwikkeling van de landbouw en de natuur te komen tot een geconcentreerde inzet van het flankerend beleid. Hierdoor wordt het mogelijk meer middelen in te zetten voor het verwerven van cultuurgrond.
Uitgangspunt bij de afweging landbouw-natuur is, dat het aangeven van natuurontwikkelings- en reservaatsgebieden geen negatieve effecten mogen opleveren voor de ontwikkeling van de landbouw. Voor de aangewezen natuurontwikkelings- en reservaatsgebieden geldt, dat daar in landinrichtingsverband in principe geen rijksbijdrage voor de verbetering van de externe produktie-omstandigheden voor de landbouw gegeven wordt. Daarnaast beperkt deze aanwijzing de ruilingsmogelijkheden. Dit hoeft niet tot problemen te leiden in het landinrichtingsproces als de aangewezen oppervlakte natuurontwikkeling en reservaat binnen een landinrichtingsproces in evenwicht is met de mogelijkheden tot grondverwerving.
Concreet betekent dit voor de afweging van natuurontwikkeling in relatie tot de ontwikkeling van de landbouw het volgende.
Voor het landinrichtingsgebied Saasveld-Gammelke is het verschil tussen wat realiseerbaar geacht wordt en vanuit natuurbeleid gewenst zodanig dat de oppervlakte voor natuurontwikkeling en reservaatsvorming is aangepast. De oppervlakte natuurontwikkeling wordt teruggebracht tot 90 hectare. Het zuidelijke gedeelte van het natuurontwikkelingsgebied Deurningerbeek/Slangenbeek heeft vanuit de natuur minder hoge prioriteit en blijft buiten het landinrichtingsproces. De oppervlakte voor natuurontwikkeling en reservaatsvorming wordt hiermee 160 hectare. Deze 160 hectare valt grotendeels binnen de marges van de dankzij de geconcentreerde inzet van het flankerend beleid verwerfbaar geachte oppervlakte. In het landinrichtingsproject Rijssen wordt, in het geval dat de claims van de andere sectoren zeer beperkt zijn, de oppervlakte voor natuurontwikkeling en reservaatsvorming teruggebracht naar 370 hectare. Vanwege de grote betekenis voor de natuur wordt een wat ruimere marge dan de 50% van de mobiele grond gehanteerd. Bij de landinrichting Losser blijkt dat er een groot verschil bestaat tussen de claims vanuit de natuur en die vanuit de landbouw. De oppervlakte voor natuurontwikkeling en reservaatsvorming is daarom aanzienlijk teruggebracht van 1.100 naar 600 hectare, maar blijft ambitieus als uitgegaan wordt van de huidige grondmobiliteit.

Bijlage 0

Gebruikte afkortingen

ACNL	Adviescommissie natuur en landschapszorg
AMvB	Algemene maatregel van bestuur
BBL	Bureau beheer landbouwgronden
CBL	Commissie beheer landbouwgronden
EGM	Effectgerichte maatregelen (tegen verzuring)
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EVI	Entrofiëring verdroging en integraal waterbeheer
H en B	Herstel en bouw
HBD	Herinrichting met bijzondere doelstelling
IMP	Integraal milieuplan
IPO	Interprovinciaal overleg
LNO	Landbouw, natuur en openluchtrecreatie (Provinciale directie van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij)
LNV	Landbouw, natuurbeheer en visserij
MBPO	Milieubeleidsplan provincie Overijssel
NB	Natuurbeschermingsorganisaties
NBP	Natuurbeleidsplan
NM	Vereniging tot behoud van natuurmonumenten in Nederland
NME	Natuur- en milieu-educatie
NMO	Natuur en milieu Overijssel
NMP	Nationaal milieubeleidsplan
NURG	Nadere uitwerking rivierengebied
PCBL	Provinciale commissie beheer landbouwgronden
PEHS	Provinciale ecologische hoofdstructuur
PS	Provinciale staten
RAL/ROL	Regeling aanwijzing c.q. onderhoudsovereenkomsten landschapselementen
RBN	Regeling begrenzing natuurontwikkelingsgebieden
RBO	Regeling beheersovereenkomsten
RVH	Regeling verlening hervestigingstoeslag
SBB	Staatsbosbeheer
SBNL	Stichting behoud natuur en leefmilieu
SCLO	Stichting coördinatie landschapsonderhoud Overijssel
SOKL	Subsidieregeling onderhoud kleine landschapselementen
SOL	Stichting Het Overijssels Landschap
VOLO	Verordening onderhoudsovereenkomsten landschapselementen Overijssel
WAR	Werkgroep aankoop reservaatsgebieden
WHPO	Waterhuishoudingsplan provincie Overijssel
WSA	Werkgroep staatsaankopen

Bijlage 1

Het IPO/LNV-convenant

Op 18 december 1990 werd namens het Kabinet en namens het Interprovinciaal overleg een bestuursakkoord ondertekend. In dat bestuursakkoord is in onderdeel 3.7. het navolgende opgenomen met betrekking tot landbouw, natuurbeheer en visserij.

3.7.1. Rijk en provincies zullen ieder vanuit ieders beleidsinhoudelijke verantwoordelijkheid gezamenlijk vorm geven aan de uitvoering van het Natuurbeleidsplan (NBP). Op basis hiervan zullen taken in het kader van de Natuurbeschermingswet (NBW) en de Regeling onderhoudsovereenkomsten landschapselementen (ROL)/Regeling aanwijzing landschapselementen (RAL) naar de provincies worden gedecentraliseerd.
Het rijk en het Interprovinciaal overleg zullen in 1990 een convenant sluiten over een financiële regeling die de uitvoering van het NBF in al zijn voor de provincies relevante facetten omvat, alsmede de decentralisatie in het kader van de NBW en ROL/RAL.

3.7.2. Rijk en provincies zullen ernaar streven om uiterlijk in 1992 overeenstemming te bereiken over de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen rijk en provincies aangaande de landinrichting, de planningsprocedure openluchtrecreatie en het beheer van terreinen van SBB.

Dit convenant is een uitwerking van en dient gelezen te worden in samenhang met het eerder genoemde bestuursakkoord rijk-Interprovinciaal overleg.
Overeenkomstig artikel 1.2. van het bestuursakkoord rijk/IPO kunnen partijen in de komende jaren in afwijking van of in aanvulling op dit convenant verdergaande decentralisatie overeenkomen.

Op 11 juni 1990 is de regeringsbeslissing Natuurbeleidsplan uitgebracht en op 3 juli 1990 is de regeringsbeslissing Structuurnota landbouw uitgebracht. Beide maken een uitwerking aangaande de verhouding tussen het rijk en de provincies in een convenant wenselijk. Op 26 november en 17 december 1990 heeft de regering met de Tweede Kamer van gedachten gewisseld over de uitvoering van het Natuurbeleidsplan, respectievelijk de Structuurnota landbouw.

Gelet op de wederzijdse behoefte om invulling te geven aan een convenant landbouw, natuurbeheer en visserij-Interprovinciaal overleg.

Verklaren:

overeen te komen als volgt,
de Staat der Nederlanden, ten deze vertegenwoordigd door de staatssecretaris van landbouw, natuurbeheer en visserij

en

de gezamenlijke provinciale besturen, die daartoe de voorzitter en de secretaris van het Interprovinciaal overleg (hierna te noemen "de provincies") hebben gemachtigd.

1. Natuurbeleidsplan

A. 1. Het rijk en de provincies achten het uitvoeren van het natuur- en landschapsbeleid een gezamenlijke verantwoordelijkheid.
2. Het rijk neemt initiatieven voor het beleid gericht op (inter)nationaal van belang zijnde waarden, de provincies nemen initiatieven voor het beleid gericht op algemene waarden op regionaal niveau.
3. De provincies vervullen met betrekking tot de nadere invulling van het beleid ter realisering van de ecologische hoofdstructuur een centrale rol bij het begrenzen van projecten. Dit betreft met name de instrumenten Relatienota, landinrichting en natuurontwikkeling.
4. Voor de uitvoering van de ecologische hoofdstructuur door de provincies worden in dit convenant nadere afspraken gemaakt voor de jaren 1991 tot en met 1994.
5. De provincies streven ernaar door middel van het provinciale ruimtelijk milieu- en waterbeleid een bijdrage te leveren aan de basisbescherming van de ecologische hoofdstructuur.
6. Het rijk zal bij de realisatie van het beleid, gericht op de algemene natuur- en landschapswaarden, ondersteuning verlenen door:
   — de formulering van een adequaat rijks ruimtelijk, milieu- en waterbeleid;
   — onderzoek, kennis, voorlichting en voorbeeldprojecten.

B. 1. De provincies en het rijk zijn bereid, zulks met inachtneming van het onder B.3. gestelde, in financieel opzicht voor 50% deel te nemen aan:
   — de realisering van de reservaatvorming van de tweede 100.000 hectare relatienotagebied conform de procedure voor de eerste 100.000 hectare;
   — de verwervings- en inrichtingskosten van natuurontwikkelingsprojecten gelegen in de invloedssfeer van de particuliere terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties.
2. De provincies zijn, met inachtneming van het gestelde onder F, bereid in financieel opzicht deel te nemen aan de subsidiëring van beheerskosten van relatienotareservaten en natuurontwikkelingsobjecten gelegen in de invloedssfeer van de provinciale landschappen, op dezelfde wijze als dat thans voor natuurterreinen en relatienotareservaten het geval is.
3. Voor de uitvoering van dit beleid (verwerving en inrichting) ontvangen provincies de volgende bedragen: 1991 f 5 miljoen, 1992 f 10 miljoen, 1993 f 15 miljoen, 1994 f 25 miljoen.
   Deze bedragen zijn maatgevend voor de provinciale subsidiëring van particuliere natuurbeschermingsactiviteiten zoals die in het voorafgaande zijn aangegeven. De bedragen zijn gebaseerd op f 30.000,-- per hectare reservaat en f 40.000,-- per hectare natuurontwikkeling (verwerving en inrichting). Dit impliceert dat bij hogere respectievelijk lagere kosten de taakstelling naar beneden, respectievelijk naar boven wordt bijgesteld.
4. De provincies zullen, binnen het kader van de beschikbare middelen genoemd onder B.3., bijdragen aan het realiseren van de landelijke taakstellingen voor natuurontwikkeling en toepassing van de Relatienota, zoals opgenomen in het Natuurbeleidsplan.
5. De provincies en het rijk zijn bereid in financieel opzicht voor 50% deel te nemen aan de aankopen van de traditionele natuurgebieden gelegen binnen de invloedssfeer van particuliere terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties, alsmede de op dit moment gebruikelijke inrichting hiervan.
   Het rijk zal, met het oog op het gewenste beheer, streven naar compensatie voor de beperkte extensivering van de verwerving van traditionele natuurgebieden door toepassing van een natuurbijdrageregeling en (zonodig) door een intensivering van de toepassing van artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

C. Aanwending van het relatienota-instrumentarium (tweede fase) is buiten ecologische hoofdstructuur mogelijk tot een maximum van 10% in:
   a. de in de Vierde nota RO genoemde veenweidegebieden;
   b. de inzijggebieden van ondiep grondwater rondom kerngebieden;
   c. de in de provinciale beleidsplannen natuur en landschap aangeduide gebieden.

D. 1. De provincies en het rijk streven ernaar om in een periode van circa 5 jaar de concrete gebiedsbegrenzing relatienotagebieden (tweede fase) te hebben afgerond.
2. In deze periode zullen beide partijen een zo groot mogelijk areaal natuurontwikkelingsgebieden concreet begrenzen, mede met inachtneming van de te verwachten budgetten.
3. Voor het in dit kader (doen) verrichten van activiteiten ontvangen de provincies in de periode 1991 tot en met 1994 een bedrag van f 11,3 miljoen bestaande uit een structurele

jaarlijkse bijdrage van f 2 miljoen en een incidentele bijdrage van f 1,1 miljoen in de jaren 1991, 1992, 1993.

E. Voor de realisering van verbindingszones uit de ecologische hoofdstructuur (buiten relatienotagebieden en natuurontwikkelingsgebieden) doet het rijk geen beroep op provinciale middelen.

F. 1. Dit convenant geldt wat betreft het onderdeel Natuurbeleidsplan voor de jaren 1991 tot en met 1994. Beide partijen spreken de intentie uit voor de daaropvolgende jaren de hoofdlijnen van dit convenant te continueren en daarover tijdig nieuwe afspraken te maken. Daaraan voorafgaand zal in 1994 een herijking van dit onderdeel van het convenant plaatsvinden. Met het oog op deze herijking en de effectuering daarvan zullen beide partijen in 1993 starten met de voorbereiding.
2. De herijking zal zich richten op de gerealiseerde taakstelling in relatie tot het budget, de verdeling van de arealen over de provincies en de structurele formatie. Bij deze herijking zal tevens een afspraak over de financiering van onder B.2.2. bedoelde beheerskosten worden gemaakt.

2. Regeling aanwijzing landschapselementen/Regeling onderhoudsovereenkomsten landschapselementen

1. De RAL/ROL wordt per 1 januari 1992 door het rijk overgedragen aan de provincies. Het rijk en de provincies zullen nadere afspraken maken over de wijze waarop deze overdracht concreet zal plaatsvinden. Daarbij zullen de provincies voorzien in adequate regelingen.
2. Het rijk zal, binnen de juridische mogelijkheden daartoe, de feitelijke uitvoering van de lopende overeenkomsten per 1 januari 1992 overdragen aan de provincies.
3. Voor de uitvoering van dit beleid ontvangen de provincies f 5,1 miljoen, inclusief overhead en onder aftrek van de uitgaven die het rijk nog doet voor lopende overeenkomsten.
4. Rekening houdend met de lopende overeenkomsten en de daaruit voortvloeiende juridische en bestuurlijke verplichtingen, kunnen de provincies aan het landschapsonderhoud een eigen invulling geven. Dit betekent dat het de provincies vrij staat om na de decentralisatie uitbreiding aan de RAL/ROL te geven dan wel de eigen regelingen daarmee samen te voegen.

3. Natuurbeschermingswet

Met inachtname van de verdere behandeling van het ontwerp tot herziening van de Natuurbeschermingswet streven het rijk en de provincies ernaar een aantal bevoegdheden en taken van het rijk naar de provincies te doen overgaan, inclusief de financiering hiervan.
Vooruitlopend op de resultaten hiervan zullen voor de in het Waddengebied aangewezen natuurmonumenten nadere afspraken worden uitgewerkt in een tussen de Waddenprovincies en de minister van landbouw, natuurbeheer en visserij af te sluiten bestuursovereenkomst.

4. Staatsbosbeheer

Ten aanzien van de betrokkenheid van de provincies bij de functietoekenning van de terreinen in beheer bij Staatsbosbeheer wordt overeengekomen dat Staatsbosbeheer zorg zal dragen voor een afdoende afstemming met het provinciale beleid, volgens een nader tussen de directeur Landbouw, natuur en openluchtrecreatie en het betrokken college van gedeputeerde staten overeen te komen procedure.

5. Landbouw

De Structuurnota landbouw zal een regionale uitwerking krijgen in SNL-landbouwontwikkelingsnota's. De provincies zijn bereid mee te werken aan de opstelling van provinciale landbouwontwikkelingsnota's onder de voorwaarde dat daarbij voorstellen kunnen worden gedaan voor regiospecifieke toespitsing van het landbouwinstrumentarium.

6. Landinrichting en openluchtrecreatie

1. Bij de evaluatie en de eventuele aanpassing van taakverdeling en procedures in de landinrichting en de openluchtrecreatie zal het IPO in een vroegtijdig stadium worden betrokken.
2. In de herfst van 1991 zal worden gestart met de opzet van de evaluatie van de landinrichting, inclusief de taakverdeling tussen rijk en provincies. De provincies zullen bij deze evaluatie worden betrokken.
3. In een begin 1991 te houden overleg van de Directoraat-Generaal landelijke gebieden en kwaliteitszorg met het Interprovinciaal overleg zal de planningsprocedure openluchtrecreatie aan de orde worden gesteld. Het voorstel van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij aangaande de programmmerings- en financieringsstructuur zal hierbij worden betrokken.

7. Natuur- en milieu-educatie

Het rijk zal in het kader van het nog op te stellen raamplan natuur- en milieu-educatie inhoud geven aan de moties Feenstra en Esselink c.s. over de uitbouw en decentralisatie van natuur- en milieu-educatieve activiteiten.

8. Financiën

1. De in dit convenant onder 1.B.3., 1.D.3. en 2 genoemde middelen zullen aan de provincies worden uitgekeerd met gebruikmaking van de zogenaamde integratie-uitkering uit het provinciefonds.
   Voor de onder 1.B.3., 1.D.3. en 2 genoemde bedragen worden de verdeelsleutels gehanteerd die in de bij dit convenant behorende bijlage zijn aangegeven.
   In de bijlage wordt eveneens weergegeven welke bedragen de afzonderlijke provincies ontvangen tot en met 1994 op basis van deze verdeelsleutel.
2. De onder B.3. en D.3. genoemde middelen zullen worden besteed aan de daarbij in dit convenant genoemde doeleinden. De in een jaar niet bestede middelen kunnen in een volgend jaar worden uitgegeven. Rentebaten en -lasten worden hierbij verrekend.
3. Voor het jaar 1991 zullen de middelen op basis van besluiten van de staatssecretaris van landbouw, natuurbeheer en visserij worden toegekend en uitgekeerd via de begroting van landbouw, natuurbeheer en visserij.
   Voor de jaren 1992 tot en met 1994 zal in een op te stellen AMvB ex artikel 160e van de Provinciewet, gehoord het Interprovinciaal overleg, aangegeven worden hoe de bedragen, op basis van hiervoor genoemde verdeelsleutels, via het provinciefonds worden verdeeld.
4. Op basis van de onder 1.F. genoemde herijking zullen het Interprovinciaal overleg, landbouw, natuurbeheer en visserij en de beheerders van het provinciefonds uiterlijk in april 1994 besluiten in hoeverre, op basis van dan voorhanden zijnde gegevens, een eenmalige uitname uit het provinciefonds wenselijk en noodzakelijk is teneinde een op basis van de herijking te bepalen (aangepaste) verdeling van middelen over de provincies te kunnen realiseren. Deze uitname zal maximaal 3/4 kunnen bedragen van het bedrag dat in 1994 aan het provinciefonds is toegevoegd. Over de besteding van die middelen voor de jaren 1995 en later zullen landbouw, natuurbeheer en visserij en het Interprovinciaal overleg in principe in 1994 een convenant sluiten.

9. Gestructureerd overleg

In beginsel zal tweemaal per jaar een bestuurlijk overleg met de minister en/of de staatssecretaris en viermaal per jaar een overleg tussen een bestuurlijke delegatie van het Interprovinciaal overleg en één of beide directeuren-generaal van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij plaatsvinden.
Het ambtelijk overleg tussen het ministerie en het Interprovinciaal overleg vindt daar waar mogelijk al in de voorbereidingsfase van beleidsvorming plaats.

10. Tussenbalans

1. Partijen komen overeen dat de in dit akkoord gemaakte afspraken worden beschouwd als een eerste invulling van nader tussen rijk en provincies in het kader van de tussenbalans te maken afspraken inzake decentralisatie van taken.
   Partijen komen derhalve in dat verband overeen dat voor eind 1991 nader zal worden vastgelegd welke consequenties algemene afspraken inzake decentralisatie tussen rijk en provincies moeten krijgen voor de in dit akkoord overeengekomen onderwerpen of anderszins.
2. Partijen komen overeen de in de artikelen 1.B.3. en 1.D.3. genoemde bedragen aan te passen ingeval het voor het NBP beschikbare budget voor deze posten als gevolg van de tussenbalans en/of de rijksbegroting aan wijzigingen onderhevig is.

11. Slotbepaling

Ingeval één van beide partijen van oordeel is dat sterk gewijzigde omstandigheden nopen van dit convenant af te wijken, geschiedt zulks niet dan nadat partijen daarover overleg hebben gevoerd.

Bijlage 2

Uitgangspunten bij het formuleren van de hoofdlijnen van het financiële beleid

1. Het Natuurbeleidsplan van het rijk.
   De provincie kan in hoofdlijnen met het plan instemmen.
   In het verlengde hiervan ligt het Meerjarenprogramma natuur en landschap 1992-1996.

2. Het convenant IPO/LNV d.d. 9 april 1991.
   De provincie heeft het convenant mede ondertekend.

3. Uitgaan van de volgende vooronderstellingen:
   — stabiele grondprijs;
   — te verwachten budgetten (reële cijfers t/m 1994; 1995 e.v. uitgaan van 1994);
   — flankerend beleid: Hervestigingsregeling voor agrarische bedrijven voor natuurontwikkelingsgebieden en relatienotagebieden en een toeslag op de grondprijs (rijksbeleid) geschat 5%;
   — aangekondigde korting op het IPO/LNV-convenant 5%;
   — 5% korting in verband met de aankoop van agrarische gebouwen.

4. Financiën.
   De eerste fase relatienotabeleid is door de provincie gefinancierd via begrotingspost aankoopsubsidie natuurterreinen, jaarlijks voor relatienotareservaten gemiddeld f 1,2 mln.
   Deze wordt niet meegenomen in de berekening. Het gaat in totaal om 10.304 ha.
   Het gaat nu om de Tweede fase Relatienota en natuurontwikkeling. Deze wordt gefinancierd op grond van de tussen rijk en provincie in het IPO/LNV-convenant gesloten overeenkomst.
   De 30-jarige taakstelling van het IPO/LNV-convenant is 7.200 ha natuurontwikkeling en 11.060 ha Relatienota Tweede fase waarvan 4.400 ha reservaats- en 6.600 ha beheersgebied (streefbeeld). Totaal te verwerven volgens taakstelling 7.200 + 4.400 = **11.600 ha voor 30 jaar.**
   In het IPO/LNV-convenant zal ten behoeve van de aankoop van reservaatsgebieden en natuurontwikkelingsgebieden voor de particuliere natuurbeschermingsorganisaties aan de provincie in de periode 1991 tot en met 1994 f. 8.030 mln en in de periode 1995 tot en met 1998 jaarlijks f. 3.650 mln worden betaald.

5. Mocht één van de onderdelen van de punten 1, 2, 3 of 4 wezenlijk veranderen dan betekent dat bijstelling van dit overzicht.

Koppeling middelen-te verwerven oppervlakten natuurontwikkeling/relatienotareservaat

I. *Middelen in de planperiode 1991-1998*

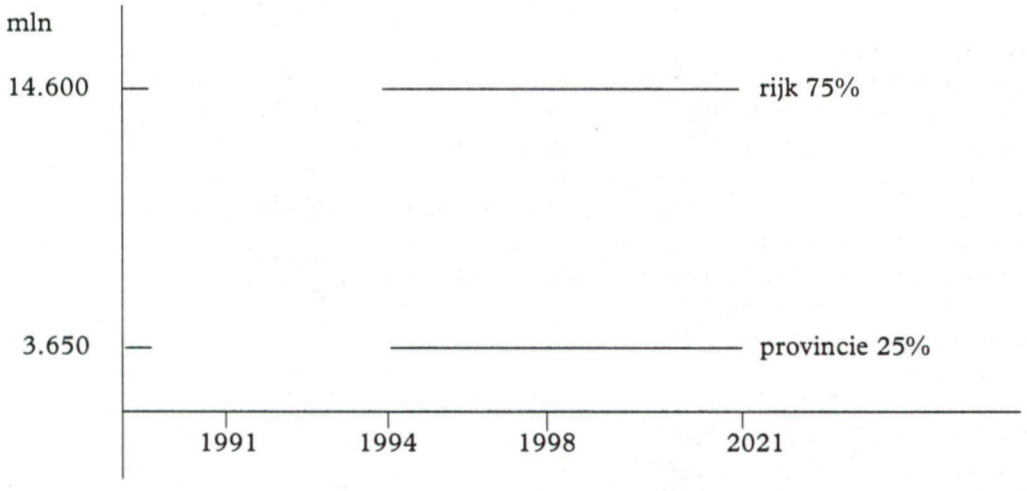
Provinciale bijdrage (op basis van het IPO/LNV-convenant)

1991 t/m 1994	8.030 mln
1995 t/m 1998	14.600 mln (3.650 mln per jaar)
	22.630 mln

In totaal zal 4x dit bedrag beschikbaar zijn omdat het rijk ook 50% van de aankopen voor SOL en NM en 100% van de aankopen voor SBB subsidieert (zie grafiek hieronder). Het totale budget voor de periode 1991 tot en met 1998 wordt dan 4 x f 22.630 mln = **f 90.520 mln.**
Hiervan dient de hierboven aangegeven korting van in totaal 15% te worden afgetrokken.
Beschikbaar is dan in totaal 90.520 - 13.578 = **76.942 mln.**

II. *Middelen voor de periode 1999-2021*
Voor de periode 1999-2021 zal bij gelijkblijven van de budgetten beschikbaar komen:
f 3.650 mln x 4 x 22 jaar = **f 321.200 mln.**
Hiervan dient ook de aangegeven korting van in totaal 15% te worden afgetrokken.
Beschikbaar is dan f 321.200 - f 48.180 = **f 273.020 mln.**

I + II. Voor de gehele periode van 1991-2021 is in totaal f 90.520 + f 321.200 = f 411.720 mln beschikbaar.
Verminderd met de aangegeven korting van in totaal 15% is uiteindelijk beschikbaar **f 349.962 mln.**
Op grond van de gemiddelde grondprijs in Overijssel f 50.000,-- per ha kan hiermee circa 7.000 ha verworven worden.
Mocht blijken dat er financiële problemen komen door een te groot aanbod van reeds begrensde gronden, dan hebben gedeputeerde staten altijd de mogelijkheid door temporisering van vaststelling van nieuwe beheer- en begrenzingenplannen, een oplossing te bieden.

Bijlage 3

Overzicht belangrijkste beleidsinstrumenten op het gebied van natuur en landschap

Algemeen

In deze bijlage wordt een overzicht gegeven van het beleidsinstrumentarium bruikbaar voor behoud en ontwikkeling van natuurgebieden en waardevolle agrarische cultuurlandschappen.
Per beleidsinstrument wordt aangegeven:
— doel;
— systeem;
— uitvoerende instantie;
— rol van de provincie.

Achtereenvolgens komen aan de orde:
I. relatienotabeleid;
II. natuurontwikkeling (RBN 1991);
III. Provinciale subsidieregeling aankoop natuurgebieden;
IV. Rijkssubsidieregeling aankoop natuurgebieden;
V. Verordening onderhoudsovereenkomsten landschapselementen Overijssel (VOLO);
VI. Subsidieregeling herstel en bouw natuur en landschap;
VII. Subsidieregeling onderhoud kleine landschapselementen (SOKL);
VIII. Wet op de ruimtelijke ordening;
IX. Natuurbeschermingswet;
X. Natuurschoonwet;
XI. Boswet;
XII. Beschikking natuurbijdragen;
XIII. Wetlandconventie;
XIV. Regeling bijdragen bos- en landschapsbouw 1991.

I. Relatienota-instrumentarium

Doel
Het kader scheppen voor mogelijkheden tot het richten of mede richten van de opzet en de bedrijfsvoering van landbouwbedrijven, binnen daartoe aangewezen gebieden, op het beheer van natuur en landschap en het aanwijzen van cultuurgronden ten behoeve van reservaatsvorming.

Systeem
— Het begrenzen van relatienotagebieden door gedeputeerde staten.
— Vaststelling van beheersplannen.
— Het op vrijwillige basis sluiten van beheersovereenkomsten tussen ondernemers van een landbouwbedrijf en het Bureau beheer landbouwgronden en het verlenen van een vergoeding.
— Het op basis van vrijwilligheid sluiten van onderhoudsovereenkomsten voor landschapselementen door gebruiksgerechtigden en het verlenen van een vergoeding.
— Verwerven van cultuurgronden ten behoeve van terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties.
— De voormalige EEG-regeling voor probleemgebieden (de zogenaamde Bergboerenregeling) is in de Regeling beheers overeenkomsten RBO 88 opgenomen.

Uitvoerend orgaan
De minister van landbouw, natuurbeheer en visserij en gedeputeerde staten.

Bijzonderheden
Geen.

Rol van de provincie
Gedeputeerde staten doen voorstellen tot concrete begrenzing, de Provinciale commissie beheer landbouwgronden adviseert gedeputeerde staten over het Beheersplan voor een relatienotagebied. Gedeputeerde staten stellen uiteindelijk het beheersplan inclusief de begrenzing vast.

II. Regeling begrenzing natuurontwikkelingsprojecten

Doel
Ten behoeve van te realiseren natuurontwikkelingsprojecten vaststellen van de begrenzing van het uit te voeren project en vaststelling van het aankoopgebied waarbinnen gronden ten behoeve van dat project zullen worden verworven.

Systeem
De in het natuurbeleidsplan opgenomen mogelijkheden voor natuurontwikkeling kunnen worden gerealiseerd op te verwerven cultuurgronden. Aankoop van cultuurgronden kan met subsidie van de overheid in het algemeen niet buiten landinrichtingsgebieden, reservaten aangewezen in het kader van Relatienota en landgoederen. Om concreet aan te geven waar natuurontwikkelingsprojecten kunnen worden gesitueerd en waar het aankoopgebied dat daarvoor nodig is, is gelegen.
Gedeputeerde staten kunnen, op een vergelijkbare wijze als met begrenzing van relatienotagebieden, begrenzingen vaststellen. Binnen een officieel begrensd natuurontwikkelingsproject bestaat voor het Bureau beheer landbouwgronden een aankoopplicht.
Een en ander is vastgelegd in de Regeling begrenzing natuurontwikkelingsprojecten (1991) gepubliceerd in de Staatscourant van 28 juni 1991, nr. 123.

Uitvoerend orgaan
Provincie in samenwerking met uitvoerende diensten van het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij.

Rol van de provincie
Dezelfde als bij de Relatienota.

III. Provinciale subsidieregeling aankoop natuurgebieden

Doel
Het doen verwerven van natuurgebieden volgens een daartoe op te stellen gericht aankoopplan.

Werkingswijze
Subsidies worden verstrekt met een maximum van 50% in de aankoopkosten van natuurgebied ten behoeve van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten en de Stichting Het Overijssels Landschap. De overige 50% wordt gesubsidieerd door het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij. Onder natuurgebied wordt verstaan, reservaatsgebied (in het kader van de Relatienota), traditioneel natuurgebied (heide, bos, riet, enz.) en landgoederen.

Voor subsidies van aankoop van reservaatsgebied uit de Eerste fase van de Relatienota wordt een groot gedeelte van het beschikbare budget gebruikt (circa f 1.200.000,--). De overige f 400.000,-- is bestemd voor de verwerving van traditionele natuurgebieden.
De huidige begrotingspost bedraagt f 1.600.000,--.

Uitvoerende instantie; rol van de provincie
De provincie is voor haar deel (50%) de subsidieverstrekkende instantie. In goed overleg met het ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij wordt een gezamenlijk beleid gevoerd, waarbij beide partijen elk 50% in de aankoopkosten subsidiëren.

IV. Rijkssubsidieregeling aankoop natuurgebieden

Doel
Het doen verwerven of het zelf verwerven van bos- en natuurgebieden en reservaatsgebieden volgens daartoe geformuleerde criteria in het Natuurbeleidsplan.

Werkwijze
Subsidies worden verstrekt in de aankoopkosten van de verschillende gebieden ten behoeve van de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten en de Stichting Het Overijssels Landschap. Bovendien worden aankopen gerealiseerd ten behoeve van het Staatsbosbeheer. De verdeling tussen de genoemde terreinbehorende instanties is vastgelegd in een eerstgegadigden kaart waarin de provincie is verdeeld in "invloedssferen" voor de drie genoemde instanties.
Uitvoerende instantie; rol van de provincie
Het Bureau beheer landbouwgronden (BBL) en de consulent Natuur, bos, landschap en faunabeheer (NBLF) zijn belast met de uitvoering van dit beleid.
De provincie adviseert in twee werkgroepen waarin het aankoopbeleid wordt afgestemd; de Werkgroep staatsaankopen (WSA) en de Werkgroep aankopen reservaatsgebieden (WAR). Daarnaast wordt in de Provinciale adviescommissie natuur en landschapszorg (ACNL) overleg gevoerd tussen rijk en provincie over de diverse aspecten van het aankoopbeleid.

V. Verordening onderhoudsovereenkomsten landschapselementen Overijssel (VOLO)

Doel
Het stimuleren van het opknappen en vervolgens onderhouden van karakteristieke waardevolle landschapselementen, met name houtwallen, houtsingels, hagen, boselementen, natuurelementen, kleine wateren en beken.

Systeem
Door de gebruiksgerechtigde (eigenaar of pachter) van gronden, niet zijnde een (semi-)overheidsinstelling kan op basis van de VOLO een onderhoudsovereenkomst worden afgesloten. Deze verplicht de gebruiksgerechtigde tot het uitvoeren van bepaalde onderhoudswerkzaamheden, waarvoor hij/zij een jaarlijkse vergoeding (100%) ontvangt. Een onderhoudsovereenkomst wordt afgesloten voor een periode van minimaal zes jaar. In de onderhoudsovereenkomst kan ook het eenmalig wegwerken van achterstallig onderhoud worden geregeld, en soms ook de aanleg van nieuwe poelen. De verordening is van toepassing in bepaalde delen van de provincie.

Uitvoerende instantie
Provincie Overijssel en de Stichting coördinatie landschapsonderhoud Overijssel (SCLO). Tussen provincie en SCLO zijn werkafspraken gemaakt inzake de uitvoering van de VOLO. De SCLO is aanspreekpunt voor gebruiksgerechtigden en bereidt het afsluiten van contracten voor.

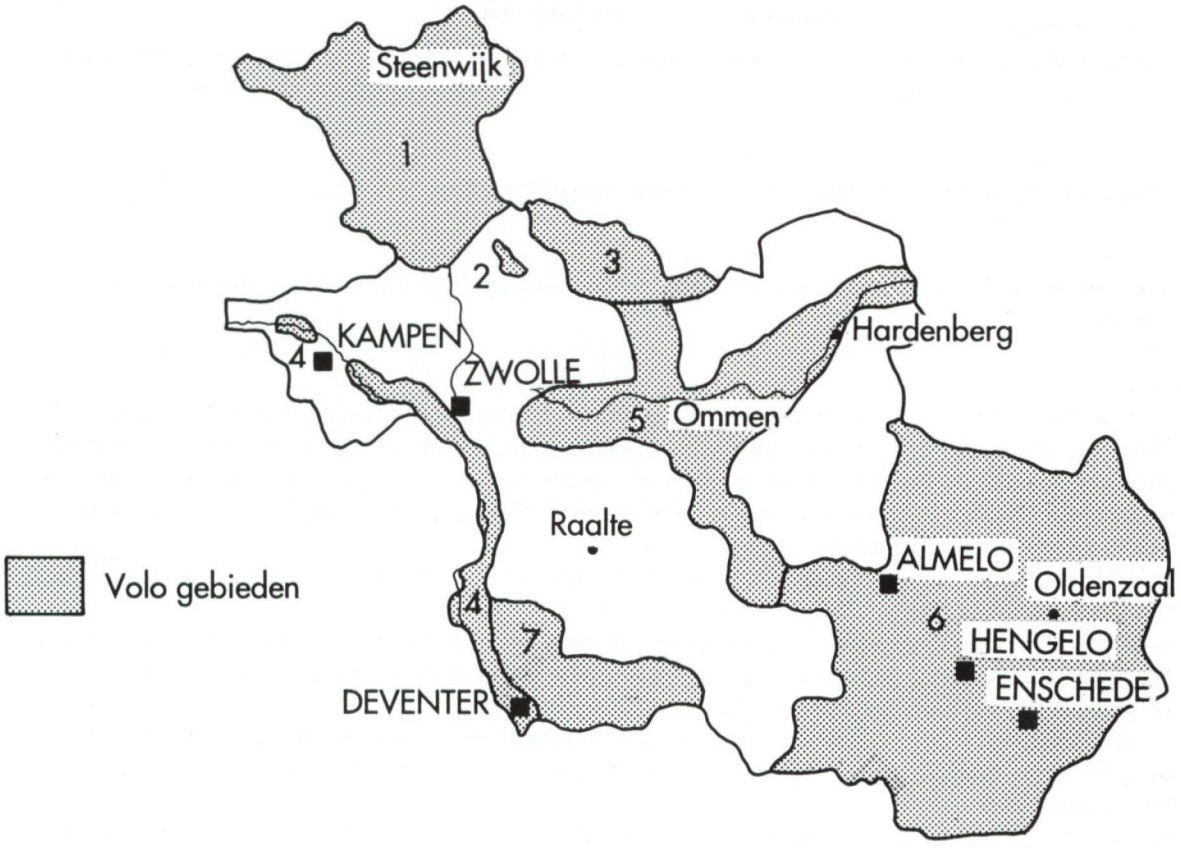
Rol van de provincie
Het aangeven van prioriteitsgebieden, het inhoudelijk beoordelen van subsidie-aanvragen voor onderhoudsovereenkomsten en het afsluiten van contracten.

VI. Subsidieregeling herstel en bouw van natuur en landschap

Doel
Het stimuleren van het herstel van verloren gegane c.q. de ontwikkeling van nieuwe natuur- en landschapswaarden.

Systeem
— Herstel- en bouwprojecten dienen gebaseerd te zijn op een uitgewerkt inrichtings- en beheersplan.
— Subsidiëring vindt alleen plaats wanneer er onvoldoende andere (financiële) instrumenten voor herstel en bouw van natuur en landschap kunnen worden aangewend.

Overzicht VOLO-gebieden in Overijssel

In de provincie Overijssel komen in principe per deelgebied de volgende landschapselementen voor een overeenkomst in aanmerking:

1. **Noordwest-Overijssel:**
   houtwallen, houtsingels, boselementen, natuurelementen en kleine wateren;
2. **Staphorst-Rouveen:**
   houtsingels, boselementen, natuurelementen en kleine wateren;
3. **Reest:**
   houtwallen, houtsingels, boselementen, natuurelementen en kleine wateren;
4. **uiterwaarden van de IJssel:**
   houtsingels, hagen, boselementen, natuurelementen en kleine wateren;
5. **Vecht-Regge:**
   houtwallen, houtsingels, hagen, bomenrijen, boselementen, natuurelementen en kleine wateren;
6. **Twente:**
   houtwallen, houtsingels, boselementen, natuurelementen, kleine wateren en beken;
7. **omgeving Deventer:**
   houtwallen, houtsingels, boselementen, natuurelementen en kleine wateren.

— Er zijn twee categorieën projecten onderscheiden, elk met een eigen subsidiepercentage, namelijk:
   1. projecten bij particulieren; de subsidie bedraagt hier 90% tot een maximum van f. 5.000,--, daarboven bedraagt de subsidie nog 75%;
   2. projecten van schappen en/of gemeenten; de subsidie bedraagt hier 50% van de oneven-redige meerkosten.
— Het maximale subsidiebedrag is voorlopig vastgesteld op . 10.000,--.
— Gesubsidieerde natuurbeschermingsinstanties, alsmede eigen projecten van rijk en/of provincie komen niet voor de regeling in aanmerking.

Uitvoerend orgaan
Herstel en bouw: provincie in samenwerking met SCLO.

Rol van de provincie
De provincie is subsidiegever en bepaalt als zodanig de werking van de subsidieregeling (beoordelen aanvragen + toekennen subsidies).

VII. Subsidieregeling onderhoud kleine landschapselementen (SOKL)

Doel
Het stimuleren van het onderhoud van waardevolle landschappelijke elementen welke in handen zijn van particulieren.

Systeem
— De subsidieregeling is voornamelijk gericht op het wegwerken van achterstallig onderhoud.
— Uitgangspunt is dat de instandhouding van kleine landschapselementen primair een taak is van de lokale overheid; de gemeenten hebben in directe wisselwerking met de betrokken eigenaren/beheerders dan ook een belangrijke taak in deze. Zij vragen de subsidie aan en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering.
— Subsidiëring vindt bij voorkeur plaats op basis van een gericht gemeentelijk landschapsbeleid (Landschapsbeleidsplan).
— Subsidiëring vindt alleen plaats wanneer er onvoldoende andere (financiële) instrumenten ten behoeve van het onderhoud van kleine landschapselementen kunnen worden aangewend.
— De provinciale bijdrage is maximaal 50% van de totale nettokosten.
— In gebieden waar de VOLO van toepassing is, komen alleen die elementen voor provinciale subsidie in aanmerking waarvoor geen onderhoudsovereenkomst in het kader van voornoemde regeling is afgesloten.
— Jaarlijks is een bedrag van f 150.000,-- beschikbaar. Het maximale bedrag dat aan een gemeente kan worden toegekend bedraagt momenteel f 20.000,-- voor gemeenten met een landschapsbeleidsplan en f 15.000,-- voor gemeenten zonder een dergelijk plan.
— De SCLO adviseert de provincie over subsidie-aanvragen en begeleidt zo nodig de aanvragen.

Uitvoerend orgaan
Provincie in samenwerking met SCLO.

Rol van de provincie
De provincie is subsidiegever en bepaalt als zodanig de werking van de subsidieregeling (beoordeling aanvragen + toekennen subsidies).

VIII. Wet op de ruimtelijke ordening

Doel
Ordening van de ruimte door middel van het aangeven van zoneringen of bestemmingen van gebieden na integrale afweging van door de verschillende sectorbelangen op die gebieden gelegde claims.

Systeem
a. Het vaststellen van streekplannen (artikel 4), structuurplannen (artikel 7) en bestemmingsplannen (artikel 10).
b. Het geven van voorschriften omtrent het gebruik van de in het bestemmingsplan begrepen grond en de zich daarop bevindende opstallen (artikel 10).
c. Het bij bestemmingsplan bepalen van een verbod om binnen een bij het bestemmingsplan aan te geven gebied bepaalde werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren zonder vergunning (aanlegvergunning, artikel 14).
d. Regeling van schadevergoeding ten gevolge van de bepalingen van een bestemmingsplan (artikel 49).
e. Dwang- en strafbepalingen (artikel 58 en volgende).

Uitvoerend orgaan
Provincie en gemeente.

Rol van de provincie
— Vaststelling van streekplannen door provinciale staten.
— Beoordeling van bestemmingsplannen door gedeputeerde staten (artikel 28).
— Het geven van voorschriften als bedoeld in artikel 14 in geval van gehele of gedeeltelijke onthouding van goedkeuring (artikel 28, lid 4).
— Het afgeven van verklaringen van geen bezwaar door gedeputeerde staten met betrekking tot het verlenen van vrijstelling van voorschriften door burgemeester en wethouders (artikel 19, juncto artikel 50, lid 8 van de Woningwet (bouwvergunningen) c.q. artikel 46, lid 8, Wet op de ruimtelijke ordening (aanlegvergunningen).
— (Indien nodig) het verplichten van de gemeenteraad een structuurplan of bestemmingsplan vast te stellen of te herzien (artikel 37).
— Vaststellen of herzien van structuur- of bestemmingsplannen als de gemeenteraad niet voldoet aan de verplichting (artikel 40).

IX. Natuurbeschermingswet

Doel
Het beschermen van natuurgebieden die uit een oogpunt van algemeen belang om hun natuurschoon of hun natuurwetenschappelijke betekenis daartoe in aanmerking komen.

Systeem
a. Aanwijzing van beschermde natuurmonumenten.
b. Aanwijzing van staatsnatuurmonumenten.
c. Vergunningverlening met betrekking tot het verrichten, het doen verrichten of gedogen van handelingen, welke schadelijk zijn voor het natuurschoon of voor de natuurwetenschappelijke betekenis van een beschermd natuurmonument.
d. Via het opstellen van een beheersplan kan op vrijwillige basis ook actief beheer worden gevoerd.
e. Aanwijzing van beschermde plant- en diersoorten (AMvB).

Uitvoerend orgaan
Ad a: de minister van landbouw, natuurbeheer en visserij in overeenstemming met de minister van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer.
Ad b, c, d en e: de minister van landbouw, natuurbeheer en visserij.

Rol van de provincie
Gedeputeerde staten hebben een adviserende rol toebedeeld gekregen (zoals geregeld in de artikelen 9, 13 en 21) over de toepassing van de Natuurbeschermingswet.

Bijzonderheden
a. In overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker kan voor een beschermd natuurmonument, of een deel daarvan, een beheersplan worden vastgesteld.
b. De wet biedt thans niet de mogelijkheid tot bescherming en beheer van landschapsschoon, van cultuurhistorisch waardevolle structuren en situaties in het landschap.
c. Wanneer een belanghebbende ten gevolge van een aanwijzing, van een weigering van een vergunning, dan wel van voorwaarden verbonden aan een vergunning schade lijdt, kan hem op verzoek een schadevergoeding in geld of op een andere manier worden toegekend.
d. De aanwijzing tot beschermd natuurmonument brengt met zich mee, dat ook bedreigende handelingen buiten het gebied vergunningplichtig kunnen worden (artikel 12 Natuurbeschermingswet). Zowel de wetgever als de jurisprudentie hebben in bijzondere gevallen de externe werking van aanwijzing op grond van de Natuurbeschermingswet erkend.
Dat betekent dat handelingen, gericht op intensivering van het gebruik, zowel binnen als buiten het natuurmonument, die afbreuk zouden kunnen doen aan de natuurlijke betekenis van het gebied, deze onder de werking van het vergunningenstelsel als bedoeld in artikel 12 en volgende dienen te vallen.
Van geval tot geval zal moeten worden bezien of het belang van de bescherming van de aanwezige waarden het plaatshebben van dergelijke wijzigingen al dan niet gedoogt.

Wijzigingsvoorstellen van het rijk
Op 30 juni 1988 is een voorstel van wet tot wijziging van de Natuurbeschermingswet aan de Tweede Kamer der Staten Generaal aangeboden. De rol van de provincie ziet er in dit wetsvoorstel als volgt uit:

1. gedeputeerde staten kunnen natuurmonumenten aanwijzen. De aanwijzing door gedeputeerde staten kan niet gebeuren als het gebied van (inter)nationale betekenis is. De (inter)nationaal waardevolle gebieden kunnen alleen door de staat als natuurmonument worden aangewezen;
2. het bevoegd gezag voor de aanwijzing van natuurmonumenten verleent de vergunning. Is gedeputeerde staten het bevoegd gezag, dan verleent gedeputeerde staten de vergunning;
3. het bevoegd gezag kan beheersplannen opstellen in overleg met de eigenaar of gebruiker. Is gedeputeerde staten bevoegd gezag, dan verlenen gedeputeerde staten de vergunning;
4. de financiële gevolgen, verbonden aan een aanwijzing komen ten laste van de provincie wanneer de aanwijzing door de provincie geschiedt.

Voornaamste struikelblok voor decentralisatie van een belangrijk deel van de uitvoering van de Natuurbeschermingswet naar de provincies is het ontbreken van rijksmiddelen, waardoor de provincies niet in staat worden gesteld deze nieuwe taak uit te voeren. Dit is ook de strekking van de IPO-reactie aan de minister met betrekking tot dit wetsvoorstel.

X. Natuurschoonwet

Doel
Bevordering van de instandhouding van particuliere landgoederen.

Systeem
Particuliere eigenaren van landgoederen kunnen een verzoek indienen bij de minister van landbouw, natuurbeheer en visserij om hun landgoed aan te merken als een landgoed in de zin van deze wet. Door het aanmerken als landgoed onder deze wet komen de eigenaren in aanmerking voor verlichting van fiscale lasten. Als tegenprestatie is de eigenaar verplicht het landgoed als een geheel in stand te houden.

Uitvoerend orgaan
Ministers van landbouw, natuurbeheer en visserij en van financiën.

Bijzonderheden
De Natuurschoonwet is van toepassing op terreinen van minstens 5 ha die voor minstens 30% met bos zijn bedekt. Terreinen met een ander karakter worden slechts opgenomen indien ze een geheel vormen met het landgoed. Indien een terrein onder deze wet gerangschikt wordt, is dit feit voor het rijk mede van belang als aankooptitel. Dit kan weer, in voorkomende gevallen, consequenties hebben voor het provinciale beleid met betrekking tot de aankoop van natuurgebieden.
Een beheersplan is niet vereist.

Rol van de provincie
Geen.

XI. Boswet

Doel
Het bevorderen van de instandhouding van bossen en andere houtopstanden.

Systeem
a. Meldingsplicht en herplantingsplicht.
   Degene die van plan is een houtopstand te (doen) vellen, is verplicht dit van te voren te melden aan de consulent Natuur, bos, landschap en fauna. Binnen drie jaren na de velling moet de eigenaar tot herbeplanting overgaan. Vrijstelling en ontheffing van deze verplichtingen zijn mogelijk. De verplichtingen zijn onder meer niet van toepassing wanneer de betrokken grond nodig is voor de uitvoering van werken overeenkomstig een goedgekeurd bestemmingsplan en wanneer het kleine houtopstanden betreft (maximaal 10 are of 20 bomen op een rij), die een zelfstandige eenheid vormen.
b. Kapverbod.
   Ten behoud van natuur- en landschapsschoon kan voor maximaal 5 jaar een kapverbod worden opgelegd.

c. Kapverordeningen.
Provinciale staten en gemeenteraad kunnen, in het belang van natuur- en landschapsschoon, aanvullende regels stellen voor instandhouding van bossen en houtopstanden behoudens enkele uitzonderingen (bijvoorbeeld vruchtbomen, kweekgoed).

Uitvoerend orgaan
Ad a: consulentschap Natuur, bos, landschap en fauna.
Ad b: minister van landbouw, natuurbeheer en visserij.
Ad c: gedeputeerde staten en burgemeester en wethouders.

Rol van de provincie
Artikel 15 geeft de provinciale overheid de mogelijkheid een provinciale kapverordening op te stellen, welke aan een aantal beperkingen onderhevig is in artikel 15, lid 2, genoemd.

Rol van de gemeente
De meeste gemeenten hebben wèl een gemeentelijke kapverordening met een ruimere doelstelling dan die van de Boswet zelf (ook bescherming van natuur- en landschapsschoon). In de gemeentelijke kapverordening wordt een verbod om zonder vergunning houtopstanden te vellen opgenomen. Hierop zijn bepaalde uitzonderingen toegestaan. Weigering van de vergunning is slechts mogelijk op grond van aantasting van natuur-, landschaps-, dorps- of stadsschoon. Er kunnen voorwaarden met betrekking tot herbeplanting worden gegeven.

Financiële regeling(en)
Indien een betrokkene door een beslissing over een vergunning schade lijdt, bestaat voor hem de mogelijkheid tot een schadevergoeding.

XII. Beschikking natuurbijdragen

Doel
Eigenaren, gebruikers of andere zakelijke gerechtigden kunnen een bijdrage krijgen in de lasten en kosten van instandhouding en in de kosten voor eventuele toegankelijkheid van natuurterreinen.

Systeem en voorwaarden
— Geldt voor aaneensluitende natuurterreinen van tenminste 1 ha. Onder bepaalde voorwaarden ook natuurterreinen kleiner dan 1 ha, bossen kleiner dan 5 ha en open water.
— De eigenaar moet aan bepaalde beheersvereisten voldoen.
— De bijdrage is in de regel f 95,-- per ha per jaar en wordt toegekend voor een periode van 5 jaar.

Uitvoerend orgaan
Directeur SBB.

Rol van de provincie
Geen.

Wijzigingsvoorstellen van het rijk
Destijds lag het in het voornemen de beschikking een wettelijke grondslag te geven in het kader van de wijziging van de Natuurbeschermingswet, waarbij ook de decentralisatiemogelijkheden zouden worden bekeken.

Bijzonderheden
De Beschikking natuurbijdragen is sinds 1983 (voorlopig) buiten werking gesteld.

XIII. Wetlandconventie

Doel
Veiligstelling van waterrijke gebieden van internationale betekenis, in het bijzonder als verblijfplaats voor watervogels.

Systeem
Opname van gebieden in een lijst van waterrijke gebieden van internationale betekenis. In deze gebieden gelden een aantal verplichtingen:
— plannen voor deze gebieden dienen zodanig te worden uitgevoerd dat het behoud van deze gebieden wordt bevorderd;
— bij veranderingen in de ecologische kwaliteiten van de gebieden moet zo snel mogelijk het secretariaat van de conventie worden ingelicht.

Uitvoerend orgaan
Minister van landbouw, natuurbeheer en visserij.

Bijzonderheden
De Wetlandconventie die in 1980 door Nederland is ondertekend is nader voor ons land uitgewerkt in het Structuurschema natuur- en landschapsbehoud en zal verder moeten worden uitgewerkt in IMP's en waterkwaliteitsplannen. Voor alle wetlands die aan de criteria voldoen moeten maatregelen worden getroffen om de instandhouding van die gebieden te waarborgen. Dit houdt het toepassen van de diverse daarvoor in aanmerking komende sectorwetten in. Voor gebieden die zijn aangewezen als wetland van internationale betekenis geldt, dat ze stiltegebied ingevolge de Wet geluidhinder moeten worden.

Rol van de provincie
De provincie wordt in kennis gesteld van het voornemen om een gebied op de lijst te plaatsen en heeft dan de gelegenheid opmerkingen daarover te maken. Na plaatsing is het de taak van de provincie om het betreffende gebied aan te wijzen als stiltegebied.

XIV. Regeling bijdragen bos- en landschapsbouw 1991

Doel
Het stimuleren van de aanleg, het beheer en de ontwikkeling van bossen en landschappelijke beplantingen.
Op basis van deze regeling kunnen bijdragen worden toegekend voor:
1. het duurzaam beheer van bos (minimale oppervlakte 5 hectare);
2. de aanleg van beplantingen;
3. werkzaamheden anders dan de aanleg van beplantingen ten behoeve van instandhouding en ontwikkeling van bos;
4. het tot stand brengen van landschapsplannen.

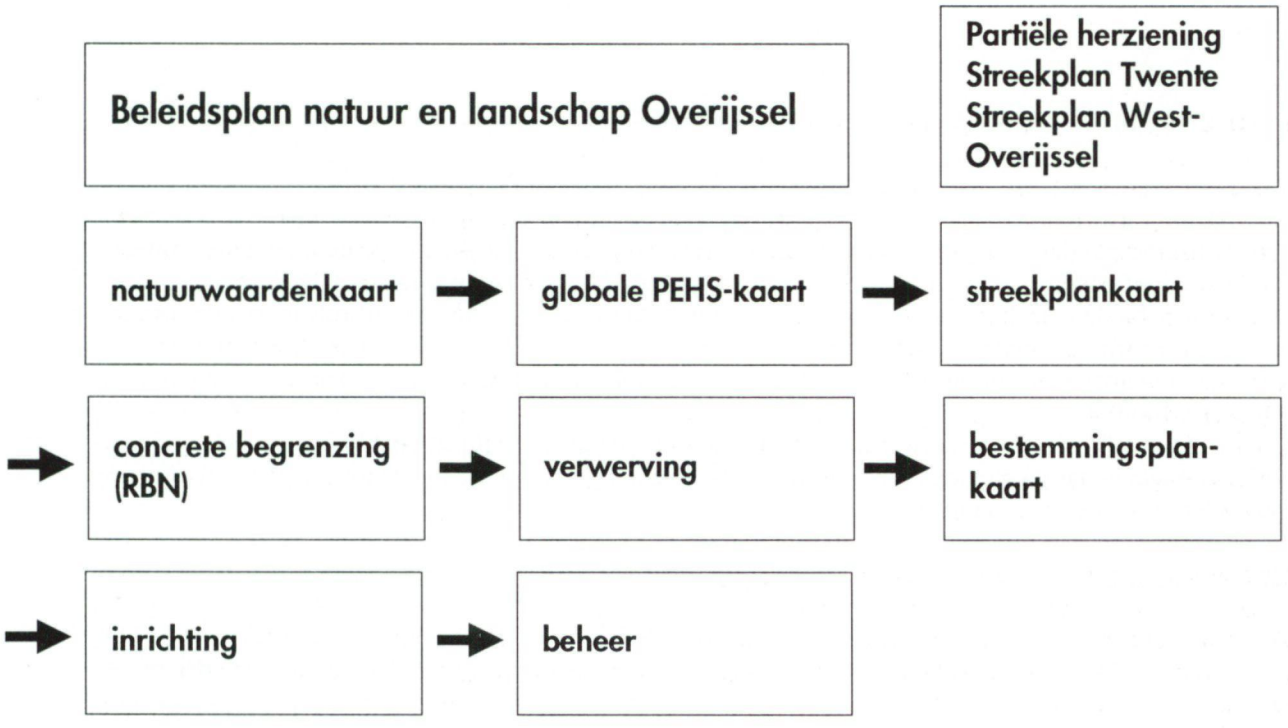
Systeem en voorwaarden met betrekking tot het duurzaam beheer van bos
— Geldt voor aaneengesloten bossen en andere houtopstanden van ten minste 5 ha. Onder bepaalde voorwaarden ook voor kleinere bossen en natuurterreinen.
— Overlegging van een beheersplan gericht op goed bosbeheer is bij de aanvraag verplicht.
— Het gebied dient in beginsel toegankelijk te zijn voor het publiek.
— De bijdrage is in de regel f. 90,-- per ha per jaar, f. 65,-- per ha per jaar indien openstelling niet is gewenst. Wordt toegekend voor de duur van 5 jaar.
— Naast de bovengenoemde bijdrage kan op basis van punt 4 van de regeling een specifieke bijdrage worden toegekend voor drie categorieën van werkzaamheden te weten:
  — bosverzorging;
  — recreatieve voorzieningen;
  — natuurtechnische maatregelen.

Uitvoerend orgaan
Ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij en consulentschap Natuur, bos, landschap en fauna.

Rol van de provincie
Geen.

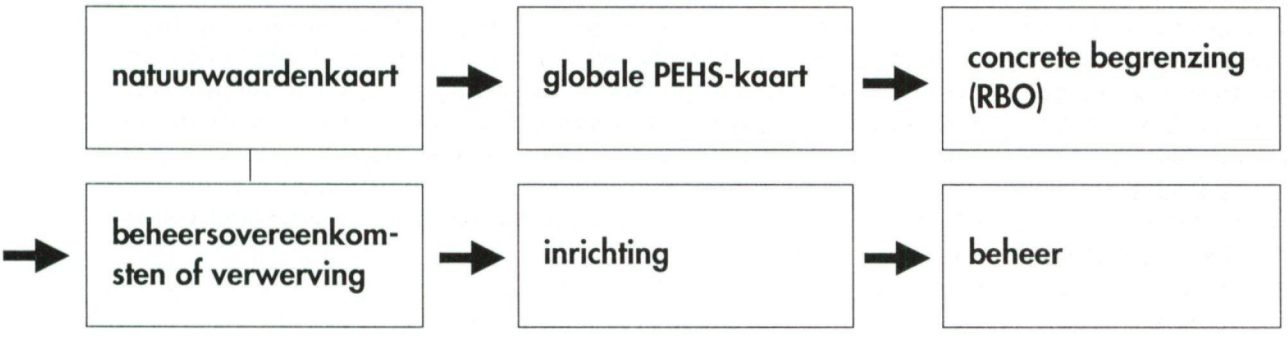
Bijlage 4

Procedureschema realisering natuurontwikkelingsgebieden

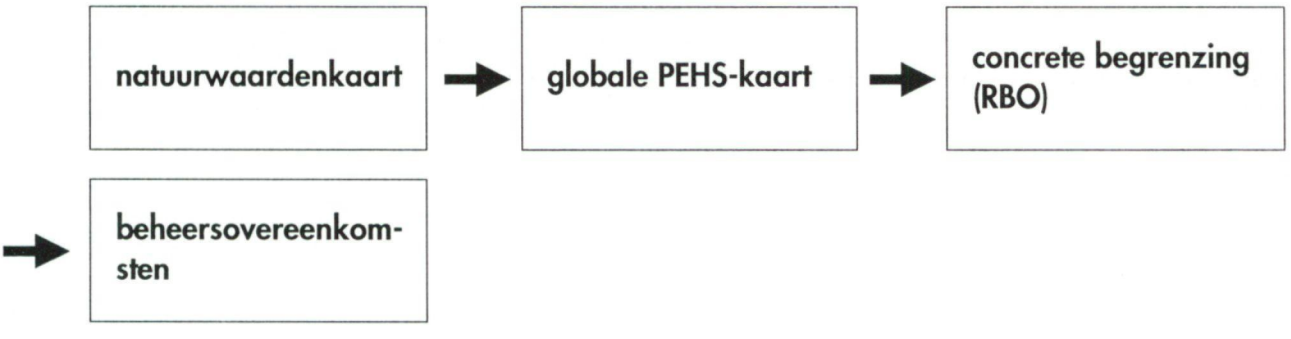

Procedureschema realisering relatienotagebieden

RESERVATEN

BEHEERSGEBIEDEN

Bijlage 5

Toelichting bij de globale ecohydrologische kaart

Vanuit een oogpunt van natuurbehoud wordt de meeste aandacht besteed aan het behoud en de ontwikkeling van natte milieu's. Door de sterke verdroging zijn de levensgemeenschappen van deze natte omstandigheden sterk achteruitgegaan. Vooral kwelgebieden hebben door de constante aanvoer van kwalitatief goed water grote mogelijkheden voor natuurbehoud en natuurontwikkeling.
Om deze gebieden op het spoor te komen is met behulp van bodem- en grondwatertrappenkaart bestaande kennis uit hydrologische systeemstudies, milieu-inventarisatiegegevens, kaart met grondwaterstromingsstelsels, literatuur en veldkennis een globale ecohydrologische kaart opgesteld met schaal 1 : 300.000.
Behalve kwelgebieden levert deze kaart informatie over inzijg- en infiltratiegebieden. Omdat voor de ecohydrologie inlaat en grondwaterwinning van belang zijn, zijn ook de punten waar deze activiteiten plaatsvinden op de kaart aangegeven.

De kaart is als globaal aangemerkt omdat nog geen totaalbeeld ten aanzien van kennis en inzicht over de ecohydrologie van Overijssel voorhanden is.
De kaart heeft niet de gedetailleerdheid van de reeds beschikbare hydrologische systeemstudies. Uit deze studies blijkt de grote rol van beken en waterlopen maar ook van de lokaal aanwezige drainage.
De globale ecohydrologische kaart richt zich op de vlakvormige kwelgebieden en op ecologisch belangrijke punt- en lijnvormige elementen.
Voor de kwelgebieden is aangegeven of hiervan ook ecologische kwelindicatoren bekend zijn. In geval dat zo was, is een indicatie over de mate van voorkomen gegeven.

Bij ecologische kwelindicatoren gaat het om plantesoorten die duiden op de aanwezigheid van gebufferd (bicarbonaal- en calciumrijk) grondwater. Dit is een belangrijke factor voor de kansrijkheid. Het duidt namelijk op grondwater dat een lange verblijftijd heeft gehad en in de diepere bodem allerlei stoffen heeft kunnen oplossen. Grondwater dat tientallen jaren of honderden jaren oud is, is nog niet belast met meststoffen, resten van bestrijdingsmiddelen en andere verontreinigde stoffen. Herstel van natte levensgemeenschappen in gebieden met een dergelijk watersysteem biedt betere kansen voor natuur op dan vernatting in een door lokaal grondwater en/of regenwater gevoed systeem. Daarbij kan als vuistregel verder betrokken worden dat de situatie waarin het infiltratiegebied overwegend bos en heide is, gunstiger is dan een infiltratiegebied met overwegend cultuurgrond in verband met bemesting en bestrijdingsmiddelen.

Bijlage 5

GLOBALE ECOHYDROLOGISCHE KAART

Legenda

	ecologische kwelindicatie ontbreekt of frequent verspreid onbekend
Vlakvormige kwelgebieden laagveengebieden, flanken stuwwallen, polders	
Lijnvormige of lintvormige kwelgebieden beekdalen, rivierdalen	
Punt- en/of lijnvormige kwelgebieden uittredend grondwater; bronnen op stuwwallen	
vlakvormig gebied met wisselend grondwaterregiem 's zomers inzijging en 's winters uittreding van grondwater	
infiltratiegebied gestuwde delen, dekzandgebieden	
infiltratiegebied mede ontstaan als gevolg van onderbemaling	
inundatiegebied uiterwaarden IJssel, Zwarte water en Vechtmonding	

Aanduidingen

intrekgebied waterwinning	
intrekgebied waterwinning in voorbereiding	
gebied waar waterhuishouding beïnvloed wordt door waterinlaat	
stuwwallen en keileemruggen	

Bijlage 6

Afstemming richtlijn ammoniak en veehouderij op de aanleg van nieuwe langschapselementen en het relatienotabeleid

Bron: hoofdstuk VIII uit de Richtlijn ammoniak en veehouderij 1991 van de ministeries van LNV en VROM.

Algemeen

Het overheidsbeleid ten aanzien van het landelijke gebied is erop gericht de inrichting af te stemmen op de functies, die dit gebied in het kader van het ruimtelijk beleid dient te vervullen. Daaraan wordt onder meer vorm gegeven door het uitvoeren van landinrichtingsplannen, het realiseren van natuurontwikkelingsgebieden en recreatieve voorzieningen alsmede door bosaanleg.
Afstemming van de toepassing van de richtlijn en de uitvoering van dit beleid richt zich op de toetsing van hervestiging van veehouderijbedrijven (directe werking) en op de gevolgen van aanleg van nieuwe landschaps- en natuurelementen voor bestaande agrarische bedrijven in de omgeving (omgekeerde werking). Van een omgekeerde werking kan eveneens sprake zijn als het gaat om de gevolgen van de toepassing van de Relatienota voor bestaande agrarische bedrijven in de omgeving van relatienotagebieden.

Directe werking

Verplaatsing van veehouderijbedrijven vindt onder meer plaats als gevolg van het verbeteren van de verkavelingssituatie van achterblijvende bedrijven, het vrijmaken van gronden voor andere doeleinden (reservaatsvorming, aanleg van recreatieterreinen, landschapselementen of andere doeleinden van algemeen nut) dan wel het verbeteren van de verkeersveiligheid. Verplaatsing vindt voornamelijk plaats in het kader van landinrichtingsprojecten, waar na zorgvuldige afweging van alle belangen een aantal voorkeurslocaties voor boederijvestiging wordt aangegeven. Verplaatsing kan plaatsvinden met een subsidie van het rijk voor zover daarmee doeleinden van het Landinrichtingsplan worden gediend.

Met betrekking tot landinrichtingsprojecten welke vóór 9 mei 1988 reeds in uitvoering waren zal per concreet geval, waarin strijdigheid met de richtlijn zou kunnen ontstaan, in overleg tussen de directeur LNO, de RIMH, de gemeente en de landinrichtingscommissie primair worden gezocht naar zodanige oplossingen dat alsnog kan worden voldaan aan de toetsingsnormen in de richtlijn. Indien dit niet mogelijk blijkt, dient een evenwichtige oplossing te worden gevonden die zoveel mogelijk tegemoet komt aan de in het geding zijnde belangen. De directeur LNO neemt hiertoe het initiatief en draagt zorg voor het schriftelijk vastleggen van de met de betrokken instanties en het bevoegd gezag gemaakte afspraken.

Met betrekking tot plannen waarvoor vóór 9 mei 1988 het voorontwerp-plan reeds was gepubliceerd geldt dat, gelet op het procedurele stadium waarin deze projecten verkeren, bij vaststelling in ontwerp door de CLC, c.q. de vaststelling van het plan door GS, in het rapport een zinsnede zal worden opgenomen inhoudende dat het plan één of meerdere voorkeurslocaties voor boerderijvestiging bevat (daar waar mogelijk plan plan concreet aan te geven) die naar verwachting niet in overeenstemming zullen blijken te zijn met de Richtlijn ammoniak en veehouderij. In de loop van de verdere procedure zal evenwel per concreet geval dienen te worden gezocht naar zodanige oplossingen dat de inhoud van het plan (alsnog) in overeenstemming geraakt met de vigerende Richtlijn ammoniak en veehouderij. Op het geëigende moment in de verdere procedure initieert de directeur LNO hierover het overleg met de gemeente, de RIMH en de Landinrichtingscommissie. De gemaakte afspraken worden schriftelijk vastgelegd.

Voor nieuwe (landinrichtings)plannen, d.w.z. publikatie voorontwerp-plan vanaf 9 mei 1988, geldt dat de inhoud van deze plannen in overeenstemming gebracht dient te zijn met de richtlijn zoals weergegeven in 7.3.

Omgekeerde werking

Bij plannen voor de aanleg van nieuwe bossen en landschapselementen in de uitvoerings- en voorbereidingsfase wordt bescherming vanuit een oogpunt van verzuring niet nodig geacht, omdat bij de boomsoortenkeuze van de betreffende elementen rekening gehouden wordt met de groeiplaatseisen en bij de aanleg of daarna, mogelijke effecten beperkt kunnen worden door middel van een start- en voorraadbemesting.

Bij nieuwe plannen is het van belang te constateren dat de feitelijke aanleg van de bedoelde bossen en landschapselementen eerst op middellange termijn plaats zal vinden. Tegen de achtergrond van de doelstellingen van het generieke verzuringsbeleid zal na die periode de NH_3-depositie zover teruggedrongen zijn, dat de betreffende elementen geen onevenredige schade meer zullen ondervinden door verzuring.
Bij de realisering van de natuurontwikkelingsgebieden uit het Natuurbeleidsplan gaat het om gronden die nu nog in agrarisch gebruik zijn en die derhalve niet volgens de richtlijn als voor verzuring gevoelig worden aangemerkt. Wel kunnen voor deze gebieden natuurbeleidsdoelstellingen worden vastgesteld die gericht zijn op het op termijn ontwikkelen van wel voor verzuring gevoelige natuurwaarden. Ook hier geldt echter dat tegen de achtergrond van de doelstellingen van het generieke verzuringsbeleid ter zijner tijd de NH_3-depositie zover teruggedrongen zal zijn, dat de betreffende gebieden geen onevenredige schade meer zullen ondervinden door verzuring.

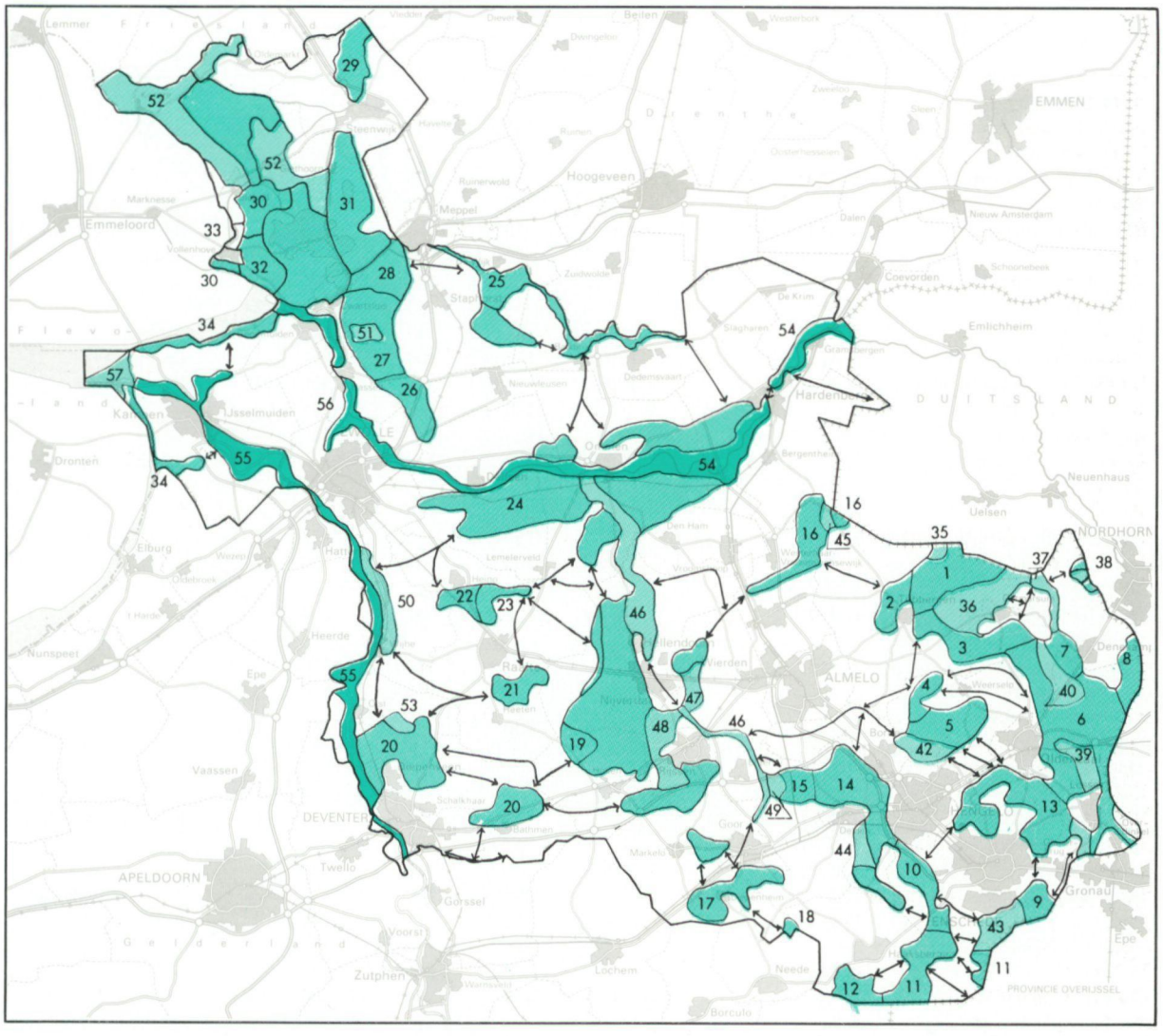
Bij de opstelling van nieuwe plannen (vanaf 9 mei 1988) zal er naar worden gestreefd, de uitbreiding van bestaande natuurwetenschappelijk waardevolle landschapselementen en bossen danwel de aanleg van geheel nieuwe landschapselementen met een natuurwetenschappelijke doelstelling en de realisering van natuurontwikkelingsgebieden zoveel mogelijk zodanig te situeren dat deze buiten de zone vallen waarin het bestaande individuele agrarische bedrijf nog een depositie van 30 mol potentieel zuur per hectare per jaar op het bos, element of gebied zou veroorzaken.

In met name kleinschalige zandgebieden – en m.b.t. een natuurontwikkelingsgebied van enige omvang ook elders – zullen hiervoor echter, als gevolg van de schaal en de maatvoering van het landschap, niet altijd voldoende mogelijkheden zijn. Om ook in deze gebieden het voorgenomen beleid inzake natuur- en landschapsontwikkeling en ontwikkeling van de landbouwstructuur (weergegeven in de Vierde nota over ruimtelijke ordening, Natuurbeleidsplan en de Structuurnota landbouw) te kunnen laten plaatsvinden, kunnen ook locaties dichter bij de bedrijven aan de orde zijn.

Op basis van genoemde drie argumenten wordt afgesproken dat de richtlijn buiten beschouwing gelaten wordt bij de beoordeling van een hinderwetvergunningsaanvraag van een agrarisch bedrijf ingeval er sprake is van een door het rijk, lagere overheden of publiekrechtelijke organisaties uitgevoerde dan wel gesubsidieerde uitbreiding van bestaande of de aanleg van geheel nieuwe bossen, landschapselementen met een natuurwetenschappelijke waarde en natuurontwikkelingsgebieden.

De in het kader van het relatienotabeleid aangewezen beheersgebieden en niet-verworven reservaatsgebieden vallen **niet** onder de richtlijn, ook niet als het schraalland betreft. Deze gebieden voldoen immers niet aan de veiligstellingsvoorwaarden (zie 7.1.).

Relatienotareservaten vallen, nadat ze zijn aangekocht, alleen onder de richtlijn als ze voldoen aan de definitie van schraalland volgens de richtlijn. Naar verwachting geldt dit slechts voor een beperkt aantal hectares. Als het niet om schraalland gaat maar wel de doelstelling is om er schraalland van te maken, kan dit eerst op middellange termijn worden gerealiseerd. De richtlijn blijft dan buiten beschouwing omdat tegen de achtergrond van het generieke verzuringsbeleid ter zijner tijd de NH_3-depositie zover teruggedrongen zal zijn, dat de betreffende gebieden geen onevenredige schade meer zullen ondervinden door verzuring.

Bijlage 7a

GLOBALE PROVINCIALE ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR (niet ingedikt)

Legenda

- kerngebieden
- natuurontwikkelingsgebieden
- kerngebied/natuurontwikkelingsgebied (uiterwaarden)
- ⟷ verbindingszône
- 21 nummer uit totaaltabel relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden (bijlage 7b)

Bijlage 7b. Totaaloverzicht relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden gebaseerd op de door het rijk aan de provincie toebedeelde hectares (Streefbeeld)

nr.	gebied	doel-stelling	natuur-ontw.	reserv.-gebied	beheers-gebied	Relatie-nota totaal	totaal Relatie-nota + nat.ontw.	stand van zaken	landinr.-project
	Kerngebieden								
1	Mander, Vasserheide	2, 3, 5	100	150	100	250	350	1	
2	Tubberger maten, Hondeven	2, 3, 5	50	100	50	150	200	1	
3	Rand Stuwwal Ootmarsum	3, 4, 5, 6	200	150	50	200	400	1	
4	Weerselo	2, 5	50	75	25	100	150		deels Weerselo-Dulder
5	Saasveld-Gammelke	2, 3, 5	–	70	30	100	100	2b	Saasveld-Gammelke
6	Losser	2, 3, 5, 6	100	500	600	1.100	1.200	2b	Losser
7	Dinkeldal buiten l.i. Losser	2,3	10	–	100	100	110	2a	
8	Punthuizen	4, 6	–	30	–	30	30	2a	
9	Eschmarke	2	–	75	72	147	147	2a, 3	Eschmarke
10	Boekelerbeek-Rutbeek	2, 3, 5	–	150	150	300	300	2a	Enschede-Zuid
11	Buurserveen/zand, Witteveen	3, 4, 5	–	300	–	300	300	2a	Haaksbergen
12	Lankheet, Assink	2	–	–	(90)	(90)	(90)	5	
13	Landgoederen tussen Hengelo, Enschede en Oldenzaal	2, 3, 5	100	100	200	300	400	1	Enschede-Noord
14	Twickel	1, 2	–	–	470	470	470	2b	
15	Enter	2, 3	–	50	200	250	250	2a	Enter
16	Engbertsdijkvenen, Veenschap	2,4	–	75	150	225	225	1, 4	
17	Landgoederen Diepenheim	2, 3, 5	–	–	300	300	300	2a	
18	De Scholte	4	–	25	–	25	25		
19	Rand Sallandse Heuvelrug	1, 2, 3	–	100	100	200	200	2a	
20	Landgoederen Wesepe-Diepenveen	2, 3, 5				300	350		
21	Schoonheten, Boetelerveld	2, 3, 5				125	150		
22	't Reelear, Rozendaal, Schaarshoek	2, 3, 5	100	200	500	100	100	1	
24	Mataram, Rechterense veld, Dalmsholterflier	2, 3, 5				175	200		
23	Raarhoek-Veldhoek	3, 6	60	(30)	–	(30)	60	3,5	Raarhoek-Veldhoek
25	Reestdal, Vledder- en Leyerhooil.	1, 2, 3, 5	–	200	140	340	340	3	
26	De Ruiten, Tolhuislanden	1, 3	–	200	200	400	400	2a	deels Nieuwleusen
27	Rouveen	1, 3	–	230	1.215	1.445	1.445	3	Rouveen
28	Staphorst-Noord	1	–	–	415	415	415		
29	Woldberg	2, 3, 6	40	120	40	160	200	3	
30	Polders westkant Wieden	1	50	100	450	550	600	2a	
31	Giethoorn-Wanneperveen	3	–	140	–	140	140	2b	Giethoorn-Wanneperveen
32	Vollenhove	2, 8	50	–	50	50	100	2a	
33	Vollenhovermeer met oever-landen	1, 3, 7	40	40	–	40	80	2b	
34	Randpolders Zwarte Meer, Vossemeer	1	–	100	250	350	350	2a	
	Subtotaal		950	3.280	5.857	9.137	10.087		
	Natuurontwikkelingsgebieden								
35	Manderheide	6	75	–	–	–	75	1/4	
36	Beekbovenlopen Ootmarsum	5	200	–	–	–	200	1	
37	Ottershagen/Dinkel/Hollander-graven	5	200	50	–	50	250	1/2a	
38	Bergvennen	6	60	–	–	–	60	2a	
39	Stroomgebied Luttenmolenbeek	3, 6	100	–	–	–	100	2a	Losser
40	Roderveld-Egheria	6	100	–	–	–	100	2a	Losser
41	Elsbeek-Glanerbeek	5	50	–	–	–	50	2a	Losser
42	Deurningerbeek-Slangenbeek	5	150	–	–	–	150	2b/a	Saasveld-Gammelke
43	Smalenbroek, Broekheurne, Hof Brunink	2, 3, 5, 6	150	75	75	150	300	2a	Enschede-Zuid
44	Twickel, Flierveld/Beunderveld	4, 5, 6	170	–	–	–	170	2b	
45	Engbertsdijkvenen	4, 6	225	–	–	–	225	2a	
46	Regge	5	400	10	100	110	475	1, 2a/b	deels Den Ham-Lemele
47	Wierdense veld, Notterveld	4, 6	200	–	–	–	200	1	
48	Rijssen (incl. Regge)	1, 3, 6	420	60	70	130	550	26	Rijssen

nr.	gebied	doel-stelling	natuur-ontw.	reserv.-gebied	beheers-gebied	Relatie-nota totaal	totaal Relatie-nota + nat.ontw.	stand van zaken	landinr.-project
49	Deldenerbroek (incl. Regge)	2, 3, 5, 6	200	–	–	–	200	2a	Enter
50	Windesheim, Herxen	2, 8	125	–	25	25	150		Salland-West
51	Oldematen/Veerslootslanden	6	310	–	–	–	310	3	Rouveen
52	Studiegebied NW-Overijssel	1, 7	2.000	–	–	–	2.000	1	
53	Wolbroeken	5	50	–	–	–	50	1	Olst-Wesepe
57	Ketelmonding	7	–	–	–	–	–		
	Subtotaal		5.185	195	270	465	5.615		
	Uiterwaarden								
54	Vechtdal/Vilsteren	1, 2, 3, 5, 6	350	250	100	350	700	1, 3	
55	IJsseluiterwaarden	1, 2, 3, 5, 7	230	–	250	250	480	2a	deels Olst-Wesepe
56	Zwarte Water	1, 3	25	–	25	25	50		
	Subtotaal		605	250	375	625	1.230		
	Verbindingszones								
	Ecol. verbinding Reest-Vecht west		25	–	–	–	25	2a	
	Overige ecol. verb.		225	–	–	–	225		
	Subtotaal		250	–	–	–	250		
	Gebieden buiten de PEHS								
58	Enterveen	4	–	25	–	25	25		
59	Weidevogelgebieden Salland-Twente	1		–	250	250	250	2a	
60	Holthone	2	–	–	50	50	50		
61	Radewijkerbeek	2, 5	–	–	25	25	25		
62	Weidevogelgebieden IJssel-delta	1	–	–	750	750	750	2a	
	Subtotaal		–	25	1.075	1.100	1.100		
	Totaal		**6.990**	**3.750**	**7.577**	**11.327**	**18.282**		
	Begrensde oppervlakte uit de 1e fase (bijlage 8)		–	5.885	3.666	9.551	9.551		
	Totaal		**6.990**	**9.635**	**11.243**	**20.878**	**27.833**		
	beschikbaar 1e en 2e fase*		7.200	10.682	10.682	21.364	28.564		
	Reserve		**210**	**1.047**	**– 561**	**486**	**731**		

Toelichting bij kolom doelstelling

1. Weidevogelbeheer.
   In beheersgebieden is het beheer gericht op minder kritische weidevogels (Kievit, Grutto, Schol-ekster). In reservaatsgebieden daarnaast ook op kritische weidevogels (zwemeenden, Watersnip, Kemphaan). In de provincie zullen in hoofdzaak beheersgebieden en zeer beperkt reservaatsgebieden worden aangewezen.
2. Extensivering agrarisch gebruik van de cultuurgronden.
   Het gaat hier vooral om beheersgebieden met de beheersdoelstellingen licht botanisch beheer, akkerbeheer, onderhoud en herstel landschapselementen.
3. Botanisch beheer in beekdalen, kwelgebieden en andere natte gebieden (reservaatsgebieden).
4. Verwerving van hydrologische buffers rond reservaten.
5. Herstel natuurlijk karakter beekdalen – ontwikkeling inundatievlakten, plaatselijk ook broekbos.
6. Natuurontwikkeling in kwelgebieden en in cultuurgronden aansluitend aan bestaande reservaten.
7. Ontwikkeling van moeras en open water.
8. Bosontwikkeling.

Toelichting kolom stand van zaken

1. Nader onderzoek is nodig voor concrete begrenzing, de opgenomen oppervlakte is indicatief.
2a. Begrenzing in ambtelijke voorbereiding. Er zijn voldoende onderzoeksgegevens. Er is nog geen voorlopig begrenzingsvoorstel; aangegeven oppervlakte is indicatief.
2b. Begrenzing in ambtelijke voorbereiding. Er is een voorlopig ambtelijk begrenzingsvoorstel. De aangegeven oppervlakte is vrij concreet.
3. De begrenzing is voorlopig door gedeputeerde staten vastgesteld. De RBO/RBN-procedure is gestart.
4. Gebied is al verworven, maar nog niet begrensd volgens RBO
5. Gebied is begrensd volgens RBO, de oppervlakte is meegenomen bij begrensde oppervlakte uit de 1e fase (bijlage 8)]

* 1e fase 10.304 ha, 2e fase 11.060 ha, verdeling beheersgebied/reservaatsgebied 50/50.

Bijlage 7c. Toelichting bij de natuurontwikkelingsgebieden uit tabel bijlage 7b

In tabel 7b is de verdeling van de door het rijk aan de provincie toebedeelde hectares relatie-notagebied en natuurontwikkelingsgebied weergegeven. Dit is het streefbeeld voor 30 jaar.
In kaartbijlage 7a is de ligging van de in de tabel opgenomen gebieden aangegeven binnen de niet ingedikte globale provinciale ecologische hoofdstructuur. In kaartbijlage 14 is de ligging van de relatie-nota- en natuurontwikkelingsgebieden uit tabel 7b concreter weergegeven.

In tabel 7b is in de kolom doelstelling weergegeven wat de gewenste ontwikkelingen voor natuur zijn. In 2.4. zijn deze gewenste ontwikkelingen uitgebreider beschreven.
Voor de natuurontwikkelingsgebieden wordt in veel gevallen een vrij ingrijpende wijziging van het karakter van het gebied nagestreefd. Per natuurontwikkelingsgebied uit tabel 7b wordt hieronder een toelichting gegeven over de gewenste ontwikkeling.
Het nummer voor de gebiedsnaam komt overeen met bijlagen 7b en 14, het nummer achter de gebiedsnaam komt overeen met het Uitvoeringsprogramma 1992-1998 (tabel 4.1 en bijlage 15).

Prioritaire gebieden (zie tabel 4.1.)

35. Manderheide (E3)
Oppervlakte: 75 ha.
Huidige natuurwaarden: droog bos- en heidegebied. De bossen bestaan voornamelijk uit soortenarm naaldhoutbos op voormalige heidegronden. De heiderestanten zijn waardevol met o.a. Jeneverbes. De cultuurgronden bestaan voornamelijk uit maïsland.
Streefbeeld: uitbreiding bestaande heide-areaal.
Stand van zaken begrenzing: 49 ha cultuurgrond (de zogenaamde cirkels van Jannink) zijn reeds voor dit doel aangekocht. De begrenzing van de overige oppervlakte natuurontwikkeling is in voorbereiding. De rest van dit gebied zal samen met natuurontwikkelingsgebied 36 en kerngebied 1 via een aparte procedure voor Noordoost-Twente uitgewerkt worden (zie 4.1.4.).

36. Beekbovenlopen Ootmarsum (E3)
Oppervlakte: 200 ha.
Huidige natuurwaarden: deze zijn vooral geconcentreerd langs de beken. Hier komen vochtgebonden en kwelindicerende plantesoorten voor. De tussengelegen hogere gronden hebben beperkte natuurwaarden en zijn overwegend in intensief agrarisch gebruik.
Streefbeeld: de gewenste natuurontwikkeling concentreert zich langs de beken. Door aanplant van beplanting en plaatselijk inrichten van inundatiestroken krijgen de beken een natuurlijker karakter en ontstaat een betere scheiding met de omliggende landbouwgronden. In 1992 zal botanisch onderzoek verricht worden. Het ecohydrologische onderzoek is vrijwel afgerond. Daarna kan begrenzingsvoorstel ontwikkeld worden.
Stand van zaken begrenzing: dit gebied zal samen met natuurontwikkelingsgebied 35 en kerngebied 1 via een aparte procedure voor Noordoost-Twente uitgewerkt worden (zie 4.1.4.).

38. Bergvennen (C8)
Oppervlakte: 60 ha.
Huidige natuurwaarden: belangrijk nat heide- en vennengebied.
De cultuurgronden hebben weinig actuele natuurwaarden, ze zijn overwegend in intensief agrarisch gebruik
Streefbeeld: uitbreiding van het bestaande reservaat.
Maaiveldverlaging tot aan en plaatselijk ook beneden het niveau van het zomergrondwaterniveau. Ontwikkeling van natte heidevegetaties en uitbreiding van het aantal vennen.
Stand van zaken begrenzing: ambtelijke concept in voorbereiding.

41. Benedenloop Elsbeek-Glanerbeek (A9)
Oppervlakte: 50 ha.
Huidige natuurwaarden: vooral geconcentreerd langs de beken, daarnaast ook plaatselijk natte graslanden en soortenrijke bosjes.
Streefbeeld: ontwikkeling van een natuurlijk beekdal, door verwerving en inrichting van stroken van wisselende breedte en plaatselijk ook de ontwikkeling van inundatievlakten.
Stand van zaken begrenzing: in voorbereiding. Ligt in aangevraagde landinrichting Losser.

42. Deurningerbeek/Slangenbeek (A1)
Oppervlakte: 90 ha.
Natuurwaarden: wisselend, plaatselijk hoge actuele waarde (natte graslanden, planten van kwelmilieus, soortenrijke natte bossen) plaatselijk ook intensief gebruikte cultuurgronden met weinig actuele waarden.
Streefbeeld: ontwikkeling naar natuurlijk beekdal met brede inundatievlakten. Plaatselijk ontwikkeling moeras en broekbos.
Stand van zaken begrenzing: de voorlopige begrenzing is in november 1992 door gedeputeerde staten vastgesteld. Ligt in herinrichting Saasveld-Gammelke.
Het natuurontwikkelingsgebied rond de Slangenbeek (60 ha) is niet in het Uitvoeringsprogramma 1992-1998 opgenomen en zal niet in het kader van de landinrichting worden uitgevoerd.

43. Smalenbroek, Broekheurne, Hof Brunink (A2)
Oppervlakte: 150 ha.
Huidige natuurwaarden: voor een deel kleinschalig landgoederengebied met afwisseling van bos, houtwallen, graslanden, beekdalen, kleine akkers.
Voor een deel open heide-ontginningslandschap waar het keileem dicht aan de oppervlakte komt.
Streefbeeld: bij de landgoederen toepassing Relatienota. In de heide-ontginningsgebieden na afplaggen ontwikkeling (hei)schrale bloemrijke graslanden op keileem. Aanleg basisbiotopen Boomkikker. Plaatselijk aanleg bos langs beken en op keileem.
Stand van zaken begrenzing: in voorbereiding, ligt in herinrichting Enschede-Zuid.

44. Twickel, Flierbeek/Beundersveld (C6)
Oppervlakte: 170 ha.
Huidige natuurwaarden: heide en broekbossen met daartussen intensief gebruikte agrarische cultuurgronden met zeer beperkte actuele natuurwaarden (grotendeels maïsland, veldkavels).
Streefbeeld: door opzetten van het waterpeil en maaiveldverlaging ontwikkelen van natte heischrale vegetaties en herstellen natuurlijk karakter van een deel van de Wolfkaterbeek.
Stand van zaken begrenzing: de voorlopige begrenzing is in november 1992 door gedeputeerde staten vastgesteld. In het Uitvoeringsprogramma 1992-1998 wordt alleen het zuidelijke deel van 80 ha opgenomen. Dit is als afzonderlijke eenheid te beheren.

45. Engbertsdijksvenen (C2)
Oppervlakte: 225 ha.
Huidige natuurwaarden: soortenarme cultuurgronden, grotendeels akkerland gelegen tussen het belangrijke hoogveenreservaat Engbertsdijksvenen en de Bruine Haar (kleinschalig gebied met heide, bos en cultuurgronden).
Streefbeeld: door vasthouden van kwelwater in het natuurontwikkelingsgebied kunnen hier nieuwe natuurwaarden worden ontwikkeld en kan daarnaast de grondwaterstand in het bestaande reservaat gunstig beïnvloed worden. Deze nieuwe natuurwaarden bestaan uit de ontwikkeling van heischrale vegetaties en voedselarme moeras- en watervegetaties na gedeeltelijk afschuiven van voedselrijke bouwvoor.
Stand van zaken begrenzing: in voorbereiding.

48. Rijssen (A3)
Oppervlakte: 420 ha.
Huidige natuurwaarden: deels actueel waardevol cultuurlandschap met vooral in de perceelsranden veel plantesoorten van kwelmilieus en plaatselijk weidevogels.
Streefbeeld: ontwikkeling kwelafhankelijke schraalgraslanden en moerasvegetaties, plaatselijk broekbos.
Stand van zaken begrenzing: de voorlopige begrenzing is in november 1992 door gedeputeerde staten vastgesteld, ligt in ruilverkaveling Rijssen. In het uitvoeringsprogramma is ten opzichte van het streefbeeld 150 ha minder opgenomen.

49. Deldenerbroek (A4)
Oppervlakte: 50 ha.
Huidige natuurwaarden: intensief gebruikte cultuurgronden (veldkavels) met plaatselijk (vooral perceelsranden) plantesoorten van kwelmilieus, natte soortenrijke broekbosjes langs de Hagmolenbeek.
Streefbeeld: door vasthouden van kwelwater en plaatselijk maaiveldverlaging ontwikkelen van soortenrijke beekbegeleidende graslanden overgaand in heischrale vegetaties op dekzandkopjes.

Uitbreiding van de oppervlakte broekbos.
Stand van zaken begrenzing: de voorlopige begrenzing is in november 1992 door gedeputeerde staten vastgesteld, ligt in ruilverkaveling Enter.

51. Oldematen/Veerslootslanden (A6)
Oppervlakte: 310 ha.
Huidige natuurwaarden: zeer waardevol agrarisch cultuurlandschap met botanisch zeer waardevolle perceelsrand- en slootvegetaties ook belangrijk voor broedvogels.
Streefbeeld: versterking van de actuele natuurwaarden door plaatselijk na maaiveldverlaging schrale bloemrijke graslanden, moerasvegetaties en open water te ontwikkelen.
Stand van zaken begrenzing: voorlopig door gedeputeerde staten vastgesteld. Begrenzingsprocedure is hiermee gestart. Het gebied ligt in de ruilverkaveling Rouveen.

52. Noordwest-Overijssel (E1)
Oppervlakte: 2.000 ha op basis van rekenkundig model Natuurbeleidsplan van het rijk.
Huidige natuurwaarden: grasland en akkerbouwgebieden gelegen rond een zeer belangrijk moerasgebied zie 2.2.
Vooral de graslandpolders zijn belangrijk voor weidevogels, overwinterende eenden en ganzen en sloot- en slootkantvegetaties.
Streefbeeld: ontwikkeling en versterking van een internationaal belangrijk natuurgebied waarin zeer kwetsbare soorten zoals Purperreiger, Visarend en Otter voorkomen.
Door realisering van de natuurontwikkelingsgebieden zal ook de hydrologische situatie van het bestaande natuurgebied verbeteren.
Stand van zaken begrenzing: dit gebied zal samen met de kerngebieden 30, 32 en 33 uit tabel bijlage 7b via een aparte procedure uitgewerkt worden. Dit alles op basis van een ontwikkelingsvisie voor Noordwest-Overijssel (zie 4.1.4.).

53. Wolbroeken (A8)
Oppervlakte: 50 ha.
Huidige natuurwaarden: in bosjes komen zeldzame schraallandplanten voor (onder andere Bleke zegge). Cultuurgronden zijn vrij soortenarm. Het gebied grenst aan landgoederen tussen Boskamp en Diepenveen.
Streefbeeld: ontwikkeling van natte beekbegeleidende graslanden, moeras en broekbos langs de Soestwetering.
Stand van zaken begrenzing: nog niet in voorbereiding. In 1994 zal het gebied in samenhang met de landgoederen onderzocht worden op flora en fauna. Het ligt in de ruilverkaveling Olst-Wesepe.

57. IJsselmonding
Oppervlakte: geen cultuurgrond.
Huidige natuurwaarden: open watergebied met langs de oever moerasvegetaties. Belangrijk broed- en overwinteringsgebied voor water- en moerasvogels.
Streefbeeld: uitbreiding van de oppervlakte moerasvegetaties, waardoor de betekenis als broedgebied sterk kan toenemen. Vestiging van o.a. Aalscholver en Purperreiger wordt mogelijk.
Stand van zaken: dit project zal worden gerealiseerd in het kader van de "Nadere uitwerking rivierengebied: (NURG)". Bij dit project zijn geen cultuurgronden betrokken.

Uiterwaarden

In de ecologische hoofdstructuur uit het rijksnatuurbeleidsplan is de Vecht, het Zwarte Water en de IJssel aangegeven onder de categorie "uiterwaarden". Hierbij wordt ervan uitgegaan dat deze voor de helft uit kerngebied en voor de helft uit natuurontwikkelingsgebied zullen bestaan.

54. Vecht (E2)
Oppervlakte: 350 ha relatienota, 350 ha natuurontwikkeling.
Huidige natuurwaarden: de Vecht zelf is in sterke mate gekanaliseerd. De waterkwaliteit is goed. De omliggende uiterwaarden zijn zowel botanisch als voor broedvogels en andere fauna (o.a. dagvlinders, amfibieën) belangrijk.

Streefbeeld: ontwikkeling van een zo natuurlijk mogelijk riviersysteem, extensiveren van het agrarisch gebruik van het Vechtdal (zie ook 2.4.).
Stand van zaken begrenzing: dit gebied zal via aparte procedure uitgewerkt worden (zie 4.1.4.).

56. Zwarte Water (F12)
Oppervlakte: 25 ha relatienota, 25 ha natuurontwikkeling.
Het grootste deel van de uiterwaarden van het Zwarte Water is relatienotagebied. In dit gebied zal dit beleid in grote lijnen worden voortgezet en zullen geen grootschalige natuurontwikkelingsprojecten worden uitgevoerd. Een uitbreiding van de bestaande relatienotagebieden kan plaatsvinden bij Cellemuiden en bij Zwolle.

55. IJssel (A7, A8, C9)
Oppervlakte: 250 ha relatienota, 250 ha natuurontwikkeling.
Het grootste deel van de uiterwaarden langs de IJssel is relatienotagebied. Hier is het de bedoeling een aantal grootschalige en een aantal kleinschalige natuurontwikkelingsgebieden uit te voeren. Het project Duurse Waarden I is inmiddels uitgevoerd. Het project Engelse Werk zal binnenkort worden uitgevoerd. Door de projectgroep IJsseluiterwaarden wordt per uiterwaard een visie ontwikkeld voor toekomstige ontwikkeling. Het gaat hierbij om drie ontwikkelingsrichtingen.
Natuurlijk: grootschalige natuurontwikkeling geen agrarische functie.
Halfnatuurlijk: kleinschalige natuurontwikkeling samen met inzet Relatienota.
Cultuurlijk: geen natuurontwikkeling, alleen inzet Relatienota.
Dit betekent concreet dat bij een aantal uiterwaarden het beleid erop gericht zal zijn natuurontwikkelingsprojecten te starten en het bestaande relatienotabeleid af te bouwen.
Daarnaast zullen een aantal nog niet als relatienotagebied aangewezen uiterwaarden worden aangewezen als natuurontwikkelingsgebied (totaal 250 ha) of relatienotagebied (totaal 250 ha). Hiervan is 230 ha natuurontwikkelingsgebied opgenomen in het prioriteitenschema 1992-1998 (30 ha L.I. Stadsrand-Zwolle, 100 ha L.I. Olst-Wesepe/50 ha bij Deventer en 50 ha bij Zalk).

Niet-prioritaire natuurontwikkelingsgebieden

37. Ottershagen-Dinkel-Hollandergraven (F8)
Oppervlakte: 200 ha.
Huidige natuurwaarden: de Dinkel en de Hollandergraven zijn gekanaliseerd. Ottershagen is een belangrijk weidevogelgebied. Bij Tilligte komt de grootste Boomkikkerpopulatie van Overijssel voor.
Streefbeeld: ontwikkeling van een natuurlijk Dinkeldal met inundatiestroken moerasvegetaties en ruimte voor vrije meandering. Versterking van de weidevogelfunctie van Ottershagen met name voor kritische soorten als Watersnip en Tureluur.

39. Bovenloop Luttenmolenbeek (A9)
Oppervlakte: 100 ha.
Huidige natuurwaarden: afwisselend cultuurlandschap met soortenrijke bossen, houtwallen en overwegend natte graslanden.
Streefbeeld: geen ingrijpende wijzigingen ten opzichte van het huidige landschapsbeeld. Door plaatselijk afplaggen van de voedselrijke bovenlaag kan vrij snel een zeer soortenrijke grazige vegetatie ontwikkeld worden.
Daarnaast plaatselijk verdichting van het landschap door aanplant van houtsingels of kleine bosjes, aanleg basisbiotopen Boomkikker.
Stand van zaken begrenzing: ligt in aangevraagde landinrichting Losser.

40. Roderveld-Egheria (A9)
Oppervlakte: 100 ha.
Huidige natuurwaarden: het betreft landbouwenclaves tussen het reservaat Roderveld en het Landgoed Egheria. Deze landbouwgronden hebben voor het grootste deel weinig actuele natuurwaarden en zijn in intensief agrarisch gebruik (deels huiskavel).
Streefbeeld: ontwikkeling van natte heischrale vegetaties op de flank van de stuwwal na afplaggen/afschuiven voedselrijke bovenlaag.
Stand van zaken begrenzing: ligt in aangevraagde landinrichting Losser.

46. Regge (F9, B2)
Oppervlakte: 400 ha.
Huidige natuurwaarden: de Regge zelf is sterk gekanaliseerd. De waterkwaliteit is matig. In het Reggedal komt plaatselijk kleinschalig cultuurlandschap voor met zowel botanische als faunistische waarde.
Streefbeeld: verbeteren van de waterkwaliteit. Ontwikkeling van een natuurlijker beek door aanzienlijke verruiming van het natte profiel waardoor natuurlijke oeverprocessen zoals aangroei en afslag kunnen plaatsvinden. Op regelmatige afstanden ontwikkelen van kleine natte natuurgebiedjes van 5-10 ha die enerzijds een eigen natuurfunctie kunnen krijgen en anderzijds een rol kunnen vervullen als "stapstenen" in een ecologische verbindingszone.
Stand van zaken: in de ruilverkaveling Rijssen en Enter is een voorlopig ambtelijk begrenzingsvoorstel ontwikkeld. De oppervlakten hiervoor zijn bij nrs. 48 en 49 meegenomen. Voor het gedeelte in de ruilverkaveling Den Ham-Lemele is het begrenzingsvoorstel in voorbereiding. Het gedeelte tussen de ruilverkaveling Rijssen en de uitmonding in de Vecht zal eerst onderzocht worden op flora en fauna. Voor de gehele Regge wordt een ontwikkelingsvisie opgesteld; deze zal in de 2e helft van 1993 gereed zijn.

47. Wierdenseveld-Notterveld (F10)
Oppervlakte: 200 ha.
Huidige natuurwaarden: het Wierdense Veld is een belangrijk nat heidegebied. Naast de Sallandse Heuvelrug de enige plaats in de provincie waar de Korhoen broedt. Het reservaat heeft ernstig te lijden van verdroging.
Streefbeeld: verwerven van hydrologische buffer. Ontwikkelen van een brede ecologische verbindingszone naar het natuurontwikkelingsgebied Regge en Rijssen, aansluitend aan de Sallandse Heuvelrug. In deze zone ontwikkeling van heide en extensief begraasde bloemrijke graslanden.
Stand van zaken: een ecohydrologisch onderzoek is afgerond. In 1993 zal het gebied onderzocht worden op flora en fauna.

50. Windesheim/Herxen (F11)
Oppervlakte: 125 ha.
Huidige natuurwaarden: oud loofbos op het landgoed Windesheim. Van de cultuurgronden zijn vrijwel geen gegevens.
Streefbeeld: verdichting van het landschap door aanplant bos op de rand van het IJsseldal.

Bijlage 7d

VERSCHILLEN EHS-PEHS

Ten opzichte van de EHS toegevoegde gebieden

1. De Ruiten/Tolhuislanden
Dit gebied vormt een voortzetting van het kwelgebied ten westen van Staphorst/Rouveen waarvan een belangrijk deel wel in de rijks-EHS is opgenomen. In dit gebied komt kalkrijk kwelwater aan de oppervlakte. De actuele botanische betekenis is zeer groot door het voorkomen van veel zeldzame kwelindicatoren en soorten van schrale Blauwgraslanden en Dotterbloemgraslanden.
Daarnaast zijn belangrijke delen van dit gebied van nationale betekenis als weidevogelgebied.

2. Gebied rond Tubbergen
Dit is een kleinschalig gebied, rijk aan houtsingels en kleine bosjes. Door het gebied lopen enkele belangrijke beken waarvan de bovenloop binnen de rijks-EHS ligt (Mosbeek en Hazelbekke/Elzenbeek). In het gebied ligt het al vastgestelde relatienotagebied Beembroekshoek (onderdeel beheersplan Mander) en verder ook het in natuurlijk opzicht waardevolle Hondeven.

3. Midden-Twente
Dit gebied omvat een aantal belangrijke beekdalen (onder andere de Lemselerbeek, Saasvelderbeek, Gammelkerbeek, Deurningerbeek en Slangenbeek). Een aantal van deze beken wordt gevoed door grondwater dat langs een geologisch breukvlak in een vrij nauw omgrensde, van noord naar zuid lopende strook, aan de oppervlakte komt. In deze zone ligt een aantal natte broekbossen met hoge natuurwaarden. Plaatselijk is het landschap kleinschalig en rijk aan houtsingels.
In het NBP is alleen een strook langs de Saasvelderbeek/Lemselerbeek als kerngebied aangegeven en de Deurningerbeek als verbindingszone.

4. Zuid-Twente
Hier is een drietal gebieden aan de EHS toegevoegd.
— Het Boekelerbeek-Rutbeek-systeem:
dit beeksysteem krijgt een belangrijke functie als "schoonwaterbeek" in het waterkwaliteits- en waterkwantiteitsbeheersplan van het Waterschap Regge en Dinkel. Het beekdal en het aangrenzende kleinschalige landschap met meerdere NSW-landgoederen heeft hoge actuele en potentiële natuurwaarden.
— De landgoederen rond Diepenheim en het gebied tussen het landgoed Twickel en het Deldenerbroek:
dit betreft gebieden met een rijke afwisseling van bos en kleinschalige cultuurlandschappen. In het gebied liggen meerdere NSW-landgoederen.

Ten opzichte van de rijks-EHS afgevoerde gebieden

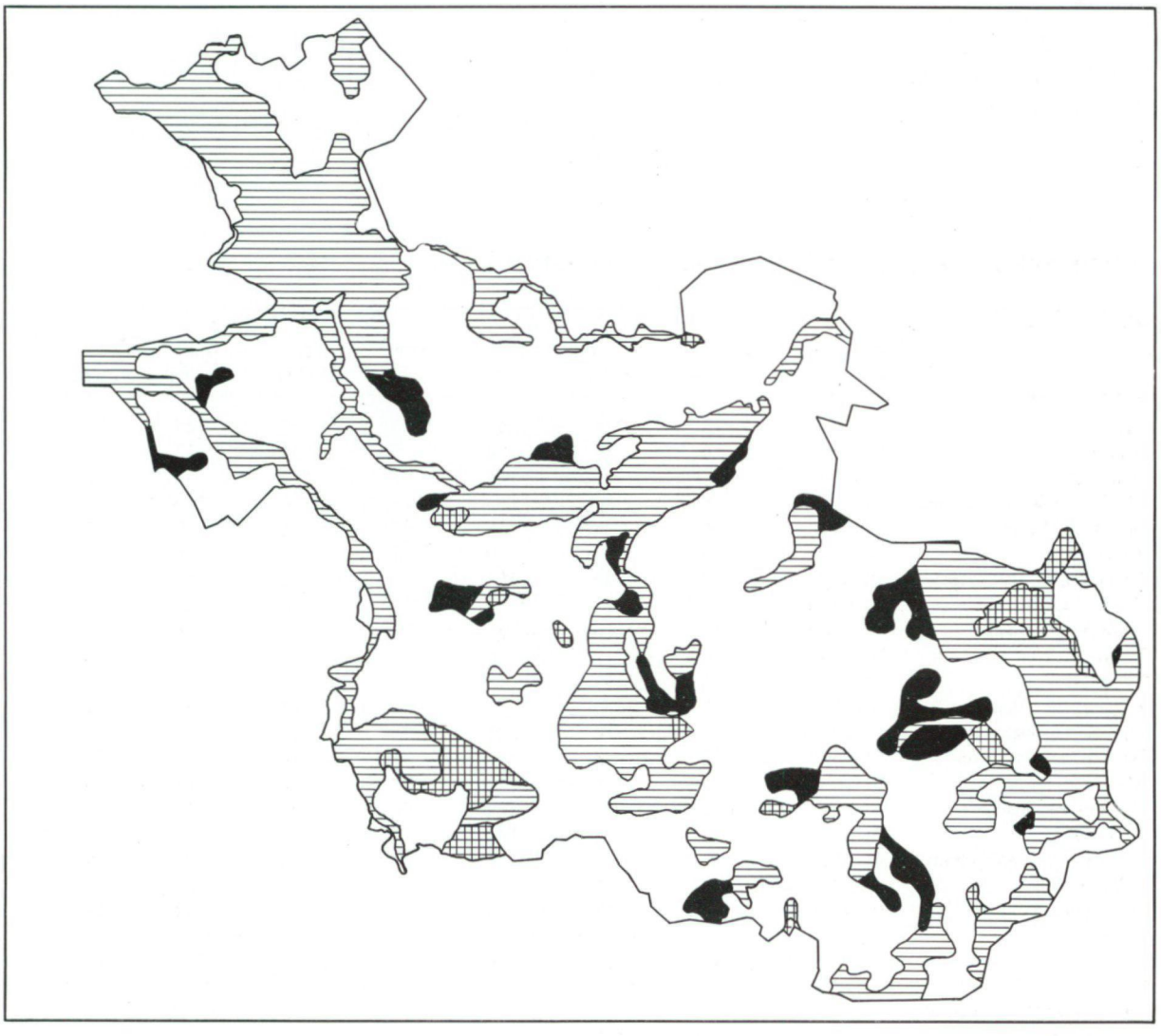
1. Een deel van de landgoederenzone bij Deventer
In het NBP is dit gebied aangegeven als kerngebied. Dit gebied wordt gekenmerkt door een afwisseling van landgoederen met daartussen vrij intensief gebruikte grootschalige landbouwgebieden.
De delen met de meest actuele en potentiële natuurwaarden zijn binnen de PEHS gebleven. Dit betreft onder andere de landgoederen Frieswijk, de Hoek, de Kranekamp, het Overvelde en Nieuw Rande en het gebied rond het landgoed Oostermaat.
In het overige gebied is door de beperkte actuele en potentiële natuurwaarden opname binnen de PEHS niet nodig en kan hier volstaan worden met vigerend ruimtelijk beleid en voorzieningen voor onder andere het particuliere beheer van aanwezige natuurwaarden.

2. Deel van Noordoost-Twente
Dit betreft een deel van de stuwwal van Ootmarsum en het gebied dat tegen het Dinkelkanaal is gelegen. In het NBP is dit gebied aangegeven als natuurontwikkelingsgebied.
Het gebied wordt gekenmerkt door zeer intensief agrarisch gebruik en overwegend beperkte natuurwaarden. Inzet van het instrument natuurontwikkeling in dit gebied, behoudens enkele smalle

stroken langs bovenlopen van beken, vereist een onevenredige inspanning die naar verwachting geen uitzonderlijke natuurwaarden zal opleveren.

3. Gebied ten westen van Oldenzaal

Het zuidelijk deel van dit gebied heeft een belangrijke recreatiefunctie. Het noordelijk deel bestaat uit intensief landbouwgebied met beperkte natuurwaarden.
In het NBP is het gebied aangegeven als kerngebied. Gezien de beperkte actuele natuurbetekenis en de huidige functie voor de recreatie is de aanduiding PEHS voor dit gebied niet nodig.

Bijlage 7d

Verschillen tussen rijksecologische hoofdstructuur (EHS) en de provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS)

Legenda

- gebiedsdelen uit de EHS die niet zijn opgenomen in de PEHS
- gebiedsdelen die niet voorkomen in de EHS en wel zijn opgenomen in de PEHS
- gebieden die zowel binnen de EHS als binnen de PEHS liggen

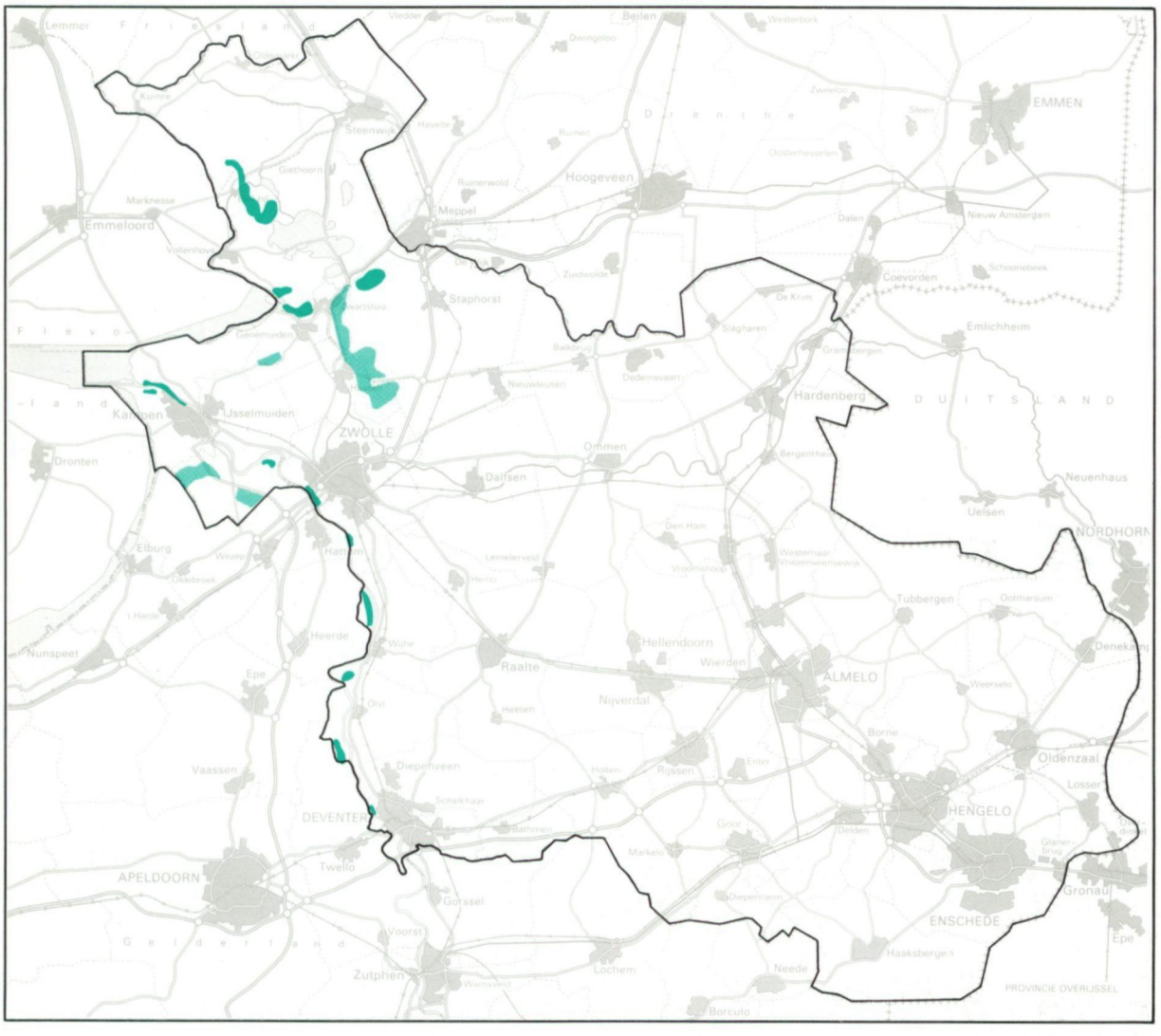
Bijlage 8

Vastgestelde relatienotagebieden en stand van zaken per 31 maart 1992

plan	a begin beheer	b opp. beh. gebied	c opp. res. gebied	d res. vol- tooid	e aant. deeln.	f opp. beheer	g opp. reserv.	h % totaal
Arriën	01-10-86	0	124	41	5	0	25	31
Vilsteren	01-10-86	0	83	0	5	0	73	88
Reestdal	01-01-87	473	326	165	61	128	58	29
Giethoorn-Wanneperveen	01-04-87	0	920	283	72	0	358	56
Weerselo-Dulder	01-04-87	44	145	15	17	11	17	16
Dinkeldal	01-01-88	446	0	0	22	76	0	17
Dwarsgracht-Belt (vaar)	01-01-88	0	330	101	37	0	161	70
Rossum-Oost	01-07-88	22	92	14	12	6	25	32
Noordwest-Salland	01-01-89	91	166	54	20	50	36	42
Regge-West	01-01-89	0	41	18	1	0	1	4
Vechtdal	01-01-89	191	359	47	25	38	115	30
Dwarsgracht-Belt (rand)	01-07-89	235	230	38	53	174	140	74
Oeverland Zwarte Water	01-10-89	65	518	223	26	20	75	26
Noordwest-Overijssel	01-04-90	679	153	6	53	344	62	49
Mander	01-10-90	85	331	30	10	16	19	9
IJsseluiterwaarden	01-01-91	692	621	139	60	265	140	34
Rouveen 1	01-01-91	0	266	141	17	0	57	46
Weerribben/Blankenham	01-01-91	198	305	35	34	3	221	48
Salland Twente	01-07-91	139	331	92	4	0	24	6
Haaksbergen	01-01-92	223	357	104	22	55	32	18
		3.583	5.698	1.546	556	1.186	1.639	37
Per 1-4-1992 vastgesteld:								
Noordoost-Twente		83	187					
Totaal vastgesteld		3.666	5.885					

Toelichting kolommen.

a. Ingangsdatum Beheersplan.
b. Oppervlakte beheersgebied in ha.
c. Oppervlakte reservaatsgebied in ha.
d. Aangekochte oppervlakte reservaatsgebied.
e. Aantal deelnemers met beheersovereenkomst.
f. Oppervlakte beheersgebied met beheersovereenkomst.
g. Oppervlakte niet verworven reservaatsgebied met beheersovereenkomst.
h. Percentage van de niet verworven oppervlakte reservaatsgebied en de oppervlakte beheersgebied waarop een beheersovereenkomst is afgesloten.

Bijlage 9

BERGBOERENGEBIEDEN

legenda

Bergboerengebieden in procedure

Mogelijke bergboerengebieden categorie diepveenweidegebieden

Bergboerengebieden in de categorieën kleinschalige zandgebieden en beekdalen zijn nog niet bekend.

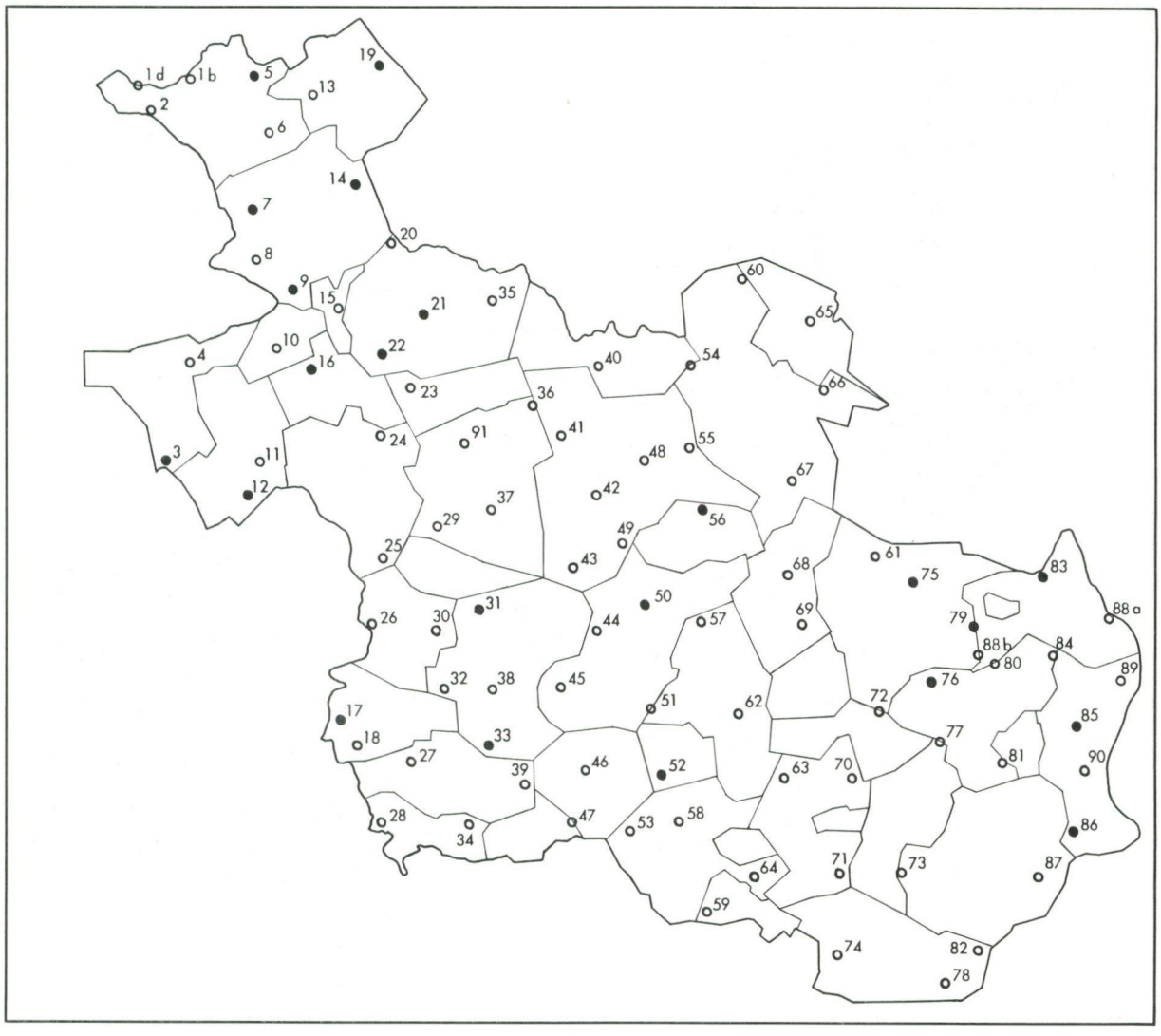
Bijlage 10

STAND ONDERZOEK IN HET KADER VAN DE PROVINCIALE MILIEU-INVENTARISATIE

(op deze kaart is tevens het vlakdekkend onderzoek aangegeven en uitgevoerd door derden)

Legenda

- stedelijk gebied
- onderzochte gebieden milieu-inventarisatie vanaf 1982
- onderzocht door L.D./Rijkswaterstaat of andere instellingen/of particulieren
- vlakdekkend onderzocht (botanisch) in het kader van biologisch meetnet (alleen km-hokken aangegeven die vallen buiten de hiervoor vermelde categorieën)
- 1989 jaar waarin betreffend gebied is onderzocht
  b = botanisch onderzocht
  o = op broedvogels onderzocht
- provinciegrens
- rijksgrens
- in 1993 te inventariseren gebied

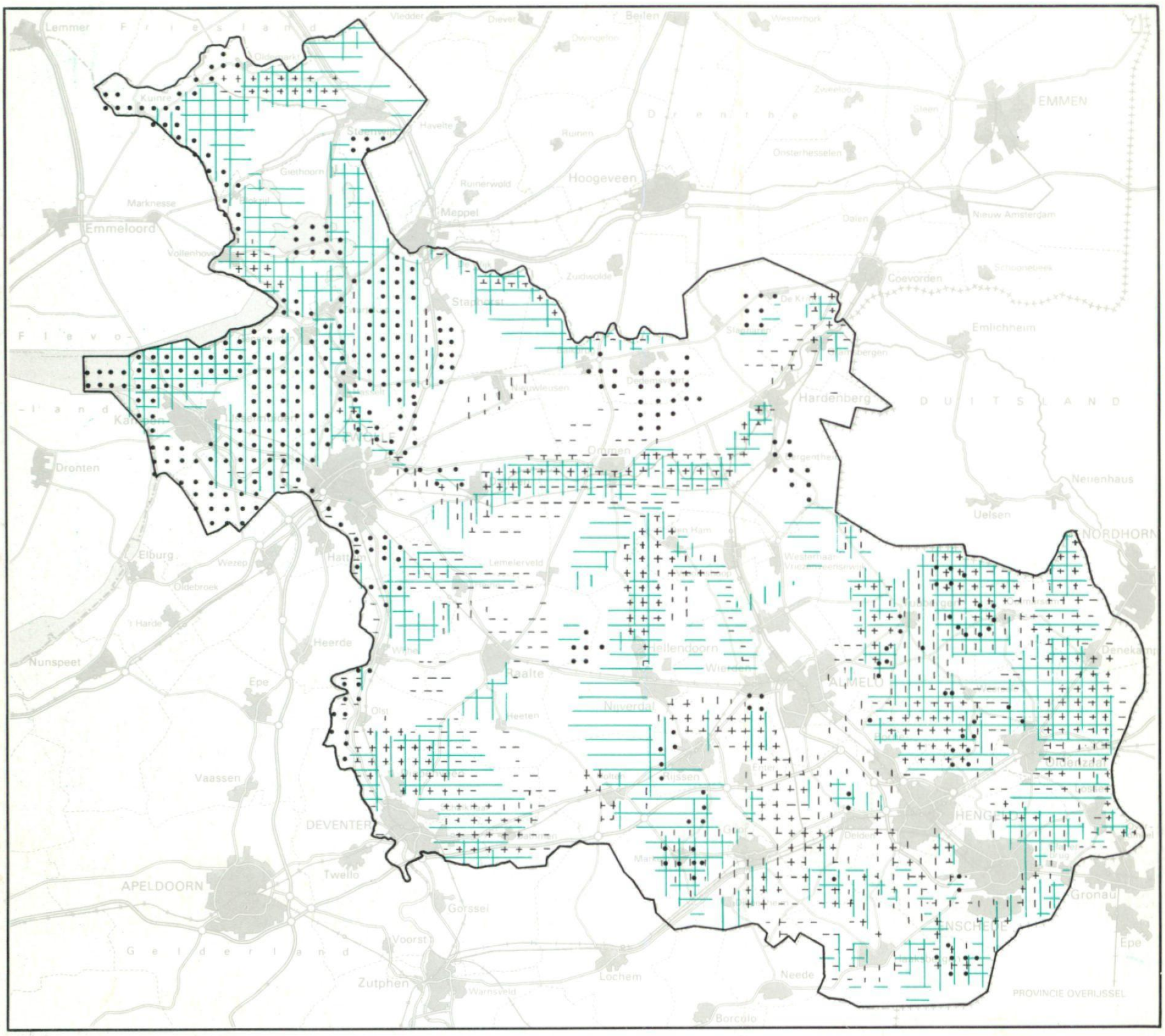

Bijlage 11

Locaties onderzocht in het kader van het biologisch meetnet

Legenda

- ● [11] locatie voor broedvogels en botanisch onderzoek (n=22)
- ○ [11] locatie voor botanisch onderzoek (n=91)

Bijlage 12

LANDSCHAPSWAARDENKAART

Legenda

aardkundige waarden	
cultuurhistorische waarden	

belevingswaarden:

- kleinschalig reliëf
- kleinschalige groenstructuur
- openheid

BELEIDSPLAN NATUUR EN LANDSCHAP OVERIJSSEL

STREEFBEELDENKAART

bijlage 14

VERKLARING

- grens globale provinciale ecologische hoofdstructuur
  deze grens geeft een structuur aan waarbinnen globaal de instrumenten Relatienota en natuurontwikkeling worden ingezet. Voor de binnen deze grens gelegen gebieden gelden, met uitzondering van de prioritaire natuurontwikkelingsgebieden, geen nieuwe planologische beperkingen
- voorgestelde relatienotagebieden 1e fase
- relatienotagebieden (reservaats- en beheersgebieden) 2e fase, globaal aangegeven
- natuurontwikkelingsgebieden, globaal aangegeven
- relatienotagebieden (voornamelijk beheersgebieden ten behoeve van weidevogels) buiten de provinciale ecologische hoofdstructuur
- onderzoek nodig ten behoeve van de begrenzing van relatienotagebieden en natuurontwikkelingsgebieden
- nader uit te werken gebied (Noordwest-Overijssel, Vechtdal, Noordoost-Twente)
- te ontwikkelen verbindingszone
- 21 zie totaaltabel relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden bijlage 7b
- cumulerende bos- en natuurgebieden buiten de provincie

Behoort bij MB c 63897

Behoort bij MB c 63 p 97

BELEIDSPLAN NATUUR EN LANDSCHAP OVERIJSSEL 1992-1998

Vastgesteld bij besluit van provinciale staten van Overijssel van 21 oktober 1992, nr. 42.

BELEIDSKAART

bijlage 15

VERKLARING

NATUURWAARDEN

- bos
- heide, hoogveen
- laagveenmoeras
- water
- agrarisch cultuurlandschap met beperkt tot veel natuur- en landschapswaarden
- agrarisch cultuurlandschap met geen tot beperkte natuur en landschapswaarden
- aansluitende bos- en natuurgebieden buiten de provincie

NATUURBELEID 1992-1998

- vastgestelde relatienotagebieden 1e fase
- relatienotagebieden 2e fase (beheers- en reservaatsgebieden), globaal aangegeven
- relatienotagebieden 2e fase (beheersgebieden ten behoeve van weidevogels), globaal aangegeven
- natuurontwikkelingsgebieden, globaal aangegeven
  In deze gebieden worden nieuwe grootschalige ontwikkelingen zoals woningbouw, industrie, wegenbouw, infrastructuur en grote bebouwingscomplexen geweerd
- nader uit te werken gebied (Noordwest-Overijssel, Vechtdal, Noordoost-Twente)
- flora- en fauna-onderzoek nodig ten behoeve van de begrenzing van relatienotagebieden en natuurontwikkelingsgebieden
- te ontwikkelen verbindingszone
- A1 zie tabel 4.1.

bijlage 13

NATUURWAARDENKAART

LEGENDA

waarde / omvang	BOSSEN zeer waardevol	BOSSEN waardevol	BOSSEN beperkt waardevol	HEIDE EN HOOGVEEN zeer waardevol	HEIDE EN HOOGVEEN waardevol	HEIDE EN HOOGVEEN beperkt waardevol	WATER, LAAGVEEN EN MOERASGEBIED zeer waardevol	WATER, LAAGVEEN EN MOERASGEBIED waardevol	WATER, LAAGVEEN EN MOERASGEBIED beperkt waardevol
< 10 ha									
10-50 ha									
50-100 ha									
> 100 ha									

Agrarisch cultuurlandschap

Cultuurlandschap met beperkte natuur- en landschapswaarden

Cultuurlandschap met veel natuur- en landschapswaarden

	waardevol	zeer waardevol
Botanische aspecten		
Avifaunistische aspecten: weidevogels		
Avifaunistische aspecten: winter- en trekvogels		

Overige faunistische aspecten

Botanische en faunistische aspecten

Lijnvormige groenstructuren en kleine bosjes

Behoort bij MB < 6389 >

0 5 10km

Provincie Overijssel

Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer